

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ
VE AİLE AİDİYETLERİ: MARMARA BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ
Yunus DURSUN

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR

MART 2019 - YALOVA

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ
VE AİLE AİDİYETLERİ: MARMARA BÖLGESİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Yunus DURSUN
(137303006)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez 21/03/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliğiyle kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Bedrettin KESGİN	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. H. Yunus TAŞ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Yusuf GENÇ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Hüsnünur ASLANTÜRK	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

BEYAN

Tez Başlığı: Suça Sürüklenen Çocukların Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyetleri:
Marmara Bölgesi Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 170 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 05/03/2019 tarihinde danışmanım tarafından şahsıma iletilen iThenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Yunus DURSUN
Öğrenci Numarası : 137303006
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Türü : Doktora Tezi

Danışman

Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR

ÖNSÖZ

Doktora eğitimim boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim ve her zaman beni destekleyen ve motive olmam konusunda beni cesaretlendiren, tez danışmanlığımı üstlenen ve tezin her aşamasında desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç.Dr. Fethi GÜNGÖR'e, doktora eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım, güler yüz ve içtenliğiyle bana sürekli destek olan hocam sayın Doç.Dr. Bedrettin KESGİN'e, yine katkıları ile tezimin geliştirilmesine destek olan tez izleme komitesi üyesi sayın Doç.Dr. Yunus TAŞ'a, yine tez savunma jüri sınavında yer alarak değerli katkılarını sunan Doç.Dr. Yusuf GENÇ ve Dr.Öğr.Üyesi Hüsnünur ASLANTÜRK'e şükranlarımı sunarım.

Çalışmamın asıl mimarı olan çocuklara, bu zamana kadar gelmemde şüphesiz en büyük desteğini gördüğüm annem ve babam'a, doktora eğitimim sürecinde benden desteğini hiç esirgemeyen değerli eşime ve bu süreçte kendisine yeterli zaman ayıramadığım oğlum Emre'ye teşekkürlerimi sunarım, hepsine minnettarım.

Yunus DURSUN

29 Mart 2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLolar	vii
ŞEKİLLER.....	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
1.1. Temel Kavramlar.....	9
1.1.1. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi.....	9
1.1.2. Çocuk Kavramı.....	12
1.1.3. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk.....	13
1.1.4. Suç Kavramı.....	15
1.1.5. Suça Sürüklenen Çocuk.....	15
1.1.6. Suça Sürüklenen Çocuklara ilişkin İstatistikî Bilgiler.....	18
1.1.7. Dünyada Çocuk Suçluluğu Açısından Bazı Ülkelere Göre Ceza Ehliyet Yaşı.....	19
1.2. Çocuğun Korunması Hususunda Uluslararası ve Ulusal Mevzuat.....	20
1.2.1. Uluslararası Mevzuat.....	20
1.2.2. Ulusal Mevzuat.....	22
1.3. Suça Sürüklenme Sebepleri.....	28
1.3.1. Bireysel Etmenler.....	29
1.3.2. Çevresel Etmenler.....	32
1.3.2.1. Aile.....	32
1.3.2.2. Okul ve Eğitim.....	36
1.3.2.3. Göç ve Kentleşme.....	36

1.3.2.4. Yoksulluk.....	37
1.3.2.5. Sosyal Çevre ve Arkadaş Çevresi.....	38
1.4. Suç Teorileri.....	39
1.4.1. Klasik Ekol.....	39
1.4.2. Pozitivist Ekol.....	40
1.4.3. Yapısal Kuramlar.....	42
1.4.4. Genetik Kuramlar.....	42
1.4.5. Biyolojik Yaklaşım.....	42
1.4.6. Psikolojik Yaklaşım.....	43
1.4.7. Sosyolojik Yaklaşım.....	45
1.4.7.1. Sosyal Düzensizlik-Organizasyonsuzluk Kuramı.....	46
1.4.7.2. Gerilim Kuramı.....	46
1.4.7.3. Alt-Kültür Kuramları.....	47
1.4.7.4. Sosyal Öğrenme Kuramları.....	48
1.4.7.5. Sosyal Kontrol Teorisi.....	48
1.4.7.6. Damgalama /Etiketleme Kuramı.....	49
1.4.7.7. Mantıksal/Rasyonel Seçim ve Rutin Eylemler Teorisi.....	49
1.5. Sosyal Hizmet Disiplini ve Kuramları Açısından Suçluluk.....	50
BÖLÜM 2: AİLE AİDİYETİ, BAĞLANMA VE SUÇA SÜRÜKLENME İLİŞKİSİ....	55
2.1. Aile Aidiyeti ve Aile Aidiyetinin Suça Sürüklenme İle İlişkisi.....	55
2.2. Bağlanma ve Bağlanmanın Suça Sürüklenme İle İlişkisi.....	58
2.3. Çocuk Suçluluğu İle İlgili Alan Araştırmaları.....	58
BÖLÜM 3: ALAN ARAŞTIRMASI: YÖNTEM, BULGULAR VE YORUMLAR.....	69
3.1. Gereç ve Yöntem.....	69
3.1.1. Araştırmacının Amacı.....	69
3.1.2. Araştırmacının Önemi.....	69
3.1.3. Araştırmacının Yöntemi.....	70
3.1.4. Araştırmacının Sayıltıları.....	70
3.1.5. Araştırmacının Sınırlılıkları.....	71
3.1.6. Araştırmacının Evren ve Örneklemi.....	71

3.1.7. Araştırmada Kullanılacak Ölçekler ve Formlar.....	71
3.1.7.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu.....	71
3.1.7.2. Aile Aidiyeti Ölçeği	72
3.1.7.3. Kişisel Bilgi Formu.....	73
3.1.8. Verilerin Analizi.....	73
3.1.9. Bulgular ve Yorumlar.....	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	126
KAYNAKLAR.....	135
EKLER.....	148
ÖZGEÇMİŞ.....	164

KISALTMALAR LİSTESİ

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ADM	: Aile Danışma Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezi
EABE	: Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri-Kısa Formu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
Akt.	: Aktaran
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanun
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ölçek Güvenilirlikleri.....	73
Tablo 2. Cinsiyet Dağılımları.....	74
Tablo 3. Çocukların Eğitim Durumuna İlişkin Bilgiler.....	75
Tablo 4. Çocukların Ailelerine İlişkin Bilgiler.....	77
Tablo 5. Çocukların Karışmış Oldukları Suça İlişkin Bilgiler.....	79
Tablo 6. Çocuk ve Aile Üyelerinin Sağlık Durumuna İlişkin Bilgiler.....	81
Tablo 7. Çocukların Ebeveynlerinden Şiddet Görme Durumlarına ilişkin Bilgiler.....	83
Tablo 8. Çocuğun Aile Üyeleri ve Arkadaşları İle İletişimlerine ilişkin Bilgiler.....	84
Tablo 9. Çocukların Kurum Bakımına Alınmalarına ilişkin Bilgiler.....	85
Tablo 10. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarına Dair Tanımlayıcı İstatistikler.....	86
Tablo 11. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Cinsiyetler Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	88
Tablo 12. Suça Sürüklenen Çocukların İlk Suça Sürüklenme Yaşları ile Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	89
Tablo 13. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Okula Devamlılık Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	90
Tablo 14. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Devam Edilen Sınıflar Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	91
Tablo 15. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Ders Başarısı Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	93
Tablo 16. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Disiplin Cezası Alma Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	94
Tablo 17. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Düzenli Aktivite Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	96
Tablo 18. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Anne ve Babanın Birlikte	

Yaşama Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	97
Tablo 19. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Anne Eğitim Durumları Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	98
Tablo 20. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Baba Eğitim Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	100
Tablo 21. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile Ekonomik Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	102
Tablo 22. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile Göç Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	103
Tablo 23. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Anne Ruhsal Hastalık Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	105
Tablo 24. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Baba Ruhsal Hastalık Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	106
Tablo 25. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Evde Fiziksel ve Sözel Şiddet Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	107
Tablo 26. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Ailede Suça Karışma Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	109
Tablo 27. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Ailede Madde Kullanım Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	110
Tablo 28. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Kuruluşa Gelmeden Önce Arkadaş Çevresinin Suça Karışma Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	111
Tablo 29. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından 5395 ÇKK Kapsamında Uygulanan Tedbir Kararı Süreleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	113
Tablo 30. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile ile Telefonda Görüşme	

Sıklıkları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	114
Tablo 31. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile ile Yüzyüze Görüşme Sıklıkları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	115
Tablo 32. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Annesi ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	116
Tablo 33. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Babası ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	118
Tablo 34. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Kardeşleri ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	119
Tablo 35. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Arkadaşları ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	120
Tablo 36. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	122
Tablo 37. Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Ortalamaları Bakımından Suç Türleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	123
Tablo 38. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ile Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çocuk Hakları Uluslararası Ağı'na göre (CRIN) Bazı Ülkelere Göre Çocuklar Açısından Ceza Sorumluluk Yaşları.....	19
Şekil 2. Klasik ve Pozitivist Ekol Karşılaştırılması.....	41

ÖZET

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi

Tezin Başlığı: Suça Sürüklenen Çocukların Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyetleri: Marmara Bölgesi Örneği	
Tezin Yazarı: Yunus DURSUN	Danışman: Doç.Dr. Fethi GÜNGÖR
Kabul Tarihi: 21/03/2019	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) xii+164 (tez)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
Çocuk Destek Merkezlerinde korunma ve bakım altında olan suça sürüklenen çocukların ebeveyn ve akranlarına bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinin çeşitli değişkenlere (sosyo-demografik özellikler, göç, sağlık, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişim ve ilişkileri, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde suça sürüklenme durumları vb.) göre ilişkisini araştırmak amacıyla yapılan bu araştırma nicel araştırma kapsamında ilişkisel araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Bağlanma ve aile aidiyetinin bireylerin psiko-sosyal gelişimi için oldukça önemli olduğu; güvensiz bağlanma ve düşük aile aidiyetinin çocuklar için bir takım olumsuz etkilerinin olduğu, bu olumsuz etkilerinden biri de onların suça sürüklenmesine neden olduğudur. Çocuk suçluluğu üzerine pek çok araştırma yapılmasına rağmen korunmaya ihtiyacı olup kurum bakımında kalan suça sürüklenen çocukların bağlanma düzeyleri, aile aidiyetleri hakkında hiç çalışma yapılmamıştır. Çalışmada Marmara bölgesinde Kocaeli, Bursa, Tekirdağ ve İstanbul ilinde suça sürüklenen çocukların korunma ve bakım altında olduğu kurumların olduğu 5 kuruluştaki 18'i kız 49'u erkek olmak üzere toplam 67 çocuk ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada suça sürüklenen çocukların bağlanma stillerinin ve aile aidiyetlerinin sosyo-demografik özellikler, sağlık, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişimleri, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde suça sürüklenme durumları vb. gibi çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi amacıyla Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu (EABE), Aile Aidiyeti Ölçeği ve Araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre suça sürüklenen çocukların cinsiyeti, eğitim seviyeleri, ailelerinin birlikte yaşayıp yaşamadığı, göç edip etmedikleri, ailede ruhsal hastalık bulunup bulunmaması, okulda disiplin cezası alıp almamaları, sosyal aktivite yapıp yapmamaları, ebeveynlerinden şiddet görmeleri, ebeveynleri ile ilişkileri, iletişimleri ve yüz yüze görüşmeleri; kardeşleri ve arkadaşları ile ilişkileri, iletişimleri ve yüz yüze görüşmeleri onların bağlanma düzeylerini ve aile aidiyetlerini etkilediği anlaşılmıştır. Yine çocukların sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında düşük eğitim seviyesine sahip olmaları, okul terk oranının fazla olması, psikiyatrik rahatsızlıklarının olması, çok kardeş sahibi olmaları, parçalanmış ebeveyn sayısının fazla olması, çocukta ve ailede madde kullanan birey sayısının fazla olması, ebeveynlerin düşük sosyo-ekonomik seviyede olması, ebeveynlerin vasıfsız işlerde çalışması, ebeveynlerin düşük eğitim seviyesine sahip olması, ebeveynleri suça sürüklenen birey sayısının fazla olması, arkadaş ve çevrede suça sürüklenen birey sayısının fazla olması literatürdeki çalışmalar ile uyumlu olarak araştırmamızdaki ergenlerin de suça sürüklenmesinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda bulgularımız suça sürüklenen çocukların özellikle de korunma ve bakım altında olan çocukların riskli davranışlarının azaltılması ve rehabilitasyonlarının sağlanması hususunda gerek kurum bakımında gerekse de aile odaklı çalışmaların yapılmasına rehberlik etmesi açısından önem arz etmektedir.	
Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Aile Aidiyeti, Suça Sürüklenen Çocuk, Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk, Sosyal Hizmet	

SUMMARY

Yalova University Institute of Social Sciences Doctoral Thesis Summary

Title of Thesis: Attachment Styles and Family Belonging of Juvenile Delinquents: The Marmara Region Sample	
Thesis Author: Yunus DURSUN	Advisor: Assoc.Prof.Dr. Fethi GÜNGÖR
Date of Acceptance: 21/03/2019	Total Number of Pages: xii (pre text) xii+164 (main body)
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
In this study, it is aimed to determine attachment styles of juvenile delinquents who are under protection and care in child support center, with their parents and peers and belonging to their families; and to determine whether attachment styles and family belonging differ according to various variables (age, gender, educational status, family structure, parental characteristics). This study was carried out by relational research method within the scope of quantitative research. Attachment and family belonging are very important for the psycho-social development of individuals, and that the lack of secure attachment and family belonging with some negative socio-demographic characteristics has harmful effects on children and causes them to be dragged into crime. In this study, a total of 67 cases, 18 of whom were female and 49 were male, were interviewed in 5 institutions where the children were under protection and care in Child Support Center of Kocaeli, Bursa, Tekirdağ and İstanbul province. In the study, Short Form of Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), Family Sense of Belonging Scale and Personal Information Form developed by the researcher were used to evaluate the relationship between attachment styles, family belonging and some socio-demographic characteristics. According to the results of the research, the gender of the adolescents, whether their families live together, whether they migrate, whether there is mental illness in the family, whether they have disciplinary punishment in the school, whether they have social activities, their violence, their parents' relations with them, their communication and their face-to-face interviews; relations, communication and face-to-face interviews with their siblings and friends were found to affect their levels of attachment and their family belonging. When the socio-demographic characteristics of children who were dragged into crime, having low education level, having high school dropout rate, having psychiatric disorders, having more siblings, having more fragmented parents, higher number of individuals using children and family members, low socio-economic level, parents working in unskilled jobs, parents having low levels of education, the number of individuals whose parents are involved in crime, the high number of individuals who have been subjected to crime in friends and in the environment indicate that adolescents in our study are also very effective in committing crime. In this context, our findings are important in terms of guiding family-oriented studies to reduce the risky behaviors of children particularly who are committing crime.	
Key Words: Attachment, Sense of Family Belonging, Juvenile Delinquents, Child who are under protection and care, Social Work	

GİRİŞ

Bir varlık olarak insan ve insanı eyleme iten bireysel, sosyal ve çevresel faktörler ile dinamiklerin neler olduğu; aynı türden gelmemize rağmen milyarlarca insan içinde her bir bireye ait düşünce ve bu düşünceler neticesinde oluşan amaç ve davranışların neden farklı olduğu; toplum içerisinde bulunan birey açısından neyin iyi, neyin kötü olduğu; insanın beslenme ve diğer temel ihtiyaçları dışındaki varoluşsal amacı açısından temel soyut amacının ne olduğu gibi ontolojik ve epistemolojik birçok faktör insanlık tarihinden beri sorgulanmaktadır.

Tarih boyunca insanı iyi yapan, onun erdemli olmasını sağlayan unsurların ne olduğu sorgulanırken insanı kötü yapan ve onun erdemli olmasını engelleyen unsurların ne olduğu da yine aynı şekilde sorgulanmaktadır. Toplum tarafından benimsenen ve toplumun yararına olan davranışlar faydalı, normal ve iyi olarak nitelendirilirken, toplumun genel örf ve âdetlerine ve hukuk kurallarına aykırı olan davranışlar ise kötü, sapkın ve suçlu olarak nitelendirilmektedir.

İnsanoğlunun toplum kurallarına aykırı olan olumsuz davranışları ilk çağlardan itibaren içinde yaşanılan toplum tarafından bir şekilde kendi sistemleri, örf, adet ve gelenekleri kapsamında yaptırıma maruz kalmıştır. Zamanla nüfus artışı, sanayileşme ve göç neticesinde üretim sistemi ve ekonomi değişim ve dönüşüm geçirmiş, aynı zamanda sosyal bilimler ve hukuk alanında yaşanan gelişmelerin de etkisiyle kalabalıklaşan şehirlerde informal ilişkiler ve kurallar yerine formel ilişkiler ve kurallar ortaya çıkmış; tüm bu gelişmelerin de etkisiyle nihayetinde yasama, yürütme ve yargı sistemlerinin olduğu devlet sistemi ortaya çıkarak suç teşkil eden davranışlara kamu düzeninde hukuk temelli çözümler üretilmiştir.

19. yüzyıldan itibaren günümüz hukuk sisteminin temelleri atılarak hukuk kurallarına aykırı olan ve neticesinde hukuki yaptırım ile karşılaşılacak davranışlar terminolojide suç olarak tanımlanmıştır.

İnsanlık tarihinden bu yana bireylerin suç işlediği, günümüzde de halen bireylerin suça karışma olgusunun devam ettiği, geçmişten bu zamana kadar geçen süre içerisinde bazı dönemlerde suç oranının arttığı, bazı dönemlerde azaldığı ama asla sonlanmadığı, günümüzde de bu sorunun artarak ve çeşitlenerek devam ettiği, bunun önlenmesi hususunda sürekli olarak gerek akademik alanda gerekse de hukuk ve kamu alanında çalışmaların yapıldığı bilinmektedir.

Suç ve suçluluk kavramı geçmişte olduğu kadar günümüzde de önemini artırarak devam ettirmektedir. Günümüzde yaş ve cinsiyet fark etmeksizin birçok insan suç işlemekte olup ülkelerin kendi ceza yasalarına göre hangi suçların ve hangi yaştaki kişilerin yargılanacağı belirlenmiştir.

Toplumun değerlerine zarar vererek bu değerleri tehdit eden unsurlar sosyal sorunlardır (Güngör ve Erdurak, 2016: 11). Suçluluk toplumun değerlerine en büyük zarar veren sosyal sorunların başında gelmektedir. Dünyamızda yetişkin suçluluğu kadar çocuk suçluluğu da ciddi sorunlar oluşturmaktadır; hatta çocuk suçluluğu, üzerinde daha fazla düşünülmesi gereken bir olgu durumundadır çünkü çocuklar toplumların geleceğini oluşturmaktadır.

Tarihsel açıdan bakıldığında çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan ayrılması çok da kolay olmamıştır. Dünya’da çocukluk kavramı ancak 17. yy’larda ortaya atılmış, evrensel anlamda çocukların haklarını korumaya yönelik yasalar ise 1924 yılındaki Cenevre Sözleşmesi sayesinde oluşturulmuştur.

İnsan hayatında çocukluk dönemi oldukça önemli ve hassas bir dönem olup çocuğun bu dönem içerisinde biyo-psiko-sosyal yönden gelişiminin sağlanması için çeşitli olanakların sağlanması gerekmektedir (Aka ve Güngör, 2018: 187).

Yetişkinlik sürecine ulaşana kadar gelişimsel açıdan çocuklar özellikle ergenlik döneminde hızlı bir bedensel, zihinsel ve psikolojik değişim süreci yaşarlar, bu nedenle çocuk suçluluğu yetişkin suçluluğundan farklıdır ve çocuğun suça sürüklenmesinde bu gelişimsel değişim sürecinin de etkisi yadsınamaz. Yavuzer, çocuklar tarafından işlenen suçların tür ve sebepleri açısından yetişkinlik döneminde işlenen suçlardan farklı olduğunu, çocukluk döneminde işlenen suçun bu dönemin problemleri evre ya da geçiş evresi olarak adlandırılan ergenlik dönemine rastladığını vurgulamıştır (Yavuzer, 2015: 30).

18 yaşına kadar olan kişilerin karıştığı suçların failine suça sürüklenen çocuk denilmektedir. Genelde suçluluk, özelde ise çocuk suçluluğu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artmakta ve bu durum hem suça sürüklenen bireyleri hem ailelerini hem de toplumumuzu olumsuz olarak etkilemektedir.

2017 yılında Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) hazırlamış olduğu İstatistiklerle Çocuk konulu raporda 2017 yıl sonu itibariyle Türkiye nüfusunun 80 milyon 810 bin 525 olduğu, bunun 22 milyon 883 bin 288’ini çocuk nüfus oluşturduğu, genel nüfusa oranla toplam nüfusun %28,3’ünün çocuklardan oluştuğu belirtilmiştir.

Toplumumuzun yaklaşık üçte birine yakını çocuklardan oluşmakta olup sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulması için toplumun geleceği olan çocukların eğitim, sağlık ve psiko-sosyal açıdan desteklenmeleri ve onların suça sürüklenmelerinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak çocukların suça sürüklenme nedenlerinin araştırılması önem arz etmektedir. Günümüz anlayışında hiçbir çocuğun doğuştan suçlu olamayacağı, onun suça sürüklenmesinde birtakım etmenlerin olması gerektiği görüşü hâkimdir.

Yapılan araştırmalarda çocukların suça sürüklenmesinde onları tek bir nedenin değil; bireysel, ailesel ve toplumsal açıdan çok faktörlü süreçlerin etkilediği görüşü artık kabul edilmektedir.

Bu görüşü destekler nitelikte değerlendirme yapan Yörükoğlu’na göre, çocukların suç davranışına yönelmesinin bireysel nedenlerinin yanında ailesel ve toplumsal boyutlarının da olduğu; aile yapısı, aile içi etkenler ve ana baba ile ilişkilerinde olan kavga ve geçimsizlik, gencin ve ailenin içinde yaşadığı toplumsal ortam, hayat şartları ve çevrenin onu suça sürüklediği vurgulanmaktadır (Yörükoğlu, 2004: 399-400).

Çocuklar için ilk toplumsallaşma kurumu ailedir. Bireyler dünyaya geldiği andan itibaren sürekli diğerleriyle iletişim halindedirler. Kişilerarası ilişkiler; birey-çevre arasında gelişen

etkileşim kişiliğin vazgeçilmez unsuru olup aile ve içinde yaşanan sosyal çevre olmadan bu gelişim ve olgunlaşma olamaz (Turan, 2012: 25).

Bir çocuğun doğduğu andan itibaren ebeveynleriyle kurduğu bağ ve iletişimi, onun aileden ayrılıp sosyal çevresiyle bağlantı kurduğu andan itibaren diğer bireyler ile olan bağı ve iletişimde temel yapı taşı olacaktır. Türk Dil Kurumunun yapmış olduğu tanıma göre Aile; “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler, arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir”. Tanımdan da anlaşılacağı üzere toplumun devamlılığını sağlayan en temel kurum ailedir ve diğer görevlerinin yanı sıra aile; üyesi olan çocukların temel ihtiyaçları olan biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı, eğitildiği ve sosyalleştiği ilk kurumdur; bu yönüyle bireyler toplumsal norm ve değerleri ilk aile aracılığıyla deneyimler ve üyesi oldukları daha geniş olan toplumda uygularlar.

Aile, hem bireyin işlevselliği üzerinde en çok etkiye sahip olan hem de bireylerin ihtiyaçlarını karşılamakta sorumlu olan sistemdir. Bireyin tecrübe edindiği sorunlar genellikle aile kaynaklı olup bireyin aile sistemi içerisindeki konumunu anlamadan ve aile sisteminde değişiklik yapmadan bireyin işlevselliğindeki sorunlar çözüme kavuşamaz (Çamur Duyan, 2016b: 60).

Her türlü ihtiyacının karşılandığı, olumlu aile içerisinde yetişen çocuklar toplumsallaşma açısından aile sistemi dışındaki diğerleriyle ilişkilerinde sorun yaşamazken; ihtiyaçlarının karşılanmadığı, sevgi ortamında yetişmeyen, kendisine, ailesine ve çevresine aidiyet hissetmeyen çocuklar toplumsallaşma sürecinde diğerleriyle ilişkilerinde kuşkusuz birtakım sorunlar yaşayacaklardır.

Çocuklar öncelikle doğup büyüdüğü ve topluma kazandırıldığı ilk kurum olan ailede ebeveynlerine yönelik bir bağ kurarlar ve onlara yönelik aidiyet duygusu hissederler. Çocukların ebeveynleri ile olan bağlanmaları ve onlara yönelik aidiyetleri, onların gelecekte sağlıklı ya da sorunlu bireyler olabilmeleri açısından oldukça önemli olup bu yönde birçok kuramsal çalışma ve kanıta dayalı araştırmalar yapılmıştır.

Küçük çocuklardan genç yetişkinlere kadar olan kesimdeki güvensiz bağlanma ve ebeveyne olan düşük aidiyet problem davranış ve suçluluk ile ilişkilendirilmiştir (Savage, 2014: 165). Bağlanma kuramını ilk ortaya atan Bowlby (1944)’de, çocuk ile ebeveynleri arasındaki bağın kopması ya da bozulması sonucu olarak suçun oluştuğunu, erken dönemlerde anne-çocuk arasındaki herhangi bir kopukluk veya anne yoksunluğunun suç davranışına yöneltebileceğini açıklamıştır (Canter, 2011: 67). Yine ailenin öneminden bahseden Baumeister ve Leary, aidiyet eksikliğinin bireyde ciddi yoksunluk oluşturacağını ve çeşitli hastalıklara neden olacağı görüşünü ileri sürmüştür (Baumeister ve Leary, 1995: 497).

Bowlby, bu açıklamasıyla çocuk ve ebeveyni arasında kurulan bağın onun geleceği açısından önemini ortaya koymakta, Baumeister ise bireydeki aidiyet eksikliğinin ise kişide birtakım problemler oluşturacağı görüşünü ileri sürmektedir.

Bağlanma hayat boyu süren bir süreçtir. Ergenlik dönemi biyolojik ve psikolojik açıdan kişide hızlı değişimlerin olduğu bir dönemdir. Ergen bu dönemde bağlanma açısından hızlı bir geçiş

yaşayarak ilk bağlanma figürüne daha az bağımlı olmak için büyük çaba sarf eder. Buna rağmen, ergenin bu dönemde anne babaya bağlılığın azalması bu kişilerin onun için daha az önemli olduğu anlamına gelmez. Ergen için ergenlik döneminden genç yetişkinlik dönemine kadar arkadaşları ve romantik ilişki geliştirdiği kişiler temel bağlanma süreçlerini oluşturmuş olsalar bile ergen için anne-babaya bağlanma hala önemini korumaktadır (Doğan, 2009: 409).

Birçok araştırma kişide oluşan güvensiz bağlanma ve aidiyet eksikliğinin bireyde suçlu davranış gibi olumsuz davranışlar geliştireceği görüşünü ileri sürmektedir. Bugün suça sürüklenen bireylere ait istatistiki bilgilere bakıldığında suça sürüklenen birçok gencin ailesi yanında kaldığı bilinmektedir. Bağlanma teorisi ailesi yanında büyüyen fakat güvensiz bağlanan çocukların ileride olumsuz davranış özellikleri geliştirdiği görüşünü ileri sürmekte olup bu da istatistiki bilgiler ile örtüşmektedir.

Sosyal hizmet disiplini aile işlevselliğini değerlendirmek için sistemik bakış açısını benimseyerek bir bütün olarak aile sistemini; anne-çocuk, anne-baba ve baba-çocuk, çocuk-kardeş vb. alt sistemleri ve alt-üst sistemler arasındaki ilişkiye ve etkileşime odaklanır.

Sosyal hizmetin temelde odak noktası birey ve sosyal çevresi arasındaki etkileşim olup psikolojik, sosyal ve ekonomik kaynaklı problemlerin ortadan kaldırılması sorumluluğunu taşır (Oral ve Tuncay, 2012: 94). Sosyal hizmet hakkında yapılan bu değerlendirmeler daha çok mikro ve mezzo boyutta değerlendirmeler olup sosyal hizmetin makro boyuttaki hedefi hususunda ise Kesgin (2012: 29) “sosyal hizmetlerin de kamu marifetiyle toplumsal huzursuzlukları önlemek, insanlar arasındaki adaletsizlikleri azaltmak ve devletin/ toplumun imkanları ölçüsünde insanları refaha kavuşturmak gibi hedefleri olduğu” şeklinde görüş ileri sürmektedir.

Sosyal hizmetin mesleki etkinliğinin odağı kişinin toplumsal işlevselliği ve etkileşimde bulunduğu çevresi olup (Özdemir, 2018: 10), sosyal çalışmacıların temel görevi de müracaatçıların sosyal işlevselliklerinin artırılmasına yardımcı olmaktır. Sosyal çalışmacının yerine getirmiş olduğu mesleki müdahale bilgi, beceri ve değer temeline dayandırılmalıdır. Kişinin yaşamış olduğu bireysel ve sosyal sorunlar bireyin ruh sağlığını olumsuz etkilediği için sosyal çalışmacıların müracaatçıların yaşamış oldukları sorunun temel nedenini anlaması gerekmektedir (Çamur Duyan, 2016a: 143).

Webb’ e göre sosyal çalışmacılar ve diğer meslek elemanları için sağlam bir bilgi temelini esas olduğunu, bu bilginin çocuk gelişimin normal ve anormal boyutlarını, aile dinamikleri, gelişim evreleri, çocuklar üzerindeki etkilerine ait hususları içerdiğini; çocuk gelişiminin anlaşılması için bağ ve bağlanma, çocukların zihinsel ve duygusal bozuklukları, çocuklarda direnç ve baş etme hususlarında aile-çocuk arasındaki etkinin anlaşılması için de aile dinamiklerinin çocuğa etkisi, ailenin gelişim evreleri, çocuk ve aile etkisinin karşılıklılığı ve aile krizlerinin etkileri konularında bilgi sahibi olunması gerektiğini vurgulamaktadır (Webb, 2017: 63-69).

Thompson da, sosyal çalışmacının bilmesi gerekenler konusunda sosyal çalışmacıların çalışmış olduğu insan popülasyonuna daha iyi hizmet verebilmesi için bebeklik, çocukluk, ergenlik, erken yetişkinlik, orta yaş ve yaşlılık dönemlerini içeren yaşam döngüsü hakkında bilgi sahibi olunmasını, bu sayede bireylerin yaşam döngüsü içerisinde hangi güçlükleri yaşayacaklarının farkına varılarak uygun çözümler bulunmasına imkân sağlayacağını belirtmektedir (Thompson, 2013: 84-85). Bu açıdan bakıldığında sosyal hizmetin bilgi temelinde aile kuramları ve bağlanma kuramlarının olması gerektiği düşünülmektedir.

Anne-babanın boşanması, istismar sonrası kalacak yer sorunu olması gibi aile kriz durumları sosyal çalışmacıların ilgi alanına girmektedir; meslek elemanlarının yaşanan stres ve travma olayının çocuk üzerindeki etkilerini yordamaları ve krize müdahale yöntemlerini bilmeleri müracaatçılarına zamanında ve yerinde müdahale etmelerine imkân sağlar (Webb, 2017: 69).

Birçok dezavantajlı grupta olduğu gibi suça sürüklenen çocuklarda sosyal hizmet disiplinin ilgi alanına girmektedir. Sosyal hizmet bireyi suç işleyemeye yönelten bireysel ve sosyal sorunları aydınlatarak ceza ve adalet sisteminde etkin bir rol oynar (Thompson, 2013: 72).

Suçta sürüklenen çocukların neden suça sürüklendiklerinin anlaşılması ve onların suça sürüklenmelerinin tekrar önlenmesi ve rehabilitasyonlarının sağlanması, sorunun altında yatan temel kaynağın anlaşılmasına bağlıdır.

Suçta sürüklenen çocukların, suça sürüklenme nedenlerini anlayabilmek ve onlara yönelik koruyucu- önleyici yöntemler geliştirmek, yine suça sürüklenen çocuklar için etkili müdahale yöntemleri geliştirmek günümüzde hakim uygulama olan genelci sosyal hizmet yaklaşımının temel felsefesidir.

Genelci yaklaşımı benimseyen sosyal hizmet eklektik bilgi temeline dayalı bir disiplin olup sistemik bir bakış açısıyla ve kavramsallaştırmayla insan sorunlarına mikro, mezzo ve makro boyutta çoklu müdahale edebilen bir disiplindir. Sosyal çalışmacının bu müdahale becerisini geliştirebilmesi için psikoloji, sosyoloji, antropoloji, ekonomi ve yönetim teorileri hususlarında bilgiye ihtiyacı olmaktadır.

Bireyin suça sürüklenmesinde bireysel, kişilerarası ve çevresel etmenler neden olmakta olup biyo-psiko-sosyal süreçleri içeren bireyin bağlanma ve aile aidiyetinin çocukların suça sürüklenmesindeki etkisi yadsınamaz. Bu kapsamda aile sistemi içerisinde ebeveyn-çocuk etkileşimi ve iletişimi neticesinde oluşan bağlanma ve aidiyet duygusu çocuğun gelecekte yaşayacağı birtakım sorunlarda önemli bir yere sahiptir.

Sosyal çalışmacılar kreş, çocuk evleri, sevgi evleri, çocuk destek merkezleri (ÇODEM), aile danışma merkezleri (ADM), çocuk alkol ve madde bağımlılığı tedavi merkezi, yetişkin alkol ve madde bağımlılığı tedavi merkezi, çocuk koruma uygulama ve araştırma merkezi, çocuk izlem merkezi, çocuk ve ergen psikiyatri klinikleri gibi çocuklara hizmet vermekte olan çocuk refahı alanında çalışmakta ve çocuklara ve ailelerine danışmanlık hizmeti vermektedir.

Aile sistemi içerisinde çocuklara etkili müdahale yapılabilmesi için onların gelişim dönemleri ve bu gelişim dönemleri içerisinde yaşadıkları sorunlar hususunda sosyal çalışmacıların bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Ayrıca günümüzde ilgili tüm disiplinler temelde çocuğun sağlıklı gelişimi ve sorunlu davranışlarının önlenmesi hususlarında bir çok çalışma yapmakta, kamu kurum ve kuruluşları da sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve suça sürüklenmelerinin önlenmesi için çocuklara yönelik politika ve projeler üretmektedirler.

Çocukların problem davranışlardan uzak durması için onları bu davranışları sergilemesine neden olan etmenlerin bilimsel olarak kapsamlı bir şekilde ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Bu çalışma, çocukların suça sürüklenmelerinde bağlanma problemleri ve aile sorunlarının etkili olduğu gerekçesiyle bu açıdan büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda bu çalışmanın, alanda çalışan meslek elemanları için koruyucu-önleyici yöntemlerin ortaya konularak suça sürüklenen çocuklara etkin müdahale edilebilmesinin sağlanması hususlarında bilgi temeli sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu zamana kadar ailesi yanında kalan çocukların bağlanma stilleri ve suça sürüklenip ailesi yanında ya da ceza evlerinde tutuklu ve hükümlü çocukların sosyo-demografik özellikleri, ruhsal durumları ve suça sürüklenme nedenleri ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmada ise, çeşitli nedenler ile ailesi yanında kalmayıp korunmaya ihtiyaç içerisinde olduğu tespit edilerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ya da 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında kurum bakımına alınan ve ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında olan suça sürüklenen ergenlerin ebeveyn ve akranlarına bağlanma stilleri, ailelerine yönelik aidiyetleri ve çeşitli değişkenlerin (sosyo-demografik özellikler, göç, sağlık, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişim ve ilişkileri, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde suça sürüklenme durumları vb.) özelliklerinin suça sürüklenme ile ilişkisi araştırılacaktır.

Çalışmanın I. bölümünde çocukluğun tarihsel gelişimi, çocuk, korunmaya ihtiyacı olan çocuk, suça sürüklenen çocuk, suça sürüklenme nedenleri, çeşitli ülkelere göre ceza sorumluluk yaşları, ülkemizde suça sürüklenen çocukların istatistiki bilgileri, çocukların korunması yönünde geliştirilen ulusal ve uluslararası hukuk ve suç teorileri ile sosyal hizmet disiplini açısından suçluluk alanı ile ilgili tanımlama ve teorilere yer verilmiştir.

Çalışmanın II. bölümünde ise bağlanma ile aile aidiyeti kavramları açıklanarak bağlanmanın ve aile aidiyetinin çocukların gelişimi, sağlıklı ve sorunlu davranışları üzerindeki etkisi ve nihayetinde suça sürüklenmeleri ile olan ilişkilerine değinilmiştir. Bu kapsamda bu bölümde bağlanma sorunları ve aile aidiyeti temelli sorunlara ve çözüm önerilerine değinilerek araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın III. bölümünde ise bu zamana kadar çalışmamızla da ilgisi olan suça sürüklenen çocukların suça sürüklenme nedenleri hususlarında yapılan çalışmalara değinilmiştir. Aynı bölümün araştırma kısmında ise ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında olan çocukların

sosyo-demografik özellikleri ile bazı değişkenlere göre (sosyo-demografik özellikler, göç, sağlık, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişim ve ilişkileri, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde suça sürüklenme durumları vb.) bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkinin olgular arasında farklılık oluşturup oluşturmadığı ortaya konulmuştur.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde geçmişten günümüze değin çocukluk anlayışının tarihsel gelişimi, güncel çocuk kavramı ve tanımı, korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve suça sürüklenen çocuk kavramları açıklanmaya çalışılarak çocukların suça sürüklenme nedenleri, çeşitli ülkelere göre ceza sorumluluk yaşları, ülkemizde suça sürüklenen çocukların istatistiki bilgileri, çocukların korunması yönünde geliştirilen ulusal ve uluslararası hukuk normlarına değinilerek suç teorileri ile sosyal hizmet disiplini açısından suçluluk alanı ile ilgili tanımlama ve teorilere yer verilmiştir.

1.1. Temel Kavramlar

1.1.1. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi

Geçmişten günümüze değin toplumların çocuğa ve çocukluğa ilişkin düşünceleri ve yaklaşımlarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Geçmişte toplumda nesne dahi olamayan, değer verilmeyen, çok erken yaşlarda bile tıpkı yetişkinler gibi olumsuz şartlarda ve ağır şartlarda çalışmaya, ailesinden uzakta uzun saatler geçirmeye zorlanan çocuklar bazı gelişmemiş bölgeler ve toplumlarda halen değer verilmeyen bireyler olarak görülse de geniş bir coğrafyada günümüzde toplumun öznesi konumuna gelerek bağımsız bir statü kazanmış ve geleceğin en önemli unsurları görüldüğü için sağlıklı yetiştirilmesi ve eğitimi noktasında birçok araştırmanın konusu olmuş ve bunun neticesinde korunması için ulusal ve uluslararası alanda yasal önlemler alınmış ve ülkelerin bu yasalara uymaları ve iç mevzuatını bu uluslararası sözleşme kapsamında geliştirmeleri istenmektedir. Günümüz çocukluk kavramının oluşması çok kolay olmamış bu kavramın oluşması için oldukça uzun süreçler almıştır.

Yörükoğlu'na göre, “çocukluğun tarihi uzun bir karabasandan farksızdır. İnsanlık bu karabasandan ancak 20. yüzyılda uyanabilmiştir.” (Yörükoğlu, 2007: 21).

Akyüz, Antik dönemde Çocuk ve gençler için kullanılan terimlerin oldukça belirsiz olduğunu, bu dönemdeki söylemlerin bebeklik ile yaşlılık arasında kalan hemen her çağı içerdiğini belirterek çocuklar hakkındaki tutumlar hususunda pek fazla bilgi bulunmadığını, ayrıca Ortaçağ'da modern bir çocukluk anlayışı unsurlarına rastlanmadığını belirtmiştir. (Akyüz, 2001). Postman, Eski Yunanda çocuklara az ilgi gösterildiğini, çocukluk kavramının bulunmadığını, çocukluk döneminin bebeklik ve yaşlılık arasındaki her dönemi kapsadığını ve o döneme ait heykellerde çocuk heykeline rastlanmadığı görüşünü ileri sürmüştür (Postman, 1995: 16-17).

Romalılar ise Yunanlılardan okul düşüncesini örnek alarak çocukluk kavramının gelişmesini sağladılar ve çocukların yetişkin istismarından korunması gerektiği düşüncesini öne sürerek biraz da olsa çocukluk kavramını oluşturmuşlardır (Postman, 1995: 20-21).

Yapıcı ve Yapıcı ise, Eski Çağlarda kadın ve çocuğun aynı kaderi paylaşarak durumlarının

kölelerden biraz daha iyi olduklarını, Antik Yunan ve Roma’da babanın sınırsız otoritesinin olduğunu ve çocuğuna ceza vermekten onu satmaya hatta öldürmeye kadar üzerinde her türlü tasarrufa sahip olduğunu, Ortaçağ da ise çocuğun yetişkinin minyatürü olarak görüldüğünü belirtmiştir (Yapıcı ve Yapıcı: 2004).

Batıda çocukluk tarihinin aydınlatılması hususunda Fransız yazar Phillipe Aries önemli bir unsurdur. “Aries çocukların tarihinden çok çocukluğun yani çocukluğa ilişkin düşüncelerin, kavramların, imgelerin tarihiyle ilgilenmiş ve Batı’da 1600’lere kadar yetişkinlikten ayrı bir çocukluk kavramının olmadığını savunmuştur.” (Onur, 2008: 9).

Philippe Aries, Ortaçağ toplumunda çocukların yaklaşık yedi yaşında iken yetişkin dünyasına girdiğini belirterek bu dönemde çocukluk fikri olmadığı yönündeki tartışma oluşturan ifadesini öne sürmüştür (Refresh, 1992: 1).

Postman’da Aries gibi Ortaçağ da çocukluk döneminin 7 yaşında sona erdiğini, çünkü çocukların tam olarak konuşabildikleri, yetişkinlerin söylediklerini söyleyebildikleri ve onları anlayabildikleri yaşı bu döneme ve sonrasına denk geldiğini öne sürmüştür (Postman, 1995: 26).

Aries, bu dönemdeki sanat, giyim, oyun-uğraşı, resim ve ahlak kuramcılarının çocukluk hakkındaki görüşlerini incelemiş ve incelemeleri neticesinde Ortaçağın erken dönemlerinde resimlerde çocukların yetişkinlerin küçük versiyonları olarak gösterildiğini, çocukların giyim tarzlarının yetişkinler ile aynı olduğunu, bebeklerin kıyafetlerinin erkek-kız için farklılık oluşturmadığını ve çocukların yaklaşık yedi yaşlarında yetişkin kıyafetlerinin küçültülmüş boyutlarını giyindiklerini belirterek ortaçağda çocukların, aileleri için daha az duygusal anlam veya önemi olan bir varlık oldukları sonucuna varmıştır (Clarke, 2004: 4-5). Aries, çocukların yetişkin ile aynı kategoride değerlendirilmesi ve onlara karşı ilgisizliğin nedenini orta çağ okulunun din öğretisine bağlamıştır (Onur, 2008: 10).

Elkind, Antik çağda çocukluk imgesinin yoksul olup olmasının eğitilmesi gereken bireyler, Ortaçağ da hayvanlarla beraber yaşayan, mal ve kölelik ile eşdeğer olan bir meta, sömürge dönemlerinde ticari kazanç, sanayi döneminde ise ucuz işgücü olarak görüldüğünü ve fabrikalarda çalıştırılmak üzere eğitildiklerini belirtmiştir (Elkind, 1999: 35-37).

Birçok açıdan değersiz olarak görülen çocuklar fiziksel olarak da mağdur edilmişlerdir. “Dövülmeyen çocuk şımarır” bakış açısı ile eğitimde kullanılan dayak 18 yüzyıla kadar eğitimdeki varlığını sürdürmüş, dayak bu dönemlerde toplumdaki her kesim tarafından doğal karşılanarak bir sonraki nesle aktarılmıştır (Yörükoğlu, 2007: 24).

Çocukların yaşamış oldukları birçok soruna rağmen özellikle eğitim sisteminin gelişmesi, yayılması ve insan hayatındaki öneminin farkına varılması neticesinde onların lehine gelişen bir dizi gelişmeler de meydana gelmiştir. Aries, 17. ve 18. yüzyılda meydana gelen okul sistemindeki modernleşme ve aile sistemindeki özelleşmenin etkisiyle çocukluğun artık yetişkin dünyasından ayrıldığını böylece onun masum ve saflığının ortaya çıktığını ve nihayetinde modern çocukluk anlayışının geliştiğini belirtmiştir (Onur, 2008: 10).

Postman ise orta çağda okur-yazarlık ve eğitimi düşüncesinin olmamasının çocukluk fikrinin oluşmamasına neden olduğunu 16. Yüzyıla gelindiğinde matbaa ile birlikte toplumdaki okur-yazarlık artması sonucu çocukluk fikrinin oluşmaya başladığını, çocukların okumayı öğrenmek zorunda kaldıkları için eğitim almaları gerektiğini, bu sayede Avrupa’da okulların yeniden icat edildiğini, eğitim ile birlikte çocukluğun oluşumu biçimlenirken modern anlamda aile oluşumu da şekillenmeye başlamıştı (Postman, 1995: 30-61).

Gander ve Gardiner çocukluğun yetişkinlikten farklı olarak değerlendirilmesi ile ilgili çarpıcı ifadeleri şu şekildedir;

Dört yüzyıl içinde ayrı bir çocukluk dünyası gelişme gösterdi. 1600’lerin başlarında çocukların giyim tarzları büyüklerinkinden farklı oldu. Ressamlar artık çocukları küçük yetişkinler olarak resmetmiyordu. Çocuklar kendi tarzlarındaki giysilerin yanı sıra, kendilerine ait oyunlara öykülere, şakalara, şarkılara ve müziğe, oyuncaklara ve eğlencelere sahip oldular. Yetişkin etkinliklerinden uzak tutuldular ve gerçekte “kendi yerlerini bilmeleri istendi”. Ama bunlar hali vakti yerinde ailelerin çocuklarıydı. Üst ve orta sınıf 1700’lere gelindiğinde ayrı ve biçimlendirici bir dönem olarak çocukluk kavramını kabul etti. Ama yoksullar arasında eski tutumlar kaldı ve çocuklar yetişkinlerin dünyasını paylaşmayı sürdürdüler (Gander ve Gardiner, 1993: 28).

Yukarıdaki düşünceler aslında günümüz dünyasındaki çocukluk ile ilgili durumu da yansıtmaktadır. Ekonomik gelir seviyesi iyi olan çocuklar her türlü imkanlardan yararlanıp çocukluklarını en iyi şekilde yaşarlarken, yoksul olan ailelerde yetişen çocuklar bırakın eğitim ve diğer haklardan yararlanmayı gerekli besin kaynaklarını dahi alamadan sağlıksız ve güvensiz koşullarda sokağa terk edilebilmekte, çalışmaları istenmekte ve neticesinde çocukluklarını yaşayamamaktadırlar..

Hristiyan anlayışının çocuğun doğuştan kötü bir varlık ve günahkâr görme yaklaşımına karşı Aydınlanma (18. yy) döneminde çocuğun doğuştan iyi ve saf olduğu, eğer iyi eğitilmemesi durumunda kötü bir varlığa dönüşebileceği görüşü o dönemin düşünürleri John Locke ve Rousseau tarafından ortaya atılmış, 19 yüzyılda bu görüşler sayesinde çocuk yüceltmeye başlanmıştır (Yörükoğlu, 2007: 25-26).

Çocukluk döneminin diğer dönemlerden farklı olduğunun anlaşılması hususunda yapılan bilimsel çalışmaların etkisi yadsınamaz. Gander ve Gerdiner’e (1993: 30) göre 20. Yüzyıl “filozofların, eğitimcilerin ve psikologların çocukları inceleme ve onların gelişimleri hakkında varsayımlar ileri sürmedeki sayısız ilgilerine ve çabalarına tanık olmuştur”.

20. yy’da eğitim ve bilimsel alanda yaşanan gelişmeler ve toplumda meydana gelen refah artışı çocukların geçmişteki kötü yazgılarının değişmesini sağladı, tıpta yaşanan gelişmeler sayesinde bulaşıcı hastalıklar nedeniyle meydana gelen ölümlerde azalma meydana gelerek çocukların hayatta kalmaları sağlandı, zorunlu eğitimin yaygınlaşması ve eğitimde teknik ve bilimsel ilerlemelerin sağlanması da çocukların ileri sevide eğitilmesini sağladı (Yörükoğlu, 2007: 237).

Yine bu dönemde eğitim temel yapıtaşı olarak görülerek gelecek nesillerin teminatı açısından çocuklara yatırım yapılmış, çocukların gelişim dönemleri incelenerek onların daha iyi

değerlendirilmesi sağlanmış, geliştirilen zekâ testleri aracılığıyla çocukların yetenekleri keşfedilmiştir (Yörükoğlu, 2007: 238).

Modern çocukluk paradigmasına göre çocuk hak sahibi birey olarak değerlendirilir, bu görüşe göre çocuk nesne değil, öznedir, farklı bir toplumsal kategoriye konulan çocuk ne ailenin ne toplumun ne de devletin malıdır. Çocuğu bu şekilde ele alış onun bağımsızlaşarak yetişkin dünyasından ve o dünyaya ait değerlerden ayrılmasını beraberinde getirmiş, nihayetinde de çocukluk kendi değerleri olan bir toplumsal süreç haline dönüşmüştür (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 22). Geçmişten günümüze geldiği tarihsel süreç içerisinde bakıldığında kimilerine göre aydınlanma çağı, kimlerine göre sanayi devrimi, kimilerine göre ise 20. yüzyılda çocukluğun yetişkinlikten farklı bir dönem olarak fark edildiği belirtilmiş ancak çocuk hakları açısından bakıldığında 20. yy.'da engelli, çalışan, kadın, vb. birçok alanda meydana gelen insan hakları temelli gelişmeler çocukların da özel bir birey olduğu kavramının oluşmasını sağlamıştır.

1.1.2. Çocuk Kavramı

Çocukluk dönemi artık günümüzde yetişkinlikten ayrı bir dönem olarak kabul edilmekte olup bir çok disiplin tarafından araştırma konusu yapılmaktadır (Aka ve Güngör, 2018: 188).

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin birinci maddesinde “daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” denilmektedir. 5395 sayılı ÇKK'da ise çocuk, “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kapsamında çocuk erken yaşta reşit olması durumunda çocukluk statüsünü kaybetmektedir, ancak iç mevzuatımız olan 5395 sayılı ÇKK'da bu durumun önüne geçilerek her ne şart altında olursa olsun kişi daha erken yaşta ergin kılınsa bile 18 yaşının altında ise çocuk statüsünü korumaktadır.

Yörükoğlu, çocuk kavramının da tıpkı çocukluk çağı gibi belirsizlik ve çelişkilerle dolu olduğunu belirterek çocuğu “gelişen insan yavrusu, olgunlaşmamış, “reşit” sayılmayan küçük yurttaş” olarak tanımlamıştır (Yörükoğlu, 2007: 3-14).

Yılmaz, iç hukukta çocuk kavramı üzerinde herkesin aynı görüşü benimsemediğini, çocuk ile küçük kavramlarının birbirlerinin yerine kullanılmasına rağmen ikisinin aynı anlamlara gelmediğini, küçük denilince henüz 18 yaşını doldurmamışların, çocuk denildiğinde ise 14-15 yaşından küçük kimselerin anlaşıldığını, çocuk ve erginlik arasındaki dönemde bulunanların ise genç olarak adlandırıldığını belirtmiştir (Yılmaz, 2009: 819). Bu açıklamanın aksine genelde mevzuat hükümlerine ve literatüre bakıldığında 18 yaşın altında olan kişilerin çocuk olarak nitelendirildiği görülmektedir.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) Tanımlar başlıklı Ceza Kanunlarının uygulanmasını içeren 6. maddesi “b” bendinde “çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak bahsedilmektedir. Yine 2005 yılında yayımlanarak yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK'nın 3. maddesi 1. fıkrası a bendinde daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi çocuk olarak tanımlanmıştır.

Erginlik kavramı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) geçmekte olup TMK'nın 11. maddesinde Erginliğin 18 yaşının dolması ile başladığı, 12. maddesinde 15 yaşını doldurmuş kişinin anne ve babasının rızası ile ve mahkemenin onayı ile ergin kılınabileceği, yine 124. maddesinde ise 17 yaşını doldurmamış erkek ya da kadının evlenemeyeceği, olağanüstü durumlarda ve pek önemli sebeple 16 yaşını doldurmuş erkek ve kadının hakim kararı ile evlenmesine izin verilebileceği belirtilmektedir (TMK, 11,12,17. Madde)

TMK kapsamında kişi ergin kılınsa dahi TCK ve ÇKK'ya göre ergin kılınan kişinin çocuk olma vasfı 18 yaşını doldurana kadar devam etmektedir.

İlgili yasalardan da anlaşılacağı üzere çocuğun yararına olacağı durumlarda çocuk mahkemelerce ergin kılınabilmekte, ancak ceza davası açısından çocuk ergin kılınsa bile 18 yaşının altında olması durumunda kişi yine çocuk olarak değerlendirilmektedir. Bu tür bir düzenleme olmaması durumunda ceza yasaları kapsamında kişi 18 yaşının altında olduğu halde ergin kılındığı anda suça sürüklenmesi halinde bir yetişkin gibi yargılanma durumu ortaya çıkacaktı ve çocuğun birçok haktan faydalanması engellenmiş olacak, ayrıca çocuğun daha fazla ceza almasına neden olacaktı.

1.1.3. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk

Yasal anlamda korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramı 27/05/1983 tarihli ve 2828 sayılı kanun numaralı Sosyal Hizmetler Kanununda tanımlanmıştır. İlgili kanunda korunma ihtiyacı olan çocuk “beden, ruh ve ahlaki gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- 1) Ana veya babasız, ana ve babasız,
- 2) Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- 3) Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
- 4) Ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk” olarak tanımlanmıştır (2828 Sosyal Hizmetler Kanunu, Madde-3).

Yine yasal olarak 5395 sayılı ÇKK'nın “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde korunmaya ihtiyacı olan çocuk “bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak tanımlanmıştır (2828 Sayılı Sosyal Hizmet Kanunu).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere yasal anlamda her ne şartta olursa olsun kişisel gelişimi tehlike altında olan çocuk korunmaya ihtiyacı olan çocuk kapsamına girmektedir. Yakın zamana kadar toplumumuzda korunmaya ihtiyacı olan çocuk denildiğinde bir çocuğun ana veya babasının ya da her ikisinin olmadığı algısı akla gelirdi, ancak bir çocuğun aile bütünlüğü içerisinde de ihmal edildiği ve istismara uğradığı ya da ailesinin onun temel bakım ve ihtiyaçlarını karşılamadığı, onu eğitim ve sağlık imkanlarından mahrum bıraktıkları olgularında çok fazla artışın meydana gelmesi toplumun algısında da değişikliğe neden olmuştur.

1.1.4. Suç Kavramı

İnsanın sosyal bir varlık olup bazılarının zaman zaman, içinde yaşadığı toplumun beklenti ve taleplerine uygunsuz davranışlarda bulunduğu, bazılarının ise bu davranışları süreklileştirerek sosyal düzene zarar veren onu yıkmaya çalışan tutum sergiledikleri bilinmekte olup bu suç olarak değerlendirilmektedir (Kaner, 1992: 473).

Canter, suç kavramı ile ilgili yapmış olduğu tanımında “suçu” İnsanların gerçekleştirdikleri fiil ve davranışlarını suçlu yapan ona atfedilen yorumdur diye tanımlamış ve bu yorumun ise içinde yaşanılan yasal ve kültürel bağlam ile oluştuğu görüşünü ileri sürmüştür (Canter, 2011: 23).

Suç ve suçluluğun birçok tanımı yapılmıştır. Yavuzer’e göre suçluluk “kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkaran çatışmanın bir ürünüdür” (Yavuzer,2015: 24).

Dönmezer’e (2002) göre ise suç, “topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylemdir” (<http://www.kriminoloji.com>, 2016).

İlk kriminologlardan olan Lombroso’ya göre ise suç, bitki ve hayvan dünyasında da olabilen, doğum ve ölüm gibi doğal olan, nedensellik bağlamında meydana gelen organizmanın bir ürünüdür; eğer bir davranış, içinde bulunulan toplumun gelenek, görenek ve düşünce yapısıyla çatışması durumunda suç niteliğini taşır (Dönmezer, 1984: 5).

Sosyolojik olarak toplumda var olan normlardan sapma “suç” olarak tanımlanmış olup suç yasalardaki ceza karşılığı belirlenmiş olması özelliği nedeniyle diğer sapma davranışlarından ayrı değerlendirilmektedir (Kızılcı ve Erjem, 1994: 402’den aktaran Fırat: 197-198).

Sosyologlar insanı suçlu davranışa götüren davranışları sapma olarak tanımlamaktadır ancak toplumlarda bireylerin sergilemiş oldukları her sapma davranışı cezalandırılmamakta, her toplumun önem sırasına göre yasalarında var olan unsurlara karşı gelinmesi durumunda ceza sistemi devreye girmektedir.

Oktik vd., “sapma, suç, göç ve yoksulluk birbirleriyle iç içe geçmiş çok boyutlu ve karmaşık yapı oluşturur” diyerek sapmanın suç ile olan bağına ortaya koymuşlardır (Oktik vd., 2016: 3). Dönmezer ise, toplumun geleceği ve birlikteliğinin sağlanması için insanların toplumsal normlara aykırı davranış sergilememeleri gerektiğini belirtmiş ancak herkesin sapan davranışlarda bulunarak bu normlara belirli oranda uyulmadığını ifade etmiştir (Dönmezer, 1984: 5).

Yasal açıdan bakıldığında, Suç ceza yasasının çiğnenmesidir (Zastrow ve Krist- Ashman, 2014: 537). Hukuk ve ceza yasaları açısından “suç” işlenilmesi durumunda karşılığında bireyin bir yaptırım ile karşılaşma durumu olarak değerlendirilmektedir. Bireyin ceza alabilmesi için devlet tarafından yazılı olarak belirlenen yasalara karşı gelmesi gerekmektedir.

Sosyolog olan Aristoteles suç nedeninin toplumsal çevreyle, suç antropolojisinin öncüsü Hipokrat ise toplumsal nedenler ve beden yapısıyla (Yavuzer, 2015: 24), Psikanalizmin kurucusu Freud’a göre baskılanmış istek ve arzuların dışavurumu, Antroplog Dr Gall, Caldwell

ve Lombrosso ise bedensel ve biyolojik farklılıklar ile suç ilişkisini açıklamaya çalışmıştır (Dönmezer, 1984: 103-114)

Antik dönemlerden bugüne değin Platon, Aristoteles, Aquino’lu Tomas, Montesque, Voltaire, Rousseau, Beccaria, Bentham ve Lombrosso gibi düşünürler bireysel ve toplumsal sebepler kapsamında suç ve suçluluk hakkında düşüncelerini açıklayarak suç kapsamına yönelik açıklamalarını kendi ilgi alanlarına dayandırmışlardır (Avcı, 2009: 18-19).

Suç ile ilgili bu zamana kadar ifade edilenlerden yola çıkıldığında suç’ un toplumda kabul edilmeyen, toplumdaki diğerleri ile ilişkilerde sorun yaşanmasına neden olan, sonucunda bir zarar meydana getiren, karşılığında bu davranışı sergileyene yasalarda belirlenen oranlarda yaptırım uygulanan bir unsur olduğu ve bireyi bu davranışa yönlendiren etmenlerin de biyolojik, psikolojik ve toplumsal boyutlarının olduğu, düşünürlerin de kendi ilgi ve uzmanlık alanları doğrultusunda suçu ve nedenlerini açıklamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

1.1.5. Suça Sürüklenen Çocuk

Eski çağlarda ceza yasaları kapsamında çocuk-yetişkin ayrımından bahsetmek imkânsız olup bu dönemde çocuklar işledikleri suç nedeniyle yetişkinler gibi ağır cezalara maruz kalabilmekte idiler (Yörükoğlu, 2007: 25). Zamanla çocuk ve yetişkin arasındaki zihinsel gelişim kapasitelerinin farklı olduğunun ve bireyin yetişkin olabilmesi için belirli bir yaş seviyesine gelmesinin gerektiği görüşünün kabul edilmesiyle birlikte çocuklar için yetişkinlerden daha basit cezalar uygulanmaya başlanmıştır.

Suç, yapılması kanunlar tarafından engellenen ve yapılması durumunda ise karşılığında cezai müeyyide uygulanmasını gerektiren bir davranış olduğuna göre, bu davranışı 18 yaşında ve daha yukarı yaşlarda işleyen kişi yetişkin, 18 yaşının altında, çocukluk çağında işleyen kişi de suça sürüklenen çocuktur diyebiliriz. Kimi ülkelerde bu yaş 21’e kadar uzamaktadır.

Çocuk suçlu kavramı 18 yaşın altında olan bireylerin kanunları ihlal etmesi anlamında kullanılmaktadır (Dolgin, 2014: 709). Yörükoğlu, “Suç işleyen çocuk yoktur, suça itilen çocuk vardır” diyerek suça sürüklenen çocuğun ailesinde ve toplumda var olan düzensizliklerin öncelikle kendisinin bedelini ödediğini daha sonra ise içinde yaşadığı topluma bedelini ödettiğini, bunu da kendisinin haklarından yoksun bırakılması nedeniyle bu haklarını kanun dışı yollarla elde etmeye çalışarak yaptığını vurgulamıştır (Yörükoğlu, 2007: 214).

İngilizce “juvenile delinquency-offender” ve “youth delinquency-offender” olarak tanımlanan çocuk, genç suçluluğu ülkemizde 2005 yılında yayımlanarak yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK’da “Suça Sürüklenen Çocuk” olarak yerini almış ve kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk” olarak tanımlamıştır (Çocuk Koruma Kanunu Madde 3/2).

5395 sayılı ÇKK’da bir suça karışan çocuğun “suçlu çocuk” yerine “suça sürüklenen çocuk” ismi ile kavramsallaştırılması, adalet sistemi tarafından çocuğun kendi iradesi dışında suç

işlediği görüşünü benimsediği anlamına gelmektedir.

BM Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 1985 tarihinde onaylanan Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında BM Asgari Standart Kuralları (Beijing Pekin Kuralları) ile çocuk adalet sisteminin uygulanması hakkında asgari standart kurallar benimsenmiştir. Kurallar'ın Uygulama Alanları ve Tanımlar kısmının 2. Bölümünde;

“Çocuk, mevcut hukuk sistemi içinde işleyebileceği bir suçtan dolayı kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişidir;

Suç, mevcut hukuk sistemi içinde ceza verilmesini gerektirecek her türlü eylem ve ihmaldir;

Çocuk suçlu, suç işlediği iddia edilen ya da suç işlediği ortaya çıkan bir çocuk veya genç bir insandır.”

denilmekte ve bu belirtilen tanımlamaların üye ülkeler tarafından kendi hukuk sistemlerine uygun olabileceği ölçüde kullanılması gerektiği ve çocuk suçlulara ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer görüşler, milli ve sosyal köken, varlık, doğum yeri gibi unsurlar dikkate alınmadan ve ayrımcılık yapmadan herkese eşit düzeyde uygulanması gerektiği belirtilerek uygulamada bir nebze olsun evrensel bir ölçüt oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Çocuğun Ortaçağ'da nitelendirildiği gibi “yetişkin bireyin küçüğü” düşüncesinden sıyrılıp kendine özgü biyo-psiko-sosyal özelliklere sahip olan ve henüz gelişimini tam olarak tamamlamamış birey olarak değerlendirilmesi ayrıca çocuğun karışmış olduğu suç davranışının meydana gelmesinde kendi kontrolü dışında ailesel, çevresel ve sosyal etmenlerinde etkisinin olabildiği nedenlerinden ötürü hukuksal açıdan da onun farklı bir kategori kapsamında değerlendirilmesini sağlayarak “suçlu çocuk” kapsamından “suça sürüklenen çocuk” kapsamında alınmasını ve bu kapsamda yargılanmasının yapılmasını gerektirmiştir.

Çocuk suçluluğunun daha kapsamlı olarak değerlendirildiğinde bu durumun hukuksal bir sorundan öte psiko-pedagojik ve sosyal sorunu yansıttığı aşikârdır (Eryalçın ve Duyan, 2016: 13).

Yavuzer, çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran temel özelliğin bu dönemde işlenen suç'un “geçiş evresi” ya da “problemlili evre” olan ergenlik dönemine denk geldiğini, bu dönemde ergenin kendisine çeşitli sorular yönelterek kimliğini oluşturmaya çalıştığını ve bu dönemin çocukluktan ergenliğe geçiş dönemi olduğunu, ergen'in bu dönemde ailesinin öneri ve kısıtlamalarına karşı koyduğunu, kendisinin yeterince olgunlaşmamış olması nedeniyle de ergende dengesizlik görülebildiğini, bu kapsamda tüm bu özellikleri yok sayıp ergeni işlemiş olduğu suç nedeniyle suçlu varsaymanın imkansız olduğunu vurgulamıştır (Yavuzer, 2015: 30-31).

Çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan farklı olarak değerlendirilmesi neticesinde çocuklara özgü adli değerlendirme sisteminin ortaya çıkması sağlamıştır. Uluğtekin, çocuk adalet sisteminde, suç kontrol modeli ya da geleneksel yaklaşım, rehabilitasyon modeli ya da refah yaklaşımı ve adil yargılanma modeli ya da adalet yaklaşımı olmak üzere üç farklı

yaklaşım olduğunu belirterek bu yaklaşımları şu şekilde açıklamaktadır:

Suç kontrol modeli ya da geleneksel yaklaşımda amaç, toplumun suçlulardan korunmasıdır. Bu nedenle soruşturmaların etkin bir biçimde yapılması, suçun oluştuğuna karar verilmesi ve suçlu davranışların bastırılması çok önemlidir. Toplum suç ve suçludan koruyabilmek amacıyla çocuk suçluluğunun yasal tanımı geniş tutulmalıdır. Bu model ya da yaklaşıma uygun olan bir çocuk adalet sisteminde polisin konumu çok önemlidir. Yakalamak, tutuklamak ve soruşturma yapmak üzere polis her zaman çok güçlü olmalıdır. Suç işleyen çocuklar tutuklanmalı ve tutukevine konulmalıdır ki, yargılanma sırasında başka suçlar işlemesin. Bu model ya da yaklaşımda ceza suçludan çok suça uygun olmalı, caydırıcı niteliği ağır basmalı ve suçluyu toplumdan uzakta tutabilecek biçimde infaz edilmelidir.

Rehabilitasyon modeli ya da refah yaklaşımında amaç, suçlu çocukların üretken ve uyumlu bireyler olarak toplumla bütünleşmelerini sağlamaktır. Toplum suç işleyen çocukların sorunlarını çözmeye çalışmalıdır. Çocuk suçluluğu toplumsal ve bireysel etkilerin bir sonucudur. Çocuk da sahip olduğu soruna göre ele alınmalıdır. Suç davranışı, çocuk adalet sistemi tarafından ilgilenilmesi gereken temeldeki psiko-sosyal sorunların sadece bir göstergesidir. Bu nedenle vurgulanması gereken nokta, çocuğun suçlu ya da masum olduğuna karar vermek değil; onun içinde bulunduğu psiko-sosyal ve ekonomik koşulları anlamaktır. Buna paralel olarak cezalandırılma gibi bir sonuçtan çok, çocuğun psiko-sosyal gereksinimlerine göre geniş bir hizmetler ağından yararlandırılması düşünülmelidir. Sorunların daha başlangıçta anlaşılabilmesi için, polis örgütü içinde psiko-sosyal teşhis ve tedavi konularında eğitilmiş uzmanlar bulunmalıdır.

Adil yargılanma modeli ya da adalet yaklaşımında amaç, kişisel özgürlüklerin ne pahasına olursa olsun korunmasıdır. Devlet halkın mutluluğu için vardır. Bu nedenle devletin vatandaşların yaşamlarına karışması ve gücünü onların üzerinde kullanma yetkisi büyük ölçüde kısıtlanmalıdır. Bu bağlamda çocuk suçluluğunun yasal tanımı dardır; muğlak ve belirsiz tanımlar bir yana bırakılmalıdır. Polisin araştırma, tutuklama ve soruşturması kişisel hakların istismarına yol açmayacak biçimde olmalıdır. Yargılanma sürecin en can alıcı bölümüdür; çünkü en çok bu aşamada kişisel hakların korunmasını sağlamak ve suç hakkındaki savların doğruluğunu araştırmak önemli olmaktadır. Bu model ya da yaklaşımda, eşit suça eşit ceza verilmelidir; bu, cezanın içeriği ve gerekçesinden daha çok ilgi gösterilmesi gereken bir konudur (Uluğtekin, 2004: 7-8).

Günümüzde adli değerlendirme sisteminde ise rehabilitasyon modeli ve adil yargılanma modelinin bir arada yürütüldüğü sistem önem kazanmaya başlamıştır, bu model şu anda onarıcı adalet sistemi olarak da adlandırılmaktadır. Onarıcı adalet sisteminde yargılama ile suça sürüklenen bireyin bir daha suça sürüklenmesinin önlenmesi hususlarında rehabilitasyonunun sağlanması ve suça sürüklenenin meydana getirmiş olduğu zararı karşılayarak zarar gören kişinin mağduriyetinin giderilmesi hedeflenmektedir.

Günümüz çocuk adalet sistemi suça sürüklenen çocuklara yönelik çalışmalar, kurumlar ve hukuki düzenlemeleri içeren bir sistem olup bu sistemi yetişkinlerinkinden ayrı kılan ise sistemin öncelikli olarak çocukların ihtiyaçları doğrultusunda korunmalarını sağlayarak onların cezalandırılmaları yerine rehabilitasyonlarının sağlanmasına öncelik vermektir. Bu kapsamda suç davranışının azaltılması için bireyselleştirilmiş programlar yapılması ve bu programlara çocuk, ailesi ve çevresinin dahil edilmesi önem kazanmaktadır (Baykara Acar, 2013).

1.1.6. Suça Sürüklenen Çocuklara İlişkin İstatistiki Bilgiler

Aşağıda ülkemizde suça sürüklenen çocuklar ile ilgili resmi makamlara bildiri yapılan vakaların istatistikleri yer almaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunun 22/04/2015 tarih ve 18622 sayılı bülteninde;

Türkiye Nüfusunun %29,4'ünü çocuk nüfusun oluşturduğu, 2014 yılı sonu itibari ile 77 milyon 695 bin 904 olan toplam nüfusun 22 milyon 838 bin 482'sin çocuk nüfusu olduğu, çocuk nüfusunda ise %27,4'ün 10-14, % 17,4'ünün ise 15-17 yaş grubu çocukların oluşturduğu, Türkiye'de yaklaşık 16 milyon 706 bin yoksul fert bulunurken yoksul çocukların yoksul fertler içerisindeki oranının % 44,3 olduğu, 2013 yılında ceza infaz kurumuna giren toplam 161 bin 711 kişinin 6 bin 132'sinin 12-17 yaş grubundaki çocuklardan oluştuğu, bu çocukların % 97,3'ü erkek iken 2,7'sinin kız çocuk olduğu, ceza infaz kurumuna giren hükümlüler arasında 12-17 yaş grubundaki çocukların oranı %1,5 iken bu oranın 2013 yılında % 3,8 e yükseldiği bilgileri yer almaktadır (TÜİK, 2014c ve TÜİK, 2014b).

Yine TÜİK'in 19/08/2014 tarih ve 16121 sayılı bülteni ve 04/08/2015 tarih ve 18525 sayılı bültenine göre 2013 yılında Güvenlik birimlerine suç olarak tanımlanan bir fiil işlediği iddiası ile yani suça sürüklenme ile gelen 115439 çocuk olmasına rağmen 2014 yılında bu sayı %1,8 artarak 117486 çocuğa ulaşmıştır. Suça sürüklenen çocukların en çok yaralama, daha sonra hırsızlık, uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, en son olarak da mala zarar verme suçu işledikleri, ayrıca suça sürüklenen çocukların %39,1'in bağımlılık yapan madde kullandığı bilgisi yer almaktadır (TÜİK, 2014a).

TÜİK'in 21/08/2014 tarih ve 2014/50 sayılı bülteninde suça sürüklenen çocuklarda madde kullanımının 2009-2013 yılları arasında % 162 oranında arttığı bilgisi yer almaktadır (TÜİK, 2014d).

Yukarıdaki istatistiklerde de görüldüğü üzere ülkemizde suça sürüklenen çocuk sayısı her geçen yıl artmaktadır. Ayrıca ceza evlerinde şu anda bulunan 12-17 yaş grubu kişilerin oranının %4'lerde olduğu bilgisi yer almasına rağmen 18 yaş ve üzeri ceza infaz kurumlarında kalmakta olan hükümlülerin ilk suça karıştıkları yaş ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır, bu yönde bir çalışma yapılması durumunda bu oranın oldukça yukarılara çıkacağı muhakkaktır.

1.1.7. Dünyada Çocuk Suçluluğu Açısından Bazı Ülkelere Göre Ceza Ehliyet Yaşı

Şekil 1. Çocuk Hakları Uluslararası Ağı'na göre (CRIN) bazı ülkelere göre çocuklar açısından ceza sorumluluk yaşları

Ceza Sorumluluk Yaş	Ülkeler
Ceza sorumluluğunun 7 yaşında olduğu ülkeler	Zimbabve, Tanzanya, Swaziland, Sudan, Nambia, Moritanya, Libya, Hindistan, Kuveyt, Lübnan, Myanmar, Pakistan, Katar, Singapur, Tayland, Birleşik Arap Emirlikleri,
Ceza sorumluluğunun 8 yaşında olduğu ülkeler	İskoçya, Zamiya ve Kenya, Antigua ve Barbuda, Endonezya ve Srilanka,
Ceza sorumluluğunun 9 yaşında olduğu ülkeler	Etiyopya, Belize, Bangladeş ve Irak
Ceza sorumluluğunun 10 yaşında olduğu ülkeler	İsviçre ve Kuzey İrlanda, Fildişi Sahilleri, Güney Sudan, Bahamalar, Nepal,
Ceza sorumluluğunun 11 yaşında olduğu ülkeler	Barbados
Ceza sorumluluğunun 12 yaşında olduğu ülkeler	Andora, Belçika, Hollanda Macaristan, İrlanda, Türkiye, Uganda, Morokko, Gana, Gambia, Mısır, Brezilya, Kanada, Kostarika, Dominik, Ekvador, Elsalvador, Mexico, Panama, Venezuela, Afganistan, İsrail, Ürdün, Filistin, Suudi Arabistan
Ceza sorumluluğunun 13 yaşında olduğu ülkeler	Yunanistan, Tunus, Togo, Senegal, Niger, Mali, Madagaskar, Cezayir, Haiti
Ceza sorumluluğunun 14 yaşında olduğu ülkeler	Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belarus, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Estonya, Gürcistan, Almanya, İtalya, Lihtenştayn, Litvanya, Malta, Romanya, İspanya, Ukrayna, Somali, Angola, Nijerya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Şili, Kolombiya, Paraguay, Japonya, Kazakistan, Kore, Vietnam
Ceza sorumluluğunun 15 yaşında olduğu ülkeler	Çek Cumhuriyeti, Danimarka, İzlanda, Filipinler
Ceza sorumluluğunun 16 yaşında olduğu ülkeler	Lüksemburg, Küba
Ceza sorumluluğunun 17 yaşında olduğu ülkeler	
Ceza sorumluluğunun 18 yaşında olduğu ülkeler	

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ise ceza sorumluluk yaşı federal ve Eyalet düzeyinde belirlenmekte olup 33 eyalette herhangi bir yaş sınırı olmamakta, Kuzey Caroline'de yaş, Wisconsin'de ise 10 yaş'dır, Mozambik'te ise ceza sorumluluğu yaşı belli olmayıp Çocuk Mahkemesi 16 yaşından küçük çocuklara özgürlükten yoksun bırakma cezası verebilmektedir. Özbekistan da cinayet suçlarında 13, belirli suçlarda 14, genel olarak da 16 yaş, Türkmenistan'da belirli suçlarda 14, genel olarak da 16 yaş, İran'da ise kızlarda 8 yaş 9 ay, erkeklerde ise 14 yaş 7 ay cezai sorumlulukta sınır yaş olarak kabul edilmektedir. Azerbaycan'da belirli suçlarda 14, genel olarak da 16 yaş, Ermenistan'da belirli suçlarda 14, genel olarak da 16 yaş, Rusya'da belirli suçlarda 14, genel olarak da 16 yaş cezai sorumlulukta sınır yaş olarak kabul edilmektedir. Fransa'da ise çocukların cezai sorumluluk alabileceği kesin bir asgari yaş belirleme yöntemi yoktur, ancak bir çocuğun genellikle 8 ila 10 yaşları arasında "ayırıcı" olduğu düşünülmekte olup 13-18 yaş arasındaki çocuklar cezaevine girmek de dahil olmak üzere ceza ile cezalandırılabilir (<https://archive.crin.org/en/home/ages.html>).

1.2. Çocuğun Korunması Hususunda Uluslararası ve Ulusal Mevzuat

1.2.1. Uluslararası Mevzuat

1.2.1.1. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi

Uluslararası anlamda çocukların haklarının korunması, taraf devletleri bu sözleşmede belirlenen ilkeleri uygulaması ve iç mevzuatına uygun hale getirmesi yönünde etkileyen en önemli belge niteliği taşıyan Çocuk Hakları ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 1989 yılında BM Genel Kurulu'na imza ve onaya açılmış olup 02 Eylül 1990 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme ülkemiz tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanmış ve nihayetinde de 27 Ocak 1995 tarihinde de Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocukları her türlü ihmal, istismar ve şiddetten korumanın taraf devletlerin sorumluluğunda olduğu bildirilmiştir. Uluslararası boyutta, çocukların tüm devletlerce korunması ilkesi bu Sözleşme ile deklare edilmiştir. 56 maddeden oluşan sözleşmede haklar; hayatta kalma, gelişme, korunma ve katılım hakkı olmak üzere 4 kategoriye ayrılmıştır. Sözleşme daha erken yaşta ergin olanlar hariç 18 yaşına kadar her insanın çocuk olacağını varsaymaktadır (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi)

Sözleşme çocukların sağlıklı olarak büyüüp gelişecekleri doğal ortamın aile olduğunu belirterek anne ve babaların, çocuklarına karşı özen, hak ve yükümlülükleri olduğunu belirtmiştir. Sözleşmenin 18. maddesinde, anne-babanın ya da vasisinin çocuğun yetiştirilmesinde ortak ve birinci derecede sorumluluk taşıdığını ifade ederek taraf devletlerin çocuk yetiştirilmesi hususunda ana-baba ya da yasal temsilcisine gerekli yardımları yaparak çocukların bakımı ve ilgili kuruluşların kurulması ve gelişmesini sağlama yükümlülüğünü belirtmektedir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, çocukların sağlıklı olarak büyüüp gelişecekleri ortam ailedir ve bunun sorumluluğu da ebeveynlere aittir. Ancak, aile içinde ve/veya dışında meydana gelen ihmal, istismar gibi nedenlerle her çocuk aile ortamında yaşama imkânı

bulamayabilir. Bu anlamda, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 20.maddesinde, geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak aile ortamında kalması uygun görülmeyen her çocuğun, devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olduğu ve bu durumdaki çocuklara uygun bakımın sağlanacağı ifade edilmiştir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi).

Çocuk hakları sözleşmesinin 40. maddesi ise suça sürüklenen çocuklara yönelik adalet sistemi, yargılama süreci ve sonrasında çocukların var olan hakları ve onlara yönelik yapılacak olan iyileştirici eylemlere yer vermektedir.

1.2.1.2. Pekin Kuralları

BM Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 1985 tarihinde onaylanan Pekin Kuralları ile çocuk adalet sisteminin uygulanması hakkında asgari standart kurallar benimsenmiştir. Bu toplantıda kabul edilen maddelere göre üye ülkeler bünyesinde bulunan çocuk ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmesini sağlaması, çocukların yaşları itibari ile yanlış yola sapmalarının imkan dâhilinde olabileceğini belirterek bu dönemde çocukların toplum için faydalı olabilmeleri yönünde çaba sarf edilmesi gerektiği, onların yasalara aykırı olan davranışlardan uzak durması için içinde bulundukları şartların iyileştirilmesi gerektiği hususlarına değinerek çocukların refahının artırılması için aile, gönüllüler ve diğer toplumdaki grupların yanı sıra okullar ile diğer kurumlar da dahil olmak üzere çevrede var olan tüm kaynağın harekete geçirilmesini önemsemektedir (BM Pekin Kuralları: 31-49). Pekin kuralları kapsamında kabul edilen ilkeler ile kapsamlı sosyal politikalar üretilerek çocukların refah seviyelerinin maksimum seviyede artırılması hedeflenmekte olup bu sayede çocuk adalet sisteminin minimum seviyede devreye girmesi ile adalet sistemi sürecindeki uygulamaların çocuklar üzerinde oluşturabileceği zararlı etkilerin de azaltılması sağlanacaktır (BM Pekin Kuralları: 33-34).

1.2.1.3. Riyad İlkeleri

Yine BM tarafından çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin olarak 14 Aralık 1990 tarihinde genel kurul tarafından onaylan Riyad İlkeleri ile devletlerin çocuk suçluluğunun önlenmesi hususunda yapması gereken görev ve sorumluluklar belirtilmiştir.

Riyad İlkeleri (1990) ile çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğu, tüm çocukların temel insan haklarına sahip olduğu, bunların en başında ücretsiz eğitimin geldiği, Yasaları ihlal edip etmemelerine bakılmaksızın, ihmal ya da istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, ciddi derecede olumsuz şartlarda yaşayan ve sosyal risklerle karşı karşıya kalan azımsanmayacak nicelikte çocuk olduğu belirtilerek aile, eğitim, yerel toplum ve kitle iletişim araçlarının çocuk üzerindeki etkilerine değinilerek bu alanlarda gerekli sosyal politikaların oluşturulması hususundaki öneme değinilmiştir. Ayrıca Riyad İlkelerinde çocukların yargılanması, korunması ve suça sürüklenmelerinin önlenmesi hususunda hükümetlerin yapması gereken sorumluluklara değinilerek bu konuda proje ve programlar içeren bilimsel çalışmaların yapılması ve yapılan çalışmaların geniş ölçekte yayınlanması gerektiği, BM'nin organları,

kurumları, kuruluşları ve yetkili büroları, çocuklar, çocuk adalet sistemi ve suçluluğun önlenmesi ile ilgili çeşitli sorunlar üzerinde çok sıkı bir işbirliği ve eşgüdümün sürdürülmesinin gerektiğine vurgu yapılmıştır (BM Riyad İlkeleri: 21-31).

1.2.1.4. Havana Kuralları

Yine BM tarafından Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin olarak 14 Aralık 1990 tarihinde genel kurul tarafından onaylan Havana ilkeleri ile tutuklamanın en son çare olduğu, tutuklanan çocuklar hususunda devletlerin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir.

Havana Kuralları (1990) ile evrensel insan haklarına ve temel özgürlüklere uygun olarak, herhangi bir biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunması için BM tarafından kabul edilen asgari standartların oluşturması amaçlamıştır. Bu kapsamda, tutuklanan çocukların kaldıkları yerlerdeki imkânların ve çocukların sahip olması gerektiği haklar ve idarenin sağlaması ve uyması gerektiği kurallar belirlenmiştir. Sınıflandırma ve yerleştirme başlıklı kısımda çocuğun kuruma geldiği andan itibaren mümkün olan en kısa süre içinde, her çocukla bir görüşme yapılacağı ve çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım tarzı ile kendisine uygulanacak programın özelliği ve düzeyi konusunda bütün faktörleri gösteren bir psikolojik ve sosyal rapor hazırlanması gerektiği. Çocuğun bireysel özelliklerini belirten bu rapor hazırlandıktan sonra çocuğu muayene eden sağlık görevlisi tarafından da bir rapor hazırlanması gerektiği, bu raporlar neticesinde çocuğun kurumda yerleştirilebileceği en uygun yerin tespit edilmesi ve çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım ve programın özelliği ve düzeyi hakkında karar verilmesinin sağlanacağı hususunda idareye bilgi verileceği, tüm değerlendirmeler neticesinde çocuk için özel bir rehabilitasyon programına gerek duyulması halinde de bu rehabilitasyon programını uygulayacak yetkili personel, programın amacı, süresi ile, amaçlara yaklaşırken kullanılacak vasıtaları, aşamaları ve gecikmeleri gösteren yazılı bir raporun hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Havana ilkeleri ile çocukların özel ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak olan bakım türünün sağlanması ve onların biyo-psiko-sosyal ve ahlaki bütünlükleri ve sağlıklarının korunması, aynı aileden gelmedikçe, yetişkinlerle aynı ortamda kalmaması gerektiği vurgulanmıştır (BM Havana Kuralları: 49-63).

Yukarıda da belirtildiği üzere gerek suça sürüklenen ve hakkında tutuklanma kararı bulunmayan ve gerekse de gözaltına alınan ya da tutuklanan çocuklar ile ilgili hazırlanan ve onaylanan belgelerde çocukların yetişkinlerden farklı oldukları; onların psiko-sosyal, ruhsal, duygusal ve fiziksel açıdan korunmalarının ve rahabilitasyonlarının sağlanması hususunda devletlerin yapmaları gerektiği birçok eylemin olması gerektiği belirtilmiştir.

1.2.2. Ulusal Mevzuat

Suç ve suçluluk olgusu hem bireyin kendisi, hem ailesi hem de içinde yaşadığı çevre ve toplum için tehdit oluşturmaktadır. Bugünün çocuklarının yarının yetişkinleri olacağından bahisle, bu tehdidin ortadan kaldırılmasına hem bireye hem aileye hem de topluma büyük görevler düşmektedir. En büyük görevde bu sorunların çözümü hususunda en birincil kurum olan

Devlete büyük sorumluluklar düşmektedir. Devlet içinde yaşadığı birey, aile ve toplumların refahını düşünmek, onların sağlıklı gelişimlerini sağlamak için gerekli önlemleri almak ve bu yönde politikaları geliştirmekle yükümlüdür. Anayasamızın aşağıda belirtilen ilgili maddelerinde de devletin yükümlülükleri belirtilerek en üst yasada yer alması sağlanmıştır.

1.2.2.1. T.C. Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41. maddesi uyarınca,

Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

Yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 61. maddesinde ise “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur” denilmektedir.

1.2.2.2. T.C. Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu (TCK) 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe girmiş olup bu kanuna göre suça sürüklenen çocuk erişkinlerden farklı bir biçimde değerlendirilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 6. maddesinin (b) bendinde 18 yaşını doldurmamış kişiyi çocuk olarak tanımlamıştır.

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik ceza sorumluluğu ile ilgili düzenleme Türk Ceza Kanunun TCK’nın 31. maddesi kapsamında ele alınmıştır. TCK’nın 31. maddesinin 1. fıkrasına göre, fiili işlediği tarihte 12 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. TCK’nın 31. maddesinin 2. fıkrasına göre, fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş, ancak 15 yaşını doldurmamış çocukların ceza sorumluluğunun olup olmadığı konusunda değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiş yine 12-15 yaşında olup ceza sorumluluğu olduğu belirtilenler ile 15-18 yaş arasında bulunan çocuklara işledikleri eylemlerine yönelik indirimle gidilmesi kabul edilmiştir. TCK’nın 31. maddesinin 2. fıkrasına göre 15 yaşından küçük sağır ve dilsizlerin cezai sorumluluğu bulunmamakta, yaşları 15-18 arasında bulunan sağır ve dilsizlerin ceza sorumluluğunun olup olmadığı konusunda değerlendirme yapılması gerektiği, 18 yaşını doldurmuş ve 21 yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizlerin ise ceza sorumluluğunun olduğu ancak sağır ve dilsiz olması nedeniyle cezasında indirim yapılması kabul edilmiştir (TCK madde 31).

1.2.2.3. Türk Medeni Kanunu

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili maddeleri uyarınca;

Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiili ehliyeti vardır' (TMK 10 madde). Erginlik on sekiz yaşının doldurulmasıyla başlar, evlenme kişiyi ergin kılar (TMK11. Madde). On beş yaşını dolduran küçük kendi isteği, velisinin rızası ile mahkemece ergin kılınabilir (TMK madde 12). Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir (TMK madde 13). Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur (TMK madde 14). Kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz (TMK madde 15). Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar (TMK madde 16).

Türk Medeni Kanunu'nun bu maddelerine göre kişinin ergin olması 18 yaşını doldurmaya bağlı olmakla birlikte, on beş yaşını dolduran kişi mahkemece ergin kılınabileceği, küçüklerin ve ayırt etme gücü bulunmayanların fiil ehliyeti olmadığı ancak haksız fiillerinden dolayı sorumlu oldukları belirtilmektedir.

Yine Medeni Kanun'un 327 ve 328'inci maddeleri çocuğun bakımı ve eğitimi hususundaki maddeleri içerir. Buna göre "Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır" (TMK madde 327). "çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve şartlara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler" (TMK madde 328). Bu maddeler kapsamında her çocuğun ebeveynleri tarafından bakım ve eğitim gibi ihtiyaçlarının öncelikli olarak ebeveynleri tarafından karşılanması gerektiği vurgulanmıştır.

Medeni kanunda anne-babanın çocuğa karşı yükümlülüklerini yerine getirmedğinde uygulanabilecek hükümler de yer almaktadır. Buna göre,

Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır (TMK Madde, 346). Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir (TMK Madde 347). Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir" (TMK Madde 348).

Medeni kanunun çocukların bakım ve gözetim sorumluluklarını öncelikli olarak ebeveynlerine vermiş olsa da her çocuğun uygun şartlar altında yaşamadığı, bir çok çocuğun anne ve babaları tarafından ihmal ve istismar edildiği, onların başı boş bırakıldığı gerçeğinden hareketle; ebeveynleri tarafından uygun şartlarda bakılmayan ve uygun tutum ve becerilere sahip olmayan, çocuklarına kötü davranan çocukların öz ailesi yanından alınan başka bir ailenin yanına ya da kurum bakımına yerleştirilebileceği hatta son çare olarak da velayetlerinin kaldırılabilceği vurgulanmaktadır.

1.2.2.4. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

2828 sayılı sosyal hizmetler kanununun temeli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kanununa dayanmaktadır. SHÇEK kanunu 24 Mayıs 1983 tarihinde kabul edilmiş olup 27 Mayıs 1983 tarih ve 18059 sayılı remi gazetede yayımlanmıştır. Bu kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili tüm işlemler bu kanun maddeleri uyarınca yerine getirilmekte idi. Bu Kanunun amacı; “korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemek”tir.

Ayrıca kanunda korunma ihtiyacı içerisinde olan çocuk tanımı da yapılmıştır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk;

beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1. Ana veya babasız, ana ve babasız, 2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, 3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, 4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, çocuğu, ifade etmektedir.

03.06.2011 tarihli 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile SHÇEK ilga edilmiş, geçmişte SHÇEK bünyesinde yerine getirilen iş ve işlemler ve kuruluşlar aynı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) çatısı altında toplanmıştır. Yine kanunun adı SHÇEK kanunu iken aynı tarihli Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir. 02.07.2018 tarihli 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile ASPB'nin adı önce Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı olarak değiştirilmiş, daha sonra 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 1 Kararname Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararname'si ile adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) olarak son şeklini almıştır.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 21 ile 27 maddeleri arasındaki hükümler tespit, inceleme ve koruma hükümlerini içermektedir. Kanunun 24. maddesi gereğince çocukların korunma kararlarının süreleri ve sürenin uzatılması ile ilgili hüküm;

Korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabilir gibi reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir. Reşit olduktan sonra korunma kararının devamı aşağıda belirtilen şartlara bağlıdır.

a) 18 yaşını tamamlamış olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan;

(1) Ortaöğrenime devam edenlerin 20 yaşına kadar, (2). Yükseköğrenime devam edenlerin 25 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.

b) Öğrenime devam etmeyen 18 yaşını doldurmuş çocukların bir iş veya meslek sahibi edilerek kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması amacıyla 20 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir. Bunlardan korunma kararı kalkmış; ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, Kurumca himaye olunur. Bu çocukların emek karşılığı işe, ibate

ve harçlıkları Kurumca karşılanmak kaydıyla Kurum hizmetlerinde çalışmaları da sağlanabilir. c) Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan ve çalışmaktan aciz olan Çocukların korunma kararı uzatılır. (1)(2) Korunma kararı kalkan çocukların Kurumla ilişkilerinin devamı sağlanır. Bu çocuklara gerektiğinde imkanlar ölçüsünde Kurumca yardımcı olunur, şeklidir.

2828 sayılı kanununda 5395 sayılı ÇKK kapsamında ilgili olan maddelere de değinilmiştir.

1.2.2.5. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

5395 sayılı ÇKK 03/07/2005 tarihinde kabul edilmiş olup 15/07/2005 tarihinde 25876 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe girmiştir. 5395 sayılı ÇKK'nın amacı “korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” (5395 sayılı ÇKK).

1.2.2.5.1. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler:

5395 sayılı ÇKK'da öncelikli olarak çocukların sağlıklı bir aile ortamında gelişimlerinin ve toplumsallaşmalarının sağlanması, bunun mümkün olmaması durumunda da korunma ve bakım altına alınarak devlet koruması altında esenliklerinin sağlanması hususunda koruyucu ve destekleyici tedbir hükümleri yer almaktadır. 5395 sayılı ÇKK'da ilgili koruyucu ve destekleyici tedbir kararları kanunun 5. maddesinde yer almaktadır. Bu tedbirler;

a) Danışmanlık Tedbiri: Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirdir.

b) Eğitim Tedbiri: Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirdir.

c) Bakım Tedbiri: Çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbirdir.

d) Sağlık Tedbiri: Çocuğun Fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir.

e) Barınma Tedbiri: Barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

yönelik tedbirlerdir.

Denetim Altına Alma Kararı: “Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir” (5395 Sayılı ÇKK).

1.2.2.6. Çocuk Destek Merkezleri:

04.09.2009 tarihli 27339 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan koruma bakım ve rehabilitasyon merkezleri yönetmeliği ile suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonlarının sağlanması için ihtisas kuruluşlarının açılması sağlanmıştır.

04/09/2009 tarih ve 27339 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinin Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar Başlıklı Birinci Bölümünde Merkezlerin kapsamı hususunda;

Suça sürüklenen veya ceza infaz kurumundan salıverilen çocuklardan haklarında bakım tedbiri/korunma kararı verilen çocukların; temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya bir sonraki sosyal hizmet modeline hazır hâle gelmelerini sağlamak amacıyla oluşturulan ve/veya işbirliği protokolü ile işletilen koruma bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin, kuruluş, teşkilat ve işleyişi ile ilgili iş ve işlemleri kapsar, denilmektedir (27339 sayılı Resmî Gazete).

Bu kuruluşlar açılmadan önce ülkemizde korunmaya ihtiyacı olan suça sürüklenen çocuklar, diğer suça sürüklenmemiş çocuklar ile aynı kurum olan çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında korunma ve bakım altında kalmakta idiler. Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen çocukların aynı kurum altında olmaları hem suça sürüklenen hem de sürüklenmeyen çocuklar açısından bir takım riskleri barındırmıştır. Suç sosyal öğrenme yoluyla da öğrenilen bir olgu olduğundan suça sürüklenen bireylerin kurumda suça sürüklenmeyen çocukları da etkileyerek onların da suça karışmalarına neden olabilmesi muhtemeldir. Suça sürüklenen çocukların da özel bir rehabilitasyon sürecinden geçmeleri gerektiğinden ihtisaslaşmamış bir kurum olan yetiştirme yurdunda kalmaları bu tür çocuklara etkili rehabilitasyon hizmetlerinin sunulmasının da geri planda kalmasına neden olmuştur. 2009 yılında Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin açılmasıyla sadece suça sürüklenen çocuklara özgü rehabilitasyon hizmetlerinin sunulması hususunda önemli bir adımın atılması sağlanmıştır.

08/11/2010 tarih ve 27753 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile yönetmeliğin adı Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği olarak değiştirilmiştir. Yönetmelikte yapılan değişiklik ile duygusal, fiziksel ve cinsel açıdan istismar mağduru çocukların deneyimlemiş oldukları olumsuz yaşam deneyimleri ve travmalarının sağaltılması amacıyla 7-18 yaş arası çocukların geçici süre zarfında korunma ve bakım altında kalabilecekleri Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerinin kurulması sağlanmıştır (27753 sayılı Resmî Gazete).

Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerinin adı 29/03/2015 tarih ve 29310 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan ÇODEM Yönetmeliği ile Çocuk Destek Merkezi olarak değiştirilmiştir.

29/03/2015 tarih ve 29310 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan ÇODEM Yönetmeliğinin Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar Başlıklı Birinci Bölümünde “Çocuk Destek Merkezi”

Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; psikososyal desteğe

ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır, diye tanımlanmıştır (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015).

ÇODEM'ler AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü- Sosyal Rehabilisasyon Daire Başkanlığı bünyesinde teşkilatlanmasını sağlamıştır. Bakanlık İhtisas alanına göre çocuk destek merkezleri kurmuş olup bu kuruluşlar;

Suçta Sürüklenen Çocuklara Yönelik Çocuk Destek Merkezleri

Suçta Mağduru Çocuklara Yönelik Çocuk Destek Merkezleri

Sokakta Yaşayan Çocuklara Yönelik Çocuk Destek Merkezleri

Refakatsiz Sığınmacı Çocuklara Yönelik Çocuk Destek Merkezleri

Gebe Çocuklar ve Çocuk Annelere Yönelik Çocuk Destek Merkezleri

Madde Bağımlısı Çocuklara Yönelik Çocuk Destek Merkezleri olarak sınıflandırılmıştır (<https://cocukhizmetleri.ailevecalisma.gov.tr/sosyal-rehabilitasyon-hizmetleri-daire-baskanligi>). Bakanlığın riskli gruplar için kurumları ihtisaslaştırmış olması sayesinde benzer sorunları deneyimlemiş olan çocukların aynı kurumda kalarak ilgili sorun alanlarına yönelik daha etkili hizmet almaları sağlanmıştır. Kurumlar ihtisaslaşmamış olsa idi madde kullanımı olan birey madde kullanımı olmayan suça sürüklenen çocuklar ile aynı kurumda kalacak, bu da madde kullanmayan diğer çocuklar açısından bir başka risk teşkil edecekti. İhtisaslaşma sayesinde kurum bakımından faydalanan çocukların özellikleri açısından homojenlik sağlanarak bu tür sorunların önüne geçilmiştir.

1.3. Suça Sürüklenme Sebepleri

Çocuk suçluluğunun daha kapsamlı olarak değerlendirildiğinde bu durumun hukuksal bir sorundan öte psiko-pedagojik ve sosyal sorunu yansıttığı aşikârdır (Eryalçın ve Duyan, 2016: 13).

Batı'da çocukların suça sürüklenmesi sanayileşme ile artmış, sanayileşme neticesinde köyden kente göç artmış, düzensiz şehirleşme oluşmuş, bunun neticesinde ise işsizlik, aile yapısında meydana gelen değişme, gelir adaletsizliği de çocuk ve gençlerin suça sürüklenmesine neden olmuştur (Yörükoğlu, 2007: 212).

Barındırdığı olumsuz özelliği itibari ile suçun toplumsal dinamiklere etkisi oldukça fazadır. Bireyin kendi özellikleri, içinde doğup büyüdüğü aile, çevre, toplum, medya ve iletişim araçları kişinin suça yönelmesinde önemli etkilere sahiptir. Suç davranışının tek bir nedeni olmadığı, bu davranışı meydana getiren çoklu faktörler olduğu bilinmektedir.

Bu zamana kadar yapılan araştırmalarda suça sürüklenmenin temel nedeni olarak kişisel nedenler ve çevresel nedenlerin rol oynadığı görüşü öne sürülmektedir.

Bireyde suça yönelim ve şiddet davranışının meydana gelmesinde biyo-psiko-sosyal ve çevresel risk faktörleri üzerinde durulmaktadır (Çakaloz vd., 2016: 412).

Suç davranışının meydana gelmesi ve onu bu davranışa iten etmenler oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Suça sürüklenme nedenleri; (Kişisel) Yapısal nedenler (demografik özellikler, genetik, kişilik özellikleri, ruhsal durum, alkol ve madde kullanımı), çevresel faktörler (sosyal çevrebilim, gelişimsel faktörler, yaşanılan çevre ve hayat tarzı, aile yapısı ve aile ilişkileri, arkadaş grubu, kent yaşamı, yüksek nüfus ve göç), toplumsal kaynaklı faktörler ve psikopati gibi çoklu etmenler olabilir (Ögel, 2014: 6-12).

Ergenler bu döneme özgü olarak evde anne-babası tarafından, okulda ise idareci ve öğretmenler tarafından konulan kurallara uymama, onları çiğneme, ani kararlar alıp riskli davranışlarda bulunma davranışları sergiler, bazı örnek aldıkları kişilerin olumsuz davranışlarını da benimseyebilirler (Çivilidağ, 2013: 14).

Günümüz toplumlarında çocuktan yaşlısına, kadından erkeğine farklı oranlarda olsa da herkes suç işleme potansiyeline sahiptirler. Suç ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında sürekli artan bir olgu olduğu ve toplumun sağlıklı gelişimini olumsuz yönde etkilediği içinde çözümü hususunda ulusal ve uluslararası alanda çabalar sarf edildiği, ancak bir türlü sonlandırılmadığı bilinmektedir.

Günümüzde ekonomi, teknoloji, spor, sanat, sağlık, eğitim alanında birçok olumlu yönde gelişme yaşanmasına rağmen tarihten günümüze artarak devam eden suç olgusu halen varlığını sürdürmektedir. Günümüzde suç tüm toplumların karşı karşıya olduğu ve üstesinden gelinmesi gereken evrensel bir sorun konumundadır.

Dünya’da Sanayileşme döneminden itibaren yaşanan hızlı endüstriyel, ekonomik ve teknolojik gelişmeler toplumsal anlamda birçok değişimi beraberinde getirerek bu değişim toplumun temel yapı taşı olan aile ve aile içerisindeki bireyleri etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir.

Çocukların suça sürüklenmelerinde bireysel ve çevresel etmenlerin rol aldığı belirtilmektedir.

1.3.1. Bireysel Etmenler

Bireysel etmenler kişilerin suça karışmasında önemli nedenlerden biridir. Birçok araştırmada, bireylerin suç davranışı sergilemesinde biyolojik ve kalıtsal etkenlerin doğrudan ya da dolaylı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yavuzer, suçluluğun kalıtım vasıtasıyla kendi başına geçmediğini, suçluda bulunan kalıtsal özelliklerin suça karışmada dolaylı etkisinin olabileceğini vurgulamıştır (Yavuzer, 2015: 80). Bu açıklamadan kalıtsal özelliklerin diğer bir takım sosyal ve çevresel özellikler ile bir araya gelince kişinin suça sürüklenmesine ortam hazırladığı görüşü anlaşılmaktadır. İsveçlilerde ruhsal hastalığı olan saralı kişilerin normal bireylere göre %7 daha fazla suç işlediklerinin saptandığı, yine Stafford-Clark tarafından yapılan araştırmada mahkumların EEG bulgularının incelenmesi sonucunda bulguların suç ile anlamlı ilişkisinin olduğu ortaya çıkmıştır (Yavuzer, 2015: 78).

Kişilik özellikleri de bireyin suç davranışı sergilemesinde önemli bir yere sahiptir. Sheldon Glueck ve Elanor Glueck'in 500 suça sürüklenen ve 500 suça sürüklenmeyen çocuk üzerinde yapmış oldukları çalışmada suça sürüklenen çocukların diğer gruba oranla daha fazla meydan okuyan, dışa dönük, daha düşmanca, şüpheli ve savunmacı olduklarını bulmuşlardır (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 64-65).

Yetersiz ve kötü beslenme, gelişimsel anormallik, duyuşal bozukluklar, konuşma bozuklukları, endokrin bozuklukları, nörolojik bozukluklar, diğer hastalıklar, sakatlık, madde bağımlılığı gibi fiziksel faktörler ile zihinsel kusur, üstün zeka, psikoz, duygusal anormallikler, aşağılık kompleksi, duygusal dengesizlikler gibi zihinsel faktörlerde kişinin suça sürüklenmesinde etkindir (Bridges, 1927: 532-533).

Birçok çalışmada zekanın suça sürüklenmede etkisinden bahsedilmektedir. Tarihsel olarak, düşük zekâlı çocukların doğruyu yanlıştan ayırt edemedikleri düşünölmüş ve düşük IQ ile suçluluk arasındaki bu ilişkiyi açıklamak için çeşitli mekanizmalar geliştirilmiştir (Moffit,1981: 153). Fransız Alfred Binet Zeka testlerini geliştirmiş, zeka ve suçluluk ilişkisinin incelenmesi 19. yüzyılın başlarında neo-klasik ceza adaleti doktrini ile başlamıştır; çünkü suçun rasyonel bir seçim tercihi olduğı, bebekler gibi akıl yoksunu olan kişilerin zihinsel kusurların eylemlerinden yasal olarak sorumlu olmadığı anlaşılmıştır (Shulman, 1951: 763).

Hirschi ve Hindelang (1977), suça sürüklenen çocukların IQ puanlarının karşılaştırma gruplarının IQ puanlarından anlamlı derecede düşük olduğı birçok çalışmayı gözden geçirmiştir. Kirkegaard-Sorenson ve Mednick, 1977 ile West ve Farrington, 1973; Wolfgang, Figlio ve Sellin, 1972'nin yapmış oldukları ileriye dönük uzunlamasına çalışmalarda suça sürüklenen çocukların suça sürüklenmeyen çocuklardan IQ puanlarının daha düşük olduğı bulunmuştur (Moffit,1981: 153).

Kvaraceus, devlet okulunda okuyup rehberlik hizmeti için gönderilen sorunlu olan çocukların yüzde 10.4'ünün IQ puanlarının 70 puan altında olduğunu, New Jersey Çocuk Komitesi New Jerseydeki suçlu eğitim programına gönderilen çocuklardan %13'ünün IQ puanlarının 70 puan altında olduğunu tespit etmiştir (Shulman, 1951: 769-770).

Çakaloz vd., (2015) 127 suça sürüklenen çocuk üzerinde yapmış oldukları çalışmada olguların %65.4'ünün normal zeka düzeyinde olduğı, %26.8'inin sınırda zihinsel kapasiteye sahip olduğı, %7.8'inin zeka geriliğinin bulunduğı, bir defa suç işleyenlere göre, yineleyen suç öyküsü bulunanların sözel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak düşük saptandığı bulunmuştur.

Bazı araştırmacılar IQ'nun sosyoekonomik statü ile suçluluk arasındaki ilişkide sahte bir değişken olduğunu savunurken, bazıları IQ'nun sosyoekonomik durumun etkilerinden bağımsız olarak suçlulukla nedensel bir ilişkisinin olduğı görüşünü ileri sürmektedir. İkinci görüşe destek veren iki Danimarkalı araştırmacının uzunlamasına yapmış olduğı çalışmalarda sosyoekonomik durum etkileri kısmen dışlandıktan sonra IQ ile suça katılım düzeyi arasında anlamlı negatif korelasyon ilişkisi tespit etmişler ve düşük IQ'lu çocukların suçlu davranışlarda

bulunmalarının muhtemel olacağını çünkü bu çocukların zayıf sözel yeteneklerinin okul ortamında ödüller kazanma fırsatlarını kısıtladığını, bu tür başlangıçtaki başarısız deneyimlerin onun otoriteye karşı gelmesini ve sosyal açıdan daha kötü ortamlara götürerek suçlu akran baskısının etkilerine açık olabileceğini, bu nedenle IQ'nun tek başına antisosyal bir davranışın nedeni olmasından ziyade üçüncü bir değişkenin antisosyal davranışa neden olabileceğini belirtmiştir (Moffit, 1981: 153).

Bireylerin suça sürüklenmesinde etkili olan bireysel nedenlerden biri de yaşamış oldukları ruhsal hastalıklar gösterilmektedir. İnsanların çoğu yaşamları boyunca akıl sağlığı sorunlarından mustariptir ve akıl sağlığı sorunları olan bazı kişiler cezai suç işlemeye dahil olma riski altındadır.

Literatür, bazı zihinsel sağlık sorunları ve suçluluk arasında zayıf, tutarsız ilişki olduğunu gösterirken bazıları arasında da tutarlı ilişkilerin olduğunu göstermiştir. Yapılan çalışmalarda karşıt olma karşıt gelme bozukluğu ve Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğunun problemleri dışsallaştırmak için suçlulukla daha tutarlı bir ilişkisinin olduğu bilinmektedir. Yine anksiyete, depresyon ve somatik problemler gibi içselleştirici davranışlar için, çalışmalar suçluluk ve şiddete ilişkin olarak daha az tutarlı bulgular ortaya koymuştur (Wareham ve Boots, 2012: 1004).

Dare ve arkadaşlarının, ruh sağlığı sorunu yaşayan 341 ergen ile yapmış oldukları çalışmada ergenlerden 80'inin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, 9'unun uyum bozukluğu, 9'unun aksiyete bozukluğu, 21'inin bipolar bozukluk, 39'unun davranım bozukluğu, 24'ünün karşıt gelme bozukluğu, 9'unun post travmatik stres bozukluğu, 60'ının madde bağımlılığı, 44'ün ise depresyon tanısının olduğu, bu ergenlerden Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve davranış bozukluğu tanısı olan gençlerin kişisel suçlara karışma ve daha sonra gözaltında tutulma durumunu daha az yaşarken, bipolar tanıları olan gençlerin anlamlı olarak daha fazla kişisel suçlara karıştığı ve göz altında tutulduğu olduğu görülmüştür.(Dare vd., 2011: 2008-2010).

Kişiliği tam olarak gelişmeyen, entelektüel ve duygusal gelişim geriliği olan kişiler içgüdü ve duygularını sağlıklı yönetemez. İlkel duyguların toplumsal olarak kabul edilebilir duygulara dönüşmesi ve örgütlenmesinin olmaması kişiyi antisosyal duruma yöneltebilir ve suçlu yapabilir. Yine göreceli olarak gelişmemiş duygu ve duygusal yaşam ile birlikte son derece gelişmiş bir akıl belirli bir suçluluk duygusu oluşturabilir (Bridges, 1927: 547).

Ceza adalet sistemine giren gençlerin genel nüfustan daha fazla akıl hastalığı oranına sahip olduğu, tutuklu olan erkeklerin üçte ikisinin kızların ise dörtte üçü klinik tanıyı karşıladığı ve erkeklerin %46'sının ve kızların ise %57'sini iki veya daha fazla psikopatoloji sorunlarının olduğu belirtilmektedir. (Teplin vd., 2006; Cocozza, 2002'den aktaran Wareham ve Boots, 2012: 1005).

Durak ve Durak (2017), motivasyon, kişilik ve psikolojik rahatsızlıklar başlığı altında değerlendirmiş, ilgili değerlendirmede motivasyon açısından suç davranışı geliştirmede,

bireyin karar verme sürecinde kar zarar hesaplaması yaparak bir motivasyon oluşturduğu,; kişilik özellikleri açısından ise kişinin gelişim sürecinde psikopati ve antisosyal kişilik örüntüleri geliştirebildiği, bu kişilerin zarardan kaçınma, haz arayışı içinde olma, benmerkezcilik ve empati yoksunu davranış sergiledikleri, bazı kişilik özelliklerinin suça davranışı ile ilişkili olduğu, bu kişilerde yüksek dürtüsellik ve düşün kendilik kontrolünü olduğu; psikolojik rahatsızlıklar açısından da şizofreni, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, yaygın gelişimsel bozukluklar ve bipolar bozukluk, depresyon, kaygı bozuklukları, kişilik bozuklukları, alkol ve madde bağımlılığının yeniden suç işlemede belirleyici olduğu vurgulanmıştır.

Suçta sürüklenmede cinsiyetinde önemli olduğu yönde araştırmalar yapılmıştır. Resmi kayıtlara bakıldığında ergen erkeklerin ergen kızlara kıyasla daha fazla suçta sürüklandıkları ve daha ağır suçlara karıştığı bilinmektedir (Bartollas ve schmallegger, 2017: 35).

Çocukların suçta sürüklenmesinde ergenlik dönemi üzerinde durulması gereken bir dönemdir.

Ergenlik, önemli gelişimsel görevlerin gerçekleştirilmesi için yaşamsal süreçte kritik bir noktadır. Çocuklar ergenleştikçe, daha fazla özerklik isterler ve akranlarla daha fazla zaman harcarlar (Furstenberg, 2000'den aktaran King ve Boy, 2016: 114).

Ergenlik öncesi dönem olarak ifade edilen erinlik 11-15 yaş aralığında olan kişilerin biyo-psiko-soyal, zihinsel ve duygusal açıdan değişim gösterdiği, kendisine planlar yapıp sorumluluklar almaya başladığı, arkadaşlık ilişkilerinin geliştiği, kendi gizil güçlerinin farkına vardığı, toplumsal problemlere dikkatini verdiği, mesleki çalışmaları yakından takip ettiği bir dönemdir (Çivilidağ, 2013: 12).

Ergenlik 19. yy'ın son dönemi ile 20 yy'ın ilk dönemlerinde, insanın gelişim süreçlerinin en hızlı yaşandığı dönemlerinden birini oluşturan çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında kendine özgü duygusal ve fiziksel gelişim bakımından sorunları olan bir dönem olarak tanımlandığı ve suçta sürüklenme davranışının ise bu döneme özgü bir özellik olduğunun düşünüldüğü kabul görmüştür (Ögel, 2014: 4).

Ögel, gibi birçok yazar, araştırmacı ve konu ile ilgili yapılan istatistikî çalışmalarda suçta sürüklenen çocukların özellikle suçta sürüklenmelerinin ergenlik döneminde arttığını belirtmektedir.

1.3.2. Çevresel Etmenler

1.3.2.1. Aile

Bir çocuğun ilk sosyal çevresi onun ailesidir, birey açısından içinde doğup büyüdüğü ailenin sosyo-kültürel özellikleri onun suçluluğu üzerinde önemli etkiye sahip olabilmektedir (Temel ve Aksoy, 2016: 162).

Aile bireyin gelecekteki varlığının teminatı olup toplumun temel yapı taşıdır. Ailenin bünyesinde barındırıp yetiştirdiği bireyi zamanı geldiğinde toplumun içerisine katılmasını sağlamak gibi temel bir görevi vardır. Çocuğun sosyalleşme yönündeki ilk tecrübeleri ailede

gerçekleşmekte olup bu deneyim neticesinde çocuk dış dünya ile iletişime girip ilişki kurmakta ve bu iletişim ve etkileşimi geliştirmektedir. Birçok kuramcı, kişiliğin temelini çocukluk döneminde oluştuğunu, kişide yetişkinlikte ortaya çıkan sorunların temelini çocuklukta atıldığını savunarak çocukluk döneminde kişilerin sağlıklı yetişebilmesi için aileye büyük görevler düştüğü hususunda hemfikirdirler. Burada aile öneminden bahsederken en büyük görev şüphesiz ebeveynlere düşmektedir.

Ebeveynlerin sağlıklı ilişkilerinin olabilmesi, kişilerin birbirlerine sevgi ve saygı göstermelerine, düşüncelerine hoşgörüyle karşılamalarına, birbirlerini desteklemeleri ve güven duymalarına bağlıdır (Yavuzer, 1989: 41).

Aile boyutunda eşler arasındaki evliliğin niteliği hem eşlerin biyo-psiko-sosyal yönlerini etkiler hem de bu etkileşim neticesinde ortaya çıkan ebeveynlik rol ve sorumlulukları kapsamında onların çocuklarını etkiler (Şendil, 2014: 62-63).

Vergani'ye göre çocuğun psiko-sosyal ve kişilik gelişiminde en önemli görev ailenindir, bu nedenle çocukta var olan uyum sorunlarından da aile sorumludur (Yavuzer, 2015: 147).

Ailenin hayat kalitesi açısından eşler arasında var olan ilişkinin kalitesi oldukça önemlidir, eşler arasında var olan bir sorun çocuklar açısından tehlike oluşturup onlarda stres oluşturarak sorunlu davranışlar sergilemesine neden olabilir (Şendil, 2014: 62-63).

Aile bir çocuğun gelişimini sağlayabilmesini ve onun sağlıklı sosyalleşebilmesini etkileyen en önemli kurumdur. Bir çocuğun sağlıklı yetişebilmesi için maddi ve manevi zorlukları vardır. Maddi zorlukları vardır: Çünkü çocuğun bakım, sağlık ve eğitim ihtiyaçları oldukça masraflıdır. Manevi zorlukları vardır: Çünkü çocuğun psiko-sosyal, ruhsal, duygusal ve fiziksel yönden sağlıklı olabilmesi, benlik saygısının ve özgüveninin yerinde olması, sorunsuz bir birey olarak yetişebilmesi için ailenin birçok şeyden feragat etmesini gerektirmektedir.

Bireyde benlik saygısının yüksek olması için yetiştiği aile ortamının özgüvenli, kendi aralarında güçlü iletişim kuran, çocuklarına karşı destekleyici, güne verici ve hoşgörülü olması gerekmektedir (Yavuzer, 1989: 42).

Bowlby'e göre bireyin karakterinin ilk beş yıl içerisinde belirginleştiği, bu süre zarfında çocuğun annesinden ayrı kalmasının onda suçlu kişilik geliştirmesinde etken olduğu, bir araştırmasında da mala karşı işlenen suçluların %40'ının ilk 5 yıl annesinden ayrı yaşadıklarının tespit edildiği vurgulanmıştır (Yavuzer, 2015: 100-101). Yetenekli anneler çocuklarını kötü çevrelerde bile suça neden olan etkilere karşı yalıtılmaktadır. Yüksek aile beklentileri ile birleştğinde anne yeterliliği, oğulların çocuk suçluları olma olasılığını azaltmaktadır. Bu durum çocuk yetiştirme şartlarının yetişkin suçluluğuna etkisini ortaya çıkarmaktadır (Mccord, 1991: 412).

Sadece anne-babası olmayan değil anne-babası olan çocuklarda suça sürüklenebilmektedir, bu ailelere bakıldığında sevgi yetersizliği, baskı ve dayanın olduğu, ebeveynler arasında geçimsizlik ve çatışmanın olduğu, babanın ise alkol kullanımı ve işsiz olduğu bilinmektedir

(Yörükoğlu, 2007: 214).

Anne-baba arasında yaşanan çatışmanın oldukça şiddetli olması durumunda çocukların sosyal beceri ve ilişki kurma durumları olumsuz olarak etkilenmekte bunun neticesinde çocuklar insanlar arası iletişim ve ilişkileri sağlıklı yorumlayamamaktadır (Şendil, 2014: 2-3)

Anne baba çatışmasını deneyimleyen çocuklarda oluşabilecek sorunlar; davranış sorunları, uyumsuzluk, akademik başarısızlık ve düşük benlik algısı unsurları olabilmektedir (Şendil, 2014: 14).

Sevgi ortamında yetişen, maddi ve manevi ihtiyaçları karşılanan, güvene dayalı ilişki geliştiren çocukların ailesi ile arasında sağlıklı bir bağ kurulur. Çocuğun ailesi ile güvenli bir ilişki kurması onun gelecekte arkadaşları ve toplumla sağlıklı ilişki kurmasını sağlar.

Bağlanma teorisinin temsilcisi Bowlby çocuk ile anne arasında ilk yıllarda kurulan ilişkinin onun gelecek yaşantısında önemli etkileri olduğunu savunarak bu ilişki neticesinde çocuğun kendisini ve çevresi ile etkileşimini değerlendirdiğini, kişinin annesi ile olan bağlanma stillerine göre güvenli, güvensiz, kaygılı, kaçınan, saplantılı bağlanma stilleri oluşturduğunu, çocuğun annesi ile olan ilişkisinde güvenli bağlanma gerçekleşmemesi durumunda güvensiz, kaygılı ya da saplantılı bağlanma stillerini geliştirebileceğini ve gelecekte çevresindeki kişiler ile de bu tarzda etkileşim içerisinde olacağını ve bireyin kendisi ve çevresi ile etkileşiminde de birçok sorunlar yaşayacağını savunmaktadır.

Güvensizlik pek çok uyum ve davranış bozukluklarının sebebi olup ebeveynlerinin baskısı altında olan, aşağılanan ve çevresindekilerle kıyaslanan çocuk güvensizdir. Kapasite yetersizliği duygusuna hakim olan güvensiz çocuk zamanla arkadaş çevresinden kendisini soyutlayarak sosyal ilişkileri zayıflar ve içine kapanır (Yavuzer, 1989: 91).

Anne-baba çatışması ortamında yetişen, maddi ve manevi ihtiyaçları karşılanmayan, makul talepleri yerine getirilmeyen, baskıcı aile ortamında yetişen çocuk ile ailesi arasında güvensiz bir bağ kurulur. Ailesi içerisinde sağlıklı yetişemeyen birey nihayetinde arkadaşları ve toplumla sağlıklı iletişim kuramayacak olup bu bireyin sosyalleşmesi de sorunlu olacaktır. Sağlıklı sosyalleşemeyen ve bulunduğu gelişim dönemi (ergenlik) itibari ile riskli davranışlara yönelebilecek olan bireyin suça sürüklenme ihtimali artacak olup nihayetinde de toplumun koymuş olduğu kuralları çiğneyerek suç teşkil edecek birtakım olaylara karışabilecektir.

Anne baba çatışması olan ve şiddet mağduru olan çocuklar bu tür sorunları yaşamayan çocuklara göre yeni bir çatışma durumu ile karşılaştıkları zaman kendilerini daha da stresli ve tehdit altında hissetmekte, Steinberg'e göre özellikle fiziksel şiddetin olduğu, düşmanca ve korkutucu boyutu olan evlilik çatışmalarının ergen de saldırganlık ve suç işleme sorunlarını geliştirdiği bilinmektedir (Şendil, 2014: 13).

Çiftler arasında yaşanan şiddetli tartışmaların çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir, ancak eşler arası çatışmanın olmadığı aile yok gibidir, bu çatışmanın birbirlerine zarar vermeyici boyutta, birbirlerine fiziksel ve sözel saldırı olmadan medeni bir

şekilde yapılması ise çocuğun da sağlıklı bir çatışmanın nasıl yaşandığı ve nasıl çözüme kavuşturulduğunu gözlemlemesine ve kendi ilişkilerinde de bunu deneyimlemesine fırsat vererek kendi problemlerini sağlıklı bir şekilde çözüme kavuşturması muhakkaktır.

Aile üyeleri arasında karşılıklı etkileşimin ve bağıntının olduğu bir yapıdır (Turan, 2012: 34). Tolumun temel yapıtaşı olan ailenin bireylerin olumlu davranış geliştirme, uyum sağlama ve toplumsallaşma sürecinde oldukça önemli bir rolü olmaktadır. Aile işlevlerinin sağlıklı olması durumunda ise içinde yetiştirdiği bireyin olumsuz davranış geliştirme, sağlıklı toplumsallaşmasına neden olmakta bu da bireyin toplum kurallarını çiğneyerek suça sürüklenmesine neden olabilmektedir.

Anne-babanın çocuk üzerinde birlikte etkileri olduğu kadar ayrı ayrı da etkileri olmaktadır. Çocuk açısından özellikle erkek çocuk açısından hayatının ilk yıllarında annenin önemi daha fazla iken ilerleyen dönemlerde babanın da onun kişiliğinin gelişimi üzerinde etkisi artmaktadır.

Annenin etkileriyle karşılaştırıldığında, babanın ailesi ile olan etkileşimleri çocukluk yıllarında daha az önemli görünmektedir. Ancak, babanın aile ile etkileşimi, erkekler olgunlaştıkça daha önemli hale gelmektedir. Eşleri ile karşılıklı ilişki içinde olan, fazla agresif olmayan, genellikle eşleri ile iyi geçinen babalar, toplumsallaştırılmış davranış modelleri oluştururlar. Tersine, eşlerine zarar veren, aile ile savaşı ve saldırgan olan babalar anti-sosyal davranış modelleri sunarlar. Her iki baba türü de, oğullarına yetişkin olduklarında nasıl davranmaları gerektiğini öğretir (Mccord, 1991: 412).

Birey ve ailenin ekonomik, psiko-sosyal ve duygusal kaynakları azaldığında içerisinde barındırdığı üyelerde alkol ve madde bağımlılığı, ciddi psikolojik ve fiziksel sorunlarda artışlar olmaktadır (Turan, 2012).

Suçta sürüklenen çocuklardaki davranışın belirlenmesi hususunda yapılan çalışmalarda çocuğun suça sürüklenmesi ve çocukta bu eğilimin oluşmasında bireysel, sosyal ve toplumsal etmenlerin etkili olduğu, çocuktaki anti-sosyal davranış ve onun suça sürüklenmesi ile ilgili davranışların oluşmasında taaki doğum öncesi dönemden başlayarak bireysel, kalıtsal, biyolojik ve çevresel etmenlerin de etkisinin olduğu görülmektedir (Ögel, 2014: 6). Aile açısından bakıldığında, çocuğun antisosyal davranışı benimseyebilmesi ancak ilk olarak toplumsallaştığı aile içerisinde birini model alması ile mümkün olabilmektedir, bu nedenle kız çocukları açısından anne, erkek çocukları açısından baba figürünün kişilik özellikleri çocuğun suça sürüklenip sürüklenmeyeceğini belirleyebilmektedir.

Sağlıklı ebeveyn ilişkileri kadar aile parçalanmasının da suça sürüklenme üzerinde büyük etkisi olmaktadır. Boşanma çocukların suça sürüklenmesi açısından etken bir faktördür. Çivilidağ, Ergenlerin gelişimlerini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için anne-babasının sevgi ve ilgisine ihtiyaç duyduklarını, bu nedenle boşanmanın ergenler açısından risk oluşturduğunu ifade etmektedir (Çivilidağ, 2013: 15).

1.3.2.2. Okul ve Eğitim

Günümüz şartlarında çocuğa iyi bir eğitim imkânı sunulması, onun toplumun olumsuz özelliklerinden ve kitle iletişim araçlarının çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinden uzak tutulması oldukça zordur. Okul tıpkı aile gibi çocuğun toplumsallaşmasında, olumlu özellikler edinmesinde oldukça önemli etkiye sahiptir. Ancak bu olumlu özellikleri yanında okulun fiziksel ve personel sayısı ve niteliğinin yetersiz oluşu, okulda olumsuz davranış özelliği olan fazla öğrencinin bulunması, idare ve öğretmenlerin tüm çocuklara yeteri kadar ilgi gösterememesi, sınıfların kalabalık oluşu, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetersiz oluşu gibi durumlar çocuklar üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır.

Okul binası ve imkânları ile rekreasyon alanının yetersizliği, esnek olmayan okul sistemi, yasal boşluklar, yanlış sınıflandırma, kapasitesi iyi olmayan öğretmen, öğrencinin öğretmene yönelik istenmeyen tutumları, kötü okul arkadaşları ve ahlaki kurallar çocukların okullarda sorun yaşamasına ve suça sürüklenmesine neden olabilmektedir (Bridges, 1927: 534).

Cohen, alt sınıftaki çocuklar, diye tanımladığı çocukların okulda başarısız olduklarını çünkü kültürel ve entelektüel açıdan yoksun olduklarını, okulun orta sınıf statüsünün alt sınıftakilerin sosyalleşmelerine yabancı olduğunu, başarısızlıkları ve aşağılanmalarının, onları okuldaki her şeye karşı tepki gösterecek kadar sert yaptığını, bu reaksiyon oluşumunun okulun orta sınıf değerlerinin tam tersi olan değerlerin benimsenmesini içerdiğini, alt sınıftaki olan alt kültürün alt sınıf gençliğinin statü sorununa bir çözüm olarak görüldüğünü, saygın toplumda reddedilen statü nedeniyle suçlu alt kültürülüğün onlara ulaşabileceği statü kriterlerini sağladığını belirtmiştir (Braithwaite, 1975).

1.3.2.3. Göç ve Kentleşme

Güllüye göre “hızlı bir değişim süreci geçiren ve iç ve dış göç olgusunu güçlü bir şekilde yaşayan Türkiye gibi ülkelerde suç olgusunun daha çok ve daha karmaşık bir görünüm aldığı görülmektedir.” (Güllü, 2014: 104).

Kırsaldan şehre göç eden aileler uyum sorunları ile karşılaşmakta yaşadıkları zor şartlarda verilen mücadele ise çocukları üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır (Yörükoğlu, 2007: 212).

Suçta sürüklenmenin genel olarak temel nedeni, göç, sağlıksız kentleşme, yoksulluk, parçalanmış aile, aile içi baskı ve şiddet, eğitim imkânlarının yetersizliği, çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemi, çocukların erken eğitim hayatından çekilmesi ve çocuğun uygun olmayan kişileri model almaları gösterilebilir.

Oktik ve arkadaşları, Kentleşmenin çok boyutlu, karmaşık bir süreç olduğunu, klasik sosyolojik görüşe göre kentlerin kırsal alana göre daha organize olduğunu ancak bu olumlu yönüne rağmen toplumsal düzene zarar veren olumsuz davranışların ve çeşitli suçların da kentlerde meydana geldiğini ve hem kentleşmenin hem de suçlu davranışın anlaşılabilmesi için de “göç” ün öneminin anlaşılması gerektiğini vurgulamışlardır (Oktik, vd., 2016: 29-30)

Kırsaldan kente göç eden ailenin dayanak gücü olmayıp yalnız başınadır, kent yaşamına uyum sağlamak zorundadır ancak ailenin yaşadığı yoksulluk onun kente uyumunu zorlaştırabilir, köydeki deneyimlediği tecrübeleri şehirde işe yaramadığı gibi çocuklarına rehberlik etmek ve onlar üzerinde denetim kurmak imkansızdır (Yörükoğlu, 2007: 213).

Kalabalık gece kondular'ın olduğu mahalleler suça sürüklenmeye neden olabilmektedir (Bridges, 1927: 534).

Kente göç edenler barınma, istihdam, eğitim ve sağlık sorunları ile karşılaşmakta, göçün kentte meydana getirdiği çarpık kentleşme/kentleşememe ise sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları içinden çıkılmaz hale getirerek bireylerin kentleşme sürecini olumsuz etkilemesine, toplumsal denetimin azalmasına, aile bağlarının zayıflamasına neden olmakta, böylece göç edenler için şehir toplumsal ve ekonomik temelli kaygıların arttığı, insanların güven sorunu yaşadığı ve yalnızlaştığı bir ortam haline gelerek onların yasal olmayan yollara yönelmesine ve suç işlemelerine neden olabilmektedir (Kaylı vd., 2016: 377-378).

Yoğun göç nedeniyle oluşan sağlıklı kentleşme sokakları da çocuklar açısından riskli hale getirmektedir. Ailenin parçalanması, eğitimden kopma, marjinal işlerde çalışma gibi unsurlar ailenin çocuk üzerindeki denetimini yitirmesine neden olmakta bu da çocuğun sokakta olumsuz davranış özellikleri olan gruplara katılmasına neden olabilmektedir. Sokağa terk edilen ve sokakta çalıştırılan çocuklar okul ve ebeveynleri ile olan bağının ve denetiminin zayıflaması ile sokağın risklerine karşı savunmasız kalmakta burada sapkın bireyler ve suçlu kültür ile temas etme olanağı bulmakta ve suça sürüklenmektedirler (Güngör ve Erdurak, 2016: 24).

1.3.2.4. Yoksulluk

Günümüzde tüm toplumlarda yaşanan sorunlardan olan çocuk işçiliği, sokak çocuğu, çocukların dilendirilmesi ve çocukların suça sürüklenmesinde yoksulluğun etkisi de yadsınamaz. Yoksulluk ile suç arasında neden-sonuç durumu bakımından ele alındığında bir bağın bulunduğu, yoksulluğun suçun meydana gelmesinde en önemli etken olduğu literatürlerde yer almaktadır (Açıkgöz, 2015: 252). Çünkü yoksulluk kişi ve ailenin temel ihtiyaçlarını dahi karşılamasını engellemekte olup aile bünyesinde yetişen çocukların eğitim hayatından koparılarak onların sokağa terk edilmesine ve onların sokağın birçok olumsuz etkisine maruz bırakılmasına ve nihayetinde çocuğun suça sürüklenmesine neden olmaktadır.

Yoksul ailelerin çocuklarının olumlu bir birey olabilmesi için tek çareleri okuldur, ancak bu çocuklar beslenme, sağlık ve zihinsel kapasite açısından yaşlılarından geri olduğu için öğrenim hayatına da diğerlerine göre geriden başlarlar, diğerleri ile aralarında var olan açığı kapatmak için çaba sarf ederler ancak bunu başarabilenler oldukça az olup çoğu sokağın olumsuz şartlarına maruz kalır ve burada suç işleyenleri kendisine örnek alır (Yörükoğlu, 2007: 213).

Yapılan araştırmalar ve ortaya atılan istatistiklere bakıldığında suça sürüklenenlerin çoğunun yoksul ailelerden olduğu belirtilmektedir. Ancak her yoksul ailede de suç işleme gibi bir durumdan da bahsedilemez, ailenin birliğini muhafaza etmesi kişinin çevrenin olumsuz

etkisine kapılmasını engelleyebilmektedir (Yörükoğlu, 2007: 214).

1.3.2.5. Sosyal Çevre ve Arkadaş Çevresi

Ev ve okul şartlarının çocuğun zihinsel tutum ve fiziksel durumu üzerine etkisi olduğu kadar çevre şartlarının da etkisi olabilmekte ve onu suça yönlendirebilmektedir (Bridges, 1927: 571).

Çevre şartları da suçu ve şiddeti etkileyebilmektedir. Sosyal açıdan birbirlerinden tecrit edilmiş ve dağınık bölgelerde yaşayan ailelerin, komşularıyla güçlü bağlar kurma veya kritik sosyal ağlar oluşturma olasılığı daha düşüktür ve bu da kolektif tutum ve hedef belirleme eksikliğine yol açmaktadır (Wareham ve Boots, 2012: 1006).

Çocuğun suça sürüklenmesinde çevresel faktörlerin ve de özellikle ailenin daha belirleyici rolü bulunmakta olup çocuk suçluluğunun önlenmesi hususunda aileyi ve sosyal çevreyi odak alan iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir (Danış ve Şahbıkan, 2014: 634).

Özellikle ergenler için, akran faktörleri antisosyal davranışın etiyolojisinde anahtar rol oynamaktadır ve bu davranışta suçlu ile akran arasındaki ilişki en güçlü belirleyicilerden biri olarak bulunmuştur (Wareham ve Boots, 2012: 1005). Suç davranışı bireyin arkadaşları tarafından kabul görmesi, olumlu benlik imajı geliştirmesi ve grupta statü elde edebilmesi için bir araç olabilmektedir (Durak vd., 2017: 213).

Ergenin sağlıklı bir kimlik geliştirebilmesi, kimlik kargaşası yaşamaması için olumlu kişileri model alabileceği uygun çevre şartlarında yetişmesi gerekmektedir. Ergenlerin içinde bulunduğu ortamın düşük sosyo-ekonomik şartlarda olması onun sağlıklı gelişimi açısından risk oluşturmaktadır (Çivilidağ, 2013: 15). Çocukların tek başlarına iken kötü bir iş yapma girişiminde bulunmaları pek muhtemel değildir ancak kalabalık bölgelerde çetelerle bir araya geldiklerinde, karşılıklı destek ile takviye edilirler ve herhangi bir şeye cesaret etmeye hazırdırlar (Bridges, 1927: 571).

Dolgin'e göre ise kişisel sebepler, kişiler arası sebepler ve çevresel sebepler bireyin suça sürüklenmesinde önemli rol oynamaktadır. Yine Dolgin bu kategorilerden çevresel sebeplerin ergenin içinde bulunduğu çevre ve toplumu içerdiğini; kişiler arası sebeplerin, ergenin ailesinin, kardeşlerinin, arkadaşlarının ve akranlarının etkisini içerdiğini, kişisel sebeplerin ise suça sürüklenen ergenin antisosyal davranışına sebep olan bireysel ve biyolojik özellikleri içerdiğini ve Bronfenbrenner'in ekolojik sistem kuramı kapsamında bu üç faktörün birbirleriyle etkileşim halinde olduğunu belirttiğini ifade etmektedir (Dolgin, 2014: 713). Bu kategoriler içerisinde yer alan çevrenin sadece fiziksel boyutu olmayıp ayrıca sosyal ve kültürel yönü de bulunmaktadır. Sosyal hizmet açısından kişisel gereksinimlerin karşılanması çevre ile yakından ilişkilidir. Çevresel imkân ve kaynakların yetersiz oluşu mikro boyutta olan bireylerle sosyal hizmet uygulaması açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır (Turan, 2012: 25).

Bağlanma kuramı ve aile aidiyeti açısından bireyin suça sürüklenme nedenlerini değerlendirdiğimizde bu iki unsurun yukarıdaki belirtilen sebeplerden doğrudan bireysel ve aile temelli sebepler kategorisine dahil olduğunu, toplumunda bireyin toplumsallaşmasında etkisinin

olması nedeniyle dolaylı olarak da olsa çevresel sebepler kategorisini içerdığını görebilmekteyiz.

1.4. Suç Teorileri

Kanunlar tarafından kontrol altına alınmaya çalışılan suç'un önlenebilmesi amacıyla onun biyo-psiko-sosyal yönleri araştırılarak nedenleri ortaya koyulmaktadır (Kaner, 1992: 473).

Tarihin ilk zamanlarından beri insanlar, düşünürler, filozoflar ve aydınlanma çağı sonrasında ortaya çeşitli çıkan disiplin ekoller suç ve suçun neden ortaya çıktığı, insanların neden hukuk ve toplumsal kuralları yok sayarak suç işlediği konusunu araştırmaya çalışmakta ve bununla ilgili çeşitli teoriler oluşturmaktadırlar.

Bu teoriler ortaya çıkana dek her toplum kendi gelenek ve sistemleri doğrultusunda oluşturdukları hukuk sistemi gereğince suçlu bireyleri yargılamışlardır.

Gerek Suç, suçlu, mağdur ve gerekse de yaptırım ve ceza kapsamında hukuksal açıdan paradigma değişimi yaşanmış olup oluşan bu paradigma değişiminin meydana gelmesinde bilimin ve onun ortaya attığı teorilerin oldukça katkısı olmuştur.

Suç davranışını açıklamaya çalışan birçok kuram geliştirilmiş olmasına rağmen onların hiçbirisi tek başına suçu ve suçlu davranışı açıklamada yeterli olamamıştır (Kaner, 1992: 473).

Bir çalışma disiplini olarak alınan kriminolojinin tarihi on sekizinci yüzyıldaki klasik ekol ve on dokuzuncu yüzyıldaki pozitivist ekolün kuramsal perspektif bağlantıları ile başlar (Carrabine vd., 2009: 51).

Suç teorileri klasik ve pozitivist olmak üzere iki ekol tarafından yönlendirilmektedir (Eker ve Muş, 2016: 4).

Klasik ve pozitivist temelli yaklaşımlar İnsanların suça karışmalarının nedenleri üzerine kendilerini ilgilendiren boyutlarıyla açıklama yapmaya çalışmıştır.

Gerek klasik gerekse de pozitivist ekol'ün suç'un toplumsal açıdan önemli bir sorun oluşturduğu, suçlu davranışın engellenmesi gerektiği ve suçlu bireylere karşılığında hukuksal açıdan bir cezai yaptırım uygulanması gerektiği konusunda önerileri örtüşmekte olup farklılaştıkları husus ise insanların neden suç işlediği konularındadır.

Dünyada bugünkü ceza adalet sisteminin oluşmasında klasik ve pozitivist ekollerin ve onlara bağlı olarak geliştirilen teorilerin etkisi oldukça fazladır.

Klasik gelenek ve pozitivism; her ikisi de birçok farklı yönleri olmasına ve kökleri geçmişe dayanmasına rağmen, bugün hâlâ ceza adalet sisteminde etkin ve iyi durumdadır (Carrabine vd., 2009: 65).

1.4.1. Klasik Ekol

Beccaria tarafından temsil edilen klasik okul, aydınlanma'nın rasyonalite, özgür irade, seçim ve ilerleme fikirleriyle bağlantılıdır (Carrabine vd., 2009: 66). Bu ekol 1764 yılında Cesare Beccaria'nın "suç ve ceza üzerine deneme" isimli yayını sayesinde ortaya çıkmıştır

(Paternoster ve Bachman,2001'den aktaran Eker, Muş,2016: 5). Klasik ve neo-klasik ekol insanın beklenen zevk ve acı dengesi doğrultusunda suç işleyip işlemeyeceğini karar vereceği görüşünü ile süren hedonist psikoloji temelli ekoldür (Zastrow, 2015: 412).

18. yy'da ortaya çıkan klasik ekol açısından insan mantık çerçevesinde özgür hareket eden varlıklar olup bir olaya karışmadan önce onun kendisine getireceği haz ve ceza arasında değerlendirme yapıp olaya karışmaktan vazgeçecektir (Sokullu-Akinci, 2014: 115-120).

Bu ekol, her suç için verilecek net cezaların belirlenmesini, bu sayede kişinin beklenen zevk ve acıyı hesaplayacağını belirterek cezaların alınacak olan zevkten daha yoğun olması gerektiği görüşünü ileri sürmüştür (Zastrow, 2015: 413).

Neo-klasik ekol çocukların ve akıl hastalarının zevk ve acıyı hesaplayamayacakları için bu kesimin cezalandırma sistemi dışında tutulması gerektiğini vurgulamıştır (Zastrow, 2015: 413).

Akyüz'e göre 'Klasik ekol "temel olarak insanları özgür irade ve seçim kabiliyeti olan rasyonel varlıklar olarak tanımlar ve bu yüzden bireylerin davranışlarından dolayı sorumlu tutulmaları gerektiğini ileri sürer. Buna paralel olarak da, sapkın davranışı kontrol etmek için caydırıcı cezalar verilmesine vurgu yapar" (Akyüz, 2013: 33).

Burada caydırıcılık, rasyonel tercih ve Rutin aktiviteler teorileri klasik akımdan etkilenecek ortaya çıkmışlardır.

Caydırıcılık teorisyenlerine göre kişiler çıkarlarına uyduğunu düşünmeleri durumunda suça karışmakta tersi durumda ise suça karışmamaktadır, bireylerin suça karışmasının önlenmesi için en etkili yöntemin ise derhal, kesin ve ölçülü oranda bir ceza verilmesi gerektiğini, bu sayede bireyin suça karışma durumundan vazgeçeceğini, eğer ceza verme durumunda gecikme olursa kişinin bunu unutabileceğini ve verilen cezanın etkisinin azalacağını, bu nedenle suç ile ceza arasındaki bu ilişkinin fayda-zarar hesaplaması açısından oldukça önemli olduğunu savunmaktadırlar (Eker ve Muş, 2016: 10).

Rasyonel tercih yaklaşıma göre suça karışmayı tercih eden bireyler yapmış oldukları değerlendirme neticesinde suçun getirdiği hazzın sonrasında getireceği zarardan daha fazla olduğunu düşünerek suç işlemektedir, eğer zarar hazzdan daha fazla ise suç işlememektedirler.

1.4.2. Pozitivist Ekol

Lombroso ve Ferri tarafından temsil edilen pozitivist okul genellikle suçluya belirli bir tip olarak odaklanır, determinizmi vurgular ve suçluyu normalden ayırt eden özelliklere bakar, bireylerin biyolojik ve sosyal farklılıklarını da değerlendirmeye alır (Carrabine vd., 2009: 66). 1800'lü yılların ikinci yarısında etkisini hissettirmeye başlayan ve klasik ekolün karşısında olan pozitivist ekol Lombroso ile önem kazanmıştır (Eker, Muş, 2016: 5).

Klasik ekolün insanların suçlu davranışı kendi özgür iradeleri ile karışmış oldukları savına karşılık pozitivist ekol insanların sergilemiş oldukları davranışlarının biyo-psiko-sosyal etmenler tarafından şekillendiğini ifade etmektedirler (Sokullu-Akinci, 2014: 125-126). Bu

açıklamadan Klasik ekol yaklaşımın aksine Pozitivist ekolün savunusuna göre insan davranışının kendi kontrolü dışında başka içsel ve çevresel etkenlere bağlı olduğu, bireyin kendi özgür iradesi ile hareket edemediği anlaşılmaktadır.

Klasik yaklaşımın aksine, pozitivist yaklaşım çoğu kez insanların büyük ölçüde kendi kontrolleri dışındaki güçler tarafından suçlara sürüklendiğini varsayar, böylece, insanların özgür olmadıklarını ve eylemlerinden sorumlu olmadıklarını iddia eder (Carrabine vd., 2009: 65). Bu ekol bireylerin kendi rasyonel tercihlerinin aksine biyo-psiko-sosyal, kalıtsal ve sosyo-ekonomik sebepler nedeniyle suça sürüklendiklerini savunmaktadır (Paternoster ve Bachman, 2001'den aktaran Eker ve Muş, 2016: 5).

Pozitivist yaklaşım, “sapkın davranışın sadece bireyin kendi hür iradesi tarafından belirlenen bir süreç olmadığını, bunun ötesinde bireyi güçlü bir şekilde sarmalayan biyolojik, kültürel ve sosyal etkenlerin de sapkın davranışın ortaya çıkmasında önemli etkileri olduğunu ileri sürer” (Akyüz, 2013: 33).

Şekil 2. Klasik ve Pozitivist Ekol Karşılaştırılması

	Klasik Ekol	Pozitivist Ekol
Köken	Aydınlanma	Modern Bilim
Odak	Ceza sistemi	Suçlu kişi
Yaklaşım	Felsefi, sosyal sözleşme teorisi, faydacılık	Bilimsel, Pozitivizm, Kanun Ölçümleri
İnsan Doğasının Görünümü	Özgür irade, Hedonizm, Ahlaki açıdan kendi davranışlarından sorumlu	Biyolojik, psikolojik ve sosyal çevre tarafından belirlenir, Ahlaki açıdan sorumluluk belirsiz
Adalet sisteminin görünümü	Sosyal sözleşme; toplumu korumak için var; doğal süreç ve medeni haklarla ilgili endişeler; sistemdeki kısıtlamalar; kesin hüküm	Patolojileri tedavi etmek ve suçluları rehabilite etmek için bilimsel tedavi sistemi; medeni haklar ile ilgili kaygı yok, kesin olmayan hüküm
Hukuk Şekli	Kanun hükmü; yasadışı eylemlerin ve yaptırımların kesin belirlenmesi	Sosyal hukuk; yasadışı eylemler kıyaslama ile belirlenir; Bilimsel uzmanlar sosyal zararı ve uygun tedavi biçimini belirler
Cezalandırmanın Amacı	Caydırıcılık için ceza, hüküm belirlidir (değişmeyen süre)	Tedavi ve reform; hüküm belirsizdir (iyileşene kadar değişken süre)
Kriminolojik Uzmanlar	Düşünürler, Sosyal Reformcular	Bilim Adamları, Tedavi Uzmanları

Kaynak: Carrabine vd., 2009: 65

1.4.3. Yapısal Kuramlar

Zamanla lombrosso'nun suçlulukla ilgili düşünceleri önemini yitirmiş olmakla birlikte suçluların diğerlerinden farklı fiziksel özellikleri olduğunu ileri süren kuramcılardan Sheldon (1942); belirli kişilik türleri ile bedensel özellikleri ilişkilendirmiştir (Canter, 2011: 52).

Kretchmer ve Sheldon'a ait olan kuramlar suçu bedensel yapılar açısından değerlendiren en bilindik kuramlardır (Eryalçın ve Duyan, 2016: 17). Sheldon, kişileri ektomorf, endomorf ve mezomorf olarak sınıflandırarak ektomorfların içe dönük, çekingen ve ince kemikli, endomorfların sosyal, rahat, iri ve kilolu, mezomorfların ise agresif, maceraperest, geniş yapılı ve kaslı olduklarını belirterek suçluların fazla oranda mezomorfik, az oranda ise ektomorfik olduklarını öne sürmüştür (Canter, 2011: 52).

Psikiyatr olan Kretchmer piknik, atletik, astenik ve displastik olarak kategorize ettiği 4 çeşit beden yapısından bahsetmektedir (Eryalçın ve Duyan, 2016: 17).

Aynı şekilde suçlular üzerine yapılan görünüş bozuklukları araştırmalarında Masters ve Graves'in 1969 yılında yapmış olduğu araştırmalarda 11000 tutuklunun %60'ında yüz bozukluklarının olduğunu, Thompson'un 1990 yılında Amerika'daki cezaevindeki yapmış olduğu araştırmada 250000 görünüş bozukluğu olan kişi tespit etmişlerdir (Canter, 2011: 53).

1.4.4. Genetik Kuramlar

Suçlu davranışı açıklamakta ilk olarak ortaya çıkan bu teoriler çeşitli yöntem sorunları, insanın anatomisiyle ilgili bilgilerin sınırlı olması ve suçlu davranışa bu teorilerin akılcı öneriler sunmakta yetersiz kalması nedeniyle önemini yitirmiş ancak daha sonra çeşitli bilim dallarının yoğun çalışmaları neticesinde insan davranışına yönelik bulguları neticesinde tekrar genetik ve biyokimyasal alanın önemi etkisini göstererek gündemdeki yerini almıştır (Kaner, 1992: 474).

Bu kurama göre suç davranışı anne ve babadan gelen genler vasıtasıyla kalıtsal olarak çocuğa aktarılmakta olan soyaçekim ürünüdür (Eryalçın ve Duyan, 2016: 17).

Jakop ve arkadaşları da suçlu davranışın genetik kromozom bozukluğuyla alakalı olabileceğini değerlendirmiş, Rowe ve Osgood ise suç davranışının ortaya çıkmasında biyolojik etmenlerin yanı sıra psiko-sosyal etmenlerinde etkisinin olduğunu öne sürmüşlerdir (Rowe ve Osgood, 1984'ten aktaran Oktik vd., 2016: 42).

20. yüzyılda on binin üzerinde erkek suçlu üzerinde araştırma yapan Hooton ise yaptığı çalışma neticesinde suç'un fiziksel ve kalıtsal unsurlar ile açıklanabileceğini, hatta daha da ileri giderek acımasız bir değerlendirme ile suçluların biyolojik ve sosyolojik olarak aşağı ırklardan oluştuklarını söylemiştir (Yavuzer, 2015: 85).

1.4.5. Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik temelli yaklaşımı savunan araştırmacılar suçun nedenini bireyin genel olarak biyolojik yönünün bir sonucu ortaya çıktığını savunmaktadırlar.

Bu görüşe göre bireyin doğuştan sahip olduğu kalıtsal özellikler nedeniyle suç işleme ihtimallerinin diğerlerinden daha fazla olduğu öne çıkmaktadır (Canter, 2011: 52).

Bu yaklaşım suçlularda kalıtsal bozukluklar olduğunu öne sürerek suçlu davranışın biyolojik kusurlar sonucunda meydana geldiğini, kişileri mizaç ve fiziksel özelliklerinin suça sürüklediğini savunmaktadır (Gibbons, 1970'den, aktaran Kaner, 1992: 473).

18. yüzyılda ortaya çıkan ceza adalet sisteminde ilk olarak sapkın ve suçlu davranışın nedeni kişinin biyolojik yapısına bağlanmış olup bu dönemde Cesare Lombroso kişinin doğuştan suçlu olduğuna inanarak suçluların fizyolojik resmini oluşturmuş, buna göre bu kişilerin büyük alınlı, geniş kulaklı, kıvrıkcık saçlı, yüksek pigmentli cildi olduğunu belirtmiş, Richard Dugdale suçlu davranışın kalıtsal miras yoluyla geçtiğini belirtmiş ve Alfred Binet'in zeka testini kullanarak suçlu olanların olmayanlara göre daha geri zekalı olduğu görüşünü savunmuştur (Lombroso, 1886, Dugdale, 1887'den, aktaran, Ardoin and Bartling, 2010).

Hem doktor hem de suç antropoloğu olan Lombroso suçluluğu yüz ile ilişkilendirmiş olup suçluların kalıtsal açıdan henüz evrim geçirmediği görüşünü öne sürmüştür (Canter 2011: 51).

Lombroso kişinin fiziksel yapısının onun davranışını yönlendiren temel unsur olduğunu, bu nedenle suç'un fiziksel şartların bir ürünü olduğunu savunarak bazılarının doğuştan suçlu olduğunu, bunların ölçülebilen fiziksel özelliklerinin olduğunu, bu insanların duygusal olarak da normal olmadıklarını düşünmekte ve bunlara "deli ahlaklı" adını vermektedir (Yavuzer, 2015: 83).

Lombroso ilerleyen zamanlarda düşüncesinde birtakım değişiklikler meydana getirerek suçluların fiziksel özellikleri nedeniyle diğer kesimlerden daha fazla suç işlemediklerini, fakat suça daha yatkın gruplardan olmaları nedeniyle daha fazla suça karıştıklarını öne sürmüştür (Haskel, Yablonsky, 1974'ten aktaran Kaner, 1992: 474).

Charles Goring'in üniversite hocaları ve öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışma da ise Lombroso'nun görüşlerinin aksine suçlu olmayan kişilerin de aynı suçlu özelliklerine sahip olabileceği görüşü savunulmuştur (Eryalçın ve Duyan, 2016: 17).

1.4.6. Psikolojik Yaklaşım

19. yüzyılın sonları ile 20 yüzyılın başlarının suç ve suçlu davranışın psikolojik boyutuyla incelendiği tarih olduğu yapılan birçok araştırmaya bakıldığında anlaşılmaktadır (Yaman ve Acar, 2016: 30).

Canter, yüz görünümü iyi olmayan kişilerin toplum tarafından olumsuz olarak değerlendirildiklerini, toplumun bu bakış açısının onları suç işlemeye yönltebileceğini, bu kişilerin özellikle de cezaevinde olanların yaşadıkları toplumsal şartlar, istismar ve yetersiz beslenme ve hijyenik olmayan ortamlarda acı çekebildiklerini, bu nedenle bedensel görünümünün suçun nedeni değil sonucu olabileceğini belirtmiştir (Canter, 2011: 54).

Bu ve buna benzer görüşler kişilerin suça sürüklenmesinde sadece onun fiziksel özelliklerinin

değil ruhsal ve sosyal özelliklerinin de etkisinin olabileceği görüşünün ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Psikolojik teoriler bireyin suça karışmasının nedenini kişinin fiziksel özelliklerinin aksine onun ruhsal ve akıl sağlığında yaşadığı sorunlar ve zeka problemi nedenleriyle açıklamaya çalışmaktadır.

Bu teori, bireyi davranışa yönelten güdülere ve bireyin kendi ve başkalarıyla olan dinamiklerine odaklanarak bireyin çevresiyle ilişkisi sonucu oluşan patoloji nedeniyle suçlu davranışı sergilediklerini var saymaktadır (Kaner, 1992: 477).

Psikolojik teoriye göre suç, sosyalleşme sürecini normal bireyler gibi tamamlayamayan, bu nedenle kendisini kontrol edemeyen bireyde oluşan patolojik problemler sonucu meydana gelmekte, ayrıca bu teori suç davranışını sergileyen kişilerin zeka seviyelerinin de toplumdaki diğer kişilerden düşük olduğunu öne sürmektedir (Muş ve Öz, 2016: 55).

Suçlu davranışı açıklamaya çalışan uzmanlar, bu davranışı zihni çatışma, içe atılmış arzu ve bunu motive eden diğer unsurlarla birlikte değerlendirirler (Yavuzer, 2015: 239). Psikanalitik kuram suçun kişideki tatmin edilmemiş arzular ve bilinçdışındaki çatışmaların uygunsuz bir biçimde ortaya çıkması yani kişinin bastırılmış duygularının açığa vurması ile oluştuğunu açıklamaktadır (Eryalçın ve Duyan, 2016: 19).

Psikolojik yaklaşımlar kişinin suça karışmasının nedeninin biyolojik yaklaşımda olduğu gibi birey temelli olduğunu, bireyde bulunan anormal durumların onu suça yönelttiği görüşünü ileri sürmektedir. Bu teori, kişinin yaşamış olduğu çatışmalar ve bireyin sahip olduğu temel dürtülerini baskılaması neticesinde sapma davranışlarının ortaya çıktığını, suçlu kişinin hayatının incelenmesi durumunda yetiştiği şartların kişide sorunlu bir süper ego oluşturduğunu ileri sürmektedir (Sokullu-Akıncı, 2014: 169).

Muş ve Öz'e göre psikolojik teoriler genellikle 3 varsayım üzerinde odaklanmaktadır:

- a) Suç bireyin içinde bulunduğu çatışma ve çalkantıların dışa vurmasıdır.
- b) Bu çatışmalar erken çocukluk döneminde (1-6 yaş) ortaya çıkar ve yaşla ilerler,
- c) Suçlu davranışı engelleyebilmek için bireye ve yaşadığı sorunlara odaklanmak gerekmektedir (Muş ve Öz, 2016: 48).

Freud'a göre kişiliği oluşturan 3 temel yapıdan id, ego ve süper ego gelişiminde oluşan sorunlar bireyde suçlu davranışı meydana getirir. İd'den gelen taleplerin aşırı bastırılması ya da düşük kontrol olması neticesinde bireyde dürtü kontrol sorunu oluşur ve bunun neticesinde çeşitli davranış bozuklukları meydana gelir (Kaner, 1992: 478).

Yavuzer, Psikanalitik teori kapsamında suç'un önlenmiş, bastırılmış bir kompleksin yansıması olduğunu, içe atılan unsurların zamanla bilinç düzeyine çıkıp aktif hale gelmediğini, genellikle kılık değiştirip saparak tekrar ortaya çıktıklarını ayrıca suç'un kompleksli olan bir birey için güvenlik unsuru görevi yaptığını belirtmektedir (Yavuzer, 2015: 239).

Psikolojik teoriler insan davranışında biyolojik, sosyolojik, kültürel ve çevresel faktörlerin önemini yok saymaz ancak bu faktörleri bireyde yerleşmiş olan yapı içinde ele alırlar (Kaner, 1992: 477).

Suçlu çocuklarla çalışma yapan Aichhorn (1925), tüm çocukların hayatlarının ilk yıllarında asosyal olduklarını, benliğin gelişmesi ile beraber gerçeklik ilkesinin sayesinde çocuğun toplumsallaştığını, ancak bazı çocuklarda bu sürecin işlemediğini, böylece toplumsallıktan uzak olan çocuğun psikolojik gelişiminin başarılı olamaması neticesinde suç davranışının oluştuğunu, genç suçluların uygun şartlarda yetişmemesi ve doyum için sonucunu kestiremedikleri davranışı sergilediklerini belirtmektedir (Canter, 2011: 67).

Bowlby (1944), çocuk ile ebeveynleri arasındaki bağın kopması ya da bozulması sonucu olarak suçun oluştuğunu, erken dönemlerde anne-çocuk arasındaki herhangi bir kopukluk veya anne yoksunluğunun suç davranışına yöneltebileceğini açıklamıştır (Canter, 2011: 67).

1.4.7. Sosyolojik Yaklaşım

Artık suçluluğun biyolojik temelli olduğunu en çok savunanlar bile çevre ve toplumsal etmenlerin suç üzerindeki etkisini yadsımamaktadırlar (Canter, 2011: 52).

Sosyolojik temelli yaklaşımlar ve bu yaklaşımın temsilcileri suçlu davranışının temelinde kültür çatışması yattığını, bu kapsamda birey dışındaki onu çevreleyen unsurların değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler (Sokullu-Akıncı, 2014: 177).

Suç'un kökeni insanlık tarihi kadar oldukça eskilere dayanmaktadır. Suçlu davranış ve bu davranışı sergileyen kişilere verilen tepki Devlet kurumunun ortaya çıkmasından çok öncelere dayanmaktadır (Dönmezer, 1984: 70).

Küreselleşen dünyada günümüz sosyal sorunlarının en önemlilerinden biri olan suç olgusu birçok bilim dalı tarafından araştırma konusu olmaktadır. "Suç olgusunun, çok sayıda disiplin tarafından (biyoloji, psikoloji, psikiyatri, hukuk, antropoloji v.b) ele alınıp analiz edildiği bilinmektedir" (Kızmaz, 2005: 149).

Bal'a göre, geçmiş insanlık tarihine dayanan ve evrensel olan suçluluk kavramını açıklamaya tek bir unsurun yetmeyeceği kadar karmaşık bir yapısının olduğu, hukuk kapsamında suç'un yasaya göre belirlendiğini, sosyologlara göre suçun toplumsal değer yargılarına aykırı olan eylemlere vurgu yapıldığı, kriminologlara göre ise psiko-sosyal, ekonomik ve biyolojik temelli sapmalar doğrultusunda suçun değerlendirildiği belirtmiştir (Bal, 2004'ten aktaran Acar vd., 2015: 651).

Hakkında araştırılması gereken birçok yönü olan suç olgusunun tek bir disiplin tarafından incelenmesi neticesinde her bir disiplin tarafından suç ile ilgili teoriler ortaya atılmış olup ancak bu teoriler ortak kabul görmemiştir. Buna karşı kriminoloji; suç ve suç türevleri ile ilgili konuları nedenleriyle birlikte kapsamlı ve çok disiplinli inceleyen ve bu yönü ile diğer disiplinlerden ayrılarak evrensel bir bilim kimliği edinen disiplin olmuştur (Sokullu-Akıncı, 2014: 22-23).

Suç ve suçlu olgusu hem ceza hukuku hem de kriminoloji disiplinleri tarafından ele alınan olgular olup ceza hukuku ve kriminoloji bu olguların farklı boyutları ile ilgilenmektedirler. Ceza hukuku yasalarda belirtilen suç unsurları ve bunların hukuki neticelerini, fail, mağdur ve suç ilişkisi kapsamında suçun oluşup oluşmadığını, suçun meydana geldiği zamanı ve bu suçta cezalandırılacak sorumlu kişinin ortaya çıkarılması durumu ile ilgilenirken, kriminoloji daha çok faili bu suçu işlemeye iten psiko-sosyal ve biyolojik etmenleri suçlunun toplumdaki statüsü ile mağdurla yakınlık durumu ile ilgilenmektedir (Sokullu-Akıncı, 2014: 22-23).

Suçlu açıklamaya çalışan sosyolojik teoriler suçlu davranışın meydana gelmesinde sosyo-ekonomik şartlar ve baskılar, eşitsizlik ve yoksulluk ile alt kültür de oluşan gerilimin etkili olduğunu öne sürmektedirler (Eryalçın ve Duyan, 2016: 21).

1.4.7.1. Sosyal Düzensizlik-Organizasyonsuzluk Kuramı

Yirminci yüzyılın ilk yarısında, Clifford R. Shaw ve Henry D. McKay tarafından ortaya atılan Sosyal organizasyonsuzluk-düzensizlik (social disorganization) teorisi, sosyal düzensizlik ile suçluluk arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarabilmek için ekoloji kavramından faydalanmıştır (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 81-83).

Şehir tarzı yerleşim yerinin özellikleri ile suç oranları arasındaki ilişkiye odaklanan Sosyal organizasyonsuzluk-düzensizlik kuramı; “heterojen yapı, çöküntü bölgeleri, sosyal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme gibi değişkenlerin, doğrudan veya dolaylı olarak suçluluk üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir (Kızmaz, 2005: 151).

Shaw ve McKay; Şehir yaşamındaki, yoksulluk, kültürel heterojenlik ve fiziksel hareketlilik gibi unsurların sosyal çözülmeye neden olduğunu (Kızmaz, 2005: 152); çocuk suçluluğunun aile ve mahalle gruplarındaki sosyal kontrolün bozulması ile toplumdaki sosyal düzensizliğin bir neticesi olarak oluştuğu görüşünü ileri sürmektedir (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 81).

1.4.7.2. Gerilim Kuramı

Gerilim teorisi, Robert Merton tarafından geliştirilmiştir, Merton Durkheim’in anomi ve sosyal bütünleşme kavramından etkilenmiştir (Carrabine vd., 2009: 79). Robert Merton, Durkheim tarafından geliştirilen anomi kavramının farklı bir boyunu ortaya çıkarmış olup bu boyut anomideki gibi sadece suça değil, genel olarak sapkın davranış kalıplarına odaklanmıştır. Merton, anomiyi, çok değerli kültürel hedeflere ulaşma ve bu hedeflere ulaşmak için meşru araçların kullanılabildiği yapısal veya daha kalıcı, gerginlik veya zorlama olarak tanımlamıştır, bu nedenle onun teorisine gerilim teorisi de denilmektedir (Shoemaker, 2010: 28). Kültürel idealler ve sosyal yapının sunduğu olasılıklar arasındaki uyumsuzluk kuralsızlık ve sapma için kuvvetli bir baskı oluşturmakta olup bu gerilim olarak da ifade edilebilmektedir (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 87). Bir sosyal yapı ve bir kültür arasında ayırım yapan Merton, toplumsal yapı (onaylanmış sosyal araçlar) ve kültür (onaylanmış hedefler) arasında bir dengesizlik olduğunda sapkınliğin meydana geldiği görüşünü ileri sürmüştür (Carrabine vd., 2009: 75).

Anomi kuramına suç davranışı; bireyin içinde yaşadığı toplumda üst seviyedeki hedeflere

erişmesinin engellenmesi durumunda meydana gelir (Zastrow, 2015: 418). Hem Marx hem de Durkheim tarafından kurulan geleneklerden yola çıkan ABD'li sosyolog Robert K. Merton, suç ve sapkınlığın toplumsal yapıdan gelen baskılara yönelik bireysel bir uyum olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedir (Carrabine vd., 2009: 79).

Merton, suç ve sapmayı Amerikan toplumsal yapısının bir sonucu olduğunu, ekonomik başarıyı diğer başarıların üzerinde gördüğü, bireylerin ekonomik başarı elde etmek için eğitim başarısının olması gerektiği, bu toplumun yapısının, daha alt sınıfta görülen kesimlerin sosyo-ekonomik açıdan gelişmelerini engellediğini, alt sınıftakilerin meşru olarak iyi bir eğitim ve iş imkanlarına sahip olma olasılıklarının daha düşük olduğu için dezavantajlı duruma düştüklerini, alt sınıftaki kesimin refah seviyesini artırmak için girişimde bulunması beklenirken bu imkana ulaşabilecek yasal araçlardan mahrum bırakıldıklarını, alt sınıftakilerin üst sınıfa yükselebilecek çabalarının büyük ölçüde gayrimeşru yollarının denenmesi ile gerçekleştiği ve nihayetinde bu kesimin suçluluk oranının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır (Shoemaker, 2010: 28; Bartollas ve Schmallegger, 2017: 87; Kızmaz, 2005).

1.4.7.3. Alt-Kültür Kuramları

Cohen, Cloward ve Ohlin, Miller ve Wolfgang gibi isimler alt kültür kuramı üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bu kuram genellikle toplumun alt sınıfına ait bireylerin, sapan davranışları ve suçluluk durumları üzerine odaklanmakta olup suç olgusunu alt sınıfa ait bir fenomen olarak görmesi, gerilim kuramı ile olan bir benzerliği oluşturmaktadır (Kızmaz, 2005). Ancak iki kuram arasında fark vardır. Cohen'in teorisi suçluluğu Merton'un teorisinde açıklandığı üzere gerginlik ve kurnalsızlığın aniden ortaya çıkmasıyla değil suçlu ile diğerleri arasındaki ilişkinin bir süreci olarak değerlendirmekte, bu da iki kuram arasındaki farkı açıklamaktadır (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 91).

Suçlu alt kültüründe gasp, dolandırıcılık, hırsızlık gibi yasaya aykırı eylemler ekonomik başarı sağlamak için hedef olarak görülür ve bu kültür yeni üyelerin tecrübeli suçlulara önem verme, hayranlık duyma, onların davranışlarını model alma yoluyla sosyalleşmelerine imkan verir (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 92).

Toplumun çocukları dışlaması ve sokağın kontrolünün zor olması çocuğun kendisini sokak kimliği ile özdeşim kurmasına neden olmakta bu durumda çocukta madde kullanımı, suça sürüklenme ve yasa dışı örgütlere karışma ihtimalini artırmaktadır (Güngör ve Erdurak, 2016: 32).

Cohen'e göre çeteler, üyesi olan gençlerin sorunlarına çözüm sunacak suçlu bir alt kültür oluştururlar ve bu alt kültür çete üyelerine orta sınıfla savaşmak için bir şans sunar (Zastrow ve Krist- Ashman, 2014: 541). Cohen, alt sınıftaki çocuklar, diye tanımladığı çocukların okulda başarısız olduklarını çünkü kültürel ve entelektüel açıdan yoksun olduklarını, okulun orta sınıf statüsünün alt sınıftakilerin sosyalleşmelerine yabancı olduğunu, başarısızlıkları ve aşağılanmalarının, onları okuldaki her şeye karşı tepki gösterecek kadar sert yaptığını, bu reaksiyon oluşumunun okulun orta sınıf değerlerinin tam tersi olan değerlerin benimsenmesini

içerdiğini, alt sınıftaki olan alt kültürün alt sınıf gençliğinin statü sorununa bir çözüm olarak görüldüğünü, saygın toplumda reddedilen statü nedeniyle suçlu alt kültürlülüğün onlara ulaşabileceği statü kriterlerini sağladığını belirtmiştir (Braithwaite, 1975).

1.4.7.4. Sosyal Öğrenme Kuramları

Bu kuramlar suçlu davranışın ebeveyn, aile üyeleri, arkadaş ve iletişim içinde bulunan kişiler tarafından öğrenme yoluyla nasıl kazanıldığına vurgu yapmaktadırlar (Durak ve Durak 2017: 208).

Chicago okulundan Edwin Sutherland 1939 yılında ayırıcı bileşenler kuramını ortaya atmıştır. Bu kurama göre insanları çevreleyen kültürün önemli olduğu, çevrede suç ile ilgili unsurların olması durumunda bireyin suç işlemeye daha eğimli olacağı vurgulanmaktadır (Zastrow, 2015: 417). Kurama göre suç normal bir öğrenme süreci olup her şeyi nasıl öğreniyorsak suçu da aynı şekilde aile ve akran grupları aracılığıyla öğrenmekteyiz, bu durum genetik veya biyolojik olmaktan uzak, aynı zamanda bir patoloji veya anormal öğrenme meselesi de değildir, sıradan veya sapkın olsun, herhangi bir sosyal örüntüyü öğrenmek, gruplar halinde diğerleriyle iletişim halinde gerçekleşen bir süreçtir (Carrabine vd., 2009: 78).

Sosyal öğrenme kuramı; aile sorunları, kitle iletişim araçlarındaki şiddet içerikli görsellerin yaygınlık düzeyi, bireyin çevresindeki anti-sosyal veya suçlu akran grubunun varlığı gibi faktörlerin bireylerin suçlu olma süreçlerinde etkili unsurlar olduğunu, suçun meydana gelmesini, suçlu eylemlere ilişkin norm, değer ve davranışların öğrenilmesi ile bağlantılı bir süreç olduğunu vurgulamaktadır (Kızmaz, 2005: 161).

1.4.7.5. Sosyal Kontrol Teorisi

Bu teori insanlar neden suç işlemezler sorusunu sorarlar (Zastrow-Ashman, 2014: 541). Amerikan suç bilimcisi Travis Hirschi Sosyal Kontrol Kuramının öncü isimlerinden biri olup bireyin toplumla olan bağının zayıf ve kopuk olması durumunda suç işlediğini, sile, okul ve başarı, arkadaşlar gibi olumlu kesimlere bağlanan bireylerin daha az suç işleyebileceği görüşünü öne sürmüştür (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 115).

Hirschi, daha önceki çalışmalarında suçlu eylemlerin bireyin topluma bağının zayıf ya da kırılmış olmasıyla sonuçlandığını öne sürmüştür (Carrabine vd., 2009: 83).

Kuram suçluluğu açıklarken; bireylerin toplumda geçerli olan değer, norm ve kurumlara olan bağlılığını ve bu bağlılık neticesinde bireyde oluşan sosyal denetim olgusunu temel almakta; bu sosyal denetimin kişi ve toplum nezdinde etkisiz olması ise kuram açısından suçluluğun önemli bir sebebi olarak görülmektedir (Kızmaz, 2005: 165).

Hirschi, uyumluluğun sosyal bir bağ oluşturan dört sosyal kontrol türünden kaynaklandığını bunun ne kadar zayıflarsa, suç eylemlerinin gerçekleşmesinin daha olası olacağını ileri sürmektedir. Hirschi'nin öne sürdüğü dört unsur şunlardır (Carrabine vd., 2015: 83)

- 1. Güçlü sosyal bağlar:** Uyumluluğu teşvik eder, aile içindeki zayıf ilişkiler, akran grubu ve okul, insanları sapmaya yöneltir.

2. Fırsat: Meşru fırsatın ne kadar çok olduğu algılanırsa, uyumun avantajları o kadar büyüktür. Üniversite için iyi bir kariyer beklentisi olan genç bir kişi, uyum açısından yüksek bir pay sahibidir. Aksine, gelecekteki başarıya çok az güven duyan birisi sapmaya doğru daha fazla sürüklenir.

3. Katılım: Bir iş sahibi olmak, okula gitmek ve ev ödevlerini tamamlamak ya da hobileri takip etmek gibi meşru faaliyetlerde yaygın olarak yer almak sapmayı engeller.

4. İnanç: Geleneksel ahlakta güçlü inançlar ve otorite figürlerine saygı, sapma eğilimlerini kısıtlamaktadır. Aksine, zayıf bir vicdanı olan insanlar günaha karşı daha savunmasızdır.

Yine aynı şekilde bireyde oluşan içsel kontrol, küçük sosyal gruplar ile olan iletişim ve tutuklanma korkusu da kişinin suç işlemesini önleyen faktörlerdir (Zastrow ve Krist-Ashman, 2014: 542).

1.4.7.6. Damgalama/ Etiketleme Kuramı

Uzun bir geçmişi olan ancak özellikle 1960 ve 1970'lerde öne çıkan etiketleme teorisi, suç ve sapkınlığa karşı toplumsal tepkileri vurgular (Carrabine vd., 2009: 98). Bu teori birçok kez suça sürüklenmiş olan çocukların yetişkinlik dönemleri sonuna kadar neden suç işlediklerini açıklamaya çalışır. Bu teori sapkın davranışın meydana gelmesinde kural koymanın ve sosyal gücün önemini vurgular, suça yönelmenin odağına bireyi koyarak onun sosyal bağlamıyla etkileşimine vurgu yapar (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 54). Kuram, kişilerin etiketlenmelerinin onların suç işleme süreçleri üzerinde etkili olduğu varsayımından hareket ederek kişilerin sapkın veya suçlu olarak etiketlenmelerinin onların toplum tarafından dışlandıkları yönünde bir hisse kapılmalarına yol açtığını, yaşamış oldukları dışlanma duygusunun da onların suçlu gruplarla ilişkiye girmelerine yol açtığını belirtmektedir (Kızmaz, 2005: 167).

Besemer ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada etiketleme ve nesiller arası iletim arasındaki etkileşimi araştırmıştır. Elde edilen bulgular hüküm giymiş ebeveynlerin çocuklarının ceza adalet sistemi tarafından hedef alınma riskinin yüksek olduğunu ve etiketlemeden sonra ve özellikle hüküm giymiş ebeveynlerin çocuklarının suçlu davranışlarında artış olduğunu göstermiştir (Besemer vd, 2017: 11).

1.4.7.7. Mantıksal/ Rasyonel Seçim ve Rutin Eylemler Teorisi

Klasik akımdaki caydırıcılık doktrinin bir uzantısı olan Mantıksal/Rasyonel Seçim teorisi ekonomik fayda modelini temel almakta olup teorinin temel varsayımı ise suçlunun yasalara karşı gelmeyi kendisinin istediği ve özür iradesinin olduğudur (Bartollas ve Schmallegger, 2017: 54).

Rasyonel teoriler, suç olgusunu açıklamada caydırıcılık ve ceza unsurlarına vurgu yapmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında daha çok suçun engellenmesi hususunda politikaların oluşturulması veya önlemlerin alınması konularına değinmektedirler (Kızmaz, 2005: 170)

Suçun mantıksallığını öne çıkararak rutin etkinlikler yaklaşımında Lawrence E. Cohen ve Marcus Felson suçluların mantıklı olduğu ve ekolojik kavramların etkili olduğu görüşünü ileri sürerler. Bu çerçevede onlar suçun, toplumun meşru fırsat yapısından ve kişilerin özgür irade

düşüncelerinden ortaya çıktığını düşünmektedirler (Kızmaz, 2005: 170; Bartollas ve Schmallegger, 2017: 55).

Rutin etkinlikler kuramına göre kişideki suçluluk motivasyonu, uygun hedefin varlığı ve güvenlik tedbirlerin azlığı gibi durumlar suçlu davranışın meydana gelmesinde etkili olmakta; kişiyi suç işlemeye yönlendiren durumların ortadan kaldırılması, hedefin zorlaştırılması ve güvenlik önlemlerinin artırılması suçun engellenmesi açısından önem arz etmektedir (Kızmaz, 2005: 171).

1.5. Sosyal Hizmet Disiplini ve Kuramları Açısından Suçluluk

Ülkemizde de tüm dünyada olduğu gibi suça sürüklenen çocuk sorunu artarak devam etmekte ve bu sorunun çözümü hususunda gerek kamu gerekse de sivil toplum kuruluşları tarafından birçok çalışma yapılmasına rağmen yapılan çalışmalar yetersiz kalmakta, çocukların suça sürüklenmesi bir türlü önlenememektedir.

Psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, siyaset bilimi, antropoloji, tıp ve bunun gibi toplum ve toplumsal sorunlar ile ilgilenen ve çözüm önerisi getiren birçok disiplin gibi suçluluk olgusu sosyal hizmetin de ilgi alanına girmektedir. Bu kapsamda suça sürüklenen çocuk olgusu, sorunun tespiti ve müdahalesi hususu sosyal hizmetin üzerinde durduğu en temel alanlardan birisidir.

Özdemir’e göre “sosyal hizmet kişisel, biyolojik ve psikolojik unsurlarla insanların içinde yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik kuvvetleri arasında dinamik ilişkileri dikkate alarak uygulamalarını gerçekleştirir (Özdemir, 2018: 9). Sosyal Hizmet, bireyin yaşamış olduğu sorunların çevrelerinden bağımsız olmadığını belirterek bu sorunları çözümü hususunda ise birey kadar bireyin içinde yetiştiği ve yaşamakta olduğu aile ve çevresindeki sistemlere de müdahalede bulunulması gerektiğini savunan ve bu özelliği ile diğer bilimlerden farkını ortaya koyan bir disiplindir.

Sosyal çalışmacılar Uluslararası Federasyonunun (IFSW) Temmuz 2014 Genel Kurulunda kabul edilen tanıma göre sosyal hizmet mesleği sosyal değişim ve gelişimi, sosyal uyumu, insanların özgürlüğünü ve güçlendirilmesini teşvik eden akademik bir disipline sahip uygulama temelli bir meslektir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin merkezinde yer almaktadır. Sosyal hizmet teorileri sosyal bilimler, beşerî bilimler ve yerli bilimler tarafından desteklenmekte olup insan refahının gelişmesi ve hayat zorluklarının üstesinden gelinmesi için yapıları bir araya getirmektedir (<http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>).

2828 Sosyal Hizmetler Kanununda ise Sosyal Hizmetler; “kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Sosyal hizmet tüm kesimlerin sosyal işlevselliği üzerinde odaklansa da temelde toplumun en dezavantajlı kesimleri olan çocuklar, yaşlılar, engelliler, eşcinseller ya da azınlıklar gibi adaletsizliğe, baskıya, ya da ayrımcılığa uğramış kimselere ayrıcalık tanımaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2014: 23). Suça sürüklenen çocuklar hem dezavantajlı kesim olmaları hem de sosyal işlevselliklerini kaybetmiş olmaları nedeniyle sosyal hizmetin odağındadır.

Sosyal çalışmacılar, insanların fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması hususunda *sosyal bakım*; onların sorunlarının çözümü ile hali hazırda bulunan ve onları etkileyen işlevsiz davranış ve düşüncelerinin değişimi için *sosyal tedavi*; ve onların su andaki mevcut durumlarından daha ileri bir pozisyona gelebilmelerini sağlama hususunda ise *sosyal gelişim* kapsamında çalışmalarda yer alırlar (Sheafor ve Horejsi, 2014: 24).

Bireyler ile yapılan sosyal hizmet uygulamasının odak noktası kişi ve aile arasındaki sosyal ilişkilerdeki uyumsuzluklar olup bu uyumsuzluklar neticesinde meydana gelen sorunların çözümü için bireyin psiko-sosyal özellikleri değerlendirilerek aile, çevre ve toplum ile yaşadığı problemlere açıklık getirilmelidir (Turan, 2012: 24).

Günümüz şartlarında yaşanan bireysel ya da sosyal sorunların meydana gelmesi çevreden bağımsız olmamaktadır. Sosyal hizmet mesleği birey, grup ya da toplumların yaşadığı sorunları “çevresi içerisinde birey” ilkesi kapsamında değerlendirerek, çözümü hususunda mikro, mezzo ve makro sistemler ile çalışmalarını yürüterek sistemin işlevsel hale gelmesini sağlamaya uğraşmaktadır.

Çocuk suçluluğu olgusunun nasıl meydana geldiğinin belirlenmesi ve bu soruna müdahale kapsamında ekosistem yaklaşımı sosyal hizmet açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

1900’lü yıllarda psikanalitik ve psiko-dinamik görüşün etkisi altında olan ve 1960’lı yıllardan itibaren ise daha çok geneldeci yaklaşımı temel alan sosyal hizmet; bireyi ekolojik yaklaşım ve sistemik bakış açısı ile değerlendirerek, makro boyuttaki toplumun bir alt sistemi olan mikro boyuttaki aileyi ve ailede ve bireyde meydana gelen karmaşık sorunlara ekolojik perspektif bakış açısıyla çözüm bulmaya çalışır.

Ekolojik sistem kuramını hayat modeli açısından ve yaşayan sistemler kapsamında sosyal hizmet alanında uygulanmasını sağlayan Germain ve Gitterman (1980), yaşayan sistem olarak birey veya gruplar iletişim ve etkileşim içerisinde bulundukları etraflarına uyum sağlama uğraşısı içerisinde olup hem çevresini değiştirme hem de çevresi tarafından değiştirilebilme özellikleri olduğunu, insanların varlıklarını sürdürebilmeleri için çeşitli kaynaklara ihtiyacı olduğunu, hayat modelinde karşılıklı uyum durumunun önemli olduğunu, sistemde değişme ve gelişmenin olması durumunda karşılıklı uyum durumunun olabileceğini, ancak ayrımcılık, yoksulluk, damgalanma, suç gibi toplumda var olan sorunların ise karşılıklı uyum imkanını azaltacağını ve bunun neticesinde stres meydana geleceğini, oluşan stresin de sistemdeki gereksinimleri karşılayamayacağı için denge sorunu oluşturacağını öne sürmüşlerdir (Uluğtekin, 2004: 105).

Günümüz toplumlarında birey, aile ve gruplar içerisindeki bulundukları çevreye ve toplumsal

kurumlara uyum sağlama çabası içerisinde olup bu çabanın karşılığında çevre ve toplumsal kurumlardan da azami destek bekleme eğiliminde ve durumundadırlar. Bireyin çabası karşısında çevresel desteğin olmaması onun isteyerek ya da sitem tarafından dışlanmasına neden olur.

Bağlanma teorisinin, psikolojik anlayış üzerinde büyük bir etkisinin olduğu kabul görmektedir ve sosyal hizmet araştırmacıları, eğitimciler ve klinisyenler tarafından dikkat çekmektedir (Sable, 2010: 17).

Sosyal hizmetin çevresi içerisinde birey yaklaşımı açısından, sosyal çevrede insan davranışında öğretilen bağlanma kavramları, mevcut sistem teorisine çok iyi uymaktadır (Sable, 2010: 18).

Ekosistem yaklaşımı; bireyin çevresi ile olan etkileşimini temel alıp var olan sorunların bireyin çevresi ile etkileşiminden bağımsız olamayacağını belirterek çocuk suçluluğu olgusunun sadece çocuğun kendisinden kaynaklanmayacağını, çocuğun etkileşimde bulunduğu sistemlerin işlevsel olmayışından kaynaklanabileceğini vurgulamakta; çocuk suçluluğu olgusunu açıklamada sistemlerin yeri ve rolünü belirterek değerlendirme hususunda geniş bir çerçeve sunmaktadır (Uluğtekin vd., 2004: 35-36).

Günümüzde çocukların suça sürüklenmesinin nedeninin sadece kişinin bireysel özelliklerinden olmadığı, suça sürüklenmesinde kişinin içinde yaşadığı aile ve sosyal çevresinin ve içinde bulunduğu şartlarında onu suça sürükleyebileceği görüşünün diğer disiplinler tarafından da kabul gördüğü hususu ekosistem yaklaşımının temel iddiasını destekler niteliktedir.

Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar ekolojik yaklaşımın öne sürdüğü açıklamaları destekler niteliktedir.

Börekçi'nin 2012 yılında Ankara ilinde yapmış olduğu araştırmada suça sürüklenen çocukların %80'inin anne ve babasının olduğu, çocukların daha çok arkadaşları ile vakit geçirdiği ve suçları bu arkadaşları ile birlikte işledikleri, tekrar tekrar suç işleyen çocukların ailelerinde de suçlu birey bulunduğu bilgilerine ulaşılmıştır (Börekçi, 2012: 73-74).

Yine aynı araştırmada, çocuklar arasında en çok 15-17 yaş grubu çocukların suça işlediği, bu çocukların %39'unun tek başına suç işlemediği ve bu çocukların suç işledikleri sırada bağımlılık yapıcı uyuşturucu madde etkisinde olma durumunun çok yaygın olduğu bilgilerine ulaşılmıştır (Börekçi, 2012: 73).

Yapılan araştırmalara bakıldığında suça sürüklenen çocukların neredeyse tamamına yakının anne ve babalarının olduğu, bu çocukların daha çok arkadaşlarıyla vakit geçirdiği ve onlarla suça sürüklendikleri bilgileri yer almakta olup bu nedenle çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi amacıyla suça sürüklenen çocuk kadar onu yetiştiren aileye de gerekli müdahalelerin yapılması sağlanarak ebeveynlerin çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesi hususunda uygun tutum ve davranışları geliştirebilmeleri sağlanmalıdır. Bağlanma sorunları yaşayan ve ailesine karşı herhangi bir aitlik hissetmeyen çocuklarda bu süreç daha da

önem arz etmektedir.

Sosyal hizmet de bağlanma sürecinin bir parçası olarak görülmektedir. Bağlanma kuramının fikir babası Bowlby 1936 yılında Londra Canonbury'deki Çocuk Rehberlik Kliniğine atanarak 1940 yılına kadar burada çalışmış ve buradaki çalışmalarında analitik yönelimli iki sosyal çalışmacıdan etkilendiğini belirterek sosyal çalışmacıların kendisine şu andaki var olan sorunla ilgili bir ebeveynin çocukluğunda çözümlenmemiş problemlerinin etkili olduğunu bu sorunun kişinin çocukluğundan kaynaklı olabileceğini öğrettiklerini, ayrıca yine sosyal çalışmacıların, aile ile yürütülen terapötik sürece çocuğunda dahil edilmesi fikrini önerdiklerini belirtmiştir. Bowlby Londra'daki Sosyal Hizmet Çalışma Grubu'na konuşma yaparak sosyal çalışma perspektifinin takdir etmiş ve sosyal çalışmacılara şükran borçlu olduğunu belirterek onlardan çok şey öğrendiğini ifade etmiştir (Sable, 2010: 18).

BÖLÜM 2: AİLE AİDİYETİ, BAĞLANMA VE SUÇA SÜRÜKLENME İLİŞKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde bağlanma ile aile aidiyeti kavramları açıklanarak bağlanmanın ve aile aidiyetinin çocukların gelişimi, sağlıklı ve sorunlu davranışları üzerindeki etkisi ve nihayetinde suça sürüklenmeleri ile olan ilişkilerine değinilmiştir. Bu kapsamda bu bölümde bağlanma sorunları ve aile aidiyeti temelli sorunlara ve çözüm önerilerine değinilerek araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulmaya çalışılmıştır.

İnsanın gerek kendisine gerekse de aile üyelerine, çevresine ve içinde yaşadığı topluma aidiyet geliştirmesi hem sosyolojik hem de psikolojik bir ihtiyaçtır. Bağlanma ise temelde biyolojik ve psikolojik bir ihtiyaç olup bireyin geliştikçe sağlıklı bireyselleşebilmesi ve toplumsallaşabilmesi için ebeveyninden topluma yönelik bir bağlanma geliştirmesi biyo-psiko-sosyal bir süreci meydana getirmektedir. Sosyal hizmet eklektik bilgi temeline dayalı bir disiplin olup sistemik bir bakış açısıyla ve kavramsallaştırmayla insan sorunlarına mikro, mezzo ve makro boyutta çoklu müdahale edebilen bir disiplindir. Sosyal çalışmacının bu müdahale becerisini geliştirebilmesi için psikoloji, sosyoloji, antropoloji, ekonomi ve yönetim teorileri hususlarında bilgiye ihtiyacı olmaktadır. Bireyin suça sürüklenmesinde bireysel, kişilerarası ve çevresel etmenler neden olmakta olup biyo-psiko-sosyal süreçleri içeren bireyin bağlanma ve aile aidiyetinin çocukların suça sürüklenmesindeki etkisi yadsınamaz. Aşağıda bu kavramlar ve çocuğun suça sürüklenmesi üzerindeki etkileri açıklanacaktır.

2.1. Aile Aidiyeti ve Aile Aidiyetinin Suça Sürüklenme İle İlişkisi

İnsanoğlunun doğasında aidiyet duygusu vardır. İnsan doğduğu anda annesine, bebeklik döneminde anne ve babasına, evden ayrıldığı dönemde arkadaşlarına ergenlik ve yetişkinlik döneminde ise mezzo ve makro boyutta olan gruba ve topluma aidiyet duygusu geliştirir. İnsanoğlunun ihtiyaç duyduğu bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar onun sosyalleşmesi ve toplumsallaşmasında önemli bir etkidir. Maslow'un 1943 yılında geliştirdiği insan motivasyonunun teorisi adlı çalışmasında 6 basamaklı piramit oluşturmuştur (Jerome, 2013: 39). Bu piramidin basamaklarını sırasıyla fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, değer ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı oluşturmaktadır. Maslow'a göre fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarının tümünü karşılayan birey piramidin 3'üncü basamağında olan ait olma basamağına geçiş yapabilir. Maslow, insanların yalnızlık ve yabancılaşma duygularını aşmaya çalıştıklarını ifade eder. Bu, sevgi, şefkat ve aidiyet duygusunu vermeyi ve almayı gerektirir (Jerome, 2013: 42). Buradan anlaşılabacağı üzere birey üyesi olduğu aile, grup ve toplum ile sevgi, şefkat ve aidiyet duygusu açısından gereksinimlerini karşılama noktasında karşılıklı iletişim ve etkileşim halindedir. Çocukluk döneminde bu ihtiyaçların karşılanmasındaki en temel kurum ailedir. Çocukluk ve ergenlik döneminde meydana gelen aile temelli ruhsal sorunlar, ihmal, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması onun hem aile ilişkilerini olumsuz etkileyecek hem de toplumsallaşmasını olumsuz etkileyerek çevresindekilerle ilişkilerinde önemli sorunlara yol açabilecektir.

Unesco (1983)'nın tanımına göre aidiyet duygusu (a sense of belonging) herkesin toplumda güvenli fiziksel, duygusal ve politik bir yerinin olması gerektiği anlamına gelmektedir (Unesco, 1983: 13).

İnsanın sosyal hayattaki evrensel gereksinimi olan anlam bulma yolculuğu bir ihtiyaç olup bireyin bu anlam bulma yeteneği olduğu gerçeğine katkı verenler ise ailesine, mesleğine, kültüre ve topluma yönelik olan aidiyet duygusudur (Mavili vd., 2014: 30). Thoits (1982), Maslow'un(1954) ait olmanın insanın temel bir gereksinimi olduğu konusundaki görüşüne katılmaktadır (Hagerty vd., 1995: 9). Aidiyet hakkında yapılan bu açıklamalardan aidiyetin kişinin hem hayatta var olabilmesi için hem de erdemli bir birey olabilmesi için temel bir unsur olduğu anlaşılmaktadır.

Bağlanma ve aidiyet arasında sıkı bir ilişki vardır. Ruppert, bağlanmanın bireyde aidiyet ve kimlik duygusunu oluşturduğunu, bağlanma temelli duygusal deneyimlerimiz olmadan diğer insanlar ile gerçek bir ilişki kuramayacağımızı, onlara ilgisiz kalacağımızı vurgulamıştır (Ruppert, 2014: 67).

Aidiyet duygusu sevginin, sevecen jestler ve kelimelerin sağlanması ile çocuk ve bakıcıları arasındaki sağlıklı iletişim yoluyla oluşturulur (Save The Children, 2015: 52). Aitlik, duygusal örüntüler ve bilişsel süreçler üzerinde çoklu düzeyde ve güçlü etkilere sahip gibi görünmektedir. Elde edilen bulgular bireydeki, aidiyet ihtiyacının güçlü, temel ve son derece yaygın bir motivasyon olduğu hipotezini desteklemektedir. İnsan davranışları, duygu ve düşüncelerinin büyük bir kısmı bu temel kişilerarası motivasyondan kaynaklanmaktadır (Baumeister vd., 1995: 497).

Aile sevgisi, sorumluluk ve aidiyet duygusunun önemi birçok kesim tarafından vurgulanmıştır (Save The Children, 2015: 63).Tüm insanlar, ailelerine, kültürlerine ve topluluklarına olan aidiyet duygusundan yarar görürler, bu durum çocuklarına bakmakta olan ebeveynler için özellikle önemlidir (Best Start Resource Centre, 2011: 6). Ailesine ait olduklarını ve ailesinin parçası olduklarını hissetmeye teşvik edilen çocukların iyi muamele görmeleri daha olasıdır. Aksine, bir çocuk aile içinde bir aidiyet duygusu hissetmiyorsa, karşılaşılan ayrımcılık ve zorluklar daha önemli olabilir (Save The Children, 2015: 54).

Aileye katılan bir bireyin bakım ihtiyacı, o ailenin sürekliliğine ve önemini devam ettirmesine katkı sağlamakta, ayrıca aile üyeleri arasında oluşan bağ ve aidiyet duygusu sayesinde bireyler, karşılaştıkları ve karşılaşıacakları pek çok soruna karşı dayanıklılık kazanıp problemlerle mücadele etme imkânına kavuşmaktadır (Mavili vd., 2014: 30).

Bireyi çevreleyen sosyal ağların onun aidiyeti üzerindeki etkisi yadsınamaz. Evde, okulda ve diğer sosyal ağlarda ilişkilere güvenmek, erken ergenlerin olumlu gelişimi ve refahı için çok önemli olan koruyucu faktörler oluşturur (Drolet vd., 2013: 29). Sosyal ağlar, çocukların daha iyi öğrenmesi için, özellikle de çocukların kendilerini iyi hissetme duygularına katkıda bulunan kültürel kimlik ve aidiyet duygusunun gelişmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Sosyal ağlar, aynı zamanda, çocuklarının başarısını arttırmak için ailenin kültürel sermayesini

artırmaya çabalarırken ebeveynler için de önemli bir destek sağlamaktadır (Biddulph vd, 2003). Kişinin sosyal çevresiyle güven temelli bir ilişki ve ağ kurabilmesi ise ancak o bireyin çevresindekilerde kendisinin bir parçasını bulabilmesine ve onlara karşı yakınlık ve aitlik duygusunu geliştirebilmesine bağlıdır.

Çocuğun yetişmiş olduğu aile ortamı onun dışarıdaki kişiler hakkında fikir sahibi olmasına yardımcı olur. Yetişkinlerin güvenilir ve şefkatli olduğunu düşünen bir çocuk yeni karşılaştığı yetişkinlerin de bu özelliklere sahip olduğunu yorumlayarak ailesi dışındaki kişiler ile dostça ve sevgiye dayalı güvenli bir ilişki ve etkileşim geliştirme durumunda olacaktır (Bee ve Boyd, 2009: 50).

Bir öğrenme, keşif ve sosyalleşme ortamı olarak aile, çocukların ve ergenlerin gelişiminde önemli bir koruyucu faktördür. Aile işlevsel olmadığında, çocuk suçluluğu için de bir risk faktörü olarak kabul edilir (Savignac, 2009: 1). Çocuğun iyi bir okur, iyi bir vatandaş veya çocuk suçlu olup olmadığı, aile arka planı, aile içi bakım deneyimleri, okul deneyimleri, biyolojik özellikleri ve bunların hepsi arasındaki etkileşimler tarafından belirlenir (Esler, 2001: 34'ten aktaran, Biddulph vd., 2003: 179).

Aşırı aile çatışması ve evlilik uyuşmazlığı ve aile dağınıklığı gibi faktörler, genellikle çocuğun esenliği üzerinde olumsuz etkilere sahiptir ve bu nedenle çocuk suçluluğunda bir etkiye sahiptir. Aile sorunları veya risk faktörlerinin sayısının artması bir çocuğun suçlu olma olasılığını hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Bu nedenle, çocuğun davranışını etkileyen aile dinamiklerini anlamak gerekir; çünkü aile, çocuğun ilk sosyal temas düzeyini sağlar (Manbende vd. 2016: 33). Silva ve Stanton (1996), çocuklardaki duygusal ve psikolojik sorunlar, davranış bozuklukları, bilişsel dezavantaj ve suçluluğun, aile zorluğu ve olumsuz ebeveynlik tutum ve uygulamalarının miraslarından bazıları olduğunu belirtmiştir (Biddulph vd., 2003: 105).

Bir çocuk aidiyet duygusu hissettiğinde daha esnek olma eğilimi gösterir, sıkıntı ve zorluklarla olumlu yönde yüzleşir (Save The Children, 2015: 52). Baumeister ve arkadaşları, aidiyet eksikliğinin bireyde ciddi yoksunluk oluşturacağını ve çeşitli hastalıklara neden olacağı görüşünü ileri sürmüştür (Baumeister vd., 1995: 497). Küçük çocuklardan genç yetişkinlere kadar olan kesimdeki güvensiz bağlanma ve ebeveyne olan düşük aidiyet problem davranış ve suçluluk ile ilişkilendirilmiştir (Savage, 2014: 165).

Aidiyet eksikliği olan ailenin işlevselliğinde problemler ortaya çıkabilmektedir. Mavili ve arkadaşları, işlevsel ailenin ideal aile olduğunu, bu ailedeki bireylerin düşüncelerine değer verilmesinin ve ailedeki dayanışma ve aidiyet duygusunun ilerisi için sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlayarak ailenin tüm işlevselliğini de olumlu etkileyeceğini ve bu ailede yetişen bireylerin suça ve olumsuz davranışlara yönelme ihtimalinin daha az olabileceğini belirtmişlerdir (Mavili vd., 2014: 32). Önceki açıklamalarda bireyin sağlıklı aidiyet duygusu geliştirebilmesi için çocuğun sağlıklı olması gerektiği belirtilmiş olup bu açıklamada ise bireyin aidiyet duygusu geliştirmesinde ailenin işlevsel olması ve ailede dayanışma ve düşüncelere değer verilmesinin öneminden bahsedilmiştir. Bu kapsamda sağlıklı bir aidiyet

duygusunun oluşabilmesi hem bireysel hem de ailesel özelliklerin olumlu olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Aidiyet eksikliği ile olumsuz davranışlar arasında bağlantı olduğu önceki açıklamalarda belirtilmiştir. Bu açıklamalar ile uyumlu olarak Craig (2015)'in yapmış olduğu araştırmada da ebeveynlerine daha yakın olduğunu hissettiğini belirten gençlerin suçlu bulunma ihtimalinin daha düşük olduğu bulgusu saptanmıştır (Craig, 2015: 238).

Yine, Steinberg, tarafından yapılan başka bir çalışmada, çocukluk döneminde olumlu aile ilişkileri olan ergenlerin sadece %5'inin önemli sorunlar yaşadığını belirtmiştir (Karabekiroğlu, 2009: 159).

Bireyin aidiyet duygusu geliştirmesinde aile desteği ve kabulünün etkisi yadsınamaz. Çünkü aile desteği ve kabulü hem bireyin kendilik gelişimini olumlu etkileyecek hem de aile sistemine ve bu sistemin norm ve değerlerine bağlılığını artıracaktır. Görgülü ve Cankurtaran-Öntaş (2013)'ın 60 hükümlü ile yapmış oldukları çalışmada; ailenin öneminden bahsederek ailenin bireye destek vermemesi ve onu reddetmesinin, bireyin ebeveynlerinden birinin ya da her ikisinin olmayışının onun suç işlemesini kolaylaştırdığını, aile destek eksikliğinin kişide yalnızlık ve umutsuzluk hislerinin oluşmasına neden olduğunu ve bireylerin agresif, antisosyal ve şiddet davranışını öğrenmede ailenin güçlü bir model oluşturduğunu belirtmişlerdir (Görgülü ve Cankurtaran-Öntaş, 2013: 61-62).

2.2. Bağlanma ve Bağlanmanın Suça Sürüklenme İle İlişkisi

Bağlanma kavramı ile günümüzde sık sık karşılaşmaktayız. Bebeklerin sağlıklı gelişimleri ve ileride tüm alanlarda sağlıklı birer birey olmaları noktasında oldukça önemli olan bağlanma konusunda psikoloji, çocuk gelişimi, sosyal hizmet, eğitim bilimleri gibi alanlarda çok fazla çalışma yapılmaktadır. Bağlanma teorisi John Bowlby ve Mary Ainsworth'un beraber geliştirmiş oldukları ortak çalışmasıdır (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Bowlby, bağlanmanın çocuğun dünyaya geldiğinde güvenli bir temel olduğu görüşünü savunmaktadır (Van Der Kolk, 2018: 111). Freud'un öne sürdüğü gibi Bowlby'de kişiliğin kökenin erken çocukluk ilişkilerine dayandığını belirterek bu dönemdeki ilişkilerde oluşan problemlerin çocuğun gelişimini kalıcı olarak etkileyeceği görüşünü savunmuştur (Bee ve Boyd, 2009: 524).

Bağlanma teorisi, etoloji, gelişim psikolojisi, sistem teorisi ve psikanalizden yararlanır. Bu teori, çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki temel erken etkilere odaklanır ve yaşamı boyunca bireyler arasındaki güçlü duygusal bağlanmaların gelişimini ve değişikliklerini açıklamaya çalışır (Brisch, 2004: 14-15).

"Bağlanma" ifadesi, bir kişinin (veya hayvanın) başka bir kişiye özgü bir sevgi/şefkat bağına işaret eder (Ainsworth, 1969: 971). Bağlanma sistemi, bir şekilde biyolojik olarak önceden oluşturulmuş, çocuk için bir hayatta kalma fonksiyonuna hizmet eden ve belirli bağlanma şekillerine göre doğumdan sonra etkinleşen çok temel ve genetik bir motivasyon ve davranış sistemini temsil eder (Brisch, 2004: 15).

Bağlanma çocuğun yaşamının ilerleyen zamanlarındaki zihinsel, sosyal ve duygusal yeteneklerine temel oluşturur (Masterson, 2008: 52). Hayatın ilk dönemlerinde belirlenen ve devamlılık gösterdiği düşünülen bağlanma tarzı, bireyin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsünü şekillendirmektedir (Kesebir vd., 2011: 322). Bu açıdan bakıldığında bağlanmanın yemek yemek, nefes almak kadar hayati öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Yaşamımızda bulunan özel insanlar ile aramızda bulunan güçlü ve duygusal bağa bağlanma denir (Berk, 2013: 501). Bebeklik ve çocuklukta olduğu gibi yine gençlik için belki de en önemli bağlanma kaynağı ailedir, çünkü bebeklik döneminde oluşan bağlar, bazen çalkantılı ergenlik dönemlerinde bile gelişmeye devam etmektedir (Arnett, 1999'dan aktaran, Mueller ve Haines, 2012: 3). Bowlby (1988) ve Ainsworth (1989), ebeveynlerle kurulan bağlanma ilişkisinin sadece çocukluk dönemiyle sınırlı olmadığını, bu ilişkinin hem ergenlikte hem de yetişkinlikte bireyi ve diğerleriyle kurduğu ilişkileri etkileyen bir süreç olduğunu belirtmektedirler (Savi, 2011: 81-82). Bağlanmanın biyolojik olarak önceden oluşturulmuş olmasına rağmen sağlıklı bağlanmanın gelişimi ve devamı için bireyin diğer kişilerle etkileşim içerisinde olması gerektiği, bunun da temelini ailede atıldığı görülmektedir.

Bu teorinin temelinde, bakım verevin bebeğine dış dünyayı inceleyebileceği ve gerektiğinde güven duygusu içinde geri dönüşler yapabileceği güvenilir bir ortamın oluşturulmasının sağlanması yer almaktadır (Tüzün ve Sayar, 2006: 24). Hayatın ilk dönemleri bebeğin, fiziksel, psikolojik ve zihinsel yönden en hızlı gelişim gösterdiği dönem olup bu dönemde gelişmenin sağlık olabilmesi için çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanması gerekir (Öztürk, 2011: 758). Biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan bir bakıcıya sahip olan bebekler, stresli dönemlerde güvenli bir sığınak olarak bakıcılarına yönelirken, diğer yandan bakıcıyı çevrelerini keşfetmek için güvenli bir üs olarak kullanmaktadır. Bununla birlikte, bebeğin ihtiyaçları bir bakıcı tarafından karşılanmazsa, güvenli bağlanması zarar görür. Bu bebekler, stresli zamanlarda bakım verenlerden destek almakta zorlanırlar ve stressiz zamanlarda dahi ortaya çıkmakta zorlanırlar (Levy vd., 1992: 92). Bağlanma ile ilgili buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere bağlanmanın öncelikle kişinin hayatta kalabilmesi için hayati önem taşıdığı, temel bir gereksinim olduğu, bağlanma sayesinde kişinin temel güven duygusunu geliştirdiği ve ilişkilerine bu duygunun yön verdiği, bireyin sonraki yaşamında ise geçmişte oluşturulan bağlanma tarzının oldukça etkisinin olduğu belirtilmektedir.

Kuşkusuz kişide oluşturulacak bağlanma tarzı; onu karnında taşıyan ve doğumundan sonra onunla ilk iletişim kuran ve onun biyo-psiko-sosyal açıdan temel gereksinimlerini karşılayan anne ile olan etkileşimi ile sağlanacaktır.

Annenin hayatını çevreleyen şartları ve ruhsal durumu, çocuğun doğumundan itibaren kendisini güvende ve koruma altında veya güvensiz veya tehdit altında olduğu hissine kapılmasına etki eder (Webb, 2017: 67). Yavuzer'e göre de çocukta temel güven oluşmasının sağlanmasında annenin dengeli ve kararlı tutum sergilemesinin hayati önem taşıdığı, anne ve çocuğu arasındaki ilişkinin sağlıklı olabilmesi için de annenin ruh sağlığının önemi olduğu vurgulanmaktadır (Yavuzer, 1989: 15).

Psikanalistler de bağlanmayı, çocukta zihin-bilinç gelişimi için temel kalıbı belirleyen anne çocuk ilişkisinde değerlendirirler (Masterson, 2008: 52). Annenin çocuğuna yönelik sevgisi, koruması ve doyuruculuğu, sevmek, korunmak, doyurulmak ihtiyacı hisseden bebeğin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına bir cevap özelliği taşır (Odağ, 2008: 76). Anne-çocuk arasında 0-3 yaş arasında kurmuş oldukları fiziksel temas oldukça önemli olup ikisi arasında bu dönemde yakın ilişkinin oluşmaması gelecekteki bazı davranış bozukluklarının sebebi olabilir (Yavuzer, 1989: 14).

Bağlanma kuramına göre bebekle ilk bakım veren arasında kurulan duygusal bağ onun daha sonraki yaşamında karşılaşıacağı kişiler ile kuracağı ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bağlanma (attachment), insanoğlunun hayata adım attığı ilk günlerde başlayan, duygusal ağırlığı olan ve gelişmesi beklenen bir durumdur ayrıca çocukluk ve ergenlik döneminde beliren birçok ruhsal sorunun kaynağı çocuğun birincil bakım vereni(annesi) ile aralarında olan ilişkinin niteliğine bağlıdır (Soysal vd., 2005: 89).

Bowlby'nin bağlanma farklılıklarını kavramsallaştırmasına dayanarak, Ainsworth ve meslektaşlarının (1978) yabancı ortam tekniği (strangesituation) kullanarak yaptıkları çalışmada güvenli (secure), kaygılı- ikircikli (anxious-ambivalent) ve kaçınan (avoidant) olmak üzere 3 tür bağlanma modeli tespit edilmiştir, daha sonra Main ve Solomon (1986, 1990) tarafından dördüncü bir bağlanma stili olan dağınık (disorganized-disoriented) bağlanma bozukluğu tarif edilmiştir (Levy vd., 2011: 92).

Güvenli (secure) bir şekilde bağlanan çocuklar annesini güvenli bir üs olarak görür, annelerine yakınlık arar, ayrılıkta sıkıntıya işaret eder ve bir yabancıya ılımlı bir ilgi gösterir. Kaygılı- ikircikli (anxious-ambivalent) bağlanan çocuklar, ayrılıkta artan sıkıntı sergilerler, annenin geri dönüşü hususunda rahat olmaları zordur ve annelerine karşı sürekli ilgi isterler, annesi geri dönüp çocuğunu kucağa aldığı anda kolayca sakinleşmezler. Kaçınan (Avoidant) bağlanan çocuklar annesinin yanında ona karşı tepkisiz görünürler, anne ayrılığından rahatsız olmazlar, geri döndüklerinde annelerini görmezden gelebilir ve annelerine ve bir yabancıya benzer şekilde davranabilirler, dağınık (disorganized-disoriented) bağlanan çocuklar ise çoğunlukla güvensizlik yansıtırlar, annenin varlığı hususu kafası karışmış ve şaşırılmış davranışları ile karakterize edilir (Levy vd., 2011: 92; Berk, 2013: 504-505). Bağlanma literatürde genellikle güvenli ve güvensiz bağlanma olarak yer almakta olup yukarıda belirtilen bağlanma stillerinden kaygılı- ikircikli (anxious-ambivalent), kaçınan (avoidant) ve dağınık (disorganized-disoriented) bağlanma güvensiz bağlanma biçimi olarak belirtilmektedir.

Güvenli bağlanma bakım ve duygusal uyum ile birlikte gelişir (Van Der Kolk, 2018: 111). Çocukların güvenli bağlanma geliştirmesi ebeveynlerinin etkili bakım vermesine ve çocuklarının ihtiyaçlarını gidermelerine bağlıdır (Sümer, 2012: 24). Güvenli bağlanma ilişki biçimine sahip olan birey kendisine yönelen bir tehdit anında etkili ve güvenilir olacağı inancına göre davranış sergiler, bu bireyler bağlanma ilişkilerini olumlu ve yararlı olarak görür ve geçmişle gelecek hakkında potansiyel olarak üzücü duygularla etkin bir şekilde başa çıkabilme yeteneğini sergiler. Güvensiz endişeli bağlanma ilişki biçimine sahip olan kişiler ise

bir tehdit anında yaşamış olduğu olay ile baş edebileceğine dair kendilerine ve çevrelerine yönelik düşünceleri pek yeterli değildir ve zor anlarda diğerlerine kaygılı ve saplantılı tutunma şeklinde yaklaşır. Ayrıca bu bireyler tutarsız görünen ve başkalarına karşı karışık veya çelişkili tutumlar gösteren çalışma modellerini sergilerler (Levy vd., 2011: 93; Yıldızhan, 2017: 67).

Güvenli bağlanma ebeveyn-çocuk ilişkisi haricinde, bireye arkadaş ilişkileri, sosyal ilişkilerde ve sosyal gelişim alanlarında yetkinlik sağlamakta keşif etkinliklerinde ise daha fazla merak ve güven sağlamaktadır (Sümer ve Şendağ, 2009: 87). Bu sayede bireyler toplumsal alana açılacak ve orada iletişimde bulunduğu insanlara ve toplumun norm ve değerlerine uyum sağlayabilecektir.

Ailenin işlevsel olup olmamasının gerek birey gerekse de toplum açısından etkileri olduğu gibi mikro perspektiften bakıldığında ebeveynlerin tutum ve davranışlarının bireyin sağlık olup olmamasında da etkisi bulunmaktadır. Ebeveynler açısından bakıldığında ise güvenli bağlanan çocukların ebeveynleri duyarlı, tutarlı ve ulaşılabilir konumda iken güvensiz bağlanan çocukların ebeveynleri duyarsız, ulaşamaz ve tutarsızdır (Sümer, 2012: 24).

Bağlanma kuramına göre hayatın ilk dönemlerinde ebeveynlerin çocuklarına verdiği tepkiler temelinde çocuk hem kendisi hem de diğerlerine yönelik zihinsel temsiller oluşturur, Bowlby'nin "işsel çalışma modelleri" dediği bu sistem kişinin daha sonraki yıllarda iletişim kurabilmesinde rehber ve model işlevi görür (Sümer ve Güngör 1999). Yaşamın ilk yıllarında oluşan bu model çocuğun davranışlarını etkileyerek onun kurduğu her yeni ilişkide önceki bildik örüntüyü oluşturmasını sağlar (Bee ve Boyd., 2009: 607). İşsel çalışma modellerinin Bowlby'nin bağlanma teorisindeki teorik anlamı, devam eden ebeveynlik reddinin, çocuğun başkalarına karşı tereddütlü, saldırgan ve düşmanca hale getirmektedir. Başka bir deyişle, ebeveyn reddi gibi olumsuz deneyimler, çarpıtılmış zihinsel temsiller meydana getirir, bu da başkalarının durum ve davranışlarının yorumlanma biçimini etkiler (Crick ve Dodge 1994'den aktaran, Sentse vd., 2010: 120). Ayrıca bağlanma bireyin kişiler arası ilişkilerdeki stiline oluşumunu betimlemekle birlikte bireyin kişisel (intrapsişik) olarak çevresiyle etkileşimde kullandığı uyum stratejilerine de yön verir (Doğan, 2016: 408). Bowlby, hatalı gelişen veya zaman zaman kesintilere uğrayan bağlanma ilişkilerinin bireyde kişilik problemleri ve zihinsel hastalıklar oluşturabileceğini öne sürer (Tüzün ve Sayar, 2006: 25).

Sağlam ve sağlıklı bir kişiliğin oluşabilmesi çocuğun ihtiyacı olan gereksinimlerinin karşılanması ve buna bağlı olarak çocuğun ileriki hayatında bu gereksinimlerini kendi başına karşılayabilmesi için yetenek ve sorumluluğunun gelişmesine imkân verilmesi gerekmektedir (Öztürk, 2011: 738). Bağlanmanın sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi sağlıklı bir kendilik için temel oluşturmakta ve bireyin geleceği açısından önem arz etmektedir. Bunun sağlanabilmesi ise ilk etapta çocuğa bakım verenin onun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamasına bağlıdır. Annenin çocuğun temel ihtiyaçlarına verdiği yanıt bir ayna özelliği taşımakta olup "aynalama" olarak tanımlanan bu olgu bireyin gelişim yolunda kendini algılama şeklini ve kendilik duygusunu belirlemektedir (Odağ, 2008: 77). Kişinin doğumundan itibaren

başlayarak yakın çevresi ile olan ilişkileri onun çevreyi ve kendisini algılamasını biçimlendirmektedir. Bireyin içerisinde yetiştiği ailede ebeveynlerinin sergiledikleri tutumları onun kendilik ve benlik kavramının oluşumunda ve sürdürülmesinde temel oluşturur.

Benlik, doğuştan olmayıp bireyin kendisini algılayış ve kavrayış biçimi olup bireyin çevresi ile iletişimi neticesinde öğrenme süreciyle oluşur; ailenin bireyin olumlu benlik geliştirmesinde katkısı oldukça önemli olup aile sayesinde bireye istenilen olumlu davranışlar kazandırılabilir. Aile işlevselliğinin iyi olmamasının sebeplerinden biri de üyelerindeki benlik saygısının düşük olmasına bağlıdır (Yavuzer, 1989: 42). 1980’li yılların başlarında Harvard’da bağlanma üzerine çalışma yapan Lyons-Ruth, yüksek riskli ailelerde anne ve bebeklerinin altı, on iki ve on sekizinci aylar ve beş, yedi veya sekiz yaşlarındaki etkileşimlerini kayıt altına aldı ve daha sonra bu çocuklar 20 yaşına geldiğinde tekrar değerlendirme yaptı; yapılan değerlendirmede on sekiz aylıkken annesi ile aralarında önemli derecede bozuk duygusal iletişim olan kişilerin istikrasız benlik algısı, kendisine zarar verme, uygunsuz ve yoğun öfke ve birden çok intihar girişimi davranışı sergileyen gençler olduğunu gördü (Van der Kolk, 2018: 119-120)

Bağlanma bireyin benlik temsillerini doğrudan biçimlendirmektedir. Bağlanma kuramına göre çocuklar yaşamlarının ilk dönemlerindeki bağlanma ilişkileri temelinde kendilerinin ne ölçüde sevilen ve değer verilen olduklarını ve başkalarının gözündeki değerlerine ilişkin beklenti ve inançlardan oluşan, “benlik temsilleri”ni (içsel çalışan benlik modelleri) geliştirirler (Cassidy, 1999, Bretherton, 1985; Cassidy, 1988’den aktaran, Sümer ve Şendağ 2009: 88). Bowlby’ye göre bağlanma ile oluşan bu güçlü duygusal bağlar çocuğun kendisi ve diğerleri hakkındaki duygu, algı ve beklentilerini kapsayan içsel çalışan modeller geliştirerek bireyin tüm yaşamı boyunca çocuğun kişiler arası ilişkilerini yönlendirir (Savi, 2011: 81).

Ebeveyn tarafından çocuğa verilen yanıtın olumlu olması onun kendisini önemli, onaylanan bir varlık olarak gördüğünü hissetmesine, olumsuz, itici olması durumunda ise kendisini değersiz, öfkeyi hak etmiş bir varlık olarak gördüğünü hissetmesine yol açan kendilik tasarımı oluşturur (Odağ, 2008: 76). Bu açıdan bakıldığında güvenli bağlanan çocuk olumlu içsel çalışma modeli geliştireceğinden ileride yaşadığı olumsuz bir durumda problem yaşamayacaktır, aksine güvensiz bağlanan çocuk olumsuz içsel çalışma modeli geliştireceğinden ileride yaşayacağı muhtemel olumsuz bir durumda sorun yaşayacaktır. Çocuğun kendiliğinin oluşturulmasında annenin sorumluluğu çocuğun biyolojik ritmine yanıt vermek yoluyla onun süreklilik deneyimine katkıda bulunmaktır (Masterson, 2008: 56).

Bowlby’ye göre çocuklarıyla güvenli bağlanma ilişkisi kuran anne-babalar, çocuklarına değerli ve güvende oldukları, onların sevildiklerine ilişkin güvence verirler, bu ortamda yetişen çocuklar bu sayede hem başarı için gerekli olan özgüveni kazanır hem de psikolojik sağlıklarını korurlar (Sümer ve Şendağ, 2009: 87).

Bowlby birey için bağlanmanın çevreyi keşfederken geri dönülecek güvenli bir liman olma, fiziksel ihtiyaçları karşılama ve yaşama dair güvenlik duygusu geliştirme işlevlerinin olduğunu, bunların yeterince karşılanmadığında ise çocuğun öz benlik algısında patoloji

oluşabileceğini iddia eder (Tüzün, Sayar, 2006: 24). Daha önceki çalışmalar güvenli bağlamanın genellikle olumlu davranışsal ve sosyal sonuçlarla ilişkili olduğunu, güvensiz bağlanmanın ise (kararsız veya önleyici) genellikle olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermiştir (Gaik vd., 2010: 384).

Bireye ilk 18 aylık süre içerisinde verilen eğitim, onu yetiştirme tarzı ve bakım veren ile aralarında kurulan bağ çocukta güven ve güvensizlik duygularının oluşmasına neden olur bu da bireyin yaşamının ilerleyen dönemlerinde kuracağı kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturur (Yavuzer, 1989: 16). Bebeklik döneminde temeli atılan bağlanma davranışı, bireylerin yetişkinlik döneminde de devam etmektedir. Çocukluk ve yetişkinlik arasındaki dönem olan ergenlik dönemi anne-çocuk arasındaki bağlanmanın bireysel özgürlük ile yer değiştirdiği bir dönem olup bu dönemde ergenin riskli davranışlarda bulunma ihtimali yüksektir (Ögel ve Cömert, 2014: 9).

Bireyin olumlu ya da olumsuz davranış geliştirmesinde diğerleriyle olan iletişim ve etkileşimin önemi yadsınamaz. Freud ve Ericson çocukların gelişim evrelerindeki davranışları yerine getirmedeki başarısı onun dünyasındaki insan ve nesnelerle olan etkileşime bağlı olduğu görüşünü ileri sürmüştür, buna göre anne ve bakım verenler tarafından bebeğe sevgi dolu ve tutarlı yaklaşılmadığı sürece temel güvenin gelişmeyeceği, hayatının ilk dönemlerinde güvensizlik duygusu geliştiren kişinin ilerleyen dönemlerde çevresindeki kişilerle güvene dayalı yakın ilişkiler kurmakta zorlanabileceği belirtilmektedir (Bee ve Boyd, 2009: 61)

Elde edilen bulgular, ebeveynler ve çocukları arasında olumlu ilişkiye sahip olmanın önemini göstermiştir. Parker ve Benson'un (2004) yapmış oldukları çalışmada ergenler tarafından algılanan ebeveyn desteğinin daha yüksek benlik saygısı ve daha az riskli davranışla ilişkili olduğu ve bulguların yüksek anne-baba desteği ve ebeveynlik ile daha fazla öz saygı ve düşük riskli davranışlarla ilişkili olduğu hipotezi öne sürülmüştür (Suis vd., 2015-2016: 16). Ebeveyn negatifliği ve reddi ile ilişkili güvensiz bağlanma, saldırganlık ve yıkıcılık gibi dışsallaştırıcı davranışları depresyon, anksiyete ve sosyal geri çekilme gibi içselleştirici davranışları öngörmektedir (Gaik vd., 2010: 384).

Berk (2013: 507) “yakın ilişki kurma fırsatı, bakımın niteliği, bebeğin özellikleri ve anababanın içsel olarak işleyen modelleri de içinde olmak üzere aile bağlamı” olmak üzere 4 faktörün bağlanma güvenliğini etkileyen faktörler olduğunu belirtmiştir.

Araştırmalar, bağlamanın çocuklarda ve ergenlerde psikopatoloji ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Güvensiz bağlanma, gençlerde hem içselleştirici problemlerle (örneğin, kaygı, depresyon) hem de dışsallaştırıcı problemlerle (ör., Salırganlık, karşıtlık davranışı) ilişkili görünmektedir (Muris vd., 2003: 173).

Muris ve arkadaşları kendilerini kaçınan veya kararsız olarak sınıflandırmış olan ergenlerin, kendilerini güvenli bir şekilde bağlanmış olarak sınıflandırılan ergenlerden daha yüksek düzeyde içselleştirici ve dışsallaştırıcı belirtiler sergilediklerini, ergenler tarafından algılanan ebeveyn yetiştirme davranışlarının da içselleştirici ve dışsallaştırıcı semptomlarla ilişkili

olduğu sonucuna vardıklarını öne sürmüşlerdir (Muris vd., 2003: 179).

Bowlby (1944), çocuk ile ebeveynleri arasındaki bağın kopması ya da bozulması sonucu olarak suçun oluştuğunu, erken dönemlerde anne-çocuk arasındaki herhangi bir kopukluk veya anne yoksunluğunun suç davranışına yöneltebileceğini açıklamıştır (Canter, 2011: 67).

Ailedeki, şiddet, alkol bağımlılığı, uyumsuz yetiştirme ve kötü hayat şartları suç davranışının önemli belirleyicisidir (Suis vd., 2015-2016: 16). Davranış problemleri, madde kullanımı ve kötü aile işleyişinin güvensiz bağlanma özellikleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Elgar vd., 2003: 35). Ayrıca erken yaşamlarında bağlanmayan çocuklar, çocuk suçluları olarak gelişebilir (Manbende vd., 2016: 33). Pek çok deneysel çalışmada ebeveynlere kötü bağlanmanın suçlu davranış riskini arttırdığını gösteren kanıtlar bulunmaktadır (Hoeve vd., 2012: 771). Ebeveynleri tarafından reddedilen, büyük çatışmaları olan ya da yeterince denetlenmeyen evlerde yaşayan çocuklar, suçlu olma riski altındadırlar (Suis vd., 2015: 16). Cinsiyet açısından bakıldığında genel olarak erkeklerde suça sürüklenmenin daha fazla olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte ebeveynlere normal ve sağlıklı bağlanma eksikliği, hem kadın hem de erkekler için ergen suçluluğuna ve yetişkin suçluluğuna önemli ölçüde etkide bulunmaktadır (Nelson ve Rubin, 1997: 29).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik düşük seviyelerde duygusal sıcaklık ve yüksek düzeyde reddetme ve aşırı koruması, yüksek düzeyde psikopatolojik semptomlar ile ilişkilidir (Muris vd., 2003: 180). Yapısal aile yaklaşımına göre işlevsiz aile örüntüleri içerisinde yetişen ve güvensiz bağlanma örüntüsü geliştiren ergenlerde ruhsal hastalıklar ve suça sürüklenme davranışları görülebileceği belirtilmektedir (Mert ve Soyer, 2014: 105). Ebeveynlere kurulacak zayıf bağlılık, erkek ve kız çocuklarında suçluluğu önemli derecede ilişkilendirmektedir (Hoeve vd., 2012: 771). Nelson ve Rubin, düşük ebeveyn bağlanmasının suçluluğa neden olabileceği gibi ergenin suça karışmasının sonucu olarak da düşük ebeveyn bağlanması meydana gelebileceğini belirterek olaya farklı bir bakış açısı getirmiştir (Nelson ve Rubin, 1997: 31).

Wright ve Wright (1994) tarafından Ngale (2009) ve Sharma (2012)'da ergenler arasında yapılan her iki çalışmada suçlu davranışa yönelik ebeveyn bağlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmışlar, elde edilen bulgular suçluların çoğunun aile üyeleriyle ilgili sıkıntılı ve rahatsız edici bir ilişkisi olduğunu, suçluların ailesinin yaşamının ilk yıllarındaki etkilerinin yoğun olduğu belirtmiştir (Suis vd., 2015-2016: 17). Düşük seviyede anne-baba bağlanması çocuk suçluluğunu doğrudan etkiler, çünkü ergen, ebeveynine bağlanma eksikliğini topluma genellemektedir ve bu nedenle ergen toplumun kurallarına hiçbir ilgi duymamaktadır (Nelson ve Rubin, 1997: 31).

Biyolojik temelden başlayarak gelişen süreçte anne sevgisinin yetersizliği çocuğun duygusal açıdan yoksun büyümesine ve dışlanmış hissetmesine sebep olur bu da çocukta bazı davranış ve uyum bozukluklarının oluşmasına neden olur (Yavuzer, 1989: 39).

Yine aynı görüşü savunan Buschgens ve arkadaşları genel olarak ebeveynleri tarafından

duygusal sıcaklık eksikliği, yüksek düzeyde reddedilme veya aşırı koruma algılayan ergenlerin, hem ebeveynleri hem de öğretmenleri tarafından daha saldırgan ve suçlu olarak tanımlandığı görüşünü sürmektedir (Buschgens vd., 2010: 53).

Nelson ve Rubin (1997), Eğer ergen ile ebeveyni arasındaki bağın yeterince güçlü olması durumunda, ergenlerin toplumun normlarına kendi başlarına itaat edeceklerini belirtmişler ve yapmış oldukları çalışmada yüksek ebeveyn bağlılığı bildiren ergenlerin de yasadışı faaliyetlerde yer almadıklarını ve sosyal kurallara uyduklarını belirttiklerini bildirmişlerdir (Nelson ve Rubin, 1997: 31).

Gerek kuramsal olarak yapılan çalışmalar gerekse de bu alanda yapılan araştırmalardan anlaşılabileceği üzere çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren bakım veren ve daha sonra her iki ebeveyni ile aralarında gelişen bağlanma tarzı, onların aile aidiyetini de belirlemektedir. Bireyde oluşan güvenli bağlanma ve olumlu aile aidiyeti onun sağlıklı bir birey olmasını sağlayarak toplumdaki norm ve değerlere uyum sağlamada rol oynarken, güvensiz bağlanma ve olumsuz aile aidiyeti onun ise sağlıklı bir kişilik geliştirerek toplumdaki norm ve değerlerden sapmasına neden olabilmektedir. Çocukların güvenli bağlanma ve olumlu aidiyet duygusu geliştirebilmeleri ise ancak sağlıklı bir aile ortamında oluşabilmektedir.

2.3. Çocuk Suçluluğu İle İlgili Alan Araştırmaları

Suçla sürüklenen çocuklara yönelik alanda yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde en çok suçla sürüklenmede toplumsal nedenler konusunda çalışmalar yapıldığı, onu bireyin suçla sürüklenmesinde etkili olan sosyo-demografik özelliklerin neler olduğu konusunda yapılan çalışmaların takip ettiği, en son olarak da son zamanlar da bireyin suçla sürüklenmesinde bireysel ve ailesel özelliklerin etkili olduğu görüşünün artmasıyla birlikte suçla sürüklenmede bireysel etmenler ve ailesel etmenler konularında araştırmaların yapıldığı, aile ile ilgili yapılan araştırmalarda da ailenin sosyo-demografik özellikleri ile aile işlevselliği ve anne-baba tutumları konularında araştırmaların fazla olduğu, yine suçla sürüklenen çocuklar ile ilgili daha çok cezaevlerinde kalan çocuklar ile ilgili çalışmaların fazla olduğu, kurum bakımında kalan çocuklar ile ilgili çok az yayın olduğu görülmektedir.

Nelson ve Rubin (1997)'nin Armsden ve Greenberg tarafından 1987 yılında geliştirilen Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanterini (EABE) kullanarak 13-18 yaş arasında 133 ergen ile bağlanmaları ve suç arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında Sonuçlar suçluluk düzeyi ile ebeveyn bağlanma, babaya bağlanma ve anneye bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ergenlerin ebeveynlerine ne kadar fazla bağlanırlarsa o kadar az suç işledikleri bulgusu ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada cinsiyetin bağlanma üzerindeki etkileri anlamlı olmadığı, anneye ortalama bağlanma puanları, babaya verilen ortalama bağlanma puanlarından anlamlı derecede yüksek olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tartar (1993), çalışmasında çocuk suçluluğunda kentleşme sürecinin etkisini incelemiştir. Devlet İstatistik Enstitüsünün Adalet istatistiklerinden 1960-1981 yılları arasındaki hükümlü çocuklara yönelik istatistiki bilgilerden yararlanılan çalışmada suçla sürüklenen çocuklar yaş

grupları, suç türleri, eğitim ve aile durumlarına göre değerlendirilmiştir. Araştırmada en çok işlenen suç türünün hırsızlık olduğu, hüküm giyen çocukların 15 yaşının üzerinde olduğu, eğitim seviyelerinin düşük olduğu, anne ve babasıyla yaşayan çocukların çözülmüş aileye sahip olan çocuklardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Yine aynı araştırmada 102 denek ile çalışma yapılmış olup yapılan çalışmada suça sürüklenen çocukların suça eğilimlerinin 12-15 yaş aralığında olup büyük çoğunluğunun parçalanmış aileden geldiği, eğitim seviyelerinin düşük olduğu bulgusu elde edilmiş olup hızlı kentleşmenin sonucunda toplumsal ve ekonomik yapıda meydana gelen değişimlerin çocuklarda suça sürüklenmeyi artırdığı vurgulanmıştır.

Öter (1994), araştırmasında cezaevinde tutuklu bulunan 15-18 yaş arası 44 erkek çocuk ile suça sürüklenmemiş olan 44 erkek çocuğu Aile Tutum Ölçeğini kullanarak çocukların farik mümeyyizlik durumları açısından karşılaştırmıştır. Araştırma neticesinde suça sürüklenen çocukların aile ortamlarının kontrol grubuna göre daha kötü olduğu, bu çocukların uygun olmayan eğitim sürecinden geçtikleri bulgusunu elde ederek suça sürüklenen çocukların mahkeme aşamasında farik ve mümeyyizlik durumlarının tespiti için çocuğun aldığı eğitim ve ailesel özelliklerinin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Tüzün (1995)'ün, 1994 yılında İstanbul Çocuk Mahkemesinde 1994 yılında yargılanan 11-15 yaş aralığında bulunan çocuklardan 2881 kişinin dava dosyalarını, karar kartonlarını ve sosyal incelemelerini inceleyerek yapmış olduğu çalışmasında, çocuğun ergenlik dönemi içerisinde olduğu psiko-seksüel gelişiminin onun suça sürüklenmesinde etkili olduğu, yine düşük sosyo-ekonomik düzey, çocuk ve ebeveynlerinin düşük eğitim düzeyi, ailenin göç yaşamış olması, parçalanmış aile ve kalabalık nüfus ile çevre özelliklerinin ergenin suça sürüklenmesinde etkili olduğu bulguları elde edilmiştir.

Özok (1996)'un, Ankara İslahevinde kalan çocuklar ile yapmış olduğu çocuk suçluluğunun nedenleri ve alınması gerek önlemler konulu çalışmasında suça sürüklenen çocukların yaş, eğitim düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ebeveynlerin birbirlerine ve çocuklarına ilişkin tutumları, çocuğa uygulanan ceza sistemi, çocuğun boş zamanı nasıl geçirdiği, ailede kötü alışkanlığı ya da sabıkası olan bireyin olup olmadığı gibi durumlar araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ıslahevinde olanların %60'ının ilkokul mezunu olduğu, %24'ünün ebeveynlerinin okuma-yazma bilmediği, %43'ünün ebeveynlerinin ilkokul mezunu olduğu, %57'sinin birbirleriyle anlaşılamadığı, çocukların %79,5'inin ailesinin alt sosyo-ekonomik gelir seviyesinde olduğu, %33'ünün ailesinde kötü alışkanlığı ya da sabıkası olan bir bireyin bulunduğu, yine çocukların %80'inin boş zamanlarını gezerek, kahveye giderek, kumar oynayarak ya da alkol kullanarak geçirdikleri bulgusu elde edilmiştir.

Işık (2003) Elazığ Çocuk İslahevinde 85 suça sürüklenen tutuklu ve hükümlü çocuk ile yapmış olduğu çocuk suçluluğunda ailenin etkilerini incelediği araştırmasında, çocuklara sosyo-demografik bilgileri, ailenin tutumları ve suça sürüklenme nedenlerini içeren 67 soru sormuştur. Araştırma sonucuna göre suça sürüklenen çocuklarının çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, yine suça sürüklenen çocukların ailelerinin öğrenim düzeyi ve ekonomik düzeylerinin oldukça düşük olduğu; bu bulgulardan yola çıkarak çocukların suça

sürüklenmesinde aile yapısı ve eğitim gibi unsurların etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

İşman (2003), suça sürüklenmede farklı bir boyutu dikkate almış ve çocuğun yaşamış olduğu ihmal ve istismarın onun suça sürüklenmesindeki etkisini araştırmış olup İzmir Çocuk Eğitim Evinde kalan, yaşları 14-18 arasında değişen 4'ü kız 48'i erkek olmak üzere 52 suça sürüklenen çocuğa Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Örselenme Yaşantı Ölçeği ve Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım Ölçeklerini uygulamıştır. Çocukların %94'ünün ailesi tarafında fiziksel şiddet uygulandığı, %36,5'inin ailesinde aşağılayıcı, tehdit edici ve küçük düşürücü sözlerle maruz kaldığı, %30'u fiziksel ya da duygusal açıdan ihmal edildiği, %13,5'in cinsel olarak tacize ya da istismara uğradığı, bu sonuçlardan yola çıkarak ihmal ya da istismara uğrama ile suça sürüklenme arasında ilişki olduğu bulguları saptanmıştır.

Tunceroğlu (2015)'un mükerrer suça sürüklenen bireyleri değerlendirdiği çalışmasında çoklu suça sürüklen 100 çocuk ve tek suça sürüklenen 100 çocuğu çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmıştır. Mükerrer suç işleyen çocuklarda ailesel, çevresel, bireysel ve çocuğun suç hayatına ilişkin faktörlerin etkili olduğu; mükerrer suç işleyenlerin kontrol grubuna oranla daha fazla kardeşe sahip olduğu, daha fazla parçalanmış aileye sahip oldukları, aile içerisinde daha fazla şiddete maruz kaldıkları, eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu, ailelerinde daha fazla suça karışan birey olduğu, daha fazla göç eden aileye sahip oldukları bulgusuna rastlanılmıştır.

Yılmaz (2001) tarafından ergenlerde risk alma davranışının incelenmesi amacı ile yapılan araştırmada olgulara Kural Dışı Davranış Ölçeği, Akran Sapması Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve Anne-Baba Ergen İlişkileri Ölçeği uygulanmış olup araştırma neticesinde ergenin risk alma davranışı sergilemesi ile aile yapıları arasında ilişki olduğu; parçalanmış aileden gelen ergenlerin tam aileye sahip aileden gelen ergenlere oranla daha fazla risk alabildiği, yine ailelerinden fiziksel ya da sözel şiddet gören, aile üyelerinde yoğun alkol kullanan ve sabıkası olan kişilerin risk alma davranışının daha fazla olduğu, ayrıca arkadaşının risk alma davranışı ile ergenin risk alma davranışı arasında da ilişki olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Kunt (2003)'un Ankara Çocuk İslahevi'nde kalan çocukları suça iten nedenlerin araştırılıp alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacı ile çocuk ıslah evinde tutuklu ya da hükümlü olan 84 çocukla yapmış olduğu araştırmasında çocukların yaklaşık %80'inin 15-19 yaş grubunda olduğu, hiç okula gitmemiş ya da ilkokul mezunlarının oranının ise %73,8 olduğu, olguların %48,8'inin annesinin okur-yazar olmadığı, %35'inin babasının ise ilkokul mezunu olduğu, çocukların, ebeveynlerinden fiziksel ve sözel şiddet gördükleri, ayrıca çocukların %82'sinin ailesinin ortalamasının altında gelire sahip oldukları, %88'inin aile ve arkadaşlarının zararlı alışkanlıklarının olduğu, olguların %53,6'sının ailesinden ve arkadaşlarından kişilerin sabıka kaydının olduğu bulguları elde edilmiştir.

Cankurtaran Öntaş (2004)'ın çocuk hakları ve sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımı bağlamında çocuk adalet sistemi içerisinde yer alan suça yönelen çocuk ve çocuk-polis ilişkisini değerlendirdiği çalışmasında Elmadağ tutukevinde tutuklu bulunan 55 çocuk ve 193 polis memuru ile görüşmüştür. Çalışma neticesinde suça yönelen çocukların suç davranışını

sergilemeden önce aile, arkadaş çevresi, eğitim ve yaşadıkları çevre açısından olumsuz hayat deneyimine sahip oldukları, çocukların suça sürüklenmeden önce hiçbir toplumsal hizmetten yararlanmadıkları bulgusu elde edilmiştir.

Demir (2017)'in Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hırsızlık nedeniyle tutuklu bulunan 14-17 yaş aralığındaki 32 ergen ile yapmış olduğu araştırmasında suça sürüklenen çocukların ruhsal işleyişlerini projektif testlerle değerlendirmiştir. Yapılan çalışmada deney ve kontrol grubuna kişisel bilgi formu, Rosrschach Testi ve Tematik Algı Testi (TAT) uygulamış olup her iki grubu tasarım oluşturma ve düşlem kurma kapasiteleri, dürtüleri ve duygulanımları sembolize etme, dürtüsellik ve eyleme geçme açısından karşılaştırmıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde suça sürüklenen çocukların erken dönemde yaşamış oldukları anne- bebek arasındaki örselenmeler nedeniyle sembolizasyon kapasitelerinin yetersiz olduğu, tasarım oluşturma ve düşlem kurma kapasitelerinin de yetersiz olduğu, ergenlerin duygulanım ve dürtülerini tasarımlara bağlayarak işleyebilmekte de zorluklar yaşadıkları bulguları elde edilmiştir.

Öztürk (2013)'ün suça sürüklenen çocukların risk alma davranışları ve problem çözme becerilerini incelediği araştırmasında Bakırköy Adliyesi çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılanmakta olan 12-18 yaş aralığında 78 suça sürüklenen 61 suça sürüklenmeyen çocuk ile çalışılmış ayrıca risk alma davranışı ve problem çözme becerilerinin çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre değişiklik gösterip göstermediği de dikkate alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre suça sürüklenen çocukların risk alma davranışları ve problem çözme becerilerinin yaş, eğitime devam edip etmeme, sosyo-ekonomik seviye, babanın eğitim seviyesi, ailede ve çevrede suçlu kişilerin bulunması ve birden fazla suça sürüklenme ile ilişkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM 3: ALAN ARAŞTIRMASI: YÖNTEM, BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Gereç ve Yöntem

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada AÇSHB'na bağlı olan ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında olan suça sürüklenen çocukların aile aidiyetleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından (sosyo-demografik özellikler, göç, sağlık, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişim ve ilişkileri, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde suça sürüklenme durumları vb.) incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- Suça sürüklenen ergenlerin, ebeveyn ve arkadaşlarına bağlanma stilleri ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Suça sürüklenen ergenlerin, aile aidiyeti ve alt boyutları çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
- Suça sürüklenen ergenlerin, ebeveyn ve arkadaşlarına bağlanma stilleri çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Genel olarak suçluluk, özel olarak ise toplumun geleceğini etkilemesi açısından çocuk suçluluğu, önlem alınması gereken bir olgudur. Tüm dünyada olduğu gibi çocuk suçluluğu alanında ülkemizde birçok çalışma yapılmaktadır. Çocukların suça sürüklenmesine neden olan risk faktörlerinin ortaya çıkarılması suçun önlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda çocukların suça sürüklenmelerinde bireysel, ailesel ve çevresel faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir (Dolgin, 2014: 713). Bowlby (1944), çocuk ile ebeveynleri arasındaki bağın kopması ya da bozulması sonucu olarak suçun oluştuğunu, erken dönemlerde anne-çocuk arasındaki herhangi bir kopukluk veya anne yoksunluğunun suç davranışına yöneltebileceğini açıklamıştır (Canter, 2011: 67). Tüm sorunlarda olduğu gibi bireylerin suça yönelmesinde onların yetiştiği aile ortamı ile birbirlerine olan bağlılık, aitlik ve yetiştirilme tarzlarının etkisi yadsınamaz. Bazı durumlar hariç olmak üzere genel olarak her çocuk bir aile içerisinde dünyaya gelir ve o ailenin bir parçası olarak toplumsallaşır. Ancak kimi çocuklar ise hukuk sistemi tarafından benimsenmiş olan bir aile sistemi içerisinde dünyaya gelmezler ya da kısa süre içerisinde meydana gelen boşanma, aile üyelerinden birinin ya da her ikisinin vefat etmesi, maddi yoksunluk, ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin önemli ölçüde psikolojik ya da fiziksel sağlık sorunlarının olması ve bunun gibi aile bütünlüğünü etkileyen olumsuz durumlar nedeniyle çocuklarının bakım ihtiyaçları karşılanamaz hale gelebilir. Gerek geniş aile gerekse de çekirdek veya tek ebeveynli aile sisteminde ihmal edilen ve istismara uğrama ihtimali yüksek olan bu çocuklar korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlanmaktadır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar kuruma

başvuru yoluyla ya da ihbar yoluyla haklarında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı ÇKK kapsamında değerlendirme yapılarak Sosyal Hizmetler Kanunun 22. maddesi gereğince veya ÇKK'nın 5/1-c maddesi gereğince kurum bakımında korunma altına alınırlar. Aile yanında kalan çocuklar gibi kurum bakımı altında kalan çocuklarda çeşitli sebepler ile suça sürüklenebilmektedirler. Ailesi yanında kalan ya da cezaevlerinde tutuklu ya da hükümlü bulunan çocuklar hakkında bir çok çalışma bulunmakta olup genellikle yapılan çalışmalar ise suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmalardır. Kurum bakımı altında olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklar hususlarında yapılan çalışma sayısı oldukça azdır, bu zamana kadar ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerini konu alan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda bu çalışma ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinin ortaya çıkarılması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışmada AÇSHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı ÇODEM'lerde kurum bakımı altında olan suça sürüklenen çocukların ebeveyn ve akranlarına bağlanma stilleri ile ailelerine yönelik aidiyetlerinin çeşitli değişkenlere (sosyo-demografik, eğitim durumu, yaş, aile ve arkadaşlarında suça sürüklenen bireyin olup olmaması, vb.) göre incelenmesi ve ortaya çıkan durumun çocukların suça sürüklenmesindeki ilişkisi araştırılacaktır.

3.1.3. Araştırmanın Yöntemi

Suçta sürüklenen çocukların bağlanma stilleri ile aile aidiyetlerini çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan araştırmamızda mevcut durumun olduğu gibi ortaya çıkarılması amaçlandığı için bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılacaktır. Tarama yöntemi, araştırılan olay ve olgular ile ilgili durumun içinde bulunduğu şartlarda tanımlanmasını hedefleyen yöntemdir (Yazıcıoğlu vd., 2014: 37). Kullanılan bu yöntemde herhangi bir değiştirme ve etiketleme çabası içine girilmez (Karasar, 2017: 109).

İlişkisel tarama yöntemi ise, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan yöntemdir. Bu yöntem ile elde edilen ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamasa da o yönde verdiği ipuçları ile, bir değişkendeki durumun bilinmesi durumunda diğerinin kestirilmesinde faydalı olabilir (Karasar, 2017: 109).

Araştırma evreni olarak Marmara bölgesinde bulunan ÇODEM'deki korunma ve bakım altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Konu hakkında AÇSHB'ye başvuruda bulunulmuş olup Marmara bölgesinde Kocaeli, Bursa, Tekirdağ ve İstanbul ilinde suça sürüklenen çocukların korunma ve bakım altında olduğu kurumların olduğu ve bu illerde araştırma yapılabileceği konusunda izin alınmıştır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup zihinsel engeli olmayan ve araştırmaya katılmak isteyen tüm çocuklar araştırmaya dahil edilmiştir. Bu kapsamda 5 kuruluştaki 18'i kız 49'u erkek olmak üzere toplam 67 çocuk ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.1.4. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmadaki örneklem grubunun evreni temsil etmektedir.

- Araştırmaya katılanların Kişisel Bilgi Formu, Aile Aidiyeti ve Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri-Kısa Formu (EABE) ölçeklerindeki maddeleri samimi, yansız, doğru ve içten cevapladıkları varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan 'Kişisel Bilgi Formu'nun katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve çeşitli değişkenleri; Aile Aidiyeti Ölçeği'nin katılımcıların algıladıkları aile aidiyetini; 'Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu'nun (EABE) katılımcıların anne ve babaya bağlanma stilini ölçtüğü varsayılmıştır.

3.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Marmara Bölgesinde bulunan İstanbul, Tekirdağ, Bursa ve Kocaeli'deki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı olarak hizmet vermekte olan ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan suça sürüklenen çocuklardan toplanan verilerle sınırlıdır.
2. suça sürüklenen çocuklardan yaş grubu olarak 13-18 yaş aralığındaki çocuklar ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın uygulama süreci ile sınırlıdır.

3.1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini AÇSHB'ye bağlı olarak suça sürüklenen çocuklara hizmet vermekte olan ÇODEM'ler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise Marmara bölgesindeki ÇODEM'lerde bulunan 13 yaş ve üstü tüm çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmada tam sayım yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bakanlıktan izin alınma ve uygulama tarihleri olan 01.07.2018-31.12.2018 tarihleri arasında yürütülmüş olup Bursa, Kocaeli, İstanbul ve Tekirdağ illerindeki ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan ve gönüllü olarak katılım sağlayan 67 ergenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

3.1.7. Araştırmada Kullanılacak Ölçek ve Formlar

3.1.7.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu Armsden ve Greenberg' in (1987) Raja, McGee ve Stanton (1992) tarafından geliştirilmiş olup Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türkçe' ye uyarlanmıştır. Orijinalinde 28 maddeden oluşan ölçeğin Raja vd., (1992) tarafından geliştirilen 12 maddelik kısa formunun standart çeviri-tekrar çeviri yöntemiyle Türkçe' ye çevrilmiş şekli kullanılmıştır. Ölçek, ergenlerin anne ve babalarına bağlanmalarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve anneyle olan ilişkileri içeren 12 madde, babayla olan ilişkiler içeren 12 madde toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Geçerlilik katsayısı anne formu için .88 olarak baba formu için .90 olarak saptanmış olup, güvenirlik katsayısı anne formu için .87 olarak baba formu için .88 olarak test-tekrar test yöntemi kullanılarak bulunmuştur. EABE kısa formu her biri dörder madde içeren 'Güven, İletişim, Yabancılaşma' alt ölçeklerinden oluşmaktadır. EABE, her madde 7 basamaklı ölçekler üzerinden

değerlendirilmiştir (1: asla, 7: daima) ve katılımcılar tarafından hem anne hem de baba için cevaplandırılmıştır. Böylelikle, ‘Güven, İletişim ve ters kodlanan Yabancılaşma’ alt ölçeklerinin toplanmasıyla toplam bağlanma puanı, anne baba için ayrı ayrı hesaplanabilmektedir. Ölçekteki 1., 2., 3. ve 11. maddeler güveni; 6., 7., 8. ve 12. maddeler iletişimi; 4., 5., 9. ve 10. maddeler yabancılaşmayı ölçmektedir. Envanterin güven, iletişim ve yabancılaşma alt boyutları ayrı ölçülebildiği gibi, güven boyutundan 2. madde, iletişim boyutundan 6. madde ve yabancılaşma boyutunun bütün maddeleri ters kodlanıp ve diğer maddelerle de toplandığında güvenli bağlanma puanına ulaşılmaktadır (Günaydın vd., 2005). Güven boyutu, ergenin güven duygusunu, bağlanma figürlerinin kendi duygusal durumlarında ihtiyaç, istek ve arzularına saygı göstermesini değerlendirirken; diğer boyutlar ergenlerin bağlanma figürlerine karşı öfke ve onlardan ayrışmayı değerlendirmektedir.

Ölçeğin üstünde yer alan yönergede cümlelerde anlatılan durum ne sıklıkta yaşanmışsa 7 aralıklı ölçekte, ilgili rakam üzerine (X) koyarak göstermeleri istenmiştir. Ölçekte yer alan yönergede ölçeği yanıtlarken dikkat edilmesi gereken noktalar vurgulanmış ve öğrencilerden her madde için kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

3.1.7.2. Aile Aidiyeti Ölçeği

Aile Aidiyeti Ölçeği (2014) Mavili, A., Kesen, N.F. ve Daşbaşı, S., tarafından geliştirilmiş olup bireylerin aile aidiyetini ölçmek üzere geliştirilen ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin 13’ü olumlu, 4’ü olumsuz olarak yazılmıştır. Beşli likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye, bireylerden “tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1)” olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. 5, 7, 9 ve 12. maddeler olumsuz maddeler olup tersten hesaplanmaktadır. Ters çevirme işlemi tamamlandıktan sonra 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 17. soruların toplamı “kendilik aidiyeti alt boyutu”nu ölçerken 2, 5, 8, 9 ve 16. soruların toplamı “aile aidiyeti alt boyutu”nu ölçmektedir. Bununla birlikte her ikisinin toplamı “aile aidiyeti toplam puanını” vermektedir. Puan arttıkça aile aidiyeti de artmaktadır. Ölçek, Konya’daki farklı üniversitelerde öğrenim gören 1579 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Temel bileşenler analizi öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda KMO değeri 0,96 ve Bartlett Sphericity testi ki-kare değeri ise 16943,875 ($p < 0,001$) olarak anlamlı düzeyde bulunmuştur. Yapılan faktör analizi ve varimaks döndürme sonucunda ölçeğin toplam varyansın %60’ını açıklayan iki faktörlü (aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti) bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) 0,94 olarak hesaplanmıştır. Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) olarak adlandırılan ölçeğin, başta aile danışmanlığı olmak üzere ailelere yönelik tüm hizmet alanlarında kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir (Mavili vd., 2014: 30).

Bu araştırma Kapsamında Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt ölçekleri ile EBAE ölçeği ve alt ölçeklerinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları aşağıdaki Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Ölçek Güvenilirlikleri

	Cronbach's Alfa
Aile aidiyet ölçeği	0,872
Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri ANNE	0,881
Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri BABA	0,925
Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri ARKADAŞ	0,792

Ölçek güvenilirliğinin değerlendirilmesi sırasında en sık kullanılan kriterlerden biri içsel tutarlılık ölçüsü olan Cronbach's alfa'dır.

Ölçekler için hesaplama yapılmış, Cronbach's alfa değeri hesaplanmıştır. Bu değerler genelde kabul edilebilir değer olan 0,70'ten (Nunnally, 1978: 245-6) yüksektir.

3.1.7.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından gerek literatür çalışmaları gerekse de alan deneyimine dayanarak elde edilen bilgiler neticesinde hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formu 54 maddeden oluşmakta olup suça sürüklenen bireye ait; sosyo-demografik bilgiler, suça sürüklenme durumuna ilişkin bilgiler, ailesine ilişkin bilgiler, sağlık ve madde kullanımına ilişkin bilgiler, eğitim ve sosyal aktivitelere katılımına ilişkin bilgiler ve kurum bakımına ilişkin bilgileri kapsamaktadır.

3.1.8. Verilerin Analizi

Çalışma 67 denek üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veriler IBM SPSS Statistics 23 programına aktarılarak tamamlanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken sayısal değişkenler, Büyük Sayılar Yasası'na göre $n \rightarrow \infty$ için, örneklem ortalamasının dağılımı normal dağılıma yaklaşır (İnal ve Günay, 2002: 264) nedeniyle parametrik testlerden yararlanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımı (sayı, yüzde), sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma) verilmiştir. İki gruba sahip kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde bağımsız örneklem t testinden, ikiden fazla gruba sahip kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde ise "tek yönlü varyans analizi" (ANOVA) ile test edilmiştir. Analiz sonucunda öncelikle varyans homojenliği için Levene testine, ardından farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı "çoklu karşılaştırma testi" (Bonferonni ya da Tamhane's T2) ile kontrol edilmiştir. Varyans homojenliğini sağlayan değişkenlerde gruplar arasındaki fark incelemesi için Bonferonni, varyans homojenliğini sağlamayan değişkenlerde gruplar arasında fark incelemesi için Tamhane's T2 testine bakılmıştır. Ayrıca iki sayısal değişken arasındaki ilişkinin incelenmesinde pearson korelasyon katsayısından ve ölçek güvenilirlikleri için ise Cronbach's

alfa değerinden yararlanılmış ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir.

3.1.9. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde ise ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında olan çocukların sosyo-demografik özellikleri ile bazı değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, eğitim, aile yapısı, göç, anne-baba eğitim seviyesi, ekonomik durum, ebeveynleri ile iletişim ve ilişkileri, sağlık durumu vb.) bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkinin olgular arasında farklılık oluşturup oluşturmadığı ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Cinsiyet Dağılımları

		N	%
Cinsiyet	Kız	18	26,9
	Erkek	49	73,1

Çalışmamız AÇSHB’ye bağlı olarak hizmet vermekte olan Bursa, İstanbul, Kocaeli ve Tekirdağ illerinde bulunan ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında olan 49’u (%73.1) erkek 18’i (%26,9) kız olmak üzere toplam 67 kişi ile yapılmıştır. Kişisel bilgi formu ve ölçekleri doldurarak çalışmaya katılan tüm çocuklar 13-18 yaş aralığındadır. Çalışmaya katılan ergenlerin yaş ortalaması toplam sayıya göre 15,8, erkeklerin 15,67 kızların ise 16,3 tür. Ergenlerin yaş dağılımlarına bakıldığında 17 yaşında 26 kişi (%38.8), 16 yaşında 16 kişi (%23.9), 15 yaşında 15 kişi (%22.4), 14 yaşında 8 kişi (%11.9) ve 13 yaşında 2 kişi (%3) olduğu; olgulardan büyük çoğunluğunun 17 yaşında olduğu onu sırasıyla 16 ve 15 yaşındakilerin takip ettiği, 14 ve 13 yaşında olan kişi sayısının diğerlerine oranla daha az olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet oranlarına bakıldığında erkek sayısının kızlardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Araştırma yapılan 4 il içerisinde her ilde suça sürüklenen erkek çocuklar için ÇODEM bulunmakta ancak sadece 1 ilde (İstanbul) suça sürüklenen kız çocuklar için Çocuk Destek Merkezi bulunmaktadır. Yapılan pek çok çalışmada erkek çocukların kızlardan daha çok suça sürüklendiği belirtilmektedir. Erkeklerin korunma ve bakım altında bulunduğu ÇODEM sayısının Kızların korunma ve bakım altında bulunduğu ÇODEM sayısından fazla olması erkek çocukların kızlardan daha çok suça sürüklendiği bulgusu ile uyumaktadır. Eyüpoğlu ve Eyüpoğlu (2018) tarafından araştırmada 2016-2017 yılları arasında Mardin ilinde Devlet Hastanesi Çocuk psikiyatrisi birimine karışmış oldukları iddia edilen suç nedeniyle adli rapor düzenlenmesi amacıyla yönlendirilen 204 çocuğun %89,7 sinin erkek, %10,3’ünün kız olduğu belirtilmektedir.

Tablo 3. Çocukların Eğitim Durumuna İlişkin Bilgiler

		N	%
Devam ettiği sınıf	6.sınıf	12	27,3
	9. sınıf	24	54,5
	10. sınıf	8	18,2
Ders başarı	İyi	4	6
	Orta	20	29,9
	Kötü	32	47,8
	Çok kötü	11	16,4
Sınıf Tekrarı	Var	18	26,9
	Yok	49	73,1
Disiplin Cezası	Var	30	44,8
	Yok	37	55,2
Okul faaliyetlerine katılımı	Evet	19	28,4
	Hayır	48	71,6
Düzenli aktivite durumu	Evet	22	32,8
	Hayır	46	67,2
Aktivite türü	Spor	11	50,0
	Spor sanat ve beceri	11	50,0

Araştırmaya katılan çocuklardan 20'sinin (%29,9) örgün öğrenime, 23'ünün (%34,3) açıköğretime devam ettiği, 24'ünün (%35,8) ise okul terk olduğu, okul ders başarıları açısından değerlendirildiğinde 32'si (%47,8) derslerindeki başarıyı kötü, 20'si (%29,9), 11'i (%16,4) çok kötü ve 4'ü de (%6) iyi olarak değerlendirdiği görülmektedir. Çocukların sınıf tekrar etme, disiplin cezası alma ve okul faaliyetlerine katılma, düzenli aktivite yapma durumlarına bakıldığında; 49'unun (%73,1) sınıf tekrarı yapmadığı, 18'inin (%26,9) sınıf tekrarı yaptığı; öğrenim hayatı boyunca 37'sinin (%55,2) disiplin cezası almadığı, 30'unun (%44,8) disiplin cezası aldığı; 48'inin (%71,6) okuldaki faaliyetlere katılım sağlamadığı, 19'unun (%28,4) faaliyetlere katılım sağladığı, 45 (%67,2) kişinin sosyal, sanatsal ve sportif aktivite yapmadığı, 22 (32,8) kişinin sosyal, sanatsal ve sportif aktivite aktivite yaptığı, sosyal, sanatsal ve sportif aktivite yaptığını belirten 22 kişiden 11 (%50) kişinin sadece sportif aktivite yaptığı 11 (50) kişinin de hem spor hem de sanat ve el becerisine yönelik aktivitelere katılım sağladıkları anlaşılmıştır. Araştırmamız bulguları diğer çalışmalar ile değerlendirildiğinde öğrenim düzeyi, okul başarısı, okula devamlılık ve okuldan kaçmanın suça sürüklenme ile arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir (Kızmaz, 2004). Ebeveynlerin eğitim durumları ile çocukların eğitim durumları yakından ilişkili olduğu anlaşılmış olup çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin düşük olması çocuklarının eğitim hayatlarını da olumsuz olarak etkilemektedir.

Suça sürüklenen çocuklarının çocukların büyük oğunluğ eğitim hayatını devam ettiremeyenlerden oluşmaktadır (Acar vd, 2015). Okulun bireyleri olumsuz davranışlardan koruma ve suça karışmalarını engelleme gibi önemli işlevi vardır. Araştırmaya katılanların %70'inin örgün öğrenime devam etmemesi onların suça srknebilecekleri yöndeki literatürü destekler niteliktedir. Çocukların suça sürüklenmeleri kapsamında yapılan çalışmalarda ocuğn sınırlı sosyal yeterliliğe sahip olması onun suça sürüklenmesinde önemli bir risk faktörü olduğunu vurgulamaktadır (Korkmaz ve Erden, 2010). Çalışmamızda 67 katılımcıdan sadece 21'i yaşamlarının belirli bir döneminde düzenli sosyal aktivite yaptıklarını belirtmişlerdir. Yine alışmamızda düzenli bir sosyal aktivite yapma oranları değeriendirildiğinde düzenli aktivite yapanların düzenli aktivite yapmayanlar arasında istatistikler açıdan anlamlı fark olduğu, düzenli aktivite yapmayanların düzenli aktivite yapanlara göre daha fazla aile aidiyeti ve bağlanma puanına sahip oldukları bulunmuştur. Düzenli aktiviteye katılım sağılayanların oğnun kurum bakımına alındıktan sonra kuruluşt verilen düzenli aktiviteye katıldıkları gözlenmiştir.

Tablo 4. Çocukların Ailelerine İlişkin Bilgiler

		N	%
Annenin sağ olup olmadığı	Sağ	65	97
	vefat	2	3
Babanın sağ olup olmadığı	Sağ	59	88,1
	Vefat	8	11,9
Baba Özlük	Öz	65	97
	Üvey	2	3
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	54	23,9
	Parçalanmış (Boşanmış, ayrı)	13	86,1
Anne eğitim durumu	Okur-yazar değil	10	14,9
	Okur-yazar	6	9
	İlkokul Mezunu	22	32,8
	Ortaokul Mezunu	23	34,3
	Lise Mezunu	6	9
Baba eğitim durumu	İlkokul Terk	10	16,1
	İlkokul Mezunu	26	41,9
	Ortaokul Mezunu	8	29
	Lise Mezunu	8	12,9
Anne Meslek	Ev Hanımı	34	53,1
	İşçi	15	23,4
	Serbest Meslek	15	23,4
Baba Meslek	Serbest Meslek	24	36,9
	İşçi	21	32,3
	Diğer	14	21,5
	Esnaf	6	9,2
Ailenin Göç Etme Durumu	Var	33	49,3
	Yok	34	50,7
Anne babanın ekonomik durumu	Çok iyi, İyi, Normal	21	31,3
	Kötü ve Çok Kötü	46	68,7
Ailenin Devlet-STK'dan destek alma durumu	Alıyor	17	25,4
	Almıyor	45	67,2
	Bilinmiyor	5	7,5
Ailenin akrabadan destek alma durumu	Alıyor	6	9
	Almıyor	54	80,6
	Bilinmiyor	7	10,4

Çocukların aile özellikleri açısından değerlendirildiğinde; 65 (%97) kişinin annesinin sağ, 2 (%3) kişinin annesinin vefat ettiği; 59'unun (%88,1) babasının sağ, 7 (%11,9) kişinin babasının vefat ettiği, 2 kişinin üvey babasının olduğu, 51'inin (%80,6) parçalanmış aile, 16'sının (%19,4) da çekirdek aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan çocukların 45'i (%67,2) 4 ya da daha fazla kardeş, 11'i (%16,4) 3 kardeş, 9'u (%13,4) 2 kardeş olup 2 (%3) kişinin kardeşi bulunmamaktadır. Kurtuluş vd. (2008) 'nin Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü ile Pamukkale Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na Ocak 2006-Aralık 2007 tarihleri arasında suç işlediği iddiası ile getirilen 12-15 yaş arasındaki çocuklara ait verileri değerlendirerek yapmış oldukları çalışmada 3 kardeş ve üzeri olan olguların oranı %68,1 olarak bulunmuştur. Yine Eyüpoğlu ve Eyüpoğlu (2008)'nin Mardin ilinde suça sürüklenen çocuklar ile yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan çocukların yaklaşık %92'sinin 4 kardeş ve üzeri sayıda kardeş sahibi oldukları bulgusu ortaya çıkmıştır.

Çocukların annelerinin eğitim ve iş yaşamına ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; 23'ünün (%34,3) annesinin ortaokul mezunu, 22'sinin (32,8) ilkokul mezunu, 10'unun (%14,9) okur-yazar olmadığı, 6'sının (%9) lise mezunu, 6'sının (%9) da okur-yazar olduğu; 37'sinin (%55,2) çalışmadığı, 23'ünün (34,3) çalıştığı, 7'sinin (%10,7) de çalışıp çalışmadığının bilinmediği; meslek açısından 34'ünün (%53,4) ev hanımı, 15'inin (%23,4) işçi, 15'inin (23,4) ise serbest meslek sahibi olduğu anlaşılmıştır. Çocukların babalarının eğitim ve iş yaşamına ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; 26'sının (%41,9) babasının ilkokul mezunu, 18'inin (%29) ortaokul mezunu, 10'unun (%16,1) ilkokul terk, 8'inin (%12,9) ise lise mezunu olduğu; 46'sının (%60,7) çalıştığı, 20' sinin (%30,3) çalışmadığı, meslek açısından 24'ünün (%36,9) serbest meslek, 21'inin (%32,3) işçi, 14'ünün (%21,5) diğer meslek ve 6'sının (%9,2) ise esnaf olduğu anlaşılmıştır. Anne ve babaların eğitim seviyelerinin düşük olmasının da çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir (Acar vd. 2015). Hardway ve Fulign (2016)'un yapmış oldukları çalışmada ebeveynleri yüksek eğitim seviyesine sahip olan ergenlerin ebeveynlerine daha fazla yakınlık aidiyet hissettikleri ortaya çıkmıştır.

Çalışmaya katılan çocukların ailelerin yaşadıkları şehre ya da herhangi bir şehre göç etme durumuna bakıldığında 34'ünün (%50,7) ailesin göç etmediği, 33'ünün (49,3) ailesinin ise göç ettiği anlaşılmıştır. Kunt (2003)'un Ankara-Keçiören Çocuk İslahevinde yapmış olduğu araştırmasında 89 olgunun %58,94'ünün göç ettiği, yine Gökbel Sönmez (2017)'in İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapmış olduğu çalışmada 158 olgunun %52,5'unun göç ettiğini, göçün suça sürüklenmede etkisinin olduğunu bulmuştur. Bireylerin suça sürüklenme nedenleri arasında göç önemli bir yer tutmaktadır. Kırsaldan kente göç eden ailenin dayanak gücü olmayıp yalnız başınadır, kent hayatına uyum sağlamak zorundadır ancak ailenin yaşadığı yoksulluk onun kente uyumunu zorlaştırabilir, köydeki deneyimlediği tecrübeleri şehirde işe yaramadığı gibi çocuklarına rehberlik etmek ve onlar üzerinde denetim kurmak imkansızdır (Yörükoğlu, 2007: 213).

Çocukların ailelerin ekonomik durumu, akrabalarından ve sivil toplum kuruluşu ya da devlet kurumundan yardım alıp almama durumları incelendiğinde; çocukların 46'sı (%68,7)

ailelerinin ekonomik durumunun kötü ya da çok kötü olduğu, 21'inin (%31,3) ise orta ve üzeri olduğu; 17'sinin (%25,4) ailesinin devlet kurumu ya da sivil toplum kuruluşlarından yardım aldığı, 45'inin (%67,2) almadığı, 5'inin (%7,5) ise ailesinin Devlet Kurumu ya da Sivil Toplum kuruluşlarından yardım alıp almadıklarını bilmediği; 54'ünün (%80,6) ailesinin akrabalarından destek almadığı, 6'sının (%9) aldığı, 7'sinin (%10,4) ise ailesinin akrabalarından maddi destek alıp almadığını bilmediği anlaşılmıştır.

Tablo 5. Çocukların Karışmış Oldukları Suça İlişkin Bilgiler

		N	%
Suç türü	Çoklu suç (Hırsızlık, şiddet ve yaralama, madde kullanımı ya da satımı, cinsel suç)	31	46,3
	Şiddet ve yaralama	14	20,9
	Hırsızlık	12	17,9
	Madde kullanımı ya da satımı	6	9,0
	Cinsel	4	6,0
Suç eylemine kimlerle karıştığı	Yalnız	13	19,4
	Çok kişi ile	54	80,6
Ailede suça karışma durumu	Var	44	65,7
	Yok	23	34,3
Ailede suçlu birey	Baba	22	32,8
	Kardeş	9	13,4
	Amca	3	4,5
	Anne ve baba	3	4,5
	Baba ve kardeş	3	4,5
	Anne	2	3,0
	Dayı	1	1,5
	Teyze	1	1,5
Kuruluşa gelmeden önce yaşadığı çevrede suça karışma	Var	38	56,7
	Yok	29	43,3
Kuruluşa gelmeden önce arkadaş çevresinin suça karışma durumu	Evet	52	78,8
	Hayır	14	21,2

Çocukların karışmış oldukları suç türleri, suça kimlerle karıştıkları, aile bireylerinde veya arkadaşlarında suça karışma durumlarına bakıldığında; çocukların 31'inin (%46,3) birden fazla suç türü olayına, 14'ünün (% 20,9) şiddet ve yaralama olaylarına, 12'sinin (%17,9) hırsızlık,

6'sının (%9) madde kullanımı ya da satımı, 4'ünün de (%6) cinsel suç olaylarına karıştığı; 13'nün (%19,4) suça tek başına karıştığı, 54'ünün (%80,6) ise arkadaşlarıyla birlikte suç olayına karıştığı; suça sürüklenen çocuklardan 44'ünün (%65, 7) ailesinde suça karışan bir birey olduğu, 23'ünün (%34,3) ise ailesinde suça karışan herhangi bir birey olmadığı; 22'kişinin (%32,8) sadece babasının, 9'unun (%13,4) sadece kardeşinin, 3'ünün (%4,5) amcasının, 3'ünün (%4,5) hem anne hem babasının, 3'ünün (%4,5) hem baba hem kardeşinin, 2'sinin (%3) annesinin, 1'inin (%1,5) dayısının, 1'inin (%1,5) ise teyzenin suça karıştıkları anlaşılmıştır. Suça sürüklenen bireyler ile arkadaşlık yapma ve onlarla fazlaca vakit geçirme bireyi suça sürükleyebilmektedir (Korkmaz ve Erden, 2010). Araştırmamıza katılanların %78,8'i kuruluş bakımına alınmadan önce arkadaş çevresinde bulunanların suça karıştığını, yine %56,7'si kuruluş bakımına gelmeden önce yaşadığı çevredeki insanların suça karıştığını belirtmişlerdir. Bu bulgu akran grupları ve yaşanılan muhitin özelliklerinin bireyin suça sürüklenmesine neden olabileceği görüşü ile uyumludur (Topçuoğlu,2014). Ayrıca araştırmalar ailenin çocuk üzerindeki etkisi azaldıkça onun yerini arkadaşlarının doldurduğunu ve arkadaşlarının çocuk üzerindeki anti-sosyal nitelikli etkisinin daha çok belirginleştiğini ortaya koymaktadır (Ereş, 2009: 91).

Suçta sürüklenen çocukların karışmış oldukları suç türleri arasında ilk sırayı 41 kişinin karışmış olduğu hırsızlık ile yine 41 kişinin karışmış olduğu şiddet ve yaralama suçu almaktadır, onu sırasıyla madde kullanımı ya da satımı ve cinsel suç izlemektedir. Olgularımızın 38'i (56,8) tek suç olayına 29'u (%43.2) ise birden fazla türde suç olayına karıştıklarını belirtmişlerdir. Çalışmamızdaki bireylerin karışmış oldukları suç türleri oranı TÜİK'in 2014 yılında yayımladığı raporla uyumludur (Tüik, 2014a ve Tüik, 2014b). TÜİK raporuna göre güvenlik birimlerine suç olarak tanımlanan bir fiil işlediği iddiası ile yani suça sürüklenme ile gelen çocukların en çok yaralama, daha sonra hırsızlık, uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, en son olarak da mala zarar verme suçu işledikleri, 2013 yılında güvenlik birimine getirilen çocukların %88.7'sinin erkek, %11.3'ünün kız olduğu, 2014 yılında ise %87.2'sinin erkek, %12.8'inin kız olduğunu, ayrıca suça sürüklenen çocukların %39,1'in bağımlılık yapan madde kullandığı bilgisi yer almaktadır.

Tablo 6. Çocuk ve Aile Üyelerinin Sağlık Durumuna İlişkin Bilgiler

		N	%
Anne fiziksel hastalık	Evet	13	19,4
	Hayır	53	79,1
	Bilinmiyor	1	1,5
Anne ruhsal hastalık	Evet	21	31,3
	Hayır	45	67,2
	Bilinmiyor	1	1,5
Baba fiziksel hastalık	Evet	11	17,2
	Hayır	53	82,8
Baba ruhsal hastalık	Evet	11	17,2
	Hayır	53	82,8
Kardeş fiziksel hastalık	Evet	6	9,1
	Hayır	60	90,9
Kardeş ruhsal hastalık	Evet	12	18,2
	Hayır	54	81,8
Çocuk fiziksel hastalık	Evet	7	10,4
	Hayır	60	89,6
Çocuk ruhsal hastalık	Evet	64	95,5
	Hayır	3	4,5
Düzenli ilaç kullanımı	Evet	50	74,6
	Hayır	17	25,4
Ailede madde kullanım durumu	Evet	32	47,8
	Hayır	35	52,2

Aile üyelerinde ve kendilerinde fiziksel ve ruhsal hastalık durumları ve madde kullanım durumları incelendiğinde; 13 (%19,4) kişinin annesinde fiziksel hastalık, 21 (31,3) kişinin annesinde ruhsal hastalık; 11 (%17,2) kişinin babasında fiziksel hastalık, 11 (%17,2) kişinin babasında ruhsal hastalık; 6 (%9,1) kişinin kardeşinde fiziksel hastalık, 12 (%18,2) kişinin kardeşinde ruhsal hastalık olduğu, çocukların kendilerinin hastalık durumlarına bakıldığında ise 7 (%10,4) kişide fiziksel hastalık, 64 (%95,5) kişi de ise ruhsal hastalık olduğu, çocuklardan 50 (%74,6) kişinin belirli bir süre düzenli ilaç tedavisi gördüğü, 17 (%25,4) kişinin ise ilaç tedavisi görmediği, 32 (%47,8) kişinin ailesinde madde kullanan birey olduğunu belirttiği, 35 (%52,2) kişinin ise ailesinde ailesin de madde kullanan birey olmadığını belirttiği; 15 (%22,3) çocuğun geçmişte kurum bakımına alınmadan önce madde kullanımının olduğu, çocuk dışında ailelerinde kardeş, baba, amca, anne ve dedenin de madde kullandığı anlaşılmaktadır. Araştırmamız bulguları suça sürüklenen bireylerin ruhsal sorunlarının olmasının suça

sürüklenme ve bağlanma problemleri ile ilişkisini doğrular niteliktedir. Kesebir vd.,(2011)'nin bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişkiyi gözden geçirdiği çalışmasında bireylerdeki güvensiz bağlanmanın anksiyete bozuklukları, depresyon, davranış bozukluğu ve dışa vuruk patolojilerle, dezorganize bağlanmanın ise dissosyatif bozukluklarla ilişkisinden bahsetmiştir. Cooper ve arkadaşlarına göre Güvensiz bağlanma stiline sahip bireyler güvenli olmayan ailelerden geldiklerinden çevredeki kişilerle sorunlu ilişki yaşar ve bu bireyler suç işleme ve anti-sosyal davranışlar sergileme durumuna yatkındırlar (Cooper vd.'den Aktaran Deniz, 2006).

Ebeveynin çocuk yetiştirme konusundaki yetersizliği çocukta ruhsal sorunlar oluşması için risk oluşturmakta olup olumsuz anne-baba tutumu ile çocukta görülen ruhsal patolojiler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarak pek çok çalışma yapılmıştır (Öngider, 2013: 420). Bulgumuz ailedeki yetişkinlerin suçlu ya da alkol-madde bağımlısı olmalarının çocuğu suça sürüklemesinde etkili olduğu görüşü ile uyusmaktadır (Korkmaz ve Erden, 2010). Öztürk (2013)'ün hırsızlık, adam öldürme ve cinsel suçlara yönelmiş 15-18 yaş arasındaki suça sürüklenen ergenlerin risk alma davranışı ve problem çözme becerileri konusunda yapmış olduğu çalışmada aile üyelerinde ya da çevresinde suç işlemiş birey olanların risk alma toplam puanı aile üyelerinde ya da çevresinde suçlu bireyler bulunmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu; aile üyelerinde ya da çevresinde suç işlemiş birey olanların toplumsal konumla ilgili risk alma davranış puanı aile üyelerinde ya da çevresinde bu tür kimseler bulunmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu; yine aile üyelerinde veya çevresinde suç işlemiş birey olanların madde kullanımı puanı aile üyelerinde ya da çevresinde bu tür kimseler bulunmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusu elde edilmiş olup bu çalışmaya katılan bireylerin araştırmamızdaki bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Çocukların Ebeveynlerinden Şiddet Görme Durumlarına ilişkin Bilgiler

		N	%
Evde çocuğa karşı sözel şiddet durumu	Var	46	68,7
	Yok	21	31,3
Sözel şiddetin kim tarafından yapıldığı	Baba	18	40,0
	Anne	14	31,1
	Anne-baba	10	22,2
	Üvey ebeveyn	3	6,7
Evde çocuğa karşı fiziksel şiddet durumu	Var	42	62,7
	Yok	25	37,3
Fiziksel şiddetin kim tarafından yapıldığı	Baba	15	37,5
	Anne	10	25,0
	Anne-baba	9	22,5
	Üvey ebeveyn	6	15,0

Çocukların karşılaştıkları aile içi fiziksel ve sözel şiddet görme durumlarına bakıldığında; 46 (%68,7) çocuğun aile üyesi tarafından sözel şiddet gördüğü, 21 (%31,3) çocuğun sözel şiddet görmediği, 42 (%62,7) çocuğun aile üyeleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını, 25'inin (%32,3) ise fiziksel şiddete maruz kalmadığı; sözel şiddetin sırasıyla en çok baba (%40), anne (%31,1), anne-babanın her ikisi (%22,2) ve üvey ebeveyn (%6,7) tarafından uygulandığı; fiziksel şiddetinde sırasıyla en çok baba (%37,5), anne (%25), anne-babanın her ikisi (%22,5) ve üvey ebeveyn (%15) tarafından uygulandığı anlaşılmıştır. Suça sürüklenen ergenlerin geçmiş yaşantılarında ihmal edildikleri ve örselendikleri bilinmektedir (Uluğtekin, 1991). Aile içi şiddet, ihmal ve istismarın çocukların suça sürüklenmesindeki yeri önemlidir (Acar vd. 2015). Öğüt (2017)'ün yapmış olduğu çalışmada suça sürüklenen çocukların (%30'unun) suça sürüklenmeyenlere (%13,3) oranla ailelerinde daha fazla fiziksel şiddete tanık oldukları bulgusu saptanmıştır. Yine Sarı (2017)'nin sağlık tedbir kararı alınan çocukla ilgili yapmış olduğu çalışmada, haklarında sağlık tedbir kararı alınan çocukların %63,6'sının ailelerinden sözel şiddet, %38,2'sinin de ailelerinden fiziksel şiddet gördükleri, kontrol grubunda bu oranın sözel şiddet açısından %18,2, fiziksel şiddet açısından %7,3 olduğu saptanmıştır. Bizim çalışmamızda ebeveynlerinden sözel şiddet görenlerin oranı %68,7 ve fiziksel şiddet görenlerin oranı %62,7 olup araştırmamıza katılan bireylerin yukarıda belirtilen diğer 2 çalışmadaki olgulardan daha fazla oranda sözel ve fiziksel şiddet mağduru oldukları anlaşılmakta, bu da ebeveyn şiddetinin çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Tablo 8. Çocuğun Aile Üyeleri ve Arkadaşları İle İletişimlerine İlişkin Bilgiler

		N	%
Aile ile telefonda görüşme sıklığı	7-15 gün arası	8	11,9
	15 gün-1 ay arası	11	16,4
	1-3 ay arası	6	9,0
	Her ihtiyaç olduğunda	27	40,3
	Hiçbir zaman	15	22,4
Aile ile yüz yüze görüşme sıklığı	1-3 ay arası	24	35,8
	3-6 ay arası	13	19,4
	6 ay-1 yıl arası	8	11,9
	1 yıl ve daha fazla	7	10,4
	Hiçbir zaman	15	22,4
Çocuğun annesi ile ilişkisi	Çok iyi	8	11,9
	İyi	10	14,9
	Normal	20	29,9
	Kötü	20	29,9
	Çok kötü	9	13,4
Çocuğun babası ile ilişkisi	Çok iyi	5	7,5
	İyi	10	14,9
	Normal	9	13,4
	Kötü	26	38,8
	Çok kötü	17	25,4
Çocuğun kardeşleri ile ilişkisi	Çok iyi	11	17,2
	İyi	19	29,7
	Normal	9	14,1
	Kötü	25	39,1
Çocuğun arkadaşları ile ilişkisi	Çok iyi	14	20,9
	İyi	27	40,3
	Normal	14	20,9
	Kötü	12	17,9

Kurum bakımı altında olan çocukların 27'sinin (%40,3) her ihtiyaç duyduğunda, 8'inin (%11,9) 7-15 gün arası, 11'inin (%16,4) 15 gün-1 ay arası, 6'sının (%9) 1-3 ay arası sürede ailesi ile telefonda görüştükleri, 15'inin (%22,4) ise hiçbir zaman ailesi ile telefon görüşmesi yapmadıkları; yine çocukların 24'ünün (%35,8) 1-3 ay arası, 13'ünün (%19,4) 3-6 ay arası, 8'inin (%11,9) 6 ay-1 yıl arası, 7'sinin (%10,4) 1 yıldan daha fazla süre içerisinde ailesi ile yüz yüze görüştükleri, 15'inin (%22,4) ise hiçbir zaman ailesi ile yüz yüze görüşmedikleri

görülmüştür.

Çocukların annesi, babası, kardeşleri ve arkadaşları ile ilişki düzeylerine bakıldığında; annesi ile ilişkisi bakımından 8'inin (%11,9) çok iyi, 10'unun (%14,9) iyi, 20'sinin (%29,9) normal, 20'sinin (%29,9) kötü, 9'unun (%13,4) ise çok kötü olduğu; babası ile ilişkisi bakımından, 5'inin çok iyi (%7,%), 10'unun (%14,9) iyi, 9'unun (%13,4) normal, 26'sının (%38,8) kötü, 17'sinin (%25,4) çok kötü olduğu; kardeşleri ile ilişkisi bakımından, 11'inin (%17,2) çok iyi, 19'unun (%29,7) iyi, 9'unun (%14,1) normal, 25'inin (%39,1) kötü olduğu; arkadaşları ile ilişkisi bakımından, 14'ünün (%20,9) çok iyi, 27'sinin (%40,3) iyi, 14'ünün (%20,9) normal, 12'sinin (%17,9) kötü olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Çocukların Kurum Bakımına Alınmalarına ilişkin Bilgiler

		N	%
Kurum alınma nedeni	Anne-babanın ayrılması veya vefatı	20	29,9
	Diğer	47	70,1
Kurum bakımı öncesi kimin yanında kaldığı	Anne	21	31,3
	Akraba	15	22,4
	Anne-Baba	13	19,4
	Baba	10	14,9
	Sokak	8	11,9
5395 ÇKK kapsamında uygulanan tedbir kararı süresi	0-1 yıl	29	43,3
	1-2 yıl	23	34,3
	3 yıl ve daha fazla	15	22,4

ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında olan çocuklardan 20'si (%29,9) anne babasının ayrılması ya da ebeveynlerinden birinin vefat etmesi nedeniyle kurum bakımına alındığı, 47'si (%70,1) ise ihmal, ekonomik nedenler vb. nedenlerden dolayı kurum bakımına alındıkları, kurum bakımına alınmadan önce 21'inin (%31,3) annesinin yanında, 15'inin (%22,4) akrabasının yanında, 13'ünün (%19,4) anne-babasının yanında, 10'unun (%14,9) babasının yanında, 8'inin (%11,9) ise sokaklarda kaldığı görülmüştür. ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında olan çocuklardan 29'un (%43,3) 0-1 yıl içerisinde, 23'ü (%34,3) 1-2 yıl içerisinde, 15'i ise (%22,4) 3 yıl ve daha fazla süre önce kurum bakımına yerleştirildiği belirtmiştir. Araştırmamıza katılan olguların 47'sinin (%70) kurum bakımına alınmadan önce suça sürüklendikleri anlaşılmıştır. ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında olan çocuklardan 67'sinin (%100) bakım tedbir kararının olduğu, 4'ünün (%6) danışmanlık tedbir kararının olduğu, 4'ünün (%6) eğitim tedbir kararının olduğu, 5'inin de (%7,5) sağlık tedbir kararının olduğu, çocukların 29'ünün (%43,3) 0-1 yıldan beridir, 23'ünün (%34,3) 1-2 yıldır, 15'inin (%22,4) ise 3 yıldan fazladır kurum bakımında oldukları görülmüştür.

Tablo 10. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarına Dair Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maximum
Aile aidiyet ölçeği	41,73	12,617	21,0	66,0
Kendilik alt boyutu	29,82	10,128	12,0	49,0
Aidiyet alt boyutu	11,82	3,433	5,0	19,0
EABE Anne	40,01	18,852	12,0	75,0
EABE Anne güven	13,46	7,892	4,0	28,0
EABE Anne iletişim	12,69	5,865	4,0	26,0
EABE Anne yabancılaşma	13,87	7,143	4,0	28,0
EABE Baba	35,91	21,583	12,0	84,0
EABE Baba güven	11,90	8,532	4,0	28,0
EABE Baba iletişim	11,60	6,733	4,0	28,0
EABE Baba yabancılaşma	12,42	7,899	4,0	28,0
EABE Arkadaş	58,06	14,380	15,0	81,0
EABE Arkadaş güven	20,30	6,620	4,0	29,0
EABE Arkadaş iletişim	17,40	5,784	4,0	28,0
EABE Arkadaş yabancılaşma	20,28	5,830	4,0	28,0

Ebeveyn ve Akrana Bağlanma Envanteri- kısa formu (EABE) ölçeğinde, ölçek maddelerinin toplamıyla elde edilen puanın yüksekliği güvenli bağlanmaya vurgu yapmaktadır, elde edilen puanlar ortalama açısından düşük-yüksek olarak nitelendirilerek ortalamanın üstünde olan puanların güvenli bağlanmayı, ortalamanın altındaki puanların ise güvensiz bağlanmayı işaret ettiği varsayılmaktadır (Kala, 2015: 36 ve P, Balcı, 2011: 34).

Aile aidiyeti ölçeğinde ölçek maddelerinin toplamı aile aidiyeti toplam puanını vermekte olup elde edilen puan yükseldikçe aile aidiyeti de artmaktadır (Mavili vd., 2014: 40).

Çalışmaya katılan çocukların Aile Aidiyet Ölçeğine vermiş oldukları yanıtların ortalama puan değeri toplam ölçek puan değerinin yarısından daha düşük olduğu, bu kapsamda olguların genel ortalama açısından düşük aile aidiyetine sahip oldukları; yine EABE Anne, EABE Baba ve EABE Arkadaş ölçeğine vermiş oldukları yanıtların ortalama puan değeri Anne ve Baba kapsamında toplam ölçek puanının yarısından daha düşük olduğu, arkadaş kapsamında da ortalama puan değerinden fazla olduğu; bu kapsamda ortalama açısından değerlendirildiğinde anne ve baba'ya güvensiz bağladıkları, arkadaşlarına ise ebeveynlerine göre daha da güvenli bağlandıkları anlaşılmaktadır. Olgular tek tek değerlendirildiğinde 67'şinin annesine bağlanma puanının toplam ölçek puan ortalamasının üstünde olduğu, 21'inin babasına bağlanma puanının toplam ölçek puan ortalamasının üstünde olduğu, 55'inin de arkadaşlarına bağlanma puanının ölçek puan ortalamasının üstünde olduğu anlaşılmaktadır.

Gelişim sürecinde ebeveyni ile mesafeli ilişkileri olan ya da belirli bir süre bakım vereni ile kopmalar yaşayan çocuk güvensiz bağlanma tarzı geliştirebilir (Özgür, 2011: 103).

Şubaşı (2015)'nın kurum bakımında kalan ile aileleri yanında kalan ergenlerin bağlanma ilişkilerini araştırdığı 30 ergenin deney grubu 31 ergenin ise kontrol grubu olarak katılım sağlandığı çalışmada kurum bakımında kalan bireylerin Anne Güven ortalaması 18.63, iletişim ortalaması 16.4, yabancılaşıma 17.43 olmak üzere toplam bağlanma puanı 48.68; Baba Güven ortalaması 18.54, iletişim ortalaması 16.18, yabancılaşıma 16.0 olmak üzere toplam bağlanma puanı 52.36 olarak bulmuş ve kurum bakımında kalan ergenlerin ailesi yanında kalan ergenlere göre bağlanmalarının daha güvensiz olduğu sonucuna varmıştır. Bizim çalışmamızda ergenlerin Anne Güven ortalaması 13.46, iletişim ortalaması 12.69, yabancılaşıma 13.87 olmak üzere toplam bağlanma puanı 40.01; Baba Güven ortalaması 11.90, iletişim ortalaması 11.60, yabancılaşıma 12.42 olmak üzere toplam bağlanma puanı 35.91 olarak bulunmuştur. Subaşının çalışmasındaki ergenlerin almış olduğu toplam puan EABE ölçek puan ortalaması olan 42'in üzerinde iken, bizim çalışmamızda anne açısından 40, baba açısından 35,91 ölçek puan ortalamasının oldukça altındadır. Bu bulgulardan yola çıkarak kurum bakımında korunma ve bakım altında olan suça sürüklenen çocukların yine kurum bakımında olan ancak suça sürüklenmeyen çocuklara oranla anne ve babalarına bağlanma düzeylerinin onlardan oldukça düşük olduğu ve onlara göre anne ve babalarına daha güvensiz bağlandıkları sonucuna varabiliriz.

Yine Afşin (2017)'in Suça Sürüklenen Çocuklar ile Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları, Bağlanma Stilleri ve Benlik Algılarının İncelenmesi konulu araştırmasında cezaevinde tutuklu-hükümlü 102 suça sürüklenen çocuk ve ortaöğrenimine devam eden 108 suça sürüklenmeyen çocuk ile yapmış olduğu araştırmasında; suça sürüklenen ve cezaevinde tutuklu- hükümlü olarak kalan bireylerin Anne Güven ortalaması 21.32, iletişim ortalaması 20.30, yabancılaşıma 16.53 olmak üzere toplam bağlanma puanı 58.15; Baba Güven ortalaması 19,43, iletişim ortalaması 19.61, yabancılaşıma 16.28 olmak üzere toplam bağlanma puanı 55.32 olarak bulunmuştur. Bu bulgulardan yola çıkıldığında çalışmamızdaki kurum bakımında kalan çocukların cezaevinde tutuklu-hükümlü olan çocuklara oranla anne ve babalarına bağlanma düzeylerinin onlardan oldukça düşük olduğu ve onlara göre anne ve babalarına daha güvensiz bağlandıkları sonucuna varabiliriz.

Tablo 11. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Cinsiyetler Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Kız		Erkek		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	38,67	12,802	42,86	12,492	-1,209	0,231
Kendilik alt boyutu	28,39	9,617	30,35	10,355	-0,699	0,487
Aidiyet alt boyutu	10,28	3,801	12,39	3,141	-2,301	0,025
EABE Anne	35,17	14,189	41,80	20,133	-1,503	0,140
EABE Anne güven	10,67	6,020	14,49	8,294	-2,068	0,045
EABE Anne iletişim	13,17	5,227	12,51	6,124	0,404	0,688
EABE Anne yabancılaşma	11,33	5,179	14,80	7,575	-2,123	0,039
EABE Baba	30,22	18,779	38,00	22,338	-1,315	0,193
EABE Baba güven	10,50	7,733	12,41	8,827	-0,809	0,421
EABE Baba iletişim	9,61	5,403	12,33	7,069	-1,476	0,145
EABE Baba yabancılaşma	10,11	7,087	13,27	8,080	-1,461	0,149
EABE Arkadaş	55,11	13,173	59,14	14,779	-1,018	0,313
EABE Arkadaş güven	19,89	6,342	20,45	6,776	-0,305	0,761
EABE Arkadaş iletişim	16,11	5,444	17,88	5,887	-1,110	0,271
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,00	6,571	20,76	5,532	-1,094	0,278

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aidiyet alt boyutu, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre, erkeklerin aidiyet alt boyutu, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları kızlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Cinsiyet, yaş ve bazı değişkenler açısından aile aidiyeti arasında çalışmalar yapılmıştır. King ve Boyd (2016)'un yapmış oldukları çalışmada kızların erkeklere, genç yaştaki ergenlerin daha büyük yaştaki ergenlere göre daha fazla aile aidiyetine sahip oldukları sonucuna varmış olup bu sonuç bulgumuzu destekler niteliktedir.

Karakuş (2012)'un ergenler üzerine yapmış olduğu araştırma ise bağlanma açısından sonuçlarımızı destekler niteliktedir. Karakuş'un Konya ilinde ortaöğrenime devam eden 581 ergen ile yapmış olduğu araştırmada da erkeklerin güvenli bağlanma puan ortalaması kızların puan ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Yine A. Yüksel (2016)'nın da önce kurum bakımında kalmış olan yetişkinlerde bağlanma biçimleri ve yaşadıkları ruhsal sorunları üzerine yapmış olduğu çalışmada kadınların erkeklere oranla güvensiz bağlanma puan ortalaması erkeklerin puan ortalamasına göre daha yüksek bulunmuştur.

Doğan (2016)'nın 6061 ergen'e Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu (EABE) ölçeğini uygulayarak anne ve babaya bağlanma düzeylerinin cinsiyet ve coğrafi bölgelere göre incelediği araştırmasında ise erkek öğrencilerin bağlanma puanlarının kız öğrencilere göre anlamlı derecede daha düşük olduğu bulgusunu ortaya çıkarmıştır.

Nikiforu vd., (2013) tarafından yapılan çalışmada anne ve babaya düşük bağlanma zorbalık ve mağdur olma ile açıklanmış ve çalışmalarında bu bağın kızlarda daha güçlü olduğu ortaya çıkarılmıştır (Doğan, 2016: 416). Araştırmamız sonuçları ile örtüşen bu bulgu araştırmamıza katılan kız çocukların aileleri ile ilişkilerinin erkelere göre daha örseleyici olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 12. Suça Sürüklenen Çocukların İlk Suça Sürüklenme Yaşları İle Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

		Ortalama	Std. Sapma	F	p	Fark
İlksuça sürüklenme yaşı	İlköğretim terk	12,85	1,772			
	İlköğretim mezunu/lise terk	14,50	1,509			
	6. Sınıf	13,08	1,621	2,791	0,034	1<2,5
	9. Sınıf	13,04	2,010			
	10. Sınıf	14,88	2,031			
Suça sürüklenme sayısı	İlköğretim terk	10,69	13,174			
	İlköğretim mezunu/lise terk	2,60	1,713			
	6. Sınıf	4,50	3,477	0,911	0,463	-
	9. Sınıf	9,00	15,795			
	10. Sınıf	15,13	34,440			

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda, suça sürüklenme sayısı ortalaması bakımından devam ettiği sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta ($p>0,05$) iken ilk suça sürüklenme yaşı ortalaması bakımından devam ettiği sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ilköğretim terk olanların ilk suça sürüklenme yaşı ortalaması ilköğretim mezunu/lise terk ve 10. sınıftakilere göre anlamlı derecede daha düşüktür.

Çocuğun eğitim hayatına devam etmesi onu sokağın risklerinden korumaktadır. Araştırmaya katılan çocukların erken yaşta eğitimi yarıda keserek sokağın risklerine açık oldukları bu nedenle eğitimlerine devam edenlere oranla daha erken yaşta suça sürüklandıkları düşünülmektedir.

Tablo 13. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Okula Devamlılık Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Mezun		Devam		Terk		F	p	Fark
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
Aile aidiyet ölçeği	39,80	13,240	41,21	12,866	44,47	11,898	0,497	0,611	-
Kendilik alt boyutu	29,10	10,038	29,45	10,350	31,33	10,090	0,215	0,807	-
Aidiyet alt boyutu	10,70	3,974	11,76	3,252	12,73	3,555	1,071	0,349	-
EABE Anne	46,70	17,544	38,10	18,852	40,93	19,822	0,861	0,428	-
EABE Anne güven	15,10	7,430	13,10	8,002	13,40	8,262	0,255	0,775	-
EABE Anne iletişim	13,90	5,934	11,88	5,915	14,13	5,643	1,069	0,349	-
EABE Anne yabancılaşma	17,70	7,364	13,12	6,939	13,40	7,229	1,740	0,184	-
EABE Baba	29,70	19,368	37,62	21,963	35,27	22,480	0,545	0,583	-
EABE Baba güven	9,20	7,361	12,69	8,981	11,47	8,052	0,694	0,503	-
EABE Baba iletişim	11,50	7,352	11,93	6,557	10,73	7,206	0,171	0,843	-
EABE Baba yabancılaşma	9,00	6,254	13,00	7,951	13,07	8,606	1,104	0,338	-
EABE Arkadaş	56,00	18,141	58,86	14,122	57,20	13,170	0,189	0,828	-
EABE Arkadaş güven	19,40	8,168	20,50	6,197	20,33	7,108	0,109	0,897	-
EABE Arkadaş iletişim	16,30	6,550	18,19	5,705	15,93	5,457	1,057	0,353	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,50	7,075	20,17	5,729	21,13	5,540	0,252	0,778	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından okula devam edip etmemeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmamızda eğitim seviyeleri, okula devam edip etmemeleri ve ders başarı seviyeleri ile suça sürüklenme yaşı ve suça sürüklenme sayısı ile aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ancak araştırmamızdaki çocukların eğitim ile ilgili durumlarına bakıldığında 67 olgudan, 20 sinin örgün öğrenime devam ettiği, 24'ünün öğrenimini yarıda kestiği, 23'ünün ise açıköğretim kaydının bulunduğu; yine çocuklardan sadece 4'ünün derslerin iyi olduğu, geriye kalan 63 kişinin derslerinin orta, kötü ve çok kötü olduğu görülmektedir. Eğitimin bireylerin toplumsallaşması, kendini geliştirmesi ve bireyin toplumsal norm ve değerleri benimsemesi, noktasında oldukça önemli etkisi bulunmaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda çocukların örgün öğrenimlerine devam etme oranının ve ders başarı seviyelerinin düşük olması onların okuldan uzaklaşmasına dolayısıyla suça sürüklenmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 14. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Devam Edilen Sınıflar Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

		Ort.	S.S.	F	p	Fark
Aile aidiyet ölçeği	İlköğretim terk	45,62	12,440	1,321	0,272	-
	Lise terk	37,10	11,902			
	6. Sınıf	39,83	13,537			
	9. Sınıf	40,38	12,289			
	10. Sınıf	48,13	12,311			
Kendilik alt boyutu	İlköğretim terk	32,92	10,267	1,623	0,180	-
	Lise terk	26,20	9,343			
	6. Sınıf	28,50	10,775			
	9. Sınıf	28,25	9,821			
	10. Sınıf	36,00	9,118			
Aidiyet alt boyutu	İlköğretim terk	12,69	3,119	0,814	0,521	-
	Lise terk	10,30	4,165			
	6. Sınıf	11,33	3,229			
	9. Sınıf	12,13	3,443			
	10. Sınıf	12,13	3,357			
EABE Anne	İlköğretim terk	52,31	17,575	2,934	0,028	1>2,3,4
	Lise terk	33,80	16,745			
	6. Sınıf	33,83	19,899			
	9. Sınıf	36,21	16,832			
	10. Sınıf	48,50	19,354			
EABE Anne Güven	İlköğretim terk	18,31	6,848	3,273	0,017	1>2
	Lise terk	9,50	6,346			
	6. Sınıf	11,42	8,607			
	9. Sınıf	12,04	7,765			
	10. Sınıf	17,88	6,175			
EABE Anne İletişim	İlköğretim terk	16,23	5,932	2,473	0,054	-
	Lise terk	11,70	4,785			
	6. Sınıf	10,58	4,907			
	9. Sınıf	11,42	5,956			
	10. Sınıf	15,13	5,963			
EABE Anne Yabancılaşma	İlköğretim terk	17,77	6,870	1,599	0,186	-
	Lise terk	12,60	7,849			
	6. Sınıf	11,83	7,685			
	9. Sınıf	12,75	5,705			
	10. Sınıf	15,50	8,734			
EABE Baba	İlköğretim terk	31,31	20,163	1,345	0,263	-
	Lise terk	32,60	19,352			
	6. Sınıf	43,00	25,902			
	9. Sınıf	32,25	19,191			
	10. Sınıf	47,88	24,462			
EABE Baba Güven	İlköğretim terk	9,54	7,172	1,659	0,171	-
	Lise terk	10,50	7,292			
	6. Sınıf	14,33	10,021			
	9. Sınıf	10,63	7,955			
	10. Sınıf	17,63	9,884			
EABE Baba İletişim	İlköğretim terk	10,77	7,224	0,986	0,422	-
	Lise terk	10,40	5,254			
	6. Sınıf	13,58	7,501			
	9. Sınıf	10,50	6,352			
	10. Sınıf	14,75	7,479			

Tablo 14'ün devamı

EABE Baba Yabancılaşma	İlköğretim terk	11,00	7,800	0,928	0,454	-
	Lise terk	11,70	8,084			
	6. Sınıf	15,08	9,060			
	9. Sınıf	11,13	6,918			
	10. Sınıf	15,50	8,976			
EABE Arkadaş	İlköğretim terk	55,62	15,888	0,574	0,683	-
	Lise terk	59,30	14,469			
	6. Sınıf	59,08	14,896			
	9. Sınıf	56,29	14,091			
	10. Sınıf	64,25	13,307			
EABE Arkadaş Güven	İlköğretim terk	19,85	6,743	0,207	0,934	-
	Lise terk	20,70	8,274			
	6. Sınıf	21,33	7,620			
	9. Sınıf	19,54	5,308			
	10. Sınıf	21,25	7,611			
EABE Arkadaş İletişim	İlköğretim terk	16,08	6,525	1,161	0,337	-
	Lise terk	16,40	5,602			
	6. Sınıf	19,17	2,823			
	9. Sınıf	16,67	6,657			
	10. Sınıf	20,38	4,689			
EABE Arkadaş Yabancılaşma	İlköğretim terk	19,31	7,123	0,963	0,434	-
	Lise terk	22,00	3,859			
	6. Sınıf	18,58	6,230			
	9. Sınıf	20,08	5,548			
	10. Sınıf	22,88	5,793			

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne iletişim, EABE anne yabancılaşma, EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim, EABE baba yabancılaşma, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven, EABE arkadaş iletişim ve EABE arkadaş yabancılaşma alt boyut ortalamaları bakımından devam edilen sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakta ($p>0,05$) iken EABE anne ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları bakımından devam edilen sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, ilköğretim terk olanların EABE anne ortalaması lise terk, 6.sınıf ve 9.sınıftakilere göre ve ilköğretim terk olanların EABE anne güven ortalaması lise terklere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksektir. Buradan yola çıkarak araştırmamız kapsamında bulunan illerdeki ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların eğitim durumu ile anne bağlanma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki bulunmuştur.

Subaşı (2015) tarafından kurum bakımında kalan ergenlerin bağlanma ilişkilerini araştırdığı çalışmada da ergenlerin eğitim seviyesi düştükçe anne bağlanma puanının arttığı bulgusu elde edilmiştir.

Yine Aslantürk ve Saruç (2018) tarafından gelişimsel geriliği olan çocukların annelerinin bağlanma biçimlerini değerlendirdikleri araştırmada ilköğretim mezunu annelerin güvenli

bağlanma puanı üniversite mezunu annelerin puanından daha fazla olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 15. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Ders Başarısı Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Orta/iyi		Kötü		Çok kötü		F	p	Fark
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
Aile aidiyet ölçeği	40,92	13,224	43,19	11,842	39,27	14,100	0,464	0,631	-
Kendilik alt boyutu	29,58	10,721	31,13	9,380	26,55	11,067	0,843	0,435	-
Aidiyet alt boyutu	11,33	3,460	12,06	3,464	12,18	3,488	0,375	0,689	-
EABE Anne	40,92	20,009	39,72	18,343	38,91	19,450	0,049	0,952	-
EABE Anne güven	13,29	7,997	13,78	7,807	12,91	8,619	0,057	0,945	-
EABE Anne iletişim	13,25	6,609	12,44	5,599	12,18	5,307	0,176	0,839	-
EABE Anne yabancılaşma	14,38	7,228	13,50	7,053	13,82	7,833	0,100	0,905	-
EABE Baba	30,92	16,571	41,03	24,228	31,91	21,487	1,773	0,178	-
EABE Baba güven	9,92	7,150	13,78	9,076	10,73	9,231	1,556	0,219	-
EABE Baba iletişim	10,33	4,594	12,97	7,605	10,36	7,737	1,282	0,284	-
EABE Baba yabancılaşma	10,67	7,233	14,28	8,573	10,82	6,509	1,744	0,183	-
EABE Arkadaş	58,00	13,759	57,44	14,817	60,00	15,601	0,127	0,881	-
EABE Arkadaş güven	20,67	6,585	19,78	6,894	21,00	6,356	0,192	0,826	-
EABE Arkadaş iletişim	17,25	5,527	17,34	5,677	17,91	7,092	0,051	0,951	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	20,08	5,594	20,16	6,128	21,09	5,924	0,124	0,884	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından ders başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların ders başarı durumlarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış ancak annesi ortaokul ve üstü seviye eğitim seviyesine sahip olan çocukların aidiyet ve anne bağlanma puanlarının annesi ilköğretim ve daha alt seviyede eğitim seviyesine sahip olanlardan daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Sumbas ve Sezer (2017) tarafından ortaokula devam eden öğrencilerin bağlanma düzeylerini inceledikleri çalışmalarında teşekkür ve takdir belgesi almış olan çocukların herhangi bir zayıf bulunmayan ve dersleri zayıf olan öğrencilere göre güvenli bağlanma düzeylerinin anlamlı derecede daha yüksek olduklarını tespit etmişlerdir (Sumbas ve Sezer, 2017: 300).

Araştırmaya katılan çocukların 63'ünün (%94) ders başarı seviyesi orta ve daha kötü seviye düzeyindedir. Çocukların ders başarı düzeyi durumlarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış olmasının sebebi olguların neredeyse tamamına yakınının ders başarı seviyelerinin düşük olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 16. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Disiplin Cezası Alma Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Var		Yok		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	38,30	11,800	44,51	12,725	-2,053	0,044
Kendilik alt boyutu	26,67	9,230	32,38	10,218	-2,375	0,021
Aidiyet alt boyutu	11,63	3,728	11,97	3,219	-0,400	0,690
EABE Anne	34,40	16,949	44,57	19,302	-2,263	0,027
EABE Anne güven	10,70	7,188	15,70	7,813	-2,700	0,009
EABE Anne iletişim	11,87	5,923	13,35	5,813	-1,031	0,306
EABE Anne yabancılaşma	11,83	6,063	15,51	7,596	-2,154	0,035
EABE Baba	32,90	21,379	38,35	21,728	-1,029	0,308
EABE Baba güven	10,90	8,648	12,70	8,468	-0,858	0,394
EABE Baba iletişim	10,63	6,820	12,38	6,651	-1,056	0,295
EABE Baba yabancılaşma	11,37	7,476	13,27	8,228	-0,981	0,330
EABE Arkadaş	58,03	12,995	58,08	15,591	-0,013	0,989
EABE Arkadaş güven	20,33	6,456	20,27	6,838	0,038	0,969
EABE Arkadaş iletişim	17,63	6,446	17,22	5,271	0,291	0,772
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,90	5,208	20,59	6,344	-0,482	0,631

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından disiplin cezası alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre, disiplin cezası almayanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları disiplin cezası alanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Araştırmamızda eğitim düzeyi, okula devamlılık ve ders başarısı ile ölçekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamakta fakat çocuğun okulda disiplin cezası alıp almama durumuna göre aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından disiplin cezası alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Aidiyet duygusunun öğrencinin motivasyonu ve akademik başarısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Aidiyet duygusu fazla olan bireylerin okulundan doyum sağlama seviyelerinin de yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Goodenow ve Grady,1993; Solomon, Watson, Battistich, Schaps, ve Delluchi, 1996; Osterman,2000'den aktaran Duru ve Balkıs 2015). Araştırmamızda elde edilen

bulgu davranış sorunlarının güvensiz bağlanma kaynaklı olabildiği yöndeki görüşü destekler niteliktedir(Elgar vd., 2003: 35).

Subaşı (2015)'nın kurumda kalan ergenlerin bağlanma ilişkileri hususunda yapmış olduğu araştırmada çocukların eğitim durumu ile anne bağlanma puanı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, çocuğun eğitim seviyesi düştükçe anne bağlanma puanının arttığı bulgusu elde edilmiştir.

Orta çocukluk dönemi okula başlama, uyum, akademik başarı açısından oldukça önemli olup güvenli bağlanmanın okul değişikliği ve uyum noktasında önemli etkisi yer almaktadır (Granot ve Mayselles, 2001'den aktaran Sümer ve Şendağ, 2009: 87).

Araştırmamızda çıkan sonuç literatür çalışmalarıyla örtüşmekte olup bakım verenler ile oluşan güvenli bağlanma bireyin okula uyumunu ve okulda problemler ile baş edebilme becerisini artırmaktadır.

Araştırmamız bulguları diğer çalışmalar ile değerlendirildiğinde öğrenim düzeyi, okul başarısı, okula devamlılık ve okuldan kaçmanın suça sürüklenme ile arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir (Kızmaz, 2004). Katılımcılardan 20'sinin (%29,9) örgün öğrenime devam ettiği, %70'1'inin örgün öğrenimden koptuğu, 23'ünün (%34,3) açıköğretime devam ettiği, 24'ünün (%35,8) ise okul terk olduğu, okul ders başarıları açısından değerlendirildiğinde 32 kişi (%47,8) derslerindeki başarıyı kötü, 20 (%29,9) kişi orta, 11 kişi (%16,4) çok kötü ve 4 kişi (%6)de iyi olarak değerlendirdiği, katılımcıların 49'unun (%73,1) sınıf tekrarı yapmadığı, 18'inin (%26,9) sınıf tekrarı yaptığı görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim durumları ile çocukların eğitim durumları yakından ilişkilidir, ebeveynlerin eğitim seviyelerinin düşük olması çocuklarının eğitim hayatlarını da olumsuz olarak etkilemektedir, suça sürüklenen çocuklarının çocukların büyük çoğunluğu eğitim hayatını devam ettiremeyenlerden oluşmaktadır (Acar vd, 2015). Okulun bireyleri olumsuz davranışlardan koruma ve suça karışmalarını engelleme gibi önemli işlevi vardır, araştırmaya katılanların %70'inin örgün öğrenime devam etmemesi onların suça sürüklenebilecekleri yöndeki literatürü destekler niteliktedir.

Tablo 17. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Düzenli Aktivite Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	36,57	10,269	44,09	12,982	-2,337	0,023
Kendilik alt boyutu	25,95	8,065	31,59	10,553	-2,171	0,034
Aidiyet alt boyutu	10,62	3,278	12,37	3,395	-1,978	0,052
EABE Anne	33,67	15,631	42,91	19,629	-2,067	0,044
EABE Anne güven	10,62	5,705	14,76	8,449	-2,352	0,022
EABE Anne iletişim	11,86	5,790	13,07	5,923	-0,780	0,438
EABE Anne yabancılaşma	11,19	6,047	15,09	7,330	-2,126	0,037
EABE Baba	34,05	18,909	36,76	22,846	-0,475	0,637
EABE Baba güven	11,52	7,594	12,07	9,002	-0,239	0,812
EABE Baba iletişim	10,90	5,709	11,91	7,189	-0,566	0,574
EABE Baba yabancılaşma	11,62	7,426	12,78	8,159	-0,556	0,580
EABE Arkadaş	59,76	13,345	57,28	14,905	0,652	0,517
EABE Arkadaş güven	20,52	6,918	20,20	6,554	0,187	0,852
EABE Arkadaş iletişim	18,05	4,748	17,11	6,226	0,613	0,542
EABE Arkadaş yabancılaşma	21,19	5,134	19,87	6,130	0,859	0,394

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları bakımından düzenli aktivite yapma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre, düzenli aktivite yapmayanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne, EABE anne güven ve EABE anne yabancılaşma ortalamaları düzenli aktivite yapanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Güvenli bağlanma ergenlerin kendisini güven içerisinde hissetmesini ve çeşitli ortamlarda sosyal beceriler sergilemesine olumlu yönde katkıda sağlar, sosyal beceri yetersizliği olan ergenler akran reddi, sınırlı sosyal aktiviteye katılım ve yalnızlık gibi olumsuz durumlar ile karşılaşabilir (Çetin ve A. Ersoy, 2017: 423). Sanatsal, sportif ve kültürel aktivitelere katılım sağlamak için kişinin sosyal becerilerinin yeterince gelişmiş olması gerekmektedir.

Çetin ve A. Ersoy (2017) tarafından ergenlerin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerine bağlanma güvenli arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında ergenlerin ebeveyn bağlanma puanları arttıkça olumlu sosyal davranışlarının arttığı bulgusu ortaya çıkmış olup elde edilen bulgu çalışmamızı destekler niteliktedir.

Çocukların suça sürüklenmeleri kapsamında yapılan çalışmalarda çocuğun sınırlı sosyal yeterliliğe sahip olması onun suça sürüklenmesinde önemli bir risk faktörü olduğunu vurgulamaktadır (Korkmaz ve Erden, 2010). Çalışmamızda 67 çocuktan sadece 21'i yaşamlarının belirli bir döneminde düzenli sosyal aktivite yaptıklarını belirtmişlerdir. Yine çalışmamızda düzenli bir sosyal aktivite yapma oranları değerlendirildiğinde düzenli aktivite yapanların düzenli aktivite yapmayanlar arasında istatistikler açıdan anlamlı fark olduğu, düzenli aktivite yapmayanların düzenli aktivite yapanlara göre daha fazla aile aidiyeti ve bağlanma puanına sahip oldukları bulunmuştur. Düzenli aktiviteye katılım sağlayanların çoğunun kurum bakımına alındıktan sonra kuruluştaki verilen düzenli aktiviteye katıldıkları gözlenmiştir.

Tablo 18. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Anne ve Babanın Birlikte Yaşama Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Birlikte yaşamıyor		Birlikte yaşıyor		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	42,15	12,693	40,00	12,649	0,548	0,585
Kendilik alt boyutu	29,74	10,232	30,15	10,082	-0,131	0,896
Aidiyet alt boyutu	12,30	3,334	9,85	3,236	2,391	0,020
EABE Anne	40,00	19,163	40,08	18,246	-0,013	0,990
EABE Anne güven	13,56	7,662	13,08	9,115	0,195	0,846
EABE Anne iletişim	12,65	6,116	12,85	4,896	-0,108	0,914
EABE Anne yabancılaşma	13,80	7,295	14,15	6,743	-0,161	0,873
EABE Baba	37,65	22,644	28,69	15,074	1,724	0,096
EABE Baba güven	12,52	8,948	9,31	6,143	1,533	0,137
EABE Baba iletişim	12,19	7,101	9,15	4,318	1,970	0,058
EABE Baba yabancılaşma	12,94	8,041	10,23	7,155	1,114	0,269
EABE Arkadaş	57,96	15,156	58,46	11,073	-0,111	0,912
EABE Arkadaş güven	20,30	6,646	20,31	6,775	-0,006	0,996
EABE Arkadaş iletişim	17,70	6,099	16,15	4,200	0,866	0,390
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,91	6,162	21,85	3,997	-1,078	0,285

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, aidiyet alt boyutu bakımından anne babanın birlikte yaşama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, birlikte yaşamayanların aidiyet alt boyutu puan ortalaması birlikte yaşayanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Aslantürk (2017) tarafından tek ebeveynli ve tam aileye sahip olan üniversite öğrencileri hakkında yapmış olduğu araştırmada tek ebeveynli aileye sahip bireylerin aile aidiyetinin tam aileye sahip olan bireylerden daha düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Bu durum bizim araştırmamıza göre zıt bir durumdur. Bizim araştırmamızdaki çocuklar kurum bakımı altında olan çocuklardır. Korunmaya muhtaç çocuklar, anne-babanın boşanması ya da ebeveynleri tarafından ihmal ve istismar edilmesi ya da ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi nedenlerden dolayı korunma altına alınabilmektedir. Ebeveynleri birlikte yaşayanların ebeveyni birlikte yaşamayanlara oranla aidiyetlerinin düşük olması çocukların ebeveynlerinden geçmişte zarar gördükleri ya da aile birlikteliği devam etmesine rağmen çocuklarını kurum bakımına vermeleri nedeniyle çocukların ailesine karşı olumsuz bir duygu yaşamasına neden olabileceği ile açıklanabilir.

Tablo 19. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Anne Eğitim Durumları Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İlkokul mezunu ve altı		Ortaokul mezunu ve üstü		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	39,61	12,301	44,52	12,693	-1,597	0,115
Kendilik alt boyutu	28,08	9,846	32,10	10,206	-1,632	0,108
Aidiyet alt boyutu	11,53	3,703	12,21	3,063	-0,802	0,426
EABE Anne	39,68	19,234	40,45	18,669	-0,163	0,871
EABE Anne güven	13,03	7,758	14,03	8,166	-0,515	0,608
EABE Anne iletişim	12,34	6,139	13,14	5,560	-0,547	0,586
EABE Anne yabancılaşma	14,32	7,440	13,28	6,819	0,587	0,559
EABE Baba	36,37	23,124	35,31	19,767	0,197	0,844
EABE Baba güven	11,71	9,001	12,14	8,026	-0,202	0,841
EABE Baba iletişim	12,03	7,269	11,03	6,038	0,594	0,554
EABE Baba yabancılaşma	12,63	8,122	12,14	7,731	0,252	0,802
EABE Arkadaş	59,53	14,863	56,14	13,739	0,955	0,343
EABE Arkadaş güven	20,84	6,664	19,59	6,609	0,767	0,446
EABE Arkadaş iletişim	18,03	5,577	16,59	6,045	1,010	0,316
EABE Arkadaş yabancılaşma	20,39	6,070	20,14	5,604	0,177	0,860

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından anne eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır

($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış ancak annesi ortaokul ve üstü seviye eğitim seviyesine sahip olan çocukların aidiyet ve anne bağlanma puanlarının annesi ilkokul ve daha alt seviyede eğitim seviyesine sahip olanlardan daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların %91'inin annesinin eğitim seviyesi ortaokul ve daha alt seviyede olup geriye kalan yüzde 9'unun ise eğitim seviyesi lise düzeyindedir. Eğitim seviyesinin artması ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli olmaları ve iletişim becerilerinde daha etkili olmaları beklenmektedir. Çocukların annelerinin eğitim durumlarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış olmasının sebebi araştırmaya katılan çocukların annelerinin tamamına yakınının eğitim seviyelerinin düşük olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Sumbas ve Sezer (2017) tarafından yapılan araştırmada annesi ortaokul mezunu olan çocuklar ile annesi üniversite mezunu olan çocuklar arasında annelerine güvenli bağlanma puanların arasında anlamlı farklılık olduğu annesi üniversite mezunu çocukların annelerine güvenli bağlanma puanlarının annesi ortaokul mezunu olanlardan daha fazla olduğu tespit edilmiş olup elde edilen bulgu araştırmamızı destekler niteliktedir. Araştırmamızda annesi üniversite mezunu olan çocuk bulunmamaktadır.

Tablo 20. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Baba Eğitim Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İlkokul terk		İlkokul mezunu		Ortaokul mezunu üzeri		ve F	p	Fark
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
Aile aidiyet ölçeği	38,70	15,144	42,81	12,794	42,08	11,778	0,381	0,685	-
Kendilik alt boyutu	27,40	12,240	30,77	10,622	30,00	9,029	0,392	0,678	-
Aidiyet alt boyutu	11,30	3,335	12,04	3,682	11,85	3,437	0,158	0,854	-
EABE Anne	36,20	21,725	38,88	18,058	42,96	19,421	0,545	0,583	-
EABE Anne güven	12,30	8,883	13,12	8,315	14,50	7,469	0,339	0,714	-
EABE Anne iletişim	10,60	5,502	11,92	5,098	14,08	6,590	1,596	0,211	-
EABE Anne yabancılaşma	13,30	8,782	13,85	6,631	14,38	7,435	0,087	0,917	-
EABE Baba	45,90	27,534	34,88	20,613	29,85	17,283	2,210	0,119	-
EABE Baba güven	15,20	11,053	11,62	7,995	9,42	6,912	1,866	0,164	-
EABE Baba iletişim	15,10	9,146	11,38	6,876	9,85	4,986	2,302	0,109	-
EABE Baba yabancılaşma	15,60	8,553	11,88	7,717	10,58	6,883	1,615	0,208	-
EABE Arkadaş	54,00	20,331	58,54	13,524	59,77	13,134	0,567	0,570	-
EABE Arkadaş güven	17,90	7,978	20,92	6,299	20,69	6,577	0,798	0,455	-
EABE Arkadaş iletişim	17,20	5,865	17,38	5,927	17,77	5,538	0,047	0,954	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	18,90	9,024	20,15	5,504	21,19	4,924	0,568	0,570	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından baba eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların babalarının eğitim durumlarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış ancak babası ilköğretim ve üstü seviyede eğitim seviyesine sahip olan çocukların aidiyet, anne bağlanma ve arkadaş bağlanma puanlarının babası ilköğretim terk seviyede eğitim seviyesine sahip olanlardan daha fazla olduğu

ortaya çıkmıştır.

Babası ilkokul terk eğitim seviyesine sahip olan çocukların ise baba bağlanma toplam ve alt boyut puanlarının babası ilkokul ve ortaokul seviyede eğitim seviyesine sahip olanlardan daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır

Hardway ve Fulign (2016)'un yapmış oldukları araştırmada ebeveynleri yüksek eğitim seviyesine sahip olan ergenlerin ebeveynlerine daha fazla aidiyet hissettikleri ortaya çıkmıştır.

Sumbas ve Sezer (2017) tarafından yapılan araştırmada araştırmaya katılan çocukların babalarının eğitim durumlarının çocukların babalarına karşı bağlanma düzeylerini etkilemediği tespit edilmiş olup elde edilen bulgu araştırmamız bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmamızda eğitim durumları açısından katılımcılardan sadece 8'inin ise babasının lise mezunu olduğu, üniversite mezunu olan baba olmadığı, buradan bakıldığında çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim seviyesinin düşük olması; ebeveynlik ve çocukla iletişim becerileri hususlarında yetersizlik oluşturabilecektir.

Araştırmaya katılan çocukların %90'ına yakınının babasının eğitim seviyesi ortaokul ve daha alt seviyede olup geriye kalan yüzde 10'unun ise eğitim seviyesi lise düzeyindedir. Eğitim seviyesinin artması ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli olmaları ve iletişim becerilerinde daha etkili olmaları beklenmektedir. Çocukların babalarının eğitim durumlarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış olmasının sebebi araştırmaya katılan çocukların babalarının tamamına yakınının eğitim seviyelerinin düşük olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Anne ve babaların eğitim seviyelerinin düşük olmasının da çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir (Acar vd. 2015).

Tablo 21. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile Ekonomik Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Çok İyi-İyi-Normal		Kötü-Çok Kötü		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	37,90	12,308	43,48	12,498	-1,701	0,094
Kendilik alt boyutu	26,86	9,227	31,17	10,326	-1,639	0,106
Aidiyet alt boyutu	11,05	3,598	12,17	3,335	-1,251	0,215
EABE Anne	40,10	18,878	39,98	19,049	0,023	0,981
EABE Anne güven	12,52	7,795	13,89	7,984	-0,655	0,515
EABE Anne iletişim	14,05	6,233	12,07	5,651	1,290	0,202
EABE Anne yabancılaşma	13,52	6,322	14,02	7,550	-0,263	0,794
EABE Baba	31,24	18,777	38,04	22,620	-1,201	0,234
EABE Baba güven	10,62	8,429	12,48	8,607	-0,825	0,412
EABE Baba iletişim	9,48	5,409	12,57	7,101	-1,770	0,081
EABE Baba yabancılaşma	11,14	6,552	13,00	8,446	-0,979	0,332
EABE Arkadaş	57,95	11,720	58,11	15,564	-0,041	0,967
EABE Arkadaş güven	21,90	5,999	19,57	6,820	1,350	0,182
EABE Arkadaş iletişim	16,43	5,879	17,85	5,750	-0,931	0,355
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,76	4,603	20,52	6,345	-0,492	0,624

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından aile ekonomik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Berk (2013: 511) “iş kaybı, başarısız evlilik, parasal gerilim ve başka gerginlik yaratıcılar, ana-baba bakımının duyarlılığını azaltarak, bağlanmayı dolaylı bir biçimde olumsuz etkileyebileceği” şeklinde görüş beyan etmiştir.

Ailenin ekonomik durumuna göre ölçekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çocukların aile aidiyetleri ve bağlanma stilleri bakımından ailenin ekonomik durumları arasında anlamlı farklılık bulunamamış olmasının sebebi çocukların ebeveynlerinin ekonomik durumları ne kadar iyi ya da ne kadar kötü de olsa onların ailesinin yanında olmayıp kurum bakımında kalmış olma durumu ile açıklanabilir. Çünkü çocukların tüm ihtiyaçları kurum tarafından karşılanmaktadır.

Çalışmamızdaki çocukların 46’sı (%68,7) ailelerinin ekonomik durumunun kötü ya da çok kötü olduğu, 21’inin (%31,3) ise orta ve üzeri olduğu; 17’sinin (%25,4) ailesinin Devlet Kurumu ya da Sivil Toplum kuruluşlarından yardım aldığı, 54’ünün (%80,6) ailesinin

akrabalarından destek almadığı gözlenmiştir. Çalışmamızdaki çocukların ailelerin sosyo-ekonomik şartlarının iyi olmaması, sosyo-ekonomik şartlarının çocuk suçluluğu üzerinde etkisinin olduğu görüşünü destekler niteliktedir.(Acar vd, 2015). Konu ile ilgili Teker (2010)'ın Ankara ilinde Çocuk-Gençlik Cezaevi ve Islah evinde 181 çocuk ile yapmış olduğu çalışmada çocukların, ailelerinin gelir düzeylerinin %44,2'si orta düzey, %26,5'i düşük ve %8,3'ü çok düşük gelir düzeyine sahip oldukları anlaşılmıştır. Yine Öğüt (2017)'ün suça sürüklenen ve sürüklenmeyen çocuklar üzerinde yapmış olduğu çalışmada suça sürüklenen bireylerin ailelerinin ekonomik durumlarının suça sürüklenmeyen bireylerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu, ailenin aylık geliri düştükçe suça sürüklenme oranının arttığı bulgusu saptanmıştır.

Tablo 22. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile Göç Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	41,06	12,889	42,38	12,507	-0,426	0,672
Kendilik alt boyutu	29,39	10,146	30,24	10,246	-0,338	0,737
Aidiyet alt boyutu	11,48	3,650	12,15	3,230	-0,787	0,434
EABE Anne	36,70	17,900	43,24	19,453	-1,430	0,157
EABE Anne güven	11,88	7,003	15,00	8,489	-1,644	0,105
EABE Anne iletişim	11,67	5,236	13,68	6,338	-1,413	0,162
EABE Anne yabancılaşıma	13,15	7,421	14,56	6,903	-0,804	0,424
EABE Baba	33,48	22,407	38,26	20,813	-0,905	0,369
EABE Baba güven	10,61	8,411	13,15	8,585	-1,223	0,226
EABE Baba iletişim	11,61	7,374	11,59	6,160	0,011	0,991
EABE Baba yabancılaşıma	11,27	7,934	13,53	7,821	-1,172	0,245
EABE Arkadaş	63,30	12,210	52,97	14,657	3,130	0,003
EABE Arkadaş güven	23,00	5,111	17,68	6,923	3,588	0,001
EABE Arkadaş iletişim	18,39	5,049	16,44	6,345	1,391	0,169
EABE Arkadaş yabancılaşıma	21,91	5,095	18,71	6,133	2,322	0,023

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven ve EABE arkadaş yabancılaşıma ortalamaları bakımından aile göç durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre, ailesi göç edenlerin EABE arkadaş, EABE arkadaş güven ve EABE arkadaş yabancılaşıma ortalamaları göç etmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Ailelerin göç yaşayıp yaşamama durumlarına göre çocukların aile aidiyetleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ailesi göç yaşamamış olan çocukların aile aidiyet, anne bağlanma ve baba bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu, ailesi göç etmemiş çocukların aile aidiyet ve anne güvenli bağlanma ve baba güvenli bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailesi göç yaşamış ergenlerin de arkadaş bağlanma puanları ailesi göç etmemiş çocuklardan daha fazla olduğu; ailesi göç etmiş çocukların ailesi göç etmemiş çocuklara oranla arkadaşlarına daha güvenli bağladıkları görülmektedir.

Göç fiziksel açıdan sadece bir yer değişikliği olmayıp sosyal boyutları olan bir olgudur ve göç kararı alınmasında etkisi olmayan ve isteksiz olan çocuklar risk altında olup ruhsal açıdan uyumsuzluk yaşamaktadırlar (Polat, 2007: 89).

Araştırmamızda ailesi göç yaşayan çocukların göç yaşamamış olan çocuklara göre aile aidiyetleri ve anne- babaya güvenli bağlanma puanlarının düşük olmasına rağmen arkadaşlarına güvenli bağlanma puanlarının artmış olması; ebeveynlerin göç nedeniyle çocuklarıyla ilgilenmek yerine iş bulma, geçim sıkıntısı, konut sorunu çözme, vb. bir çok problem ile uğraştıkları için çocukları üzerinde denetimlerini yitirmeleri ve bunun neticesinde çocukların ebeveynleri yerine daha çok arkadaşları ile sokakta vakit geçirmiş olma durumlarıyla açıklanabilir.

Suçta sürüklenen çocuklarda ailesinin göç etme durumu değerlendirildiğinde çalışmamızda çocukların %49'3 ünün göç ettiği bulunmuştur. Kunt (2003)'un Ankara-Keçiören Çocuk İslahevinde yapmış olduğu araştırmasında 89 olgunun %58,94'ünün göç ettiği, yine Gökbel Sönmez (2017)'in İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapmış olduğu araştırmada 158 olgunun %52,5'unun göç ettiğini, göçün suça sürüklenmede etkisinin olduğunu bulmuştur. Bireylerin suça sürüklenme nedenleri arasında göç önemli bir yer tutmaktadır. Kırsaldan kente göç eden ailenin dayanak gücü olmayıp yalnız başınadır, kent yaşamına uyum sağlamak zorundadır ancak ailenin yaşadığı yoksulluk onun kente uyumunu zorlaştırabilir, köydeki deneyimlediği tecrübeleri şehirde işe yaramadığı gibi çocuklarına rehberlik etmek ve onlar üzerinde denetim kurmak imkansızdır (Yörükoğlu, 2007: 213). Ebeveyn rehberliği ve denetiminden mahrum kalan birey kendisini arkadaş ortamında bulacak ve kendisini gruba ait hissedebilmek için onların dediğini yapacak ve onlara karşı olumlu duygular besleyecektir.

Tablo 23. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Anne Ruhsal Hastalık Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	40,95	13,140	42,04	12,642	-0,323	0,748
Kendilik alt boyutu	29,38	10,661	30,00	10,102	-0,228	0,820
Aidiyet alt boyutu	11,57	3,558	11,91	3,443	-0,369	0,713
EABE Anne	34,81	16,039	42,80	19,735	-1,748	0,087
EABE Anne güven	11,81	6,976	14,38	8,258	-1,312	0,196
EABE Anne iletişim	11,43	4,884	13,38	6,246	-1,260	0,212
EABE Anne yabancılaşıma	11,57	6,823	15,04	7,135	-1,867	0,066
EABE Baba	32,24	21,215	37,40	21,980	-0,898	0,372
EABE Baba güven	11,00	8,602	12,29	8,659	-0,564	0,574
EABE Baba iletişim	10,76	7,014	11,91	6,704	-0,639	0,525
EABE Baba yabancılaşıma	10,48	6,947	13,20	8,278	-1,307	0,196
EABE Arkadaş	60,19	13,673	56,98	14,882	0,838	0,405
EABE Arkadaş güven	20,90	5,440	19,82	7,082	0,619	0,538
EABE Arkadaş iletişim	18,33	5,902	17,00	5,808	0,864	0,391
EABE Arkadaş yabancılaşıma	20,95	5,626	20,04	6,007	0,583	0,562

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından anne ruhsal hastalık durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Literatür taramasında ebeveyninde ruhsal hastalık olan çocukların bağlanma stilleri hususunda yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Buldukoğlu ve Arkadaşları (2011) ülkemizde ruhsal hastalık tanısı olan anne-babaların çocuklarının durumlarını inceleyen bir çalışma olmadığını belirterek yapmış oldukları derleme çalışmasında bu tür ailede yetişen çocukların baş etme becerilerinin pek gelişmediği, zor hayat şartlarına dayanıklılıklarının az olduğu ve ruh sağlıklarının olumsuz olarak etkilendiği belirtilmiştir.

Araştırmamızda annesinde ruhsal hastalık olma durumunun çocukların aile aidiyetleri ve bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan herhangi ilişki bulunmamış olmakla birlikte annesinde ruhsal hastalık olmayan çocukların toplam aidiyet ölçeği ve alt boyutları, ile anne bağlanma toplam ölçeği ile alt boyutları ve baba bağlanma toplam ölçeği ve alt boyutları arasında farklılık bulunmaktadır. Buna göre annesinde ruhsal hastalık olmayanların Aile Aidiyet puanlarının daha fazla olduğu, yine annesinde ruhsal hastalık olmayanların anneye ve

babaya güvenli bağlanma puanlarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 24. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Baba Ruhsal Hastalık Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	39,73	13,915	41,55	12,237	-0,439	0,662
Kendilik alt boyutu	28,27	11,385	29,70	9,862	-0,425	0,672
Aidiyet alt boyutu	10,91	3,910	11,85	3,278	-0,837	0,406
EABE Anne	42,82	19,276	39,68	19,127	0,495	0,623
EABE Anne güven	15,73	7,926	13,08	7,830	1,020	0,312
EABE Anne iletişim	11,73	5,022	12,94	6,178	-0,611	0,543
EABE Anne yabancılaşma	15,36	8,286	13,66	7,098	0,704	0,484
EABE Baba	28,55	17,305	35,79	21,674	-1,040	0,302
EABE Baba güven	8,73	6,680	11,89	8,525	-1,356	0,192
EABE Baba iletişim	11,36	6,217	11,19	6,731	0,079	0,937
EABE Baba yabancılaşma	8,45	5,854	12,72	7,943	-1,683	0,097
EABE Arkadaş	67,91	8,191	55,64	14,778	3,837	0,001
EABE Arkadaş güven	23,73	3,319	19,47	7,062	3,053	0,005
EABE Arkadaş iletişim	20,73	5,002	16,49	5,763	2,264	0,027
EABE Arkadaş yabancılaşma	23,27	2,936	19,62	6,215	2,968	0,006

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE arkadaş, EABE arkadaş güven, EABE arkadaş iletişim ve EABE arkadaş yabancılaşma ortalamaları bakımından baba ruhsal hastalık durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, babasında ruhsal hastalık olanların EABE arkadaş, EABE arkadaş güven, EABE arkadaş iletişim ve EABE arkadaş yabancılaşma ortalamaları babasında ruhsal hastalık olmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Birincil ve ikincil bağlanma figürleri ile güven temelli oluşmayan bağlanma kişide güvensiz bağlanma biçimini meydana getirecektir. Ölüm, boşanma vb. gibi durumlar olmadıkça çocukların birincil bağlanma figürleri anneleri, ikincil bağlanma figürleri babalarıdır. Bağlanma figürlerinin amacı çocuğun çevreyi keşfedebileceği, gerektiğinde geri dönüşler yapabileceği güvenli bir ortam sunmaktır (Tüzün ve Sayar, 2006: 24), aksine bebeğin ihtiyaçları karşılanmaz ise güvenli bağlanması zarar görür (Levy vd., 1992: 92). Araştırmalar ailenin çocuk üzerindeki etkisi azaldıkça onun yerini arkadaşlarının doldurduğunu ve

arkadaşlarının çocuk üzerindeki anti-sosyal nitelikli etkisinin daha çok belirginleştiğini ortaya koymaktadır (Ereş, 2009: 91).

Yine Demir ve arkadaşları tarafından Ankara ilinde ergenlerin arkadaşları ile ilişkileri ve sapan davranışları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında ebeveynleri tarafından eleştirilen ergenlerin arkadaşları tarafından daha iyi anlaşıldıklarını düşündükleri ve arkadaşlarının kendilerini daha çok anladığını düşünen ergenlerin aile içinde çoğunlukla kavga ettikleri saptanmıştır (Demir vd., 2005: 104). Bağlanma figürlerinden olan anne ve babanın fiziksel ve ruhsal sorun yaşaması da onun çocuğuyla kaliteli vakit geçirmesine ve denetim kurmasına engel olur. Araştırmamızda babası ruhsal sorun yaşayan bireylerin ruhsal sorun yaşamayan bireylere göre arkadaşlarına karşı daha fazla güvenli bağlanma geliştirdikleri bulgusu onların ebeveynleri ile sorun yaşadıkları için arkadaşlarına bağlanmalarını artırdıkları görüşü ile açıklanabilir.

Tablo 25. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Evde Fiziksel ve Sözel Şiddet Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Var		Yok		t	p
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Aile aidiyet ölçeği	40,09	12,472	45,33	12,471	-1,597	0,115
Kendilik alt boyutu	28,63	10,333	32,43	9,373	-1,435	0,156
Aidiyet alt boyutu	11,33	3,092	12,90	3,948	-1,774	0,081
EABE Anne	38,00	18,743	44,43	18,779	-1,302	0,198
EABE Anne güven	12,85	7,831	14,81	8,047	-0,943	0,349
EABE Anne iletişim	12,39	5,821	13,33	6,053	-0,607	0,546
EABE Anne yabancılaşma	12,76	7,062	16,29	6,871	-1,911	0,060
EABE Baba	30,93	18,753	46,81	23,754	-2,952	0,004
EABE Baba güven	10,04	7,642	15,95	9,146	-2,758	0,008
EABE Baba iletişim	10,26	5,794	14,52	7,808	-2,237	0,033
EABE Baba yabancılaşma	10,63	6,929	16,33	8,627	-2,890	0,005
EABE Arkadaş	56,09	15,395	62,38	10,979	-1,685	0,097
EABE Arkadaş güven	19,35	6,737	22,38	5,987	-1,768	0,082
EABE Arkadaş iletişim	17,20	6,061	17,86	5,237	-0,432	0,667
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,43	6,246	22,14	4,374	-1,793	0,078

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, EABE baba, EABE baba güven, EABE baba

iletişim ve EABE baba yabancılaşma ortalamaları bakımından evde sözel şiddet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, evde sözel şiddet görmeyenlerin EABE baba, EABE baba güven, EABE baba iletişim ve EABE baba yabancılaşma ortalamaları evde sözel şiddet olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Balcı (2011)'nın madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin bağlanma stillerini araştırmış olduğu çalışmasında çocukluk çağı travması yaşamış olan ergenlerin yaşamamış olan ergenlere göre güvensiz bağlanma puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Ataerkil toplum yapısını ve kültürünü devam ettiren toplumumuzda çocuğun babası ile sınırları annesi göre daha kalın ve keskindir. Annenin çocuğu ile yaşamış olduğu sorun ne kadar şiddetli olursa olsun kısa sürelidir ve çocuğu çok incitici değildir. Bu nedenle çocuğun babası tarafından şiddet görmesi onu anne tarafından şiddet görmesinden daha fazla etkilemektedir. Bu nedenle olgular arasında annesinden şiddet görme durumlarına göre anne güven ve alt boyutları arasında herhangi bir fark görülmezken çocukların babasından şiddet görüp görmeme durumlarına göre bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmektedir.

Suçta sürüklenen ergenlerin geçmiş yaşantılarında ihmal edildikleri ve örselendikleri bilinmektedir (Uluğtekin, 1991). Aile içi şiddet, ihmal ve istismarın çocukların suça sürüklenmesindeki yeri önemlidir (Acar vd. 2015). Öğüt (2017)'ün yapmış olduğu çalışmada suça sürüklenen çocukların (%30'unun) suça sürüklenmeyenlere (%13,3) oranla ailelerinde daha fazla fiziksel şiddete tanık oldukları bulgusu saptanmıştır.

Yine Sarı (2017)'nin sağlık tedbir kararı alınan çocukla ile yapmış olduğu çalışmada, haklarında sağlık tedbir kararı alınan çocukların %63,6' sının ailelerinden sözel şiddet, %38,2'sinin de ailelerinden fiziksel şiddet gördükleri, kontrol grubunda bu oranın sözel şiddet açısından %18,2, fiziksel şiddet açısından %7,3 olduğu saptanmıştır. Bizim çalışmamızda ebeveynlerinden sözel şiddet görenlerin oranı %68,7 ve fiziksel şiddet görenlerin oranı %62,7 olup araştırmamıza katılan bireylerin yukarıda belirtilen diğer 2 çalışmadaki olgulardan daha fazla oranda sözel ve fiziksel şiddet mağduru oldukları anlaşılmakta, bu da ebeveyn şiddetinin çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Tablo 26. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Ailede Suça Karışma Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Var		Yok		t	p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.		
Aile aidiyet ölçeği	41,80	12,482	41,61	13,156	0,057	0,955
Kendilik alt boyutu	29,86	10,066	29,74	10,472	0,047	0,962
Aidiyet alt boyutu	11,80	3,501	11,87	3,375	-0,083	0,934
EABE Anne	38,61	18,940	42,70	18,806	-0,840	0,404
EABE Anne güven	13,14	7,984	14,09	7,850	-0,465	0,643
EABE Anne iletişim	11,95	5,595	14,09	6,237	-1,424	0,159
EABE Anne yabancılaşıma	13,52	7,350	14,52	6,842	-0,541	0,591
EABE Baba	38,41	22,474	31,13	19,335	1,318	0,192
EABE Baba güven	12,91	8,642	9,96	8,149	1,353	0,181
EABE Baba iletişim	12,36	6,898	10,13	6,291	1,296	0,200
EABE Baba yabancılaşıma	13,14	8,501	11,04	6,554	1,030	0,307
EABE Arkadaş	59,11	15,038	56,04	13,110	0,828	0,411
EABE Arkadaş güven	20,59	6,535	19,74	6,890	0,497	0,621
EABE Arkadaş iletişim	17,68	6,179	16,87	5,030	0,543	0,589
EABE Arkadaş yabancılaşıma	20,80	5,861	19,30	5,772	0,994	0,324

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından ailede suça karışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Öztürk (2013)'ün hırsızlık, adam öldürme ve cinsel suçlara yönelmiş 15-18 yaş arasındaki suça sürüklenen ergenlerin risk alma davranışı ve problem çözme becerileri konusunda yapmış olduğu çalışmada aile üyelerinde ya da çevresinde suç işlemiş birey olanların risk alma toplam puanı aile üyelerinde ya da çevresinde suçlu bireyler bulunmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu; aile üyelerinde ya da çevresinde suç işlemiş birey olanların toplumsal konumla ilgili risk alma davranış puanı aile üyelerinde ya da çevresinde bu tür kimseler bulunmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu; yine aile üyelerinde veya çevresinde suç işlemiş birey olanların madde kullanımı puanı aile üyelerinde ya da çevresinde bu tür kimseler bulunmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusu elde edilmiş olup bu çalışmaya katılan bireylerin araştırmamızdaki bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 27. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Ailede Madde Kullanım Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.		
Aile aidiyet ölçeği	40,97	12,676	41,74	12,209	-0,250	0,803
Kendilik alt boyutu	29,44	10,568	29,68	9,546	-0,097	0,923
Aidiyet alt boyutu	11,34	3,158	12,06	3,516	-0,867	0,389
EABE Anne	39,38	19,127	39,85	18,608	-0,103	0,918
EABE Anne güven	13,31	7,785	13,32	8,052	-0,006	0,996
EABE Anne iletişim	12,16	5,347	12,94	6,286	-0,545	0,588
EABE Anne yabancılaşma	13,91	7,880	13,59	6,453	0,180	0,858
EABE Baba	37,00	22,504	35,50	21,007	0,280	0,780
EABE Baba güven	11,81	8,326	12,21	8,858	-0,186	0,853
EABE Baba iletişim	12,75	7,175	10,74	6,205	1,222	0,226
EABE Baba yabancılaşma	12,44	8,215	12,56	7,778	-0,062	0,951
EABE Arkadaş	58,44	15,962	57,56	13,157	0,245	0,808
EABE Arkadaş güven	21,03	6,837	19,44	6,439	0,973	0,334
EABE Arkadaş iletişim	17,69	6,311	17,12	5,415	0,394	0,695
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,75	6,396	20,82	5,379	-0,740	0,462

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından aile madde kullanım durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Anneye güvensiz bağlanma, olumsuz ebeveyn tutumları ve sınırlı sosyal destek ergenin madde bağımlısı olması açısından risk oluşturmaktadır (Ögel ve Cömert, 2014: 9). Araştırmalar güvensiz bağlanmanın bağlanma bozukluğu ve bağımlılık davranışları açısından risk faktörü oluşturduğunu vurgulamaktadır (Sümer vd. 2015: 192).

Aydoğdu ve Çam (2013) tarafından yapılan madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, ebeveyn tutumları ve sosyal destek algıları arasındaki ilişkiyi değerlendirdikleri çalışmada madde kullanım bozukluğu olmayan ergenlerin madde kullanım bozukluğu olan ergenlere oranlara güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Balcı (2011)'nın madde kullanım bozukluğu olan ergenlerin bağlanma stillerini araştırmış olduğu çalışmasında çocukluk çağı travması yaşamış olan ergenlerin yaşamamış olan ergenlere

göre güvensiz bağlanma puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Yapılan araştırmaları genelde madde kullanımı olan ve olmayan çocukların anne baba tutumları, aile işlevsellikleri ve bağlanma stillerini araştırmaya yöneliktir. Araştırmamızda çocukların kendileri ve ailelerinde madde kullanan birey olup olmamasına göre bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasında herhangi bir farklılık bulunmamış olmasının nedeni çocukların ailesinde ve kendisinde madde kullanım sorunu dışında pek çok sorununun daha olması ile açıklanabilir.

Çalışmamızdaki çocukların %65,7 si ailesinde suç işleyen birinin olduğunu, %48,5'i de ailede bağımlılık yapıcı madde kullanan birey olduğunu belirtmiştir. Bulgumuz ailedeki yetişkinlerin suçlu ya da alkol-madde bağımlısı olmalarının çocuğu suça sürüklemesinde etkili olduğu görüşü ile uyumaktadır (Korkmaz ve Erden, 2010).

Tablo 28. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Kuruluşa Gelmeden Önce Arkadaş Çevresinin Suça Karşıma Durumları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Evet		Hayır		t	p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.		
Aile aidiyet ölçeği	40,75	12,135	45,43	14,559	-1,227	0,224
Kendilik alt boyutu	29,17	9,634	32,21	12,198	-0,990	0,326
Aidiyet alt boyutu	11,46	3,263	13,21	3,926	-1,708	0,092
EABE Anne	40,13	17,974	40,07	23,090	0,009	0,993
EABE Anne güven	13,62	7,362	13,43	9,959	0,066	0,949
EABE Anne iletişim	12,58	6,076	13,21	5,409	-0,356	0,723
EABE Anne yabancılaşma	13,94	6,952	13,43	8,299	0,235	0,815
EABE Baba	34,63	20,545	38,36	24,837	-0,575	0,567
EABE Baba güven	11,38	8,136	12,86	9,726	-0,576	0,566
EABE Baba iletişim	11,25	6,349	12,21	8,021	-0,476	0,635
EABE Baba yabancılaşma	12,00	7,710	13,29	8,660	-0,540	0,591
EABE Arkadaş	59,06	14,261	56,50	13,259	0,604	0,548
EABE Arkadaş güven	20,67	6,624	20,00	5,630	0,347	0,729
EABE Arkadaş iletişim	17,42	6,121	17,29	4,779	0,078	0,938
EABE Arkadaş yabancılaşma	20,81	5,674	19,43	5,140	0,822	0,414

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından kuruluşa gelmeden önce arkadaş çevresinin suça karşıma durumları arasında istatistiksel olarak

anlamalı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmamızda suça sürüklenen çocukların çevresinde suça karışmış arkadaşlarının olup olmama durumunun onların aile aidiyeti ve bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamış ancak çevresinde suça karışmamış arkadaş çevresi olan çocukların çevresinde suça karışmış arkadaş çevresi olan çocuklara göre Aile Aidiyet Ölçeği toplam ve alt boyutlarının, EABE Baba Toplam Puan ve alt boyutlarının ve EABE Arkadaş Toplam ve alt boyutlarının daha fazla olduğu, bu çocukların çevresinde suça karışmış arkadaşları olan çocuklara göre aile aidiyetlerinin daha fazla olduğu ve baba ve arkadaşlarına daha güvenli bağlandıkları anlaşılmıştır. Suça sürüklenen bireyler ile arkadaşlık yapma ve onlarla fazlaca vakit geçirme bireyi suça sürükleyebilmektedir (Korkmaz ve Erden, 2010). Araştırmamıza katılanların %78,8'i kuruluş bakımına alınmadan önce arkadaş çevresinde bulunanların suça karıştığını, yine %56,7'si kuruluş bakımına gelmeden önce yaşadığı çevredeki insanların suça karıştığını belirtmişlerdir. Bu bulgu akran grupları ve yaşanılan muhitin özelliklerinin bireyin suça sürüklenmesine neden olabileceği görüşü ile uyumludur (Topçuoğlu, 2014). Ayrıca araştırmalar ailenin çocuk üzerindeki etkisi azaldıkça onun yerini arkadaşlarının doldurduğunu ve arkadaşlarının çocuk üzerindeki anti-sosyal nitelikli etkisinin daha çok belirginleştiğini ortaya koymaktadır (Ereş, 2009: 91).

Tablo 29. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından 5395 ÇKK Kapsamında Uygulanan Tedbir Kararı Süreleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	0-1 yıl		1-2 yıl		3+		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	40,38	13,268	44,83	10,994	39,60	13,569	1,075	0,347	-
Kendilik alt boyutu	29,55	10,446	31,70	9,300	27,47	10,842	0,805	0,452	-
Aidiyet alt boyutu	10,83	3,296	13,13	3,442	11,73	3,218	3,074	0,053	-
EABE Anne	38,10	19,443	44,17	19,913	37,33	15,895	0,857	0,429	-
EABE Anne güven	12,34	7,997	15,70	8,504	12,20	6,293	1,421	0,249	-
EABE Anne iletişim	12,03	5,628	13,52	6,331	12,67	5,815	0,405	0,669	-
EABE Anne yabancılaşma	13,72	7,878	14,96	7,035	12,47	5,878	0,554	0,577	-
EABE Baba	37,41	22,103	35,96	22,630	32,93	19,998	0,208	0,813	-
EABE Baba güven	12,41	8,411	12,43	8,701	10,07	8,836	0,436	0,648	-
EABE Baba iletişim	11,72	6,855	11,26	7,294	11,87	5,986	0,045	0,956	-
EABE Baba yabancılaşma	13,28	8,544	12,26	8,001	11,00	6,622	0,410	0,666	-
EABE Arkadaş	58,45	15,352	56,26	14,741	60,07	12,332	0,330	0,720	-
EABE Arkadaş güven	20,72	6,665	19,30	7,264	21,00	5,682	0,396	0,675	-
EABE Arkadaş iletişim	17,48	6,701	16,35	4,923	18,87	5,069	0,862	0,427	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	20,17	6,487	20,48	5,751	20,20	4,902	0,019	0,981	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One way ANOVA) sonucunda, ölçekler ve alt boyut ortalamaları bakımından 5395 ÇKK kapsamında uygulanan tedbir kararı süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Subaşı (2015) tarafından kurum bakımında kalan ergenlerin bağlanma stilleri hakkında yapılmış olan çalışmada kurum bakımında olan çocukların ailesi yanında kalan çocuklara göre bağlanma tarzının daha güvensiz olduğu ve kurum bakımına geldikleri yaş ile bağlanma tarzları arasında anlamlı bir ilişki olmakla birlikte negatif yönde bir ilişkinin olduğu, yani kuruma gelme yaşı düştükçe güvenli bağlanma tarzının ortaya çıktığı bulgusu elde edilmiştir.

Karakoyun (2014)'un kurum bakımında kalan bireylerin bağlanma stilleri üzerine yapmış olduğu çalışmada kurum bakımında kalan bireylerin güvensiz bağlanma düzeyine sahip oldukları, kurum bakımına alınma yaşı ile bağlanma stilleri arasında farklılık olduğu, 12 yaşından sonra kurum bakımına alınanların daha düşük kaygı düzeyine sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Bağlanma puanlarının ise yaşa göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir.

Yüksel (2016)'nın kurum bakımında kalmış olan yetişkinlerin bağlanma stillerini araştırdığı

çalışmada kişilerin kurum bakımına alınma yaşı ile bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Araştırmamıza katılan 67 çocuktan 52'si 0-2 yıl içerisinde kurum bakımına alınmıştır, geriye kalan çocukların büyük çoğunluğu ise 3-5 yıl önce kurum bakımına alınmıştır. Araştırmamıza katılan çocukların kurum bakımına alınma süreleri oldukça kısa olduğu ve kurum bakımına alınma süreleri arasında çok fark olmadığı için aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 30. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile ile Telefonda Görüşme Sıklıkları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	7 gün-3 ay arası		Her ihtiyaç olduğunda		Hiçbir zaman		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	42,28	12,578	47,15	11,558	31,07	7,226	10,021	0,000	1,2-3
Kendilik alt boyutu	29,96	10,257	34,15	9,538	21,80	5,401	8,884	0,000	1,2-3
Aidiyet alt boyutu	12,08	3,535	13,00	2,882	9,27	2,987	6,846	0,002	1,2-3
EABE Anne	39,88	19,119	45,33	19,193	30,67	14,715	3,105	0,052	-
EABE Anne güven	14,24	8,048	15,44	8,455	8,60	3,979	4,189	0,020	1,2-3
EABE Anne iletişim	13,08	6,034	13,70	5,730	10,20	5,467	1,857	0,164	-
EABE Anne yabancılaşma	12,56	6,721	16,19	7,390	11,87	6,632	2,542	0,087	-
EABE Baba	32,96	22,404	39,33	22,673	34,67	18,465	0,591	0,557	-
EABE Baba güven	10,96	8,658	13,37	9,149	10,80	7,223	0,671	0,515	-
EABE Baba iletişim	10,24	6,418	12,96	7,388	11,40	5,902	1,072	0,348	-
EABE Baba yabancılaşma	11,76	8,343	13,00	8,157	12,47	7,060	0,156	0,856	-
EABE Arkadaş	56,40	15,516	60,22	12,220	56,93	16,416	0,510	0,603	-
EABE Arkadaş güven	19,80	6,886	20,96	6,022	19,93	7,516	0,224	0,800	-
EABE Arkadaş iletişim	17,20	5,416	18,04	6,495	16,60	5,248	0,315	0,731	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,48	6,533	21,04	4,459	20,27	6,923	0,455	0,636	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One way ANOVA) testi sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları bakımından aile ile telefonda görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, 7 gün - 3 ay arası ve her ihtiyaç olduğunda ailesi ile telefonda görüşenlerin aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, aidiyet alt boyutu ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları hiçbir zaman ailesi ile telefonla görüşmeyenlere göre anlamlı

derecede daha yüksektir.

Elde edilen bulgu ebeveynleri ile iletişim halinde olan çocukların aile aidiyetlerinin daha yüksek olduğu ve annelerine güvenli bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların kurum bakımına alınmasına rağmen ebeveynlerinin çocukları ile iletişimini koparmaması ve çocuğun her ihtiyaç duyduğunda ebeveyni ile iletişimde olmasının onun kendisini daha iyi hissetmesine, ailesine daha fazla aidiyet kurmasına ve güvenli bağlanma örüntüsünü devam ettirmesine olanak sağlamaktadır.

Tablo 31. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Aile ile Yüzyüze Görüşme Sıklıkları Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	1-3 ay arası		3-6 ay arası		6 ay ve daha fazla		hiçbir zaman		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	47,83	11,431	47,69	11,048	37,00	10,205	31,53	9,738	9,410	0,000	1-3,4 2-4
Kendilik alt boyutu	35,04	9,594	32,62	9,260	26,80	8,882	22,07	7,196	7,574	0,000	1-3,4 2-4
Aidiyet alt boyutu	12,79	2,766	14,62	3,453	10,20	2,007	9,47	3,335	9,753	0,000	1,2-3,4
EABE Anne	42,92	19,462	43,77	19,188	42,47	19,635	29,67	14,261	2,045	0,117	-
EABE Anne güven	14,38	8,402	15,77	8,328	14,80	7,757	8,67	5,010	2,653	0,056	-
EABEAnne iletişim	13,63	5,686	13,92	5,852	13,13	6,664	9,67	4,731	1,817	0,153	-
EABEAnne yabancılaşma	14,92	7,289	14,08	6,994	14,53	7,864	11,33	6,343	0,843	0,475	-
EABE Baba	37,25	22,620	38,69	24,216	36,93	24,102	30,33	15,070	0,436	0,728	-
EABEBaba güven	12,25	8,872	14,15	10,007	12,33	8,877	8,93	5,885	0,930	0,431	-
EABEBaba iletişim	12,50	7,083	11,77	7,970	11,13	6,947	10,47	5,055	0,301	0,824	-
EABEBaba yabancılaşma	12,50	8,151	12,77	7,748	13,47	9,746	10,93	5,910	0,265	0,850	-
EABE Arkadaş	56,71	14,412	61,62	12,920	55,20	15,284	60,00	15,142	0,613	0,609	-
EABEArkadaş güven	20,25	6,313	21,46	5,882	18,53	6,833	21,13	7,708	0,558	0,645	-
EABEArkadaş iletişim	17,46	6,481	18,85	6,012	15,20	5,979	18,27	3,751	1,113	0,351	-
EABEArkadaş yabancılaşma	19,13	5,119	21,31	5,250	21,07	7,086	20,47	6,278	0,533	0,661	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu ve aidiyet alt boyutu ortalamaları bakımından aile ile yüz yüze görüşme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, 1-3 ay arası sürede ailesi ile yüz yüze görüşenlerin aile aidiyet ölçeği ve kendilik alt boyutu ortalamaları 6 ay ve daha fazla sürede ve hiçbir zaman ailesi ile yüz yüze görüşmeyenlere göre ve 3-6 ay arası sürede ailesi ile yüz yüze görüşenlerin aile aidiyet ölçeği ve kendilik alt boyutu ortalamaları hiçbir zaman ailesi ile yüz yüze görüşmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca 1-3 ay ve 3-6 ay arası sürede ailesi ile yüz yüze görüşenlerin aidiyet alt boyutu ortalamaları 6 ay ve daha fazla sürede ve hiçbir zaman ailesi ile yüz yüze görüşmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir. Elde edilen bulgu kurum bakımında korunma ve bakım altında çocuklardan aileleri ile iletişim halinde olanların iletişim kurmayanlara göre olumlu benlik saygısı geliştirdikleri ve onların ailelerinin bir parçası oldukları duygusunu yitirmediklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 32. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Annesi ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/çok iyi		Normal		Kötü/çok kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	51,39	11,397	39,70	11,485	37,14	11,051	9,337	0,000	1-2-3
Kendilik alt boyutu	37,67	9,834	28,45	8,672	25,90	8,670	9,841	0,000	1-2-3
Aidiyet alt boyutu	13,72	2,516	10,95	3,300	11,24	3,651	4,186	0,020	1-2,3
EABE Anne	59,06	12,661	41,70	16,803	27,03	11,800	30,614	0,000	1-2-3
EABE Anne güven	21,22	5,600	13,80	6,764	8,41	5,616	25,558	0,000	1-2-3
EABE Anne iletişim	16,83	4,854	14,05	6,117	9,17	4,027	14,406	0,000	1,2-3
EABE Anne yabancılaşma	21,00	5,280	13,85	6,722	9,45	4,445	25,150	0,000	1-2-3
EABE Baba	37,22	22,530	27,45	18,802	40,93	21,716	2,459	0,094	-
EABE Baba güven	12,17	8,867	9,40	8,172	13,45	8,458	1,360	0,264	-
EABE Baba iletişim	13,00	7,137	8,95	5,031	12,55	7,179	2,317	0,107	-
EABE Baba yabancılaşma	12,06	8,292	9,10	6,912	14,93	7,644	3,497	0,036	2-3
EABE Arkadaş	59,50	15,890	61,10	14,718	55,07	13,035	1,171	0,317	-
EABE Arkadaş güven	22,39	6,279	20,80	6,237	18,66	6,868	1,899	0,158	-
EABE Arkadaş iletişim	17,50	6,758	17,95	6,909	16,97	4,280	0,171	0,844	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,61	6,617	21,95	4,685	19,55	5,986	1,171	0,317	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt

boyutu, aidiyet alt boyutu, EABE anne ölçeği, EABE anne güven alt boyutu, EABE anne iletişim alt boyutu, EABE anne yabancılaşma alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun annesi ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun annesi ile ilişkisi iyi ya da çok iyi olanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği, EABE anne güven alt boyutu ve EABE anne yabancılaşma alt boyutu ortalamaları çocuğun annesi ile ilişkisi iyi ya da çok iyi olanlara göre ve çocuğun annesi ile ilişkisi normal olanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği, EABE anne güven alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları çocuğun annesi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Çocuğun annesi ile ilişkisi iyi, çok iyi ya da normal olanların aidiyet alt boyutu ve EABE anne iletişim alt boyutu ortalamaları çocuğun annesi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca çocuğun annesi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanların EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalaması çocuğun annesi ile ilişkisi normal olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Anne-baba ile çocukları arasındaki ilişki çocuğun kişilik gelişimi için oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (Öngider, 2013: 421).

Bulgumuz Berk'in (2013: 501), "anne-baba bebek bağının yaşamsal derecede önemli olmasına karşın, çağdaş araştırmalar daha sonraki gelişiminin sadece erken bağlanma deneyimleri tarafından değil, ayrıca anababa-çocuk ilişkisinin süregiden niteliği tarafından da etkilendiğini göstermektedir" şeklindeki görüşünü destekler niteliktedir. Çocuklar kurum bakımına alınmış olsalar da ebeveynleri ile ilişkilerini devam ettirmeleri ve ilişki kalitesi onların ailelerine yönelik aidiyetlerini ve güvenli bağlanmalarını sağlamaktadır.

Afşin ve Özçelik (2018) tarafından suça sürüklenen çocukların anne baba tutumları ve bağlanma stillerini inceledikleri araştırmada annenin çocuğa yönelik tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocukların annesi otoriter ve ihmalkar olan çocuklara göre güvenli bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuç ebeveyn tutumlarının çocuğun aileye olan aidiyetini ve bağlanma durumlarını etkilediğini, annesiyle sağlıklı ilişki geliştiren çocukların aidiyetlerinin arttığı ve güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri görülmektedir. Ayrıca annesi ile ilişkisi iyi olan çocukların baba yabancılaşma puanlarının da arttığı gözlemlenmiş olup annesi ile ilişkisi iyi olan çocukların babalarına karşı daha da yakınlık hissettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 33. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Babası ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/Çok İyi		Normal		Kötü/Çok Kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	46,87	10,371	46,67	13,766	38,91	12,467	3,210	0,047	1-3
Kendilik alt boyutu	34,07	8,163	34,33	11,511	27,40	9,844	3,729	0,029	1-3
Aidiyet alt boyutu	12,80	2,957	12,33	2,828	11,37	3,671	1,080	0,346	-
EABE Anne	39,27	20,313	42,89	20,551	39,67	18,396	0,120	0,887	-
EABE Anne güven	12,33	7,961	15,11	9,506	13,51	7,648	0,344	0,710	-
EABE Anne iletişim	13,80	5,634	11,89	4,485	12,47	6,246	0,377	0,687	-
EABE Anne yabancılaşma	13,13	8,357	15,89	7,590	13,70	6,696	0,444	0,643	-
EABE Baba	65,60	11,903	42,67	19,500	24,14	12,078	56,211	0,000	1-2-3
EABE Baba güven	24,27	3,751	14,00	8,573	7,14	4,115	70,759	0,000	1-2-3
EABE Baba iletişim	19,87	5,630	13,44	6,598	8,33	4,034	32,896	0,000	1-3
EABE Baba yabancılaşma	21,47	5,604	15,22	6,457	8,67	5,862	27,450	0,000	1-2-3
EABE Arkadaş	54,67	13,819	61,11	14,769	58,60	14,606	0,644	0,529	-
EABE Arkadaş güven	18,80	7,350	21,11	7,114	20,65	6,335	0,505	0,606	-
EABE Arkadaş iletişim	17,13	6,424	19,22	4,549	17,12	5,836	0,507	0,605	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	18,73	5,522	20,78	7,049	20,72	5,717	0,677	0,512	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE baba ölçeği, EABE baba güven alt boyutu, EABE baba iletişim alt boyutu ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun babası ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun babası ile ilişkisi iyi,çok iyi olanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu ortalamaları çocuğun babası ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Çocuğun babası ile ilişkisi iyi ya da çok iyi olanların aile EABE baba ölçeği, EABE baba güven alt boyutu ve EABE baba iletişim ve EABE baba yabancılaşma alt boyutu ortalamaları çocuğun babası ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Stahl (2016: 74) geçmişte babaları ile ilişkileri iyi olan kişilerin kötü olanlara göre özdeğer duygularının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Araştırmamızda babası ile ilişkileri iyi olanların kendilik puanlarının daha yüksek olması bu bilgiyi destekler niteliktedir.

Afşin ve Özçelik (2018) tarafından suça sürüklenen çocukların anne baba tutumları ve bağlanma stillerini inceledikleri araştırmada babanın çocuğa yönelik tutumu demokratik ve

hoşgörülü olan çocukların babası otoriter ihmalkar olan çocuklara göre güvenli bağlanma puanlarının anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuç ebeveyn tutumlarının çocuğun aileye olan aidiyetini ve bağlanma durumlarını etkilediğini, babalarıyla sağlıklı ilişki geliştiren çocukların aidiyetlerinin arttığı ve güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri görülmektedir.

Tablo 34. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Kardeşleri ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/çok iyi		Normal		Kötü/çok kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	47,33	13,515	40,67	6,614	34,88	8,521	8,761	0,000	1-3
Kendilik alt boyutu	34,53	11,038	29,11	5,419	24,00	6,410	9,726	0,000	1-3
Aidiyet alt boyutu	12,80	3,488	11,56	2,404	10,64	3,081	3,122	0,051	-
EABE Anne	45,67	19,464	37,22	14,873	33,16	17,627	3,307	0,043	1-3
EABE Anne güven	16,73	8,056	11,89	7,253	10,00	6,557	5,880	0,005	1-3
EABE Anne iletişim	13,23	5,624	13,44	5,570	11,28	6,208	0,895	0,414	-
EABE Anne yabancılaşma	15,70	7,800	11,89	4,428	11,88	6,660	2,373	0,102	-
EABE Baba	41,37	23,325	36,56	19,825	30,92	19,906	1,597	0,211	-
EABE Baba güven	13,57	9,328	14,00	8,860	9,84	7,347	1,539	0,223	-
EABE Baba iletişim	13,77	7,186	11,00	6,021	9,64	6,130	2,703	0,075	-
EABE Baba yabancılaşma	14,03	8,340	11,56	6,044	11,44	8,150	0,819	0,446	-
EABE Arkadaş	57,20	14,979	59,22	15,081	58,88	14,365	0,117	0,890	-
EABE Arkadaş güven	20,37	6,759	19,78	7,276	20,20	6,696	0,026	0,974	-
EABE Arkadaş iletişim	17,43	5,569	19,67	5,723	17,00	6,198	0,706	0,497	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	19,40	6,765	19,78	5,118	21,48	4,917	0,886	0,418	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun kardeşi ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun kardeşleri ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile aidiyet ölçeği, kendilik alt boyutu, EABE anne ölçeği ve EABE anne güven alt boyutu ortalamaları çocuğun kardeşi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Yüksel ve Öncü (2016) tarafından geçmişte kurum bakımı altında olan yetişkinler ile yapmış olduğu çalışmada ergenin aynı kurumda kardeşi olanların olmayanlara oranla güvenli

bağlanma puanlarının daha fazla olduğu, kardeş faktörünün koruyucu faktör olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda aynı kurumda kardeşi olan çocuk bulunmamaktadır, ayrıca çalışmamız kapsamında çocuklara kardeşlerinin kurum bakımında olup olmadığını araştıran bir soru da yöneltilmemiştir. ÇODEM’lerde suça sürüklenen çocukların kaldığı ihtisas bir kurum olduğu için çocuğun suça sürüklenmemiş olan kardeşlerinin diğer kurumlarda korunma ve bakım altında olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 35. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalamaları Bakımından Çocuğun Arkadaşları ile İlişki Durumu Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	İyi/çok iyi		Normal		Kötü/çok kötü		F	p	Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.			
Aile aidiyet ölçeği	42,66	12,640	42,29	13,153	37,92	12,258	0,666	0,517	-
Kendilik alt boyutu	30,54	10,075	30,29	10,440	26,83	10,276	0,632	0,535	-
Aidiyet alt boyutu	11,98	3,609	12,00	3,328	11,08	3,088	0,331	0,720	-
EABE Anne	36,68	18,372	44,21	14,729	46,50	23,216	1,736	0,185	-
EABE Anne güven	12,61	7,870	15,29	6,402	14,25	9,612	0,666	0,517	-
EABE Anne iletişim	11,54	5,541	14,50	4,973	14,50	7,268	2,098	0,131	-
EABE Anne yabancılaşma	12,54	6,968	14,43	5,787	17,75	8,159	2,654	0,078	-
EABE Baba	37,56	21,293	30,79	16,619	36,25	27,857	0,508	0,604	-
EABE Baba güven	12,56	8,388	10,07	7,937	11,75	10,028	0,439	0,647	-
EABE Baba iletişim	11,63	6,511	11,00	5,463	12,17	9,044	0,096	0,909	-
EABE Baba yabancılaşma	13,37	7,996	9,71	5,413	12,33	9,727	1,120	0,333	-
EABE Arkadaş	61,22	12,709	58,50	11,134	46,75	18,162	5,325	0,007	1-3
EABE Arkadaş güven	21,88	6,169	20,50	3,858	14,67	7,935	6,423	0,003	1-3
EABE Arkadaş iletişim	18,02	5,799	18,36	4,717	14,17	6,177	2,403	0,099	-
EABE Arkadaş yabancılaşma	21,39	4,959	19,64	5,458	17,25	8,013	2,563	0,085	-

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, EABE arkadaş ölçeği ve EABE arkadaş güven alt boyutu ortalamaları bakımından çocuğun arkadaşı ile ilişkisi durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, çocuğun arkadaşları ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile EABE arkadaş ölçeği ve EABE arkadaş güven alt boyutu ortalamaları çocuğun arkadaşları ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Ergenlik döneminde kişi çocukluk döneminde kurduğu ilişkilerden farklı boyutta yeni ilişkiler

kurma çabası içindedir. Bu dönemde ergenin ailesi ile kurduğu ilişki önemini devam ettirmekle beraber ergenlik dönemi ile birlikte arkadaşlık ve romantik ilişkiler önem kazanmaktadır (Bayhan ve Işıtan, 2010: 33)

Kurum bakımında olan ergenlerin arkadaşlarıyla ilişkilerinin iyi olması onların arkadaşlarına bağlanma düzeylerini artırmakta ve onların arkadaşlarına güveli bağlanma stili geliştirmelerini sağlamaktadır.

Yüksel ve Öncü (2017) tarafından geçmişte kurum bakımı altında olan bireylerin kurum bakımı deneyimleri ve bağlanma biçimlerinin araştırıldığı çalışmada da gençlerin kurumdaki arkadaşlık ilişkilerinin iyi olmasının bağlanma biçimleri açısından koruyucu bir faktör olduğu bulgusu ortaya çıkmış olup elde edilen bulgu çalışmamız bulgusunu destekler niteliktedir.

Kuruluşlarda korunma ve bakım altında olan çocukların ebeveynleri ile iletişimde olma, onlarla görüşme ve onlara yönelik düşünceleri ile aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi gösteren bu bulgu çalışmamız kapsamında anne ve babasından her ikisine ya da birisine güvenli bağlanan ve onlara yüksek düzeyde aidiyet hissedenden bireylerin gerek ebeveynleri ile gerekse de kardeşleri ve arkadaşları ile ilişkilerini olumlu olarak değerlendirdikleri; tam tersi olarak da anne ve babasından her ikisine ya da birisine güvensiz bağlanan bireylerin gerek ebeveynleri ile gerekse de kardeşleri ve arkadaşları ile ilişkilerini güvenli bağlanan bireylere göre olumsuz olarak değerlendirdikleri; bulgusunu ortaya çıkmıştır.

Bu bulgu kuramsal çerçeve bölümünde tartışıldığı üzere anne ve babasıyla güven temelli bir bağlanma stili geliştiren ve onlara yüksek düzeyde aidiyet duygusu hissedenden kişilerin ilerleyen dönemlerde de bu bağlanma örüntüsünü devam ettireceği görüşünü destekler niteliktedir. Çocukların sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında her ne kadar olumsuz hayat süreci deneyimleseler ve şu anda kurum bakımında olsalar dahi ebeveynleri ile güvenli bağlanan ve onlara aidiyet hissedenden çocukların ebeveynleri ile iletişimlerini sürdürmekte ve onlara karşı olumlu duygular hissetmektedirler.

Özgür (2011) kurum bakımı altında olan çocukların bağlanma ilişkilerini değerlendirdiği çalışmasında “Ebeveynleriyle hiç bağlanma ilişkisi şansı bulunmayan ya da yetersiz bir ilişki geliştiren çocuklar için de bağlanma ilişkilerinin olumsuz yansımaları olacağı” görüşünü ileri sürmektedir.

Sümer ve Güngör (1999)’ün yaptığı çalışmada gençlerin ebeveynlerinden algıladıkları çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri, benlik durumları, yakın ilişkilerde davranış örüntüleri, aileleri ve arkadaşlarıyla ilişkilerindeki memnuniyet dereceleri arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş olup çalışmada anne ve babadan algılanan kabul- ilgi boyutunun gençlerin öz saygısı ve benlik belirginliği etkilediği, anne-babasından yüksek düzeyde kabul ve ilgi gören gençlerin güvenli bağlanma, özsaygı düzeyi ve benlik belirginliklerinin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada hem anne hem de babadan algılanan kabul- ilgi boyutunun güvenli bağlanma ile olumlu yönde ve anlamlı ilişki gösterdiği, güvensiz bağlanma boyutları ile olumsuz yönde ve çoğunlukla anlamlı ilişki gösterdiği saptanmış olup bulgu

araştırmamız sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 36. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Yaş		Kardeş Sayısı		Suç Yaşı		Suç Sayısı	
	r	p	r	p	r	p	r	p
Aile aidiyet ölçeği	-0,150	0,227	-0,173	0,182	-0,241	0,049	-0,004	0,975
Kendilik alt boyutu	-0,116	0,351	-0,136	0,296	-0,175	0,158	0,035	0,781
Aidiyet alt boyutu	-0,212	0,084	-0,230	0,075	-0,392	0,001	-0,106	0,394
EABE Anne	-0,117	0,344	-0,001	0,991	-0,115	0,353	0,192	0,120
EABE Anne güven	-0,142	0,252	0,008	0,951	-0,102	0,411	0,246	0,045
EABE Anne iletişim	-0,017	0,894	-0,023	0,859	-0,053	0,671	0,052	0,678
EABE Anne yabancılaşma	-0,140	0,260	0,006	0,964	-0,148	0,232	0,192	0,119
EABE Baba	0,003	0,981	-0,055	0,676	-0,127	0,306	0,188	0,128
EABE Baba güven	0,006	0,962	-0,052	0,689	-0,101	0,416	0,192	0,120
EABE Baba iletişim	0,038	0,761	-0,148	0,254	-0,106	0,394	0,119	0,336
EABE Baba yabancılaşma	-0,030	0,807	0,035	0,790	-0,147	0,234	0,204	0,098
EABE Arkadaş	0,126	0,311	0,187	0,150	0,012	0,923	-0,035	0,777
EABE Arkadaş güven	0,058	0,643	0,145	0,264	0,024	0,849	-0,161	0,193
EABE Arkadaş iletişim	-0,071	0,567	0,014	0,914	-0,091	0,464	0,001	0,992
EABE Arkadaş yabancılaşma	0,304	0,012	0,301	0,019	0,108	0,383	0,089	0,473

Aile aidiyet ölçeği ile suç yaşı arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Aidiyet alt boyutu ile suç yaşı arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

EABE anne güven ile suç sayısı arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre suça sürüklenen çocuğun karışmış olduğu suç sayısı arttıkça anne güven puanlarında artış meydana gelmektedir.

Buna göre suça sürüklenen çocuğun suça sürüklenme yaşı arttıkça aile aidiyeti ve aidiyetinde azalma meydana gelmektedir. Bulgumuzu destekler nitelikte daha önce çalışma yapılmıştır. King ve Boyd (2016)'un yapmış oldukları çalışmada da küçük yaştaki ergenlerin daha büyük yaştaki ergenlere göre daha fazla aile aidiyetine sahip oldukları sonucuna varmışlardır.

Araştırmamızda çocuğun karışmış olduğu suç sayısı arttıkça anneye güvenli bağlanma

düzeyinin arttığı bulunmuştur. Benzer bulgular Afşin ve Özçelik (2018) tarafından suça sürüklenen çocuklar ile yaptıkları araştırmada ortaya çıkmış olup bu durum annenin çocuğun yanlışlarını kapatacağı, ona karşı hoş görülü olabileceği ve onu her ne olursa olsun sahipleneceği düşüncesinin çocukta annesine karşı güven oluşturduğu ve bu nedenle çocuğun kolaylıkla suça yönelebileceği görüşü ile açıklanmıştır. Çalışmamız kapsamında çocukların suça sürüklenme sayısı arttıkça anneye güvenli bağlanma düzeyinin artması çocukların anneleri tarafından her şartta önemseneceği, görüşü ile açıklanabilir.

Tablo 37. Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Ortalamaları Bakımından Suç Türleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

	Ortalama	Std. Sapma	F	p	Fark
Şiddet ve yaralama	16,50	0,650			
Hırsızlık	14,67	0,888	13,547	0,000	1,3-2
Çoklu suç	16,06	1,063			

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucunda, yaş ortalaması bakımından suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, şiddet, yaralama ve çoklu suçları olanların yaş ortalaması hırsızlık suçu olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Sözen (1986) tarafından cezaevinde kalmakta olan 40 hükümlü ile yapmış olduğu çalışmasında hırsızlık suçunun küçük yaş gruplarında yoğunlaştığı; gasp, yaralama ve adam öldürme suçlarının büyük yaş gruplarında yoğunlaştığı bulgusu orta çıkmış olup çalışmamız ile benzer bulgunun orta çıktığı anlaşılmaktadır.

Tablo bulgusuna bakıldığında çocukların ilk önce hırsızlık suçuna karıştığı daha ileriki yaşlara gelindiğinde ise çoklu suç ve şiddet ve yaralama suçlarını işledikleri anlaşılmaktadır. Hırsızlık suçunun diğer suçlara göre işlenilmesi daha basit suç olduğu için ilk suça karışanların bu suçu işleyebileceği; madde kullanımı ve satımı, şiddet ve yaralama suçu, cinsel suçlar gibi suçların ise daha kompleks suçlar olduğu için ilerleyen yaşlarda bu suçların işlenebileceği düşünülmektedir.

Tablo 38. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Ölçeği ve Alt Boyutları ile Aile Aidiyeti Ölçeği ile Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Aile aidiyet ölçeği		Kendilik alt boyutu		Aidiyet alt boyutu	
	R	p	r	p	r	p
EABE Anne	0,500	0,000	0,537	0,000	0,257	0,036
EABE Anne güven	0,536	0,000	0,566	0,000	0,292	0,016
EABE Anne iletişim	0,377	0,002	0,408	0,001	0,180	0,145
EABE Anne yabancılaşma	0,418	0,000	0,456	0,000	0,207	0,092
EABE Baba	0,340	0,005	0,347	0,004	0,242	0,048
EABE Baba güven	0,298	0,014	0,307	0,011	0,204	0,098
EABE Baba iletişim	0,384	0,001	0,393	0,001	0,256	0,037
EABE Baba yabancılaşma	0,280	0,022	0,282	0,021	0,224	0,068
EABE Arkadaş	0,126	0,308	0,144	0,247	-0,001	0,992
EABE Arkadaş güven	0,091	0,461	0,114	0,358	-0,019	0,879
EABE Arkadaş iletişim	0,200	0,105	0,190	0,123	0,126	0,311
EABE Arkadaş yabancılaşma	0,024	0,850	0,048	0,702	-0,089	0,474

Aile aidiyet ölçeği ile EABE baba güven ve EABE baba yabancılaşma arasında pozitif yönde düşük düzeyde, EABE anne, EABE anne güven, EABE anne iletişim, EABE anne yabancılaşma, EABE baba ve EABE baba iletişim arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu sonuçlar çocuğun aile aidiyeti arttıkça babasına güvenli bağlanma düzeyinde ve babası ile iletişiminde artış olduğunu, babasına yabancılaşmada ise azalma olduğunu; yine aile aidiyeti arttıkça çocuğun annesine güvenli bağlandığını, iletişiminde artış meydana geldiğini ve annesine yabancılaşmanın ise azaldığını göstermektedir.

Kendilik alt boyutu ile EABE baba yabancılaşma arasında pozitif yönde düşük düzeyde, EABE anne, EABE anne güven, EABE anne iletişimi EABE anne yabancılaşma, EABE baba, EABE baba güven ve EABE baba iletişim arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).). Bu sonuçlar çocuğun kendilik puanı arttıkça babasına güvenli bağlanma düzeyinde ve babası ile iletişiminde artış olduğunu, babasına yabancılaşmada ise azalma olduğunu; yine çocuğun kendilik puanı arttıkça çocuğun annesine güvenli bağlandığını, iletişiminde artış meydana geldiğini ve annesine yabancılaşmanın ise azaldığını göstermektedir.

Aidiyet alt boyutu ile EABE anne, EABE anne güven, EABE baba ve EABE baba iletişim arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).). Bu sonuçlar da çocuğun aidiyeti arttıkça babasına güvenli bağlanma düzeyinde ve

babası ile iletişimde artış olduğunu, yine çocuğun annesine güvenli bağlanma düzeyinde artış olduğunu göstermektedir.

Çocuğun aile aidiyeti arttıkça her iki ebeveyne güvenli bağlanma düzeylerinde artış olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Çalışmamızda sosyo-demografik özellikler, bağlanma ve aile aidiyeti arasındaki ilişkisi değerlendirmeye çalışılmış, ÇODEM’lerde korunma ve bakım altında olan çocuklarda çeşitli değişkenlere göre (sosyo-demografik özellikler, göç, sağlık, aile ilişkileri, ebeveynleriyle iletişim ve ilişkileri, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde suça sürüklenme durumları vb.) bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinin farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya konulması amaçlanmış olup belirlenen amaçlar çerçevesinde gerçekleştirilen araştırma ile ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir

Öncelikle literatür ile uyumlu olarak çalışmamızdaki çocukların suça sürüklenmesinin onların sosyo-demografik özellikleri ile bağlantısının olduğu gözlenmiştir.

Aile birlikteliği çocukların suça sürüklenmesi ve onların kurum bakımına alınmasını engelleyici bir unsurdur. Araştırmamızdaki çocukların çoğunluğunun parçalanmış aileye sahip oldukları saptanmıştır.

Suça sürüklenen çocukların ailelerinde, yakın çevrelerinde ve arkadaşlarında suça sürüklenme oranının fazla olduğu görülmektedir. Aynı şekilde akraba ve yakın çevrelerinde madde kullanım oranının da fazla olduğu görülmektedir. Bu bulguları olumsuz davranış özelliklerinin sosyal öğrenme yoluyla öğrenilebileceği görüşünü destekler niteliktedir.

Elde edilen bulgulara göre araştırmamıza katılan çocukların büyük çoğunluğunun (%70) kurum bakımına alınmadan önce suça sürüklendikleri anlaşılmıştır. Kurum bakımı altında iken suça sürüklenen bireylerin ise kişisel özellikler, ruhsal sorunlar, madde kullanımı, okul terki, düşük akademik başarı, olumsuz arkadaş çevresi ile diğer olumsuz sosyo-demografik özellikleri nedeniyle suça sürüklendikleri düşünülmektedir.

Araştırmamızdaki çocukların genel ortalama olarak güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları, çocukların çoğunluğunun anne ve babalarına güvensiz bağlandıkları, arkadaşlarına ise anne ve babalarına oranla daha fazla güvenli bağlandıkları, aile aidiyetlerinin de düşük olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Alanda yapılan diğer araştırmalar ile kıyaslandığında araştırmamızdaki çocukların yine kurum bakımında kalan ve suça sürüklenmeyen çocuklara oranla güvensiz bağlanma stillerine sahip oldukları bulgusu ortaya çıkmıştır. Bu durum kurum bakımında olmasına rağmen suça sürüklenen çocukların suça sürüklenmeyen çocuklara göre güvensiz bağlanma stiline sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Çocukların ilk suça sürüklenme yaşları eğitim durumlarına göre farklılık göstermekte olup olgular arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre ilköğretim terk olanların suça sürüklenme yaşı eğitimlerine devam eden yada ilköğretimden sonra eğitimlerini terk edenlere göre daha düşüktür. Çocukların suça sürüklenme sayıları onların ve ebeveynlerin eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir. Yine ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, okula devam edip etmemeleri, ders başarıları ve okul faaliyetlerine katılıp katılmamalarına

göre olgular arasında aile aidiyeti ve anne, baba ve arkadaşlarına bağlanma düzeyleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bununla birlikte çocukların eğitim seviyeleri ve herhangi bir sosyal aktiviteye katılma durumlarına göre olgular arasında aile aidiyeti ve alt boyutları ile anneye bağlanma ve alt boyutları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Düşük eğitim seviyesine sahip olanların diğerlerine göre annelerine güvenli bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Çocuklardan düzenli sosyal aktivite yapanların yapmayanlara göre aile aidiyetlerinin fazla olduğu ve annelerine daha güvenli bağlandıkları bulgusu ortaya çıkmıştır. Yine okulda disiplin cezası alıp almama durumlarına göre olgular arasında aile aidiyeti ve kendilik boyutu ile anneye bağlanma, anne güven ve yabancılaşma boyutları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Disiplin cezası almayan çocukların disiplin cezası alanlara göre aile aidiyetlerinin fazla olduğu ve annelerine daha güvenli bağlandıkları bulgusu ortaya çıkmıştır.

Çocukların yaşlarına göre suç türleri arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre şiddet, yaralama ve çoklu suçlara karışanların yaş ortalaması hırsızlık suçuna karışanlara göre olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Çocukların evde şiddet görenlerin görmeyenlere göre baba bağlanma düzeyi ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Şiddet görmeyenlerin şiddet görenlere göre babalarına bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğu ve daha fazla güvenli bağlanma düzeyine sahip oldukları anlaşılmıştır.

Çocukların aidiyet ve bağlanma stilleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Buna göre erkeklerin kızlara göre aidiyet ve güvenli bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Çocuklardan ebeveynleri birlikte yaşayanlar ile birlikte yaşamayanların aidiyetleri arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Buna göre ebeveynleri birlikte yaşayanların yaşamayanlara göre aidiyetlerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların geçmişte göç edip etmeme durumlarına bakıldığında, ebeveynleri göç edenler ile göç etmeyenlerin arkadaş güven ve yabancılaşma durumları arasında anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre ebeveynleri göç edenlerin arkadaşlarına daha fazla güvenli bağlandıkları bulgusu ortaya çıkmıştır.

Anne ve babalarında ruhsal hastalık olma durumuna bakıldığında annede ruhsal hastalık olup olmama durumunun çocukların aile aidiyeti ve bağlanmaları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, babada ruhsal hastalık olup olmama durumunun ise olgular arasında arkadaş bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık oluşturduğu, babalarında ruhsal hastalık olanların arkadaşlarına daha fazla güvenli bağlandıkları bulgusu ortaya çıkmıştır.

Bağlanma kuramına göre erken yaşlarda ebeveynleriyle sorunlu ilişkileri ve iletişimleri neticesinde güvensiz bağlanan bireyler yakın ilişkilerde sorun yaşamakla kalmayıp çeşitli psikopatolojilerde geliştirebilirler (Sümer vd., 2009: 39). Bu açıklamayı destekler nitelikte olgular arasında madde kullanan çocuk sayısının ve ebeveynlerinde madde kullanan ve suça karışan birey sayısının fazla olduğu bulgusu ortaya çıkmış ancak çocukların ailesinde ve çevresinde suça karışma ve madde kullanan birey olup olmama durumuna göre aile aidiyetleri

ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerinin çoğunluğunun vasıfsız işlerde çalıştığı, ekonomik durumlarının kötü olduğu bulgusu ortaya çıkmış ancak çocukların ebeveynlerinin mesleki durumları, çalışıp çalışmama ve sosyo-ekonomik gelir düzeylerine göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan çocukların büyük çoğunluğunun 0-2 yıl içerisinde kurum bakımına alındığı anlaşılmış olup çocukların kurumda korunma ve bakım altında kalma sürelerine göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan çocukların aileleriyle telefonda görüşme sıklığına göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre anne babaları ile iletişim halinde olan çocukların aile aidiyetlerinin iletişim halinde olmayanlara yada çok az olanlara göre daha yüksek olduğu ve annelerine güvenli bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların aileleriyle yüz yüze görüşme sıklığına göre aile aidiyetleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre anne-baba ve diğer aile üyeleriyle temas halinde olan çocukların aile ve kendilik aidiyetlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların annesi ile ilişki durumuna göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, çocuğun annesi ile ilişkisi iyi ya da çok iyi olanların aile aidiyeti, kendilik aidiyeti ile anneye güvenli bağlanma düzeylerinin anneleri ile ilişkisi kötü olanlara göre daha yüksek olduğu ve yine çocuğun annesi ile ilişkisi iyi ya da çok iyi olanların ilişkisi kötü olanlara göre babalarına daha az yabancılaşma hissettikleri bulgusu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların babası ile ilişki durumuna göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, çocuğun babası ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti çocuğun babası ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre daha yüksektir. yine çocuğun babası ile ilişkisi iyi ya da çok iyi olanların babalarına güvenli bağlanma düzeyleri çocuğun babası ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Araştırmaya katılan çocukların kardeşleri ile ilişki durumuna göre aile aidiyetleri ve bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, çocuğun kardeşleri ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların aile aidiyeti ile kendilik aidiyetinin kardeşi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre daha fazla olduğu, yine çocuğun kardeşleri ile ilişkisi iyi ve çok iyi olanların çocuğun kardeşi ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara göre annelerine güvenli bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların arkadaşları ile ilişki durumuna göre arkadaşlarına bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre, çocuğun arkadaşları ile ilişkisi iyi, çok iyi olanların arkadaşları ile ilişkisi kötü ya da çok kötü olanlara arkadaşlarına ve

annesine güvenli bağlanma düzeylerinin daha fazla olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti ile suç yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş yine çocukların annelerine güvenli bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre çocukların aile ve kendilik aidiyetleri arttıkça suç yaşlarının azaldığı yine annelerine güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça suç sayılarında azalma olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER

1- Sosyo-demografik özellikler açısından bakıldığında; araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğunun parçalanmış aileye sahip olduğu, ebeveynlerinin ekonomik gelir düzeylerinin düşük olduğu, kendilerinin ve ebeveynlerinin düşük eğitim seviyesine sahip olduğu, okul terki ve disiplin cezası alanların oranının fazla olduğu, ders başarı seviyelerinin düşük olduğu, düzenli sosyal-sportif-sanatsal aktiviteye katılım oranlarının az olduğu, ebeveynlerinde ve çevrelerinde suça sürüklenen bireylerin fazla olduğu, kendilerinde ve ebeveynlerinde madde kullananların oranlarının fazla olduğu sonuçları ortaya çıkmış olup bu durumların çocukların suça sürüklenmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda çocukların eğitimlerini yarıda bırakmamaları amacıyla yasal çalışmaların yanında pisko-sosyal açıdan da bireysel anlamda çalışmaların yapılması gerekmektedir. Burada en önemli görev Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) düşmektedir. Ancak görüldüğü kadarıyla mevcut sistem ile bunun karşılanması mümkün görülmemektedir. Okulların çocuğunda bir rehber öğretmen bulunmaktadır, öğrenci sayısının çok fazla olduğu düşünüldüğünde bir rehber öğretmenin hem çocukların akademik gelişimleri hem de ruhsal gelişimleri hususlarında nitelikli çalışma yapması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle hem rehber öğretmen sayısının artırılması hem de gelişmiş ülkelerde uygulanmakta olan okul sosyal hizmeti sisteminin ülkemizde uygulanmaya koyularak okullarda sosyal çalışmacı istihdamı ile dezavantajlı ve riskli davranışlarda bulunan çocuklara ve ailelerine koruyucu ve önleyici mesleki müdahalelerin yapılması ile bu sorunun üstesinden gelinebileceği düşünülmektedir.

2- Araştırmamız bulgularına göre çocukların çoğunluğunun güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları ve düşük aile aidiyetine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Çalışmanın kuramsal ve bulgular bölümünde değinilen araştırmalar güvensiz bağlanan ve aile işlevleri olumsuz olan çocukların olumsuz davranış ve suça sürüklenme davranış özellikleri gibi davranış özellikleri geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu sorunun çözümü noktasında doğum öncesi süreçten başlayarak Sosyal Hizmet Merkezlerindeki (SHM) Eğitim ve Danışmanlık birimi aracılığıyla tüm ebeveynlere ebeveyn-çocuk arasında güven temelli bağlanma hususlarında profesyonel danışmanlık verilmesinin çocukların güvenli bağlanmalarının sağlanması hususlarında etkili olabileceği düşünülmektedir. 07.07.2007 tarih ve 26666 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Aile Danışma Merkezleri (ADM) Yönetmeliği, 09.02.2013 tarih ve 28554 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği ile ilga edilmiştir. Daha önceleri ADM'ler tarafından yerine getirilen hizmetler Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği ile SHM'ler bünyesinde kurulan Eğitim ve Danışmanlık birimi tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. 04.02.2012 tarihli 28401 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Gerçek Kişiler İle Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği ile ADM'lerin hem kamu hem de özel sektör tarafından açılması için düzenleme yapılmıştır. Bu kapsamda kamu kurumu olan yerel yönetimlerin de ADM'ler açmasını sağlayarak hizmet verdiği toplumun ruhsal açıdan sağlıklı aile ve çocukların yetiştirilmesine katkı sağlaması önem arz etmektedir.

3- Günümüzde bir anne gebe kaldığında ilgili sağlık kuruluşu tarafından o ailenin kayıtlı olduğu Aile Sağlığı Merkezine bilgi verilmekte ve ilgili Aile Sağlığı Merkezi tarafından annenin gebelik sürecinin sağlıklı geçmesi amacıyla takip süreci başlatılmaktadır. Çocuğun fiziksel açıdan sağlıklı olabilmesi için oluşturulan bu sistemin aynısı çocuğun ruhsal gelişimin sağlıklı oluşabilmesi için de sağlanmalıdır. Kurulacak yeni sistemde anne gebe kaldığında ilgili sağlık kuruluşu tarafından SHM'lere ve ADM'lere bilgi verilerek aileye ruhsal açıdan sağlıklı bir çocuk dünyaya getirebilmesi açısından rehberlik ve danışmanlık yapılmalıdır. Bu sayede gerek SHM gerekse de ADM'lerde yapılan değerlendirmelerde aile temelli bir sorun tespit edilmesi durumunda çözüm açısından erken müdahale imkanı elde edilmiş olacaktır.

4- Araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında çocukların çoğunluğunun düşük aile aidiyetine ve güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları anlaşılmış olup bu bulguların alanda çalışan meslek elemanları açısından önemli bir veri olduğu düşünülmektedir. Gerek ailesi yanında kalmakta olan gerekse de kurumda korunma ve bakım altında bulunan suça sürüklenen çocukların ebeveynleriyle olan bağlanma durumlarına bakılarak onların problem davranış ya da suça sürüklenme davranışı sergileme durumlarını anlamak kolaylaşacak ve etkili müdahale planı hazırlanmasına imkan sağlayacağı düşünülmektedir.

5- Gerek araştırmamızda gerekse de suça sürüklenen çocuklar ile ilgili diğer yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında çocukların eğitim hayatından koparak olumsuz davranış özellikleri sergileyen akranları ile sokaklarda ebeveyn denetiminden uzak vakit geçirmeleri hem onların sokğun rislerine maruz kalmalarına hem de suça sürüklenmelerine neden olmaktadır. Yerel yönetimler ile iş birliği yapılarak akademik, spor, sanat ve kültürel alanda eğitimlerin verildiği merkezlerin açılması sayesinde sokağın bu tür çocuklar üzerindeki olumsuz risklerini ortadan kaldırmış ya da minimum seviyeye indirmiş olacaktır.

6- Yatılı kurum ve kuruluşlarda çalışan, genelci sosyal hizmet uygulamasını benimseyen sosyal çalışmacıların uygulamalarını bütüncül bir şekilde yerine getirebilmeleri için diğer kuramsal yaklaşımların yanı sıra bağlanma kuramı hakkında da derinlemesine bilgi sahibi gerektiği düşünülmektedir.

7- Araştırmamız bulgularına göre çocukların kuruluştaki kaldıkları süreler dikkate alındığında olgular arasında aile aidiyeti ve bağlanma düzeyleri arasında fark bulunmamasına rağmen çocukların aileleriyle gerek telefonda gerekse de yüz yüze görüşme sıklıklarına göre aile aidiyetleri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık bulunmuş, bu durum çocukların her ne kadar problemlili aile yapısına sahip olmaları ve ailelerinin yerine kurum bakımında kalmış olmalarına rağmen ebeveynleriyle iletişimi devam ettirmelerinin onların ruhsal gelişimlerini olumlu etkilediği düşünülmektedir.

8- Yine çocukların anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile ilişkilerini olumlu olarak değerlendirenlerin olumlu olarak değerlendirmeyenlere göre aile aidiyeti ve bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık bulunmuş olup anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile olumlu ilişkilere sahip olanların aile aidiyetlerinin daha fazla olduğu ve güvenli bağlanma stiline sahip oldukları

görülmüştür. Bu nedenle çeşitli sebepler nedeniyle çocuklar kurum bakımına alınmış olsalar da onların ebeveynleri ile iletişimlerinin kesintiye uğratılmaması ve çocukların anne, baba, kardeş ve arkadaşları ile ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için bu konuda oldukça gayret gösteren Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki meslek elemanlarının azami çaba sarf etmesi gerekmektedir.

9- Araştırma bulgularında her ne kadar 12 yıllık zorunlu eğitim olmasına rağmen çocukların çoğunluğunun eğitimlerini yarıda kestikleri görülmektedir. Eğitimlerini yarıda kesen bireyler için bir ara mekanizma oluşturulmaması nedeniyle de çocukların suça sürüklenmeleri muhtemeldir. Bu nedenle Çocuk Koruma İl Koordinasyon Kurulları Alt Komisyonlarının vaka bazlı toplanarak çocuğun eğitimini yarıda kesmemesi için gerekli önlemleri almasının çocuğun eğitimine devam etmesini sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların eğitim ve sağlık da dahil olmak üzere tüm sorumluluğunun ÇODEM'lere ait olduğu yönünde bir algı bulunmaktadır. Oysaki bu çocukların bakım sorumluluğu ÇODEM'lerdedir, eğitim sorumluluğu ise MEB'de dir. Bu nedenle ÇODEM'lerde korunma ve bakım altında bulunan çocukların öğrenim gördüğü okullarda çocuğun okula uyumu ve devamlılığının sağlanması ve de okul ile ilgili bir sorunla karşılaşması durumunda bu sorunun ivedi çözümü hususunda destek sağlanması için her bir çocuğa MEB tarafından danışman öğretmen atanarak kurumlar arası sorumluluğun paylaşılmasının oldukça önemli katkıları olabileceği düşünülmektedir. Tüm yapılan çalışmalara rağmen eğitimlerini yarıda keserek riskli davranış özellikleri sergileyen çocuklar için zorunlu meslek edindirme kurslarının açılması ve aldıkları eğitim sonrasında güvenli iş yerlerinde istihdam edilmelerinin sağlanmasının onların suça sürüklenmelerini engelleyeceği düşünülmektedir.

10- Yatılı kurum ve kuruluşlarda kalan çocukların büyük çoğunluğu ailelerinin yanında iken bağlanma sorunları dahil bir çok psiko-sosyal ve ekonomik sorun yaşamışlardır. Kurum bakımına alınan her çocuk için kuruluş sosyal serviste görevli meslek elemanları tarafından sosyal hizmet müdahalesi kapsamında bireysel müdahale planı hazırlanmaktadır. Bu plan çocuğun mevcut durumunu (eğitim, sağlık, aile iletişimi ve ilişkileri, sorunlu davranışları, kuruluşa uyum vb.) ortaya çıkararak çocuk ile hangi alanlarda çalışılması gerektiğini kapsamaktadır. Bu kapsamda araştırmada ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda çocuklar için bireyselleştirilmiş müdahale planı hazırlarken çocukların bağlanma düzeylerine de ayrıca dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

11- Nasıl ki çok çocuğu olan anne babalarının çocukları üzerinde denetimi azalıp onlar ile kaliteli vakit geçirme imkanları azalıyorsa, kuruluşlarda çok fazla çocuğa danışmanlık yapan meslek elemanının da çocuklarla kaliteli vakti geçirme ve onlar üzerinde etkili denetim kurma imkanının azalması muhtemel olup bu durum meslek elemanının da tükenmişlik duygusu yaşamasına neden olabilmektedir. Bakanlık uzun zamandan beridir ÇODEM'lerde çalışan personellerini ANKA çocuk destek programı kapsamında eğitmekte ve yayınladığı tebliğiler ile zorunlu olmadıkça personellerin yerlerinin değiştirilmemesi gerektiği hususunda gerekli

önlemleri almaktadır. Suça sürüklenen çocukların korunma ve bakım altında olduğu kuruluşlarda bu tür eğitimleri alan deneyimli meslek elemanı sayısının daha da artırılarak bu tür sorunların üstesinden gelebileceği düşünülmektedir.

12- Yukarıda belirtilen öneriler mikro ve mezzo düzeyde öneriler olup makro düzeyde bu hizmetlerin yerine getirebilmesi amacıyla;

a- ADM sayılarının artırılması,

b- Okul sosyal hizmeti uygulamasının tüm okullarda uygulamaya geçirilmesi

c- ADM ve okullarda istihdam edilecek meslek elemanlarının alanında uzman kişilerden olması ve bu personelin kurumdaki deneyimli personellerin süpervizyonu altında çalışmasının sağlanması ve de düzenli aralıklar ile üniversitelerde bu alanda çalışma yapan öğretim görevlileri tarafından sürekli eğitim ile geliştirilmelerinin sağlanması,

d- Çocukların suça sürüklenmelerinin önlenmesi hususlarında 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanununun günümüz şartlarına uyarlanarak güncellenmesinin çocukların suça sürüklenmelerinin engellenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Kanunda çocukların psiko-sosyal gelişimleri açısından uygulanması gerekli tedbir kararları (danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık) yer almakta ancak bu tedbirlerin uygulanmaması durumunda çocukların ve ebeveynlerinin karşılaşacakları yasal yaptırımların neler olacağına değinilmemektedir. Araştırmaya katılım sağlayan çocukların 12 yıllık zorunlu eğitim olmasına rağmen çoğunluğunun kurum bakımına alınmadan önce ebeveynleri yanında iken örgün eğitim hayatından koptukları anlaşılmaktadır. Buradan yola çıkarak çocukların örgün eğitime devamlılıkların sağlanması için güncel yasal mevzuatın yeterli olmadığı, yeni yasal önlemlerin alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

13- AÇSH Bakanlığının temel politikası tüm çocukların ailesi yanında bakımının sağlanmasıdır. Bu amaçla maddi yoksunluktan kaynaklı korunmaya muhtaç duruma düşen çocuklar sosyo-ekonomik destek sağlanarak kurum bakımı yerine ailesinin yanında kalması sağlanmaktadır. Yine koruyucu aile modeli ile de ailesi yanında kalması mümkün olmayan çocuklar uygun ailelerin yanına yerleştirilerek bir aile yanında kalmaları sağlanmaktadır. Kurum bakımında olan suça sürüklenen çocuklar ailesinin riskli özellikler taşıması durumunda da onların yanına verilememektedir. Ayrıca belirli bir yaşa gelen ve suça sürüklenmiş olan ergen çocukların tümünün koruyucu aile hizmet modelinden faydalanmaları mümkün olmamaktadır. Bu kapsamda göç, yoksulluk, işsizlik, ailenin parçalanması vb.sorunlarının yaşanmaması için bu duruma gelebilecek ailelerin tespit edilip uygun sosyal hizmet modellerinden faydalanmaları sağlanarak çocukların eğitim hayatından kopmayıp suça sürüklenmelerinin ve korunmaya muhtaç duruma gelmelerinin önüne geçilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, G., Demir, A; Görmez, D. ve Keser, İ. (2015). *Aile ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi*, Hacettepe University Faculty of Health Science Journal, Volume 1, No Suppl2 (2015), s.651-656.
- Açıkgöz, R. (2015-2). *Yoksulluk ve Suç: Doğrusal Olmayan Bir İlişki*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 25, sayı: 1, s.251-265.
- Aşın, R. (2010). *Suça Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stillerinin Algılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Afşin, R. ve Ö. Özçelik, A.D. (2018). *Suça Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne ve Baba Tutumları İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stillerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2018 Cilt: 17 Sayı: 66 (384-400).
- Akıncı, F. S. (2014). *Kriminoloji*. 11. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Akyüz, E. (2001). *Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel ilkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı*, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 151, S: 3-24.
- Akyüz, K. (2013). *Çocuk Sapkın Davranışını Belirleyen Etkenler: Kars İli Örneği*, Sosyoloji Derneği, Türkiye Sosyoloji Araştırmaları Dergisi Cilt: 16 Sayı: 2 Güz 2013
- Ainsworth, M. D. S. (1969). *Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant-mother relationship*. Child Development. 40(4): 969-1025; University of Chicago Press, 1969. Language: English, Veritabanı: JSTOR Journals.
- Ainsworth, M. D. S., ve Bowlby, J. (1991). *An Ethological Approach to Personality Development*. American Psychologist, 46, 331-341.
- Ardoın, L. ve Bartling, C. (2010). *Biological, Psychological, and Sociological Effects on Juvenile Delinquency*, American Journal of Psychological Research, Volume: 6 Number: 1, 2010.
- Armsden, G. C., ve Greenberg, M.T. (2010). *The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence*. Journal of Youth and Adolescence 1987; 16: 427-451.
- Avcı, M. (2009). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Erzurum İli Örneği)* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2009.
- Aydoğdu, H. ve O. Çam, M. (2013). *Madde Kullanım Bozukluğu Olan ve Olmayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları ve Sosyal Destek Algıları Yönünden Karşılaştırılması*, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2013, 4(3), 137-144
- Balcı, G. P. (2011). *Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisi*, Tıpta Uzmanlık Tezi İstanbul, 2011.
- Bartollas, C. ve Schmallegger, F. (2017). *Juvenile Delinquency- Çocuk Suçluluğu*, Çeviri Editörleri Yücel, D; Gönültaş, B; Nobel Akademik Yayıncılık.

- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). *The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation*, Psychological Bulletin 1995, Vol. 117, No. 3, 497-529.
- Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). *Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış*, Aile ve Toplum, Yıl: 11, Cilt: 5 Sayı: 20, Ocak-Şubat, Mart 2010.
- Baykara Acar, Y. (2013). *Çocuk Adalet Sisteminde Ne Çalışır? Değerlendirme, Tretman Programları ve Kanıt Temelli*, Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları, Editör: Hakan Acar, Nilüfer Cengiz, Elvettin Akman, Maya Akademi, s.169-180
- Berk, L.E. (2013). *Çocuk Gelişimi* (Çev: Ali Dönmez, Yayına Hazırlayan: Bekir Onur). İmge Kitapevi
- Besemer, S., Farrington, D. ve Bijleveld, C.J.H. *Labeling and intergenerational transmission of crime: The interaction between criminal justice intervention and a convicted parent*. PLoS ONE 12 (3): e0172419. doi: 10.1371/journal.pone.0172419.
- Best Start Resource Centre. (2011). *A Sense of Belonging: Supporting Healthy Child Development in Aboriginal Families*. Toronto, Ontario, Canada: Author.201.
- Biddulph, F., Biddulph, J., Biddulph, T.C. ve Biddulph, P. (2003) *The Complexity of Community and Family Influences on Children's Achievement in New Zealand: Best Evidence Synthesis*, Prepared for the Ministry of Education Authors Fred Biddulph, Jeanne Biddulph&Chris Biddulph Biddulph Educational Consultants Copyright © Ministry of Education PO Box 1666 Wellington ISBN 0-478-27290-1 Web ISBN 0-478-2721-X, June, 2003.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989).
- Birleşmiş Milletler Pekin (Beijing) Kuralları (1985). *Türkiye’de Çocuklar İçin Adalet, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programları*, Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Kasım 2013, Ankara
- Birleşmiş Milletler Riyad İlkeleri. (1990). *Türkiye’de Çocuklar İçin Adalet, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programları*, Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Kasım 2013, Ankara
- Birleşmiş Milletler Havana Kuralları. (1990). *Türkiye’de Çocuklar İçin Adalet, Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programları*, Uluslararası Çocuk Mevzuatı, Kasım 2013, Ankara
- Börekçi, E. (2012). *Suçla Sürüklenen Çocuklarda Suç Geçmişi İle Aile ve Akran Etkisinin Mükerrer Suçluluğa Etkisi: Ankara ili örneği*, Yüksek Lisans Tezi Ankara, 2012
- Braithwaite, J.B. (1975). *Competitiveness in Schools and Delinquency*, Journal of Social Issues 1975 Volume 10 Number 2.
- Bridges, K.M.B. (1927). *Factors Contributing to Juvenile Delinquency*, Journal Of Criminal Law and Criminology, Volume: 17, Issue 4 February, Article 3, s.531-580
- Brisch, H. (2004). *Treating Attachment Disorders From Theory To Therapy*, Guilford Publications, 2004

- Buldukoğlu, K., Bademli, K. ve Karakaya, D. (2011). *Ruhsal Hastalığı Olan Ebeveynle Yaşamak-Living With Mentally Ill Parent*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry, 2011; 3(4), 683-703
- Buschgens, C., Van Aken, M., Swinkels, S., Ormel, J., Verhulst, F., ve Buitelaar, J. (2010). *Externalizing behaviors in preadolescents: familial risk to externalizing behaviors and perceived parenting styles*. Eur Child and Adolescence Psychiatry (2010), 19: 567–575. DOI 10.1007/s00787-009-0086-8.
- Cankurtaran, Ö. Ö. (2004). *Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmetin Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında Çocuk Adalet Sistemi içerisinde Yer Alan Suça Yönelen Çocuk-Polis İlişkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004.
- Canter, D. (2011). *Suç psikolojisi*. Ankara, İmge Kitabevi Yayıncılık.
- Carrabine, E., Cox P., Lee, M., Plummer, K.ve South, N. (2009). *Criminology A sociological introduction Second edition*, 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN Simultaneously published in the USA and Canada by Routledge 270 Madison Avenue, New York, NY 10016.
- Clarke, J. (2004). *Histories of Childhood: Childhood Studies: An introduction / Edited by Dominic Wyse*. Malden, MA; Oxford, UK: Blackwell Pub., 2004.
- Craig, M.C.(2016). *Which Bond Matters More? assessing the differential strengths of Parental Bonding Measures on Adolescent Delinquency Over Time*, Youth Violence and Juvenile Justice, 2016, Vol. 14(3) 225-242, DOI: 10.1177/1541204014565670.
- Crin. (2017). Child Rights International Network Organisation, Minimum Ages of Criminal Responsibility, <https://archive.crin.org/en/home/ages.html>, Erişim tarihi: 17/04/2017
- Çakaloz, B., Ünlü, G., Aktaş Terzioğlu, M., Kapubağlı, N., Tekkanat, Ç. ve Kabakçı, D. (2016) *Çocuklarda Suç Davranışı ile Sosyodemografik Özelliklerin ve Zekanın İlişkisi*, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2016;17(5), s.411-418.
- Çamur Duyan, G. (2016). *Sosyal Hizmet Kuramları I*. Veli Duyan (Ed). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, Nisan 2016, ISBN: 978-975-06-1895-6
- Çamur Duyan, G. (2016). *Sosyal Hizmet Kuramları II*. Veli Duyan (Ed). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, Eylül 2016, ISBN: 978-975-06-2006-5
- Çetin, A. ve A. Esay, Ö. (2017). *12-14 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Beceri Düzeyi İle Ebeveynlerine Bağlanma Güvenliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 2017, 7(2), doi: 10.23.863/kalem.2018.93
- Çivilidağ, A. (2013). *Gelişim Süreci Odağında Ergenlik Psikolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara, 2013.
- Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği-29/03/2018 tarih 29310 sayılı Resmî Gazete.

- Danış, M. Z. ve Şahbikan, İ. (2014). *Suçta Sürüklenmiş Çocukların Yeniden Toplumsallaşma Sürecinde Ve İnsan Hakları Bağlamında Sosyal Hizmet Yaklaşımlarının Yeri Ve Önemi*, Tarih Okulu Dergisi Sayı: XVII Yıl: 7
- Demir, A. (2017). *Suçta Sürüklenen Çocukların Ruhsal İşleyişlerini Projektif Testlerle Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.
- Demir, N.Ö., Baran, A.G., Ulusoy, D. (2005). *Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnekleme*, Bilig Kış 2015, Sayı 32: 83-108
- Deniz, M.E. (2006). *Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki The Relationships Between Attachment Styles with Child Abuses and Guilt-Shame in Adolescence*, Eurasian Journal of Educational Research, 22, pp, 89-99 / 2006
- Dare, P. S., Mallet, C.A. ve Boitel, C. (2011). *Association Between Mental Health Disorders and Juveniles' Detention for a Personal Crime*, Social Work Faculty Publications, 208-213
- Doğan, T. (2016). *Ergenlerde Ana-Babaya Bağlanma: Türkiye Profili, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2016*; 8(4): 406-419 doi: 10.18863/pgy.253446.
- Dolgin, G.K. (2014). *Ergenlik Psikolojisi, Gelişim, İlişkiler ve Kültür* .(Çev.: Duygu Özen). Kaknüs Yayınları, İstanbul
- Dönmezer, S. (1984). *Kriminoloji*, 7. basım. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Dönmezer, S. (2002). *Kriminolojide Suç ve Suçun Niteliği*,
https://www.kriminoloji.com/Krminolojide_Suc_ve_Sucun_Niteliği_Sulhi_Donmezer.htm#_ftn8 Erişim Tarihi: 10 Nisan 2016
- Drolet, M, Arcand, I. (2013). *Positive Development, Sense of Belonging, and Support of Peers among Early Adolescents: Perspectives of Different Actors*, International Education Studies; Vol. 6, No. 4; 2013ISSN 1913-9020.
- Durak, E. ve Durak, M. (2017). *Adli Psikoloji*, Nobel Yayınevi, 1. Basım, Yayın No: 1776, Ankara
- Duru, E. ve Balkıs, M. (2015). *Birey-Çevre Uyumu, Aidiyet Duygusu, Akademik Doyum ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkilerin Analizi*, Ege Eğitim Dergisi 2015 (16) 1: 122-141
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum*, Çeviri: D. Öngen, Yayına Hazırlayan: B. Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü ve Araştırma Merkezi, Yayın No: 3, Ankara.
- Ereş, F. (2009). *Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi*. Aile ve Toplum Dergisi. Cilt 5, Sayı 17, s.88-96
- Eryalçın, M. ve Duyan, V. (2016). *Suçta Sürüklenen Çocuk ve Gençler*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara, 2017.
- Eyüpoğlu, M. ve Eyüpoğlu, D.(2018). *Suçta Sürüklenen Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar, Sosyo-demografik Özellikler ve Risk Faktörleri*, Klinik Psikiyatri 2018;21: 7-14 DOI: 10.5505/kpd.2018.02997

- Fırat, M. (2015). *Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Analizi: Bir Referans Çerçevesi* (Elazığ Örneği), Birey ve Toplum Dergisi. Cilt 5. Sayı 9. s.193-224
- Frank J. E. (2003). *Attachment Characteristics and Behavioural Problems in Rural and Urban Juvenile Delinquents*, Child Psychiatry and Human Development, Vol. 34(1), Fall 2003, 2003 Human Sciences Press, Inc.
- Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (Yayıma Hazırlayan: Bekir Onur), (Çev: Prof. Dr. Ali Dönmez, Yrd. Do. Dr. Nermin Çelen, Prof.Dr. Bekir Onur). İmge Kitabevi, Ankara.
- Güllü, İ. (2014). *Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım*, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16 (Özel Sayı I): 104-107.
- Güngör, F. ve Aka, V. (2018) “Çocuklara Yönelik Belediye Hizmeti Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği” Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, ISSN: 2146-1406, Sayı: 17, Ekim 2018-Mart 2019, s.176-202
- Güngör, F. ve Erdurak, Y. (2016). “Çocuk Hakları ve Uygulama Stratejileri Bağlamında Sokakta Çalıştırılan Çocuklar” Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, ISSN: 2146-1406, Sayı: 12, Mayıs-Ekim 2016, s.11-35
- Hendrick, R. (1992). “*Children and Childhood*” Recent Findings of Research in Economic & Social History, 15 (Autumn 1992).
- Hagerty, M.B. ve Patusky, K.L. (1995). *Developing a Measure Of Sense of Belonging*, Nursing Research 44(1): 9-13, January 1995
- Hardway, C. ve Fuligni, J. A. (2006). *Dimensions of family connectedness among adolescents with Mexican, Chinese, and European backgrounds*. Developmental Psychology, 42, 6, 1246-58.
- Hoeve, M., Stams, G.J.J.M, Van Der Put, G.E., Dubas, J.S., Van Der Leen, P.H ve Gerris, J.R.M, (2012). *A Meta-analysis of Attachment to Parents and Delinquency*, J Abnorm Child Psychol (2012) 40: 771–785.
- Jerome, N. (2013). *Application of the Maslow’s hierarchy of need theory; impacts and implications on organizational culture, human resource and employee’s performance*, International Journal of Business and Management Invention ISSN (Online): 2319 – 8028, ISSN (Print): 2319 – 801X www.ijbmi.org Volume 2 Issue 3 March. 2013, pp.39-45.
- IFSW (international Federation of Social Workers).*Global Definition of social Work 2014*. Erişim: 01/05/2016. <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>.
- Işık, G. (2003). *Çocuk Suçluluğunda Ailenin Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- İnal, H. C. ve Günay, S. (2002). *Olasılık ve Matematiksel İstatistik*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara
- İnal, K. (1999). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* Cilt: 32 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1999

- İşman, Ş. (2003). Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmalin Çocuk Suçluluğuna Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü
- Kala, S. (2015). *Konversiyon Bozukluğu Tanısı Konan Ergenlerde Yüz İfadelerinin, Duygu Tanımlama Becerilerinin ve İlişkili Etmenlerin Değerlendirilmesi*, Ankara, Uzmanlık Tezi, 2015)
- Kaner, S. (1992). *Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt: 25 Sayı: 2 Yayın Tarihi: 1992
- Karabekiroğlu, K. (2009). *Anne Babalar İçin Ruh Sağlığı Rehberi*, 1. Baskı, Say Yayınları, İstanbul
- Karakuş, Ö. (2012). *Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 32. Basım.
- Kaylı, Ş.D., Altıntoprak, A.D., Çelikay, H., Korkmaz, Y., Kabakçı, D. (2016). *Madde Bağımlılığı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedavisine Yönlendirilen Bireylerde Madde Kullanım Örüntüsü ile Göç Arasındaki İlişki*, Anatolian Journal of Psychiatry, s.376-384
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S.Ö. ve Üstündağ, M.F. (2011). *Bağlanma ve Psikopatoloji Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2011; 3(2): 321-342.
- Kesgin, B. (2012). *Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet*, Açılım Kitap, Aralık 2012, İstanbul
- Kızmaz, Z. (2004). *Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul ilişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 2, s.291-319
- Kızmaz, Z. (2005). *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme*. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 29(2), 149-74.
- King, V. ve Boyd, L.M. (2016). *Factors Associated With Perceptions of Family Belonging Among Adolescents*, Journal of Marriage and Family 78 (August 2016): 1114–1130 DOI: 10.1111/jomf.12322
- Korkmaz, M.N. ve Erden, G. (2010). *Çocukları Suç Davranışına Yönelten Olası Risk Faktörleri*. Türk Psikoloji Yazıları. 2010;13(25): 76-87.
- Kunt, V. (2003). Suç ve Çocuk, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kurtuluş, A., Salman, N., Günbet, G., Boz, B. D., Gencer, C. ve Acar, K. (2009). *Denizli İlinde 12-15 Yaş Arasındaki Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-demografik Özellikleri*, Pamukkale Tıp Dergisi 2009;2(1): 8-14.
- Levy, K.N., Johnson, B.N., Scala, J.W., Themes, C.M. ve Clouthier, T.L. (2015) *An Attachment Theoretical Framework for Understanding Personality Disorders: Developmental, Neuroscience and Psychotherapeutic Considerations*. Psychological Topics, 24 (2015), 1, 91-112.

- Mambende, B., Nyandoro, T., Maunganidze, L. ve Sawuti, A. (2016). *Factors Influencing Youth Juvenile Delinquency at Blue Hills Children's Prison Rehabilitation Centre in Gweru, Zimbabwe: An Explorative Study*, International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE) Volume 3, Issue 4, April 2016, PP 27-34 ISSN 2349-0373 (Print) & ISSN 2349-0381 (Online) <http://dx.doi.org/10.20431/2349-0381.0304004> www.arcjournals.org
- Masterson, J.M. (2008). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları* (Çev.: Habibe Şentürk) İstanbul, Litera Yayıncılık
- Mavili, A., Kesen, N. F. ve Daşbaşı, S. (2014). *Aile Aidiyeti Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, YIL: 14 SAYI: 33 Temmuz- Aralık 2014.
- Mccord, J. (1991). *Family Relationships, Juvenile Delinquency, And Adult Criminality*, Criminology Volume 29 Number3 1991.
- Moffit, T. E., Gabrielli, W. F. ve Mednick, S.A. (1981) *Socioeconomic Status, IQ, and Delinquency*, Journal of Abnormal Psychology 1981, Vol.90, No. 2, 152-156, Copyright 1981 by the American Psychological Association, Inc. 0021-843X/81 /9002-0152J00.75.
- Mueller, C. ve Haines, R. T. (2012) *Adolescent Perceptions of Family Connectedness and School Belonging: Links with Self-Concept and Depressive Symptoms among Gifted African American and Hispanic Youth*, Gifted Children: Vol. 5: Iss. 2, Article 3. Available at: <http://docs.lib.purdue.edu/giftedchildren/vol5/iss2/3>
- Muris, P., Meesters, C. ve Van Den Berg, S. (2003). *Internalizing and externalizing problems as correlates of self-reported attachment style and perceived parental rearing in normal adolescents*. J Child FamStud 12: 171–18.
- Muş, E. ve Öz, S. (2016): *Biyolojik &Psikolojik Teoriler, Kriminoloji-Suç Teorileri ve Uygulamalar*, Karınca Yayınevi, Ankara, 2016, s.39-55
- Mert, A. ve Soyer, B. (2014). *“Kevin Hakkında Konuşmalıyız” Filminin Bowlby'nin Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ve Minuchin'in Yapısal Aile Sistemleri Yaklaşımı Temel Kavramları Kullanılarak Değerlendirilmesi*, Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, Aralık December - 2014/2.
- Nelson, M. ve Rubin, S. (1997). *Sex differences, parental attachment, and juvenile Delinquency*, Journal of Police And Criminal Psychology, September 1997, Volume 12, Number 2, s.28-34.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory* (2nd Ed.) New York: McGrawHill.
- Odağ, C. (2008). *Ergenler, Bizi Örnek Alanlar, Örnek Aldıklarımız*, Meta Basım Matbaacılık, İzmir, 2008.
- Oktik, N., Önköl, G. ve Sarı,Ö.(2016). *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi: Uygulamalar ve Örnekler*, Ankara: Nobel Akademik Yayınları, 2016.
- Onur, B. (2008). *Tarih, Sosyoloji, Psikoloji Kavşağında Çocuk*, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel El Kitabı, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Yayınları: 3, 2008, Ankara

- Oral, M. ve Tuncay, T. (2012). *Ruh Sağlığı Alanında Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rol ve Sorumlulukları*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 23 (2), 93-114
- Ögel, K. ve Cömert, I.T. (2014). *Madde Kullanan Ergenlerin Bağlanma Stilleri*, Addicta: The Turkish Journal on Addictions, Bahar 2014, 1(1), 9-40.
- Ögel, K. (2014). *Çocuk, Suç ve Bireyselleştirilmiş İyileştirme*, Haziran 2014, Ankara.
- Öğüt, O. (2017). *Suçta Sürüklenen Çocukların Sosyo-demografik Özellikleri, Algılanan Aile İşlevselliğinin ve Ebeveyn Tutumlarının Suçta Sürüklenme Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Öngider, N. (2013) *Anne-Baba İle Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2013; 5(4): 420-440 doi: 10.5455/cap.20130527.
- Öntaş, Ö.C. (2004). *Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmetin Güçlendirme Yaklaşımı Açısından Suça Yönelen Çocuk Polis İlişkisi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öter, G. (1994). *Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü ve Farik Mümeyyizlik*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü
- Özdemir, U. (2018). *Psikiyatrik Sosyal Hizmet Kuramsal Çerçeve -Rol ve İşlevler- Uygulama- Analiz*, Nobel Akademik yayıncılık, Ankara
- Özgür, Ö. (2011). *Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak ve Onlarla Çalışmak: Bağlanma Teorisinden Bir Bakış*, e-journal of new World science Academy, 2011, volume: 6, number: 1, Article Number: 3c0062 ISSN: 1306-3111, s.96-106
- Özok, P. (1996). *Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Öztürk, M, Kerimoğlu, E., Kılıç, B.G. ve Gürkan, C.K. (2011). *Çocukluk ve Ergenlik Döneminde Sık Görülen Ruhsal Rahatsızlıklar*, Ruh Sağlığı Bozuklukları II, Orhan Öztürk, Aylin Uluşahin, Nobel Tıp, 2011.
- Öztürk, N. (2013). *Suçta Sürüklenen Çocukların Risk Alma Davranışlarının ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, G. (2007). *İç Göçün Çocuk Ruh Sağlığına Etkisi ve Sosyal Hizmet Müdahalesi*, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt: 18, Sayı: 1, Nisan 2007
- Postman, N.(1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. (Çev: Kemal İnal). Akra İmge Yayınevi.
- Raja, S.N., McGee R. ve Stanton WR. (1992). *Perceived Attachments to Parents and Peers and Psychological Well-being in Adolescence*. Journal of Youth and Adolescence 1992; 21: 471-485.
- Refresh, H. (1992). *Children and Childhood*. Recent Findings Of Research İn Economic&Social History, Autumn 15 1992.

- Resmî Gazete, 15.07.2015 tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>. Erişim tarihi: 10 Nisan 2016
- Resmî Gazete, 24.12.2006 tarihli Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu v e Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/um_cocukkorumatedbirkararlari.pdf. Erişim tarihi: 12 Nisan 2016.
- Resmî Gazete, 07.11.1982 tarihli 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf Erişim tarihi: 10 Nisan 2016
- Resmî Gazete, 12.10.2004 tarihli 5237 Kanun Numaralı Türk Ceza Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, Erişim tarihi: 10 Nisan 2016
- Resmî Gazete, 04.09.2009 tarihli 27339 Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/20090904-14.htm> Erişim tarihi: 1 Mart 2019
- Resmî Gazete, 08/11/2010 tarih ve 27753 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/11/20101108-4.htm> Erişim tarihi: 1 Mart 2019
- Resmî Gazete, 24.05.1983 tarihli 2828 Kanun Numaralı Sosyal Hizmetler Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>, Erişim tarihi: 10 Nisan 2016
- Ruppert, F. (2014). *Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları Ruhun Yaralarını Anlamak ve İyileştirmek*, (Çev: Fatma Zengin), Kaknüs Yayınları, Psikoloji Serisi, İstanbul
- Sable, P. (2010). *The Origins of an Attachment Approach to Social Work Practice with Adults*. s,17-29, Adult Attachment in Clinical Social Work, Practice, Rsearch and Policiy, Bannet, S.; Nelson,J,K. DOI 10.1007/978-1-4419-6241-6Springer New York Dordrecht Heidelberg London, 2010.
- Sarı, U. (2018). *Kocaeli Üniversitesi Çocuk Ergen Psikiyatrisine Başvuran Sağlık Tedbirli Hastaların Sosyo-demografik risk Faktörlerinin ve Ruhsal Tanılarının İncelenmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Savage, J. (2014). *The association between attachment, parental bonds and physically aggressive and violent behavior: A comprehensive review*, Aggression and Violent Behavior 19 (2014) 164–178.
- Save The Children. (2015). *A Sennse Of Belonging Understanding and Improving Informal Alternative Care Mechanisms to increase the care and protection of children, with a focus on Kinship care in East Africa*, Save the Children International East Africa Regional Office (EARO) P.O. Box 19423-00202 Nairobi, Kenya Office Cell phone: +254 711 090 000-ea.info@savethechildren.org
- Savi, F. (2011). *School Attachment Scale for Children and Adolescents: The Study of Validity and Reliability*, Elementary Education Online, 10(1), 80-90, 2011.

- Savignac, J. (2009). *Families, youth and delinquency: The state of knowledge, and Family-based juvenile delinquency Prevention programs*, National Crime Prevention Centre (NCPC) Public Safety Canada Ottawa, Ontario Canada, 2009.
- Şaşman K. D., Altıntoprak, A.E., Çelikay, H., Babür Korkmaz, Y. ve Kabakçı, D. (2016). *Madde Bağımlılığı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedavisine Yönlendirilen Bireylerde Madde Kullanım Örüntüsü ile Göç Arasındaki ilişki*, Anatolian Journal of Psychiatry, 2016;17(5), s: 376-384
- Sentse, M., Lindenberg, S., Omvlee, A., Ormel, J. ve Veenstra, R. (2010). *Rejection and Acceptance Across Contexts: Parents and Peers as Risks and Buffers for Early Adolescent Psychopathology*. The TRAILS Study, J Abnorm Child Psychol (2010) 38: 119–130 DOI 10.1007/s10802-009-9351-z.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. (Çev: Aysel Birsal ve Diğerleri). Nika Yayınevi, Ankara, 2014.
- Shoemaker, D.J. (2010). *Conduct Problems in Youth: Sociological Perspectives, Clinical Handbook of Assessing and Treating Conduct Problems In Youth*, Murrihy, R.C; Kidman, A.D.; Ollendick Th.H. (Eds), 2010, XXIV. 544p., Hardcover, ISBN 978-1-44196295-9. <http://www.springer.com/978-1-4419-6295-9>
- Shulman, H.M. (1951). *Intelligence and Delinquency*: Journal of Criminal Law and Criminology, Volume: 41, Issue: 6, 763-781
- Siti, N. F.Bt. S. ve Othman, R.H., (2015-2016). The Relationship Between Parental Attachment Toward Delinquent Behavior Among Young Offenders, South east Asia Psychology Journal Vol. 3, (2015 – 2016) 15-23.
- Soysal, A.Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). *Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış*, Klinik Psikiyatri Dergisi, 2005;5.s, 88-99
- Sözen, E. (1986). *Sosyolojik açıdan çocuk suçluluğu ve Paşakapısı Cezaevi'nde bir deneme*. Sosyoloji Konferansları Dergisi, 21, 261-285.
- Stahl, S. (2016) *Bağlanma Korkusu: Evet de diyemiyorum Hayır da*, (Çev: Ceyda Aydın). Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul,
- Sumbas, E. ve Sezer, Ö. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinde Anne Babaya Bağlanmanın İncelenmesi*. Ege Eğitim Dergisi, 2017(18) 1: 288-310
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). *Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi*. Türk Psikoloji Dergisi, Cilt No: 14, Sayı: 44, s: 35-62.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E. (2009). Bağlanma ve Psşkopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Pank Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi, Türk Psikoloji Dergisi, Haziran 2009, 24 (63), 38-45.
- Sümer, N. ve Şendağ, M.A. (1999). *Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı*, Türk Psikoloji Dergisi, Haziran 2009, 24 (63), 86-101.

- Sümer, N. (2012). *Türkiye’de Gençlik: Ne Biliyoruz? Ne Bilmiyoruz?*, Türkiye çocuk ve Genç Psikiyatrisi Yayınları: 5, Ankara.
- Sümer, N., Oruçlular, Y. ve Çapar, T. (2015). *Bağlanma ve Bağımlılık: Kuramsal Çerçeve ve Derleme Çalışması*, Bağımlılık Dergisi, 2015, Cilt: 16, Sayı: 4, s.192-209
- Şendil, G. (2014). *Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri*, 1. Basım, Nobel Yayınevi. Ankara
- Tan, M. (1989). *Çağlar Boyunca Çocukluk*, Kaynak: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt: 22 Sayı: 1, Yayın Tarihi: 1989.
- Tartar, G. (1993). *Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Teker, K. (2010). *Suçlu Çocuklarda Sosyo-demografik Özellikler ile Ebeveyn Tutum Algısının Çocuk Suçluluğuna Katkısı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Temel, F. ve Aksoy, A.B. (2016). *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*, 4. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Çocuk Çalışma Grubu Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Yayın No: 2901-ÖİK 741
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Topçuoğlu, T. (2014). *Çocuk Suçluluğu ve Gelişimsel (risk-odaklı) Suç Önleme*. KMÜ Sos ve Ekon Araştırmalar Dergisi, 2014;16(1): 217-226.
- Toprak, U. (2011). “Çocuk Suçluluğunun Karakteristik ve Yapısal Özellikleri,” TBB Dergisi, (95), s.313-330.
- Tunceroğlu, Z. (2015). *Suçla Sürüklenen Çocuklarda Mükerrerliğin Önlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü
- Turan, N. (2012). *Birey ve Aileler İle Sosyal Hizmet*, Veli Duyan (Ed). Sosyal Hizmet Uzmanları derneği Genel Merkezi Yayın No: 021, Ankara
- TÜİK, 2014 a, Güvenlik Birimine Getirilen Çocuklar, 2013, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Erişim Adresi, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16121>. Erişim tarihi: 10 Ocak 2019
- TÜİK, 2014 b, Güvenlik Birimine Getirilen Çocuklar, 2014 Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Erişim Adresi, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18525>. Erişim tarihi: 10 Ocak 2019
- TÜİK, 2014c, İstatistiklerle Çocuk, 2014, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Erişim Adresi, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18622>. Erişim tarihi: 10 Ocak 2019
- TÜİK, 2014d, Basın Odası Haberleri, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2014_50_20140821.pdf. Erişim tarihi: 10 Ocak 2019

- Tüzün, B. (1995). Çocuk Suçluluğunun Kavramı ve Yasal-Kuramsal Düzenlemeler, Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). *Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji*, Düşünen Adam, 2006, 19(1): 24-39.
- Unesco/Cidree (1983). *A Sense Of Belonging, Guideliness For the Humanistic and İnternational Dimension Of Education*, Unesco/Cidree Publication.
- Uluğtekin. (1991). Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara-Bizim Büro
- Uluğtekin, S., Baykara Acar, Y. ve Cankurtaran Öntaş, Ö.(2004). *Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporları (SİR) ve Gözetim Raporlarının Yeri*, TBB Dergisi, (53), s. 35-44
- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.
- Van Der Colk, B. A, (2018). *Beden Kayıt Tutar*, 1. Basımdan Çeviri, Yayın No: 57, Nobel Yaşam, Ankara.
- Webb, N. B. (2017). *Çocuklarla Sosyal Hizmet Uygulaması*, Nika Yayınevi-Ankara.
- Wareham, J. ve Boots, D. (2012). *The Link Between Mental Health Problems And Youth Violence In Adolescence A Multilevel Test of DSM-Oriented Problems*, Criminal Justice And Behavior, Vol. 39 No. 8, August 2012 1003-1024 Doi: 10.1177/0093854812439290 © 2012 International Association for Correctional and Forensic Psychology.
- Yahşioğlu, Y. ve Erdoğan, S, (2014). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara. Detay Yayınları, 4. Baskı.
- Yaman, Ö.M. ve Acar, B. (2016). *Disiplinlerarası Suç ve Suçluluk Çalışmaları (1923-2015), Sosyal Hizmet Literatüründe Bibliyografik Bir Değerlendirme*, Bir yayıncılık 2016, İstanbul.
- Yapıcı, M. ve Yapıcı, Ş. (2004). *Bir Değer Olarak Çocukluk*, Üniversite Ve Toplum Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, 4, (4) Aralık 2004.
- Yavuzer, H. (1989). *Ana-Baba ve Çocuk, Ailede Çocuk Eğitimi*, 3. Basım İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitapevi. 16. Basım.
- Yıldızhan, E. (2017). *Bağlanma Teorisi ve Bağlanma Bozukluklarına Genel Bir Bakış*, Anadolu Kliniği, Ocak 2017; Cilt 22, Sayı 1.
- Yılmaz, E. (2009). *Çocuk Hakları” Açısından: Çocuğun Davada Temsilinin ve İradesinin Temsili*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 11, Özel Sayı 2009, s.819-841 (Basım Yılı 2010).
- Yılmaz, T. (2001). *Ergenlerde risk alma davranışının incelenmesi, 1. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*, Ankara: Türkiye’de Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı Yayınları.
- Yörükoğlu A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, İstanbul: Özgür Yayınları.7. Basım.

- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk Ruh Sağlığı Çocuk Yetiştirme Sanatı ve Kişilik Gelişimi*, Özgür Yayınları, Ankara
- Yüksel, Z. ve Öncü, B. (2016). *Geçmişte Kurum Bakımında Kalmış Bireylerin Kurum Bakımı Deneyimlerine İlişkin Özellikleri ve Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 2 Ekim, 2016
- Zastrow, C. ve Krist Ashman, K. (2014). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I*, Bebeklik-Çocukluk-Ergenlik, Ankara, Nika Yayınevi.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*, Ankara, Nika Yayınevi.

EKLER:

EK-1

Bilgilendirilmiş Onam Formu (Çocuk/Genç Görüşmesi İçin)

Ben Yunus DURSUN, 2005-2015 yılları arasında on yıl boyunca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)- Kocaeli Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı kurum ve kuruluşlarda sosyal hizmet uzmanı olarak görev yaptım. Görev yaptığım süre içerisinde korunmaya muhtaç, suç mağduru ve suça sürüklenen birçok çocukla mesleki çalışma yürüttüm. Son 3 yıldır da Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezinde sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmaktayım, burada da suç mağduru, korunmaya muhtaç ve suça sürüklenen çocuklar ile ilgili mesleki çalışmalarımı yerine getirmekteyim. Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bilim Dalında doktora kapsamında yürütmekte olduğum tez çalışması kapsamında sizden yaklaşık 30 dakika sürecek olan anket sorularını doldurmanızı isteyeceğim. Araştırmanın amacı suça sürüklenen çocukların aileleri ve arkadaşlarına ilişkin aidiyet ve bağlanma durumlarını anlamaya çalışmak ve araştırma sonucuna göre çözüm önerileri geliştirmektir.

Anketlerde size sorulan sorulara anlayarak ve içtenlikle cevap vermeniz beklenmektedir, bu nedenle soruları dikkatlice okuyunuz, anlamadığınız ve daha fazla bilgiye ihtiyaç duymanız halinde bana (araştırmacıya) soru sorabilirsiniz. Bununla birlikte araştırmaya katılıp katılmamakta özgürsünüz.

Araştırma için Aile Bakanlığının 20/06/2018 tarih ve 94952863-605.01-E.66842 sayılı yazısı ile resmi izin alınmıştır.

Araştırma neticesinde elde edilen bilgiler kesinlikle araştırma kapsamında kullanılacak ve gizlilik ilkelerine riayet edilecektir.

Bu çalışmaya katılman için senden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığın için sana ek bir ödeme de yapılmayacaktır.

Araştırma konusunda bize ulaşmak istersen Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi 0 262 3038843 (iş) ya da 0 324400737 (cep) telefonlarından arayabilirsin.

Tüm bu bilgilerin ardından araştırmaya kendi isteğinle katılmak istiyorsan, aşağıda seninle ilgili yerleri doldurup imzalayabilirsin.

Katılımcı Adı-Soyadı:

Araştırmacı Adı-Soyadı: Yunus DURSUN

İmzası:

İmzası:

EK-2

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE)

A) EABE-ANNE

Aşağıdaki maddeleri babanızla ilişkinizi göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Asla

Bazen

Daima

1	Annem duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Annem başka biri olsun isterdim.							
3	Annem beni olduğum gibi kabul eder.							
4	Sorunlarım hakkında annemle konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5	Evde (annemle iken)kolayca keyfim kaçır.							
6	Annemin kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.							
7	Kim olduğumu daha iyi anlamamda annem bana yol gösterir.							
8	Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme anlatırım.							
9	Anneme kızgınlık duyuyorum.							
10	Annemden pek ilgi görmüyorum.							
11	Kızgın olduğumda annem anlayışlı olmaya çalışır.							
12	Annem bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.							

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE)

B) EABE-BABA

Aşağıdaki maddeleri babanızla ilişkinizi göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Asla

Bazen

Daima

1	Babam duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Babam başka biri olsun isterdim.							
3	Babam beni olduğum gibi kabul eder.							
4	Sorunlarım hakkında babamla konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5	Evde (babamla <u>iken</u>)kolayca keyfim kaçır.							
6	Babamla kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.							
7	Kim olduğumu daha iyi anlamamda babam bana yol gösterir.							
8	Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu babama anlatırım.							
9	Babama kızgınlık duyuyorum.							
10	Babamdan pek ilgi görmüyorum.							
11	Kızgın olduğumda babam anlayışlı olmaya çalışır.							
12	Babam bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.							

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE)

C) EABE-ARKADAŞ

Aşağıdaki maddeleri arkadaşınızla ilişkinizi göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Asla

Bazen

Daima

1	Arkadaşım duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Arkadaşım başka biri olsun isterdim.							
3	Arkadaşım beni olduğum gibi kabul eder.							
4	Sorunlarım hakkında arkadaşım ile konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5	Evde (arkadaşlarımla iken) kolayca keyfim kaçır.							
6	Arkadaşım kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkırmak istemem.							
7	Kim olduğumu daha iyi anlamamda arkadaşım bana yol gösterir.							
8	Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu arkadaşıma anlatırım.							
9	Arkadaşıma kızgınlık duyuyorum.							
10	Arkadaşımdan pek ilgi görmüyorum.							
11	Kızgın olduğumda arkadaşım anlayışlı olmaya çalışır.							
12	Arkadaşım bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.							

EK-3

AİLE AİDİYETİ ÖLÇEĞİ

Açıklama: Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak düşüncelerinizi (X) işareti ile belirtiniz. İfadelerin doğrusu veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

Lütfen bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz. İşaretsiz ifade bırakmayınız. Size verilen kâğıt üzerine adınızı yazmayınız, kimliğinizi belirtecek herhangi bir işaret koymayınız.

	Sorular / Seçenekler	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen
	(Seçeneklerin rakamsal karşılığı)	1	2	3	4	5
1.	Aileme güçlü bir şekilde bağlılık hissediyorum.					
2.	Ailemde hayır deme hakkımız hep korunur.					
3.	Ailemin önemli bir parçasıyım.					
4.	Ailemin beni desteklediğini hissediyorum.					
5.	Ailemde birçok kişi benim için bazı zevklerinden vazgeçmez.					
6.	Ailemde kendimi değerli hissediyorum.					
7.	Ailemin bana güvendiğini hiç hissetmedim.					
8.	Ailemin bana saygı gösterdiğini hep görmüşümdür.					
9.	Ailemde kararları birlikte almayız.					
10.	İhtiyaç içinde ve hasta olduğumda ailem hemen destek olur.					
11.	Ailemle birlikte zaman geçirebiliyoruz.					
12.	Kendimi evimde ve ailemle birlikte mutlu hissetmiyorum.					
13.	Sevgi ve hoşgörü ailemin önemli bir parçasıdır.					
14.	Ailem bana özen gösterir.					
15.	Ben de aileme özen gösteririm.					
16.	Ailemde eleştiri hakkımız özenle korunur.					
17.	Bir daha dünyaya gelsem aynı ailede doğmak isterdim.					

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

2) Yaşınız (gün/ay/yıl):/...../.....

3) Eğitim Durumunuz

() Okur-yazar değil

() Okur-yazar

() İlkokul Mezunu

() Ortaokul Mezunu

() Lise Mezunu

() Okula gitmiyor (Okulu bıraktığı sınıf: Bırakma nedeni:)

() Halen okula gidiyor (sınıf:)

4) Kardeş sayınız? (kendiniz dışında):

Öz kardeş sayısı :

Üvey kardeş kayısı:

5) Kardeşleriniz arasında kaçınıcı çocuksunuz?

6) Anne ve babanıza ait bilgiler:

Anne

() Sağ

() Sağ olup olmadığı bilinmiyor

() Öz

() Üvey

() Anne vefat

Nedeni:

Yılı:

Baba

() Sağ

() Sağ olup olmadığı bilinmiyor

() Öz

() Üvey

() Baba vefat

Nedeni:

Yılı:

7) Aile yapısı:

() Çekirdek aile

() Geniş aile

() Parçalanmış aile (boşanma, ayrı)

8) Anne-babanın birlikte yaşama durumu:

() Birlikte yaşıyorlar

() Evliler ama ayrı yaşıyorlar

() Boşanmışlar

() Anne başkasıyla evli

() Baba Başkasıyla evli

9) Anne yaşı:

10) Annenin eğitim durumu:

- ☐ Okuma-yazma bilmiyor
- ☐ Okur-yazar
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

11) Annenin iş durumu:

- ☐ Çalışmıyor
- ☐ Çalışıyor (Mesleği:)
- ☐ Çalışıp çalışmadığı bilinmiyor

12) Baba yaşı:

13) Babanın eğitim durumu:

- ☐ Okuma-yazma bilmiyor
- ☐ Okur-yazar
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

14) Babanın iş durumu:

- ☐ Çalışmıyor
- ☐ Çalışıyor (Mesleği:)
- ☐ Çalışıp çalışmadığı bilinmiyor

15) Anne-babanızın ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

- ☐ Çok iyi
- ☐ İyi
- ☐ Normal
- ☐ Kötü
- ☐ Çok Kötü

16) Ailenin Devlet ve Sivil Toplum Kuruluşlarından Sosyal Yardım Alma durumu:

- ☐ Evet, alıyor
- ☐ Hayır, almıyor

17) Ailenin yakın çevresinden/akrabalarından sosyal destek (maddi-manevi) görme durumu:

- ☐ Evet, görüyor
- ☐ Hayır, görmüyor

18) Bulunduğunuz şehre göç ile mi geldiniz?

Bu soruyu ailenizin yaşadığı şehir olarak değerlendiriniz.

() Evet (Hangi şehirden göç ettiniz? Göç yılı:)

() Hayır

19) Annede bilinen fiziksel hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

20) Annede bilinen ruhsal hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

21) Babada bilinen fiziksel hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

22) Babada bilinen ruhsal hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

23) Kardeşte/kardeşlerde bilinen fiziksel hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

24) Kardeşte/kardeşlerde bilinen ruhsal hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

25-) Kendinizde bilinen fiziksel hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

26) Kendinizde bilinen ruhsal hastalık var mı?

() Evet(.....)

() Hayır

27) Düzenli olarak kullandığınız bir ilaç var mı?

() Evet (İsmi: Ne kadar süredir:)

() Hayır

28) Okula sınıfta kalmasını gerektirecek kadar devamsızlık yapıp yapmadığı:

() Evet (Tekrar edilen sınıf:)

() Hayır

- 29) Okulda disiplin cezası alıp almadığı
() Evet (Disiplin cezası alınan sınıf: Yılı:)
() Hayır
- 30) Okula devam edilen dönemde okul faaliyetlerine katılım sağlayıp sağlamadığı?
() Evet
() Hayır
- 31) Katıldığınız herhangi bir sosyal aktivite var mı? (Örnek; futbol, resim, tiyatro, gitar kursu vb.):
() Evet (İsmi:Süresi:Yılı:)
() Hayır
- 32) Karışılmış olan suçun türü:
Aşağıda belirtilen suç türlerinden birden fazlasına karışılması durumunda diğer seçenekleri de işaretleyiniz.
() Cinsel Suç
() Yaralama ve şiddet Suçu
() Hırsızlık Suçu
() Bağımlılık yapıcı madde kullanımı ya da satma suçu
() Diğer.....)
- 33) Kaçınıcı kez suça sürüklendiniz: kez
- 34) İlk kez suça sürüklenme yaşıınız:
- 35) Suç eylemine kimlerle karıştınız?
() Yalnız
() Aile üyeleriyle (.....)
() Arkadaşlarıyla
() Yabancı birisiyle
() Diğer (.....)
- 36) Ev içinde sözel şiddet var mı?
() Evet (Kim tarafından: Kime karşı:)
() Hayır
- 37) Ev içinde fiziksel şiddet var mı?
() Evet(Kim tarafından: Kime karşı:)
() Hayır
- 38) Ailede suça karışma öyküsü:
() Evet(Çocuğa yakınlığı: türü:)
() Hayır

39) Bulunduğunuz çevrede suça karışma yküsü:

Bu soruyu bu kuruluşa gelmeden önceki çevreniz olarak yanıtlayınız.

() Evet(ocuğa yakınlığı: türü:)

() Hayır

40) Arkadaşlarında suça karışma yks:

Bu soruyu bu kuruluşa gelmeden önceki çevreniz olarak yanıtlayınız.

() Evet(ocuğa yakınlığı: türü:)

() Hayır

41) Devam ettiği okuldaki öğrencilerin suça karışma durumu:

() Evet

() Hayır

42) Ailede suç mağduru olma durumu:

() Evet(ocuğa yakınlığı: türü:)

() Hayır

43) ocuğun suç mağduru olma durumu:

() Evet(ocuğa yakınlığı: türü:)

() Hayır

44) Ailede madde kullanımı yks:

() Evet(ocuğa yakınlığı:Maddenin türü:)

() Hayır

45) Kurum Bakımına alınma nedeni:

() Annenin vefatı

() Babanın vefatı

() Anne babanın boşanması

() ihmal

() Diğer

46) Kuruma bakımına girene kadar yanında kalınan kişi:

() Anne-Baba

() Anne

() Baba

() Büyükanne/ Büyükbaba

() kardeşler

() Akraba

() Diğer

47) 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında ne tür tedbir kararı verildiği:

- ☐ Danışmanlık Tedbiri
- ☐ Eğitim Tedbiri
- ☐ Bakım Tedbiri
- ☐ Sağlık Tedbiri
- ☐ Barınma Tedbiri

48) Tedbir Kararının uygulandığı süresi

- ☐ 0-1 yıl
- ☐ 1- 3 yıl
- ☐ 3-5 yıl
- ☐ 5-8 yıl
- ☐ 8 yıl ve daha fazla süre

49) Ailenizle ne kadar sıklıkta telefon ile görüşürsünüz?

- ☐ Her gün
- ☐ 1- 7 gün arası
- ☐ 7-15 gün arası
- ☐ 15 gün-1 ay arası
- ☐ 1 ay-3 ay arası
- ☐ Her ihtiyacım olduğunda
- ☐ Hiçbir zaman

50) Ailenizle ne kadar sıklıkta yüz yüze görüşürsünüz?

- ☐ Her Hafta
- ☐ 1 hafta- 1 ay arası
- ☐ 1 ay- 3 ay arası
- ☐ 3 ay-6 ay arası
- ☐ 6 ay 1 yıl arası
- ☐ 1 yıl ve daha fazla
- ☐ Hiçbir zaman

51) Annenizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Çok iyi
- ☐ İyi
- ☐ Normal
- ☐ Kötü
- ☐ Çok Kötü

52) Babanızla ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Çok iyi
- ☐ İyi
- ☐ Normal
- ☐ Kötü
- ☐ Çok Kötü

53) Kardeşiniz/lerinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Çok iyi
- ☐ İyi
- ☐ Normal
- ☐ Kötü
- ☐ Çok Kötü

54) Arkadaşlarınızla ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Çok iyi
- ☐ İyi
- ☐ Normal
- ☐ Kötü
- ☐ Çok Kötü

Prof. Dr. Nebi Sümer

[About Me](#) [Publications](#) [Projects](#) [Courses](#) [Graduate Students](#) [Close Relationships](#) [Traffic Psychology](#) [Measures \(in Turkish\)](#)

Measures (in Turkish)

Bu sayfada yer alan ölçerler ODTÜ Psikoloji Bölümü İlişki Araştırma Laboratuvarı (Relationship Research Lab) kapsamında Prof. Dr. Nebi Sümer ve çalışma arkadaşları tarafından Türkiye'ye uyarlanan ve/ya geliştirilen ölçerlerdir. Ölçerler etik ilkelere uymak koşulu ile sadece bilimsel araştırmalarda kullanılabilir. **Ölçerlerin kullanımı için izin alınmasına gerek yoktur.** Söz konusu ölçerlerin klinik tanı koyma, psikolojik değerlendirme ve/ya eleman seçme vb. amaçlarla kullanılması hem bilimsel (psikometrik) hem de etik bakımdan uygun değildir. Kullanılmadan önce ölçerlerin geliştirdiği orijinal çalışmaların ve Türkiye örneklemi üzerinde yapılmış olan geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarının detaylı olarak incelenmesi gerekir. Bu sayfayı hazırlayan ve güncelleyen doktora öğrencimiz Gülbün Şengül-İnal'a çok teşekkür ederim.

Nebi Sümer

Önemli Not: Yetişkin bağlanma örüntülerini ölçmek amacıyla geliştirilen ilişkiler Ölçeği (İÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) bağlanma çalışmalarında artık pek kullanılmayan çok eski ölçüm araçlarıdır. Bunun yerine iki temel bağlanma boyutu düzeyinde ölçüm yapan Brennan, Clark ve Shaver'in (1998) geliştirdiği Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri I (YİYE-I, Bkz. Sümer, 2006)

Arama

Recent Posts

- Yeni Kitap: [Close Relationships and Happiness across Cultures](#)
- Sosyal Psikolojinin Kurucusu Muzaffer Şerif'in Zengin Ama Buruk Öyküsü
- Kimler daha çok sözünüzü keser?
- Bunun adı 'saldırgan sürücülük'
- Mutlu Çocuk Yetiştirmenin 10 Yolu
- Anne Duyarlılığı ve Çocuklarda Bağlanma
- İşsizlik Sendromu
- Yeni Kitaplar: Trafik denetimi ve güvenliğindeki durumumuz

EK-6

https://outlook.live.com/mail/deeplink?popoutv2=1

Sil Gereksiz Engelle ...

Re: aile aidiyeti ölçek kullanım izni

4.06.2018 Pzt 14:53 tarihinde yanıtladınız

AM Aliye Mavili <aliyemavili61@gmail.com>
4.06.2018 Pzt 14:02
Siz

Evlat cıgim kolay gelsin,Ahlak gelişimi ve soyutlama yeteneği gelişmiş yaş grubunda kullanılabilir,
Bu yaş grubu ,bazı kaynaklarda 11,bazı kaynaklarda 13 de , tamamlandı deniyor.Suça sürüklenme veya yönelmiş gruplar da aidiyet eksikliği bir sorun olarak vurgulanıyor ,Onun için uygulanan da bir mahsur yok
Kolay gelsin sevgi ve selamlarımla

4 Haz 2018 Pzt 13:51 tarihinde yunus dursun <yunusuzman@hotmail.com> şunu yazdı:
Hocam merhaba ben Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 2014 mezunu ve öğrenciniz yunus dursun. Hocam suçta sürüklenen çocuklarda bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendiren bir doktora tez çalışması yürütmekteyim. Daha öne Serap hanımdan ölçeğin kullanımı için izin aldım fakat kendisi 15 yaş ve üzerine kullanımı uygun dedi, Kocaeli Üniversitesinden Hüsnünur hocam sizi aramış ve ölçeğin 11 ya da 13 yaş ve üzerine kullanımı uygundur demişsiniz. eğer siz de uygun görürseniz, her hangi bir zihinsel engeli olmayan 12 yaş ve üzeri Çocuk Destek Merkezlerinde korunma ve bakım altında bulunan suçta sürüklenen çocuklarda ölçeği kullanmak istiyorum.

saygılarımla
Yunus DURSUN

62% 12:34 9.02.2019 TUR

EK-7

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.67221
Konu : Yunus DURSUN

21/06/2018

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bilim Dalında doktora öğrencisi Yunus DURSUN'un "Suça Sürüklenen Çocukların Aile Aidiyetleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu araştırma çalışmasını Bursa, İstanbul, Kocaeli, Tekirdağ Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Destek Merkezlerinde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu talebe ilişkin alınan Makam Onayı yazımız ekindedir.
Bilgilerinize arz, gereğini rica ederim.

Abdulkerim GÜN
Bakan a.
Daire Başkanı V.

EK :
1- Onay

DAĞITIM :

Gereği:

Bursa Valiliğine (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü)
İstanbul Valiliğine (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü)
Kocaeli Valiliğine (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü)
Tekirdağ Valiliğine (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü)
Üniversiteler
(Yalova Üniversitesi Rektörlüğü)

Bölge:

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Büyükdere Yolu Büyükdere Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27 Posta Kodu: 96510 Çankaya/ Ankara
Telefon No: (312)705 57 00 Faks: (312)705 57 57
e-Posta: gaib@gaib.gov.tr İnternet Adresi: <http://www.gai.gov.tr>

Bölge: Çarşamba/ULUFAK
Sosyal Çalışma
Telefon No: (312)705 57 33

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.66842
Konu : Yunus DURSUN

20/06/2018

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bilim Dalında doktora öğrencisi Yunus DURSUN'un "Suça Sürüklenen Çocukların Aile Aidiyetleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu araştırma çalışmasını Bursa, İstanbul, Kocaeli, Tekirdağ Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Destek Merkezlerinde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 07.06.2018 tarihli ve E.63528 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın 31/12/2018 tarihine kadar İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, çocukların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük esaslı çerçevesinde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ve Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Abdulkerim GÜN
Daire Başkanı V.

OLUR
20/06/2018

Dr. Hakkı ÖZTÜRK
Müsteşar Yardımcısı V.

EK :
1- Yazı

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmza ile suretinin resmi geçmek için <https://by.s.n.e.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (3TNZFB-z7p8nI-82DqYo-Wn1aF5-e118A7a4) kodunu yazınız.

ÖZGEÇMİŞ

Yunus DURSUN, aslen Bayburt'lu olup 1981 yılında İzmit/Kocaeli'de doğdu. İlköğretimini İzmit Ertuğrul Gazi İlkokulu ve İnkılap Ortaokulu'nda lise Öğrenimi ise İzmit Gazi Lisesi'nde tamamladı. 2004 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde Lisans eğitimini 2006 yılında da Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü İşletme Bölümünde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 2004-2005 yılları arasında 1 yıl süreyle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde çalıştı. Vatani görevini yedek subay olarak Gazilerimize hizmet vermekte olan TSK Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde yerine getirdi. 2005-2015 yılları arasında şu anki ismi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığının taşra teşkilat olan Kocaeli İl Müdürlüğünde ve bağlı kuruluşlarda sosyal çalışmacı olarak; Aile Yanında Sosyo-ekonomik Destek Birimi, Evlat Edinme Birimi, Koruyucu Aile Birimi, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Birimi alanlarında sosyal çalışmacı olarak çalıştı. 2015 yılından itibaren Kocaeli Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda Sosyal Çalışmacı olarak çalışmaktadır. Evli ve 1 çocuk babasıdır.